

Η ΚΥΡΑ ΦΡΟΣΥΝΗ,

ΠΟΙΗΜΑ

ΕΙΣ ΤΕΣΣΑΡΑ ΑΣΜΑΤΑ ΔΙΗΡΗΜΕΝΟΝ,

ὧ καὶ ἕτερον συνεχδίδεται ποιημάτων

ΤΟ ΣΗΜΑΝΤΡΟΝ

8 πδ

τοῦ ποιήσαντος τὰ Μνημόσυνα

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΒΑΛΑΩΡΙΤΟΥ

Λευκαδίου.

ΕΝ ΚΕΡΚΥΡΑ,
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΡΜΗΣ

Αντωνίου Γερζάκη.

1859.

AMERICAN BOOK CO.

NEW YORK

THE AMERICAN BOOK CO.

100 NASSAU ST. N.Y.C.

ESTABLISHED 1864

1864

AMERICAN BOOK CO.

100 NASSAU ST. N.Y.C.

ESTABLISHED 1864

AMERICAN BOOK CO.

100 NASSAU ST. N.Y.C.

ESTABLISHED 1864

1864

14
1/2/925
ΚΥΡΑ Φ

ΠΟΙΗΜΑΤΑ
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΒΑΛΔΩΡΙΤΟΥ.

1892
[Illegible handwritten text]

ATAMHON
[Illegible text]

79
Η ΚΥΡΑ ΦΡΟΣΥΝΗ,

ΠΟΙΗΜΑ

ΕΙΣ ΤΕΣΣΑΡΑ ΑΣΜΑΤΑ ΔΙΗΡΗΜΕΝΟΝ,

ᾧ καὶ ἕτερον συνεκδίδεται ποιημάτων

ΤΟ ΣΗΜΑΝΤΡΟΝ

ὕπὸ

τοῦ ποιήσαντος τὰ Μνημόσυνα

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΒΑΛΑΩΡΙΤΟΥ

Λευκαδίου.

ΕΝ ΚΕΡΚΥΡΑ,

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΡΜΗΣ

Λυτῶνιου Τερζάκη.

1859.

В КЛАДЪ ФЛОРА

АМЕРИКА

НА ТЕРИТОРИИ АМЕРИКА

и на территории

ТОТТЕР

и

и

АМЕРИКА

и

И РЕКЛА

И РЕКЛА

и

1850

ΕΛΘΙΣΙΑ ΒΑΛΛΑΩΡΙΤΙΔΙ

Τῇ ΦΙΛῇ ΣΥΝΕΥΝΩ.

Ἄν μὲς τὸ λόγχο τὰ πουλιά τὴν ἀνοιξὴ λαλοῦνε,
Ἄν τὰ νεράκια τρέχουνε, ἂν τὰ λουλούδια ἀνθίζουν,
Γιατί κ' ἐγὼ τὸ θλιβερό, γιατί γὰ μὴ λαλήσω;

. . . .

Θυμᾶς ἐκείνη τὴ βραδεῖά . . . Γιατί γὰ σὲ πικράνω ! . .
Θυμᾶς ἐκείνη τὴ βραδεῖά, ποῦ ἐκάθισα σιμά σου
Καὶ μούπες καὶ μ' ἐρώτησες στὴν ἐκκλησιὰ ἂν ἐπῆγα ; . .
Κι' ἂν μὲς τὴ γῇ τῆς ἔστρωσα γὰ κοιμηθῇ, γὰ πέση ;
— Δὲ ροιώθεις, σ' ἀποκρίθηκα, τὰ χέρια μου μυρίζουν
Ἀκόμῃ ρόδα καὶ μυρτιαῖς καὶ κρινούς καὶ δαφνοῦλαις .
Τὴν ἀπλώσα γλυκὰ γλυκὰ στοῦ τάφου τὸ κρεβάτι . . .
Ψυχὴ μου, τώρα ἐπέρασε χρόνος πολλὸς κι' ἀκόμα
Μοῦ φαίνεται πῶς τὴν θωρῶ . Ἀνάμεισ' ἀπὸ τᾶν ῥοδῶν
Σὰν ἄνθος, ἔλεγα κ' ἐγὼ, μιὰ μέρα θὰ βλαστήσῃ . . .
Χίλιαις φοραῖς ἐπέρασα κ' ἐκύτταξα στὸ χῶμα
Μὴν ἐξυφύτρωσέ γιὰ μέ, γιὰ σέ γ' ἔνα λουλούδι .

. . . .

Σὰ σήμερα ἐγεννήθηκε . . . ἐπῆγα νὰ φιλήσω . .
Τὸ χόρτο ἐμοσχόβλαε . . . Κυττάζ' ὀλόγυρά μου
Καὶ ροιῶθω ποῦ ἀρασπάσθηκα . . . ὦ ! πόσο σὲ ἀγαποῦσε !
Ἔνα μικρό, παρόρφαρο, ὀλόλευκο ἀγιουλάκι .
Τὸ μάζωξα, τὸ φύλαξα βαθειὰ βαθειὰ στὸν κόρφο,
Εἶναι δικό σου, πᾶρέ το. Ἀπὸ τὸν κάτω κόσμο
Σοῦ τῷστευε μ' ἕνα φιλλί. Κρῦψέ το μὴ τὸ χάσης
Κι' ἀντὶ γι' ἀγιουλί το φτωχὸ πές το Κυρὰ Φροσύνη.
Ἐρ Λευκάδι
Τῇ 21 Μαρτίου 1859.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΒΑΛΛΩΡΙΤΗΣ.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ:

Η ΚΥΡΑ ΦΡΟΣΥΝΗ.

Φυσάει Βορειᾶς, φυσάει Θρακιᾶς τ' εἶν' τὸ κακὸ ποῦ ἐγίνη

Στὰ Γιάννινα στὴ λίμνη;

Ἄδέτε κυράδες θάλασσαις, τ' εἶν' τὸ κακὸ ποῦ ἐγίνη!

Ἐπνίξανε ταῖς Δεκαφτὰ μὲ τὴν Κυρά Φροσύνη.

Ἄχ! χαλασμός ποῦ ἐγίνη!

Ἄγρια πουλάκια κ' ἡμερα ὅλα νὰ μαζωχτῆτε,

Ψηλὰ ψηλὰ ἀνεβῆτε,

Καὶ τινάχτε τὰ φτερά σας

Γιὰ νὰ πέση ἡ ὠμορφιά σας,

Καὶ γιομῆστε μαξιλάραις

Νὰ πλαγιάσουν ἡ Κυράδες.

Κι' ὅχ τὸ πούπουλο νὰ γίνη

Στρῶμα καὶ γιὰ τὴ Φροσύνη,

Κι' ἀπεκεῖν' ἡ θαλασσοῦλα

Νὰ κινῇ τὰ κύματά της,

Τῆς αὐγούλας τὸ καμάρι,

Κι' ἄμμον ὅχ τὸ περιγιάλι

Νὰ κοιλάη μιὰ ψυχούλα,

Νὰ σκεπάση σὰ μὲ φτυάρι

Τὰ περήφανα σκουτιά της·
 Μνημα ἄφτιαστο σ' ἀνθρώπους
 Τῆς Κυρᾶς νὰ συνταγίσῃ
 Καὶ τὰ πάθια καὶ τοὺς πόνους
 Μὲ τῇ θάλασσᾳ νὰ σῶσῃ.
 Γὰ σταυρὸ δὲν ἔχει χρεῖα,
 Γιατὶ ἐσταύρωσε τὰ χέρια·
 Εἶναι ἡσυχὴ καὶ κρύα,
 Δὲν τὴν ἔφαγαν μαχαίρια.

Τὰ στήθια τὰ χιονάτα της, γήλιος δὲ θὰ μαυρίσῃ.
 Πλυμμένα μὲ τῇ θάλασσᾳ καὶ μὲ τὰ δάκρυά της,
 Ὀλόλευκα καὶ ἀσπρότερα θὰ νὰ φανοῦν στὴν κρίση.
 Τὸ κῶμα πλένει τὸ κορμί, τὰ δάκρυα τὴν καρδιά της,
 Ἡ βαρυστέναχτη ψυχὴ θὰ λάβῃ τὴν γιατριά της.

Ἐπεχείρησα νὰ στιχουργήσω ἐπὶ τῷ θέματι τοῦτω ἐλπίζων
 ὅτι ἡ ἐμὴ πρὸς τὰ τοιαῦτα συμπάθεια ἡδύνατο νὰ τύχῃ καὶ τῆς
 συμπαθείας τῶν ὁμοφύλων μου. Καὶ ἀληθῶς ἡ δόξα, ἡ νῦν καὶ
 τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν μου κατέχουσα, οὐδὲν διαφέρει τῆς
 τότε πρεσβευομένης ὑπ' ἐμοῦ, ὅτε ἔγραφον τὰ *Μνημόσυνα*, διότι
 στηρίζεται εἰς ἀλήθειαν πρὸς ἐμὲ ἀναμφίλεκτον ὅτι θεμέλιον τῆς
 νέας Ἑλληνικῆς ποιήσεως πρέπει νὰ ᾔηται ἡ πιστὴ ἐξιστόρησις
 τῶν παθημάτων καὶ τῶν μαρτυριῶν τοῦ ἔθνους, ἡ διηνεκὴς τοῦ
 Ἑλληνισμοῦ πρὸς τὸν ξενισμὸν πάλλῃ.

Ἀπὸ ἀλώσεως Βυζαντίου μέχρι τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἀνεγέρσεως διήρκεσεν ὁ καταστρεπτικὸς οὗτος ἀγών. Ἐκατέρωθεν ἀδιάλ-
λακτον μῖσος, ἀκατανόητοι προσπάθειαι, ἀξιοθαύμαστος ἐπι-
μονή. Ἐπὶ τετρακόσια περίπου ἔτη Ὀθωμανοὶ καὶ Ἕλληνες ἐ-
σκήνουν ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης, οἱ μὲν ἰσχυρῶς ὑπὲρ τοῦ δε-
σποτισμοῦ ἀγωνιζόμενοι, οἱ δὲ ἀσθενῶς ὑπὲρ τῆς ἀνακτήσεως
τῆς ἐλευθερίας παλαίοντες καὶ οὐδέποτε οὔτε ἀποκάμνοντες
οὔτε ὑποχωροῦντες.

Ἡ ἐποχὴ αὕτη δύναται εὐλόγως νὰ ὀνομασθῇ ἡρωϊκὴ, ὥς
ἐποχὴ ἐν ᾗ συλλαμβάνεται καὶ κυοφορεῖται ἡ μεγάλη περὶ ἐθνό-
τητος ἰδέα, ἀποχωριζομένη τοῦ Βυζαντινοῦ κυκεῶνος καὶ θέ-
λουσα νὰ ὑπάρξῃ ἀφ' ἑαυτῆς, ἐνδυομένη νέαν ἀτομικότητα, νέαν
ζωήν, νέον κάλλος. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης διατυποῦται ὁ
χαρακτήρ τοῦ νέου Ἑλλήνος, ἄρχεται ἡ βαθμιαία ἀνάπτυξις
καὶ προκύπτει σαφῶς ὁ προορισμὸς καὶ τὸ μέλλον αὐτοῦ.

Ἐντὸς τῶν ὁρίων τούτων πρέπει ν' ἀνιχνεύσωμεν καὶ τὴν ἀ-
ληθῆ πηγὴν τῆς ἡμετέρας ποιήσεως, ἥτις, πρὶν ἢ μεταβληθῇ
εἰς λυρικὴν ἢ δραματικὴν, ὀφείλει νὰ λάβῃ ἡρωϊκὴν τοιούτης
ἐπικὴν μορφήν. Λέγων δὲ ἐπικὴν, ἐννοῶ τὴν ποίησιν, ἥτις ἀ-
νεξαρτήτως ἰδιαιτέρων τινῶν κανόνων, στηρίζεται κυρίως εἰς
τὴν ἱστορίαν, προτίθεται δὲ σκοπὸν αὐτῆς τὴν ἐξύμνησιν σημαν-
τικοῦ τινος γεγονότος ἀναγομένου εἰς ἡρωϊκοὺς χρόνους, μυστηριω-
δῶς περιεκαλυμμένους ὑπὸ τῆς νεφελώδους παραδόσεως καὶ τῆς
ἀμυδρᾶς ἀπομνημονεύσεως τῶν χρονογράφων καὶ τῶν γερόντων.

Διατρέχων τὴν νεωτέραν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν ἀπὸ πτώσεως τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας μέχρι τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἀποκαταστάσεως, παρετήρησα ὅτι αἱ ἐποχαὶ ἅπασαι συγχωνεύονται, ὅτι τὰ διαστήματα ἐκλείπουσι καὶ ὅτι ἡ χρονολογία ἀποβαίνει περιττή. Αἱ ἡμέραι πολλάκις παρέρχονται βραδύτεραι τῶν αἰώνων, οἱ δὲ αἰῶνες ἐνίοτε τελευτῶσιν ὡς αἱ στιγμαὶ ἐν τῷ χρόνῳ. — Περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς παρούσης ἑκατονταετηρίδος ὑπῆρχον περὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ οἱ αὐτοὶ φόβοι ὡς ἐπὶ Μωάμεθ τοῦ δευτέρου, ἐνῷ περὶ τὰ τέλη τῆς παρελθούσης ὑπῆρχον αἱ αὐταὶ ἐλπίδες ὡς ἐν τῇ παραμονῇ τῆς εἰκοστῆς πέμπτῃς Μαρτίου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ πρώτου ἔτους. — Γεώργιος ὁ Κασιώτης φαίνεται σύγχρονος Εὐθυμίου τοῦ Βλαχάβα, καθὼς Ἀλῆς ὁ Τεβελενλῆς φαίνεται συνεκστρατεύων καὶ ἐκπορθῶν τὴν Ἡπειρον μετὰ τοῦ Βαγιαζίτου. — Ἡ σελὶς αὕτη τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας, ἡ περιλαμβάνουσα τετρακοσίων ἐτῶν παθήματα καὶ ἐλπίδας, σύγκειται ἐκ μιᾶς μόνῃς περιόδου βουστροφηδὸν γεγραμμένης, ἐν ᾗ ἡ ἔννοια ἄρχεται ἀπὸ τοῦ τέλους πάσης γραμμῆς, ἀναπτύσσεται βαίνουσα πρὸς τὴν ἀρχὴν καὶ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς χωρεῖ πάλιν πρὸς τὸ τέλος. Ἐπομένως κατ' ἐμὲ εἶναι πάντῃ ἀδιάφορον πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς νέας Ἑλληνικῆς ποιήσεως ἂν τὸ θέμα αὐτῆς ἀνάγεται χρονολογικῶς εἰς τὴν δεκάτην ἑκτὴν ἢ δεκάτην ἐννάτην ἑκατονταετηρίδα, ἀρκεῖ μόνον ὁ χαρακτήρ αὐτοῦ νὰ ᾖ τοιοῦτος ὥστε νὰ δύναται νὰ περιληφθῇ εἰς τὴν ἡρώϊκὴν ἡμῶν ἐποχὴν.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ Ἡπειρος, εἴτε ἕνεκεν τῆς γεωγραφικῆς αὐτῆς θέ-

σεως εἴτε ἔνεκεν τῆς φύσεως τῶν τέκνων αὐτῆς, ὑπῆρξεν ἡ ἀκρόπολις, τὸ ἱερὸν βῆμα, ἔνθα ὁ νέος Ἕλληन ἡδυνήθη νὰ προφυλάξῃ ὡς ἄρτον προθέσεως τὴν ἰδέαν τῆς καταγωγῆς αὐτοῦ καὶ τὰς ἐλπίδας τοῦ μέλλοντος, τὸ κατ' ἐμὲ ἔκρινα εὐλογον πρὸς τὸ παρὸν ἐκεῖ νὰ ἀνασκάψω πρὸς ἀνεύρεσιν νέων ποιητικῶν ἐμπνεύσεων καὶ θέματος παρέχοντος στοιχεῖα ἱκανὰ πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ, ὃν προεθέμην.

Ἰσως μὲ ἔλκουσι πρὸς τὴν Ἥπειρον τὰ ὅσα τῶν προγόνων, ἴσως συνείσθα ἐκ νεαρᾶς μου ἡλικίας νὰ βλέπω ὑψούμενον ἐνώπιόν μου τὸν γηραιὸν Πίνδον ὡς προσφιλεῖ σκιὰν τείνουσαν πρὸς ἐμὲ τὴν χεῖρα· ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ ἀρνηθῶ ὅτι καὶ ἂν εἰς μόνος πηλὸς ἀπομείνῃ ἐν τῇ καρδίᾳ μου, θέλω ἀφιερῶσθαι αὐτὸν εἰς τὴν Ἥπειρον.

Ἐκεῖ πεντήκοντα ἔτη πρὸ τῆς ἐποχῆς, εἰς ἣν ἀνάγεται ἡ ὑπόθεσις τοῦ παρόντος στιχουργήματος, ἐκεῖ εἶχον συρρέουσα οἱ ἀνδρεῖότεροι ὀπλαρχηγοὶ Ἀκαρνᾶνες, Θεσσαλοί, Μακεδόνες· ἐκεῖ παρεσκευάζετο ἡ ἀνήκουστος πάλη τῆς Σελλείδος· ἐκεῖ ἤρξατο διατυπούμενον τὸ πρῶτον περὶ ἀναστάσεως σύνθημα ἐκεῖ ἔλαβον χώραν τὰ δεινότερα μαρτύρια, αἱ φρικωδέστεραι προδοσίαι, τὰ τολμηρότερα κατορθώματα· ἐκεῖ ἐγείρεται ὡς ἄλλη Βαβυλὼν τὰ Ἰωάννινα, μυστηριώδες σπήλαιον, ἐξ οὗ ὀρμώμενοι οἱ Μωαμεθανοὶ λύκοι ἐπιπτον κατὰ τῶν γενναίων τοῦ Ἑλληνισμοῦ ὑπερμάχων στρατοπεδευόντων ἐπὶ τῶν μετεώρων τοῦ Πίνδου καὶ τῶν Ἀγράφων.

Περὶ τὰ μέσα τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος, ἐνῶ τὰ

πάντα ἡρέμουν, ἐν ᾧ οὐδὲν σημεῖον οὔτε τῶν δεσμῶν τὴν ῥῆξιν οὔτε τοῦ Ἑλληνισμοῦ τὴν ἀνέγερσιν προεμήνυνεν, ἀκούεται φωνὴ μεγάλη βοῶσα ἐκ τῆς Ἄρκτου καὶ λέγουσα, «Ἐγέρθητε». Ἦρξαντο τότε καὶ ψευδοπροφηταὶ νὰ λαμβάνωσιν ἀνὰ χεῖρας τοὺς χρησμούς τοῦ Ἀγαθαγγέλου καὶ τὰς προφητείας τοῦ Λέοντος καὶ ἐπειρῶντο παντοίῳ τρόπῳ νὰ πείσωσι τοὺς τλήμονας ἐκείνους, οἵτινες ἔνοπλοι ἐγρηγόρουν καὶ προσεδόκων πάντοτε τῆς ἀναστάσεως τὴν ὥραν, ὅτι ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου καὶ ὅτι τὸ προαγγελλόμενον ξανθὸν γένος ἐβάδιζεν ἤδη εἰς ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς.

Αἰκατερίνη ἡ δευτέρα ἐκάθητο τότε ἐπὶ τοῦ Ῥωσσικοῦ θρόνου, γυνὴ μεγαλεπήβολος, ἐγκυμονοῦσα ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτῆς τὴν μεγάλην τοῦ μεγάλου Πέτρου ἰδέαν. Ἐστρεφεν αὕτη ἐρωτόληπτον βλέμμα πρὸς τὸ Βυζάντιον καὶ χήρα πλήρης εὐρωστίας καὶ νεότητος, ὠρέχθη τῆς σκιᾶς τῶν Παλαιολόγων καὶ ἐπίστευσεν ὅτι ἠδύνατο νὰ συζευχθῇ μετὰ τοῦ φίλου νυμφίου εἰς πνεῦμα ἐν καὶ σάρκα μίαν. Ἰνα δὲ νόμιμον καὶ τέλειον καταστῇ τὸ μυστήριον τοῦ γάμου, ἡ συνέργεια καὶ ἡ μαρτυρία τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἦτο ἀναπόφευκτος. Ἐπρεπεν εἰς τὴν συνομολόγησιν τοῦ προικοσυμφώνου νὰ ὑπογραφῶσι μάρτυρες ἐκείνοι, οἵτινες ἐδύναντο νὰ ἔχωσιν ἀξιώσεις ἐπὶ τοῦ κλήρου, ἵνα τοιουτοτρόπῳ προκύψῃ ποτὲ ἡ ἐκουσία παραίτησις ἢ παραχώρησις ἀναντιδρότων δικαιωμάτων. Πρεξηνεταὶ ἐγνωσμένης ἱκανότητος ἤρξαντο μετημφισμένονι νὰ ἐπισκέπτωνται τὰ ὄρη, τὰς κοιλάδας, τὰς μονὰς τῆς Ἠπείρου.

Θρησκεία καὶ πατρίς, τὰ δύο ταῦτα παντοδύναμα ἐλατήρια πάσης Ἑλληνικῆς καρδίας ἦσαν καὶ τότε οἱ μοχλοὶ, δι' ὧν ἐπειρᾶτο ὁ Κόμης Ὁρλώφ καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι αὐτοῦ ἵν' ἀποκυλίσῃ τὸν λίθον ἀπὸ τοῦ μεγάλου μνημείου, ἔνθα νήδυμον ὕπνον καθύδεν ἡ Πελασγικὴ ψυχή. — Πατρίς καὶ θρησκεία ἐπέπρωτο καὶ μετὰ παρέλευσιν μιᾶς περίπου ἑκατονταετηρίδος νὰ ἀντιχῆσωσι πάλιν ἀπὸ περάτων τῆς Ἄρκτου μέχρι τῶν Θεσσαλικῶν μετεώρων καὶ ὡς ἄλλοι ἡλεκτρικοὶ σπινθήρες νὰ διοχετεύσωσι τὸ πῦρ εἰς τὰς Ἑπειρωτικὰς καρδίας, αἵτινες κατεφλέχθησαν εὐθύς ἵνα ταφῶσιν ὑπὸ τὸν σωρὸν τῶν ἐρειπίων τῆς ἰδίας ἑαυτῶν ἐκπυρσοκροτήσεως, ὡς ἐὰν εἴχομεν ἀνάγκην νέων μαρτύρων καὶ νέων περιφρονήσεων.

Τίς ἐξ ἐκείνων, ὅσοι ἔνοπλοι διῆγον τότε τὸν βίον ἐλεύθερον μέν, ἀλλὰ καὶ καταδεδικασμένον εἰς διηνεκεῖς καὶ ἀκάρπους κακουχίας, ἐδύνατο νὰ μὴ πιστεύσῃ ὅτι ἡ διαγελῶσα ἐκείνη ἠὼς ἦτο τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, τὸ μέλλον νὰ λαμπρύνῃ τοὺς οὐρανίους θόλους τῆς Ἀγίας Σοφίας;

Καὶ ὅμως ἡπατήθησαν οἱ γενναῖοι, διότι δὲν ἐνεθυμήθησαν ὅτι ἀπὸ τῆς Ἄρκτου δὲν ἠδύνατο ν' ἀνατείλῃ, εἰμὴ ἐσπέριον καὶ ἀμυδρὸν σέλας, οὐχὶ δὲ καὶ ὁ φαινὸς φοῖβος τῆς ἐθνικῆς πανηγύρεως. Καὶ ὅμως ἐπίστευσαν. Οἱ διασημότεροι ὀπλαρχηγοὶ τῆς Ἀκαρνανίας, τῆς Αἰτωλίας τῆς Ἑλλάδος ἀπάσης ἠγέρεθησαν πληρεῖς θάρρους καὶ ἐλπίδων ἀτενίζοντες τὸ βλέμμα πρὸς τὴν θάλασσαν, ἥτις ἔμελλεν ἐπὶ τῶν νώτων αὐτῆς νὰ φέρῃ τοὺς

προσδοκωμένους συμμάχους. Ἐβλεπον ἤδη ἐλευθέραν τὴν πα-
τρικὴν αὐτῶν γῆν, ἐπανερχόμενον τὸ ἀρχαῖον μεγαλεῖον, καὶ
ἐν ᾧ πάντα ταῦτα μεθύοντες ἐκ τῆς χαρᾶς ἐθεώρουν τετελεσ-
μένα, ἄγνωστος ἔχιδνα ἡ Χάμκω συνελάμβανεν ἐν τῇ ἐπαράτῳ
αὐτῆς κοιλίᾳ τὸν ὄφιν, ὅστις ἐπὶ πεντήκοντα περίπου ἔτη ἔμελ-
λε νὰ βασανίσῃ τὸ υγιέστερον μέλος τοῦ Ἑλληνικοῦ σώματος.

Ἐντὸς τοῦ εὐτελοῦς καὶ πτωχοῦ Τεβελὲν ἐβλάστανε τότε Ἄλ-
βανός τις νεανίσκος ὁ Ἀλῆς, ἀληθὴς ἐνσάρκωσις τοῦ κακοῦ,
ἀνταγωνισμὸς θανάσιμος τοῦ Ἑλληνισμοῦ, καινοφανὲς καὶ πα-
ράδοξον τέρας συγκεφαλαιοῦν ἐν ἐαυτῷ πάντα τὰ ἀνοσιουργή-
ματα. Ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, ἵνα σφαγίσῃ πᾶν ἱερὸν καὶ ὅσιον.
Νόσος πανώλης, ἥτις ὀλίγον ἔλειψε νὰ καταφάγῃ ἅπασαν τὴν
Ἑλληνικὴν καρδίαν.

Ἀκατανόητος σύμπτωσις! Ἐν ᾧ ἀφ' ἐνὸς τὰ μικρὰ ἐρείπια
τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς ἐγείρονται ἐκ τῆς κόνεως πλήρη ἐλπίδος
καὶ μέλλοντος, ἀφ' ἑτέρου ὁ Μωαμεθανισμὸς περιβάλλεται τὴν
σάρκα καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ θηρίου τούτου ὡς φοβεράν πανοπλίαν,
ἵνα ἐν μιᾷ τελευταίᾳ καὶ αἱματηρᾷ συμπλοκῇ καταπνίξῃ τὴν
γίγαντα καὶ λύσῃ τὸ ἀπὸ τοσούτου χρόνου διαμένον πάντοτε
μετέωρον ζήτημα.

Ἡ ἐμφάνισις τοῦ Ἀλῆ τούτου ἐν Ἠπείρῳ δύναται νὰ θεωρηθῇ
ὡς ἄλλος καταστρεπτικὸς κατακλυσμὸς ἀφανίζων μὲν καὶ πνί-
γων τὰ πάντα, ἀλλὰ καὶ πλύνων καὶ καθαίρων τὴν ἡμετέραν
φυλὴν παντὸς ρύπου. Ἡ κιβωτὸς τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας ἐπέ-

πλευσεν ἐπὶ τῶν ὑδάτων τῆς ἀβύσσου ἐκείνης καὶ θαυμασίως διεσώθη, διότι Θεοῦ δάκτυλος ὠδήγει αὐτήν .

Τὴν μακρὰν σατραπείαν τοῦ μεγάλου τούτου Ἑλληνομάχου ἐμελέτησα ἐπιμελῶς ἀκροώμενος πάντων, ὅσοι ἐπέζησαν, καὶ ἰχνηλατῶν ἐν μέσῳ τῶν διασωθεισῶν παραδόσεων, ὅπως μορφώσω περὶ αὐτοῦ ἀκριβῆ καὶ καθαρὰν ἰδέαν. Ἄν δὲν ἀπατῶμαι, νομίζω ὅτι ἔτυχον τοῦ σκοποῦ . Καὶ ἐπειδὴ πρεσβεύω ὅτι ὁ τύραννος οὗτος δύναται νὰ γίνῃ θέμα ποιήματος ἔχοντος χαρακτῆρα ὅλως Ἑθνικὸν καὶ βασιζομένου ἐπὶ τῆς διηγεοῦς πάλης δύο ἀσπόνδων καὶ ἀντιθέτων στοιχείων, εἰς ἃ πρέπει νὰ στηρίζεται ἡ νέα Ἑλληνικὴ ποίησις, οὔτε στιγμὴν ἐδίστασα νὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχήν μου εἰς τοὺς χρόνους ἐκείνους, ὅπως δυνηθῶ νὰ δράξω τὴν καταλληλοτέραν ὥραν ἀφ' ἑνὸς μὲν πρὸς ἐξεικόνισιν τοῦ δαίμονος, ἀφ' ἑτέρου δὲ πρὸς ἐξύμνησιν γεγονότος ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ φύσεως ἀναγομένου εἰς τὴν ὑψηλὴν τῆς ποιήσεως περιωπὴν .

Κατὰ τὸ χιλιοστὸν ὀκτακοσιοστὸν πρῶτον ἔτος ἐπὶ τῆς ἡδὴ καθημαγμένης σκηνῆς τῶν Ἰωαννίνων παριστάνετο ἀνήκουστον δράμα, ἐπιγραφόμενον ἐν τοῖς Ἑπειρωτικοῖς χρονικοῖς *Ἡ δεκαετὴ μὲ τὴν Κυρὰ Φροσύνη* . Καίτοι μὴ παντάπασι μηδὲ πρὸς πάντας ἀγνώστων τῶν αἰτίων τῆς θυσίας ταύτης, ἐπιτραπήτω μοι ὥμως χάριν πλείονος σαφηνείας ἢ διὰ βραχέων ἐξιστόρισις τῆς δεινῆς ταύτης καταστροφῆς .

Ἰκμαζεν ἐν Ἰωαννίνοις κόρη θαυμαστοῦ κάλλους καὶ περιφανοῦς γένους ἡ Εὐφροσύνη. Δὲν ἐδύνατο ἐπομένως νὰ μείνῃ ἄγνωστος

τῷ Ἀλῇ, θηρεύοντι ἀπανταχοῦ νέα θύματα πρὸς κόρον τῆς ἀσελγείας αὐτοῦ. Ὑπάρχουσιν ὑποψίαι ὅτι ὁ Ἀλῆς ἐπειράθη νὰ διαφθείρῃ τὴν κόρην, ἀλλὰ φοβηθεὶς ἴσως τὴν κοινωνικὴν αὐτῆς θέσιν, ἀπέστη πρὸς καιρὸν τοῦ ἀνοσίου ἔργου. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ Γαβριὴλ ὁ Γκάγκας, τότε μητροπολίτης Λαρίσσης καὶ θεῖος τῆς Εὐφροσύνης, συνέζευξεν αὐτὴν εἰς γάμον μετὰ Δημητρίου τινὸς, πλουσίου ἐμπόρου, καὶ οὕτως ἐνόμισαν ἅπαντες ὅτι ἡ περιστέρὰ διέφυγε τοὺς ὄνυχας τοῦ ἀδδηφάγου ὄρνέου. Δύο τέκνα ἄρρενα ὑπῆρξαν ὁ καρπὸς τοῦ γάμου τούτου, ὅτε ὁ Δημήτριος χάριν ἐμπορίου μετέβη εἰς Βενετίαν.

Συνέπεσε τότε ὁ πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ Βιζήρου Ἀλῇ, ὁ Μουχτάρ, νὰ ἴδῃ τὴν Εὐροσύνην καὶ τρωθεὶς ὑπὸ φλογεροῦ ἔρωτος ἐπεχείρησε διὰ μυρίων τεχνασμάτων καὶ προσφορῶν νὰ δελεάσῃ τὴν σωφροσύνην αὐτῆς. Ἐτύχε τέλος τοῦ σατανικοῦ σκοποῦ καὶ ἔντρομα τὰ Ἰωάννινα ἔμαθον τὴν αἰσχύνην τῆς Ἑλληνίδος καὶ ἐσιώπων μὴ τολμῶντα νὰ ἀντιδράσωσι πρὸς τὰς βουλάς τῆς ἐπιδράτου ἐκείνης οἰκογενείας.

Τοιοτοτρόπως ἐν τῷ βορβόρῳ τῆς ἁμαρτίας ἐκυλίετο ἡ Εὐφροσύνη, τυφλωθεῖσα οὐ μόνον ἐκ τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς ἰσχύος τοῦ Μουχτάρ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ἔρωτος αὐτοῦ ὃν ἡσθάνετο ὁμολογουμένως.

Ὁ Ἀλῆς, ὅστις ἠγγίζε πρὸς τὸ γῆρας, διότι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦγε τὸ ἐξηκοστὸν πρῶτον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, ἐγίνωσκε τὰ πάντα καὶ ἀντεραστῆς τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, κατέβαλε πᾶ-

σαν προσπάθειαν, ὅπως ἀπολαύσῃ τὴν Εὐφροσύνην ἀποσπῶν αὐ-
τὴν ἀπὸ τῆς καρδίας τοῦ Μουχτάρ. Ἡ δὲ ἀπέκρουσεν ἐπιμόνως
τὸν πατέρα καὶ οὕτως ἔρριψεν ἀφ' ἑαυτῆς τὸν πρῶτον σπό-
ρον τῆς μετὰ ταῦτα παρὰ τοῦ Ἀλῆ τελεσθείσης ἐκδικήσεως.

Αἴφνης ὁ ἡγεμονεύων τότε Σελίμ αἰτεῖ παρὰ τοῦ Βιζήρου τῶν
Ἰωαννίνων στρατιωτικὴν βοήθειαν πρὸς κατατρόπωσιν ἀντάρτου
τινὸς σατράπου τῆς Ἀνδριανουπόλεως. Ἐπελάβετο τῆς εὐκαιρίας
ὁ Ἀλῆς, ἵν' ἀποπέμψῃ τὸν Μουχτάρ καὶ ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τὸν πι-
στὸν καὶ ἀρχαῖον φίλον Ταχέρ, νύκτωρ εἰσέρχεται εἰς τὸν
θάλαμον τῆς Εὐφροσύνης. Ἐκεῖ δέ, ἀφ' οὗ ἔμεινε μόνος, προσπί-
πτει καὶ αἰτεῖ παρ' αὐτῆς ὡς ἔλεημοσύνην τὸν ἔρωτα, ὃν τοσά-
κις τῷ εἶχε ἀρνηθῇ καὶ ματαίως ἐξαντλήσας πανθ' ὅσα ἡδύναντο
νὰ πείσωσι τὴν γυναῖκα, ἀποσύρεται καὶ καταδικάζει αὐτὴν εἰς
θάνατον ἐπὶ προφάσει ὅτι δῆθεν εἶχε διαφθεῖρῃ τὴν ἀρετὴν τοῦ
Μουχτάρ. Οὐδὲ εἰς τοῦτο ἀρκούμενος συμπεριέλαβεν εἰς τὴν αὐ-
τὴν καταδίκην δεκαεὶ ἄλλας νέας Ἑλληνίδας ἐκ τῶν διασημο-
τέρων οἰκογενειῶν καὶ φίλας τῆς Εὐφροσύνης.

Ἄπασαι ἐπνίγησαν ἐν τῇ λίμνῃ. Ἡ Εὐφροσύνη λειποθυμήσα-
σα καθ' ὁδὸν ἐξέπνευσεν· ἀλλὰ καὶ νεκρὰ ἐβυθίσθη εἰς τὰ ὕδατα.
Τρικυμίας δὲ ἐπελθούσης, πολλὰ τῶν πτωμάτων, ἐν οἷς καὶ τὸ
τῆς Εὐφροσύνης, ἐξεβράσθησαν ὑπὸ κυμάτων ἐπὶ τὴν ἀκτὴν καὶ
τότε συγγενεῖς καὶ φίλοι ἐδραμονίνα δώσωσι ταφὴν εἰς τὰς μάρ-
τυρας ἐκείνας. Ἡ Εὐφροσύνη ἐτάφη ἐν τῇ μονῇ τῶν Ἀγίων Ἀναρ-

ἡ'.

γύρων. Ἐπὶ πολλὰ δὲ ἔτη ἐπεσκιάζον τὸν τάφον αὐτῆς ἀγριε-
λαία καὶ κρίνοι εὐωδέστατοι.

Ἐπανελθὼν ὁ Μουχτάρ ἔμαθε τὸν θάνατον τῆς Εὐφροσύνης καὶ
ἐν τῇ μανίᾳ αὐτοῦ ὥμοσεν ἐκδίκησιν κατὰ τοῦ πατρός. Ἀλλὰ τὸν
Ἀλῆν δὲν κατέπληττον τὰ τοιαῦτα καὶ μετ' ὀλίγον νέαι ἀσέλ-
γειαι, νέαι κακουργήματα ἀπέσβεσαν ἐκ τῆς καρδίας τοῦ Μουχ-
τάρ τὴν μνήμην τῆς Εὐφροσύνης.

Αὕτη εἶναι ἡ ὑπόθεσις τοῦ δράματος καί, ἂν δὲν ἀπατῶμαι,
παρέχει ὕλην ἱκανὴν εἰς ἐποποιίαν.

Καὶ πρῶτον μὲν μετ' ἐπιστασίας μελετῶντες τὰ τῆς ἐποχῆς
ἐκείνης εὐρίσκομεν ὅτι ὁ Ἀλῆς εἶχε φθάσῃ εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς
δυνάμεως αὐτοῦ. Εἶχεν ἐξολοθρεύσῃ διὰ μαχαίρας ἢ δηλητηρίου
πάντας τοὺς ἐπιφόβους συγγενεῖς ἢ φίλους αὐτοῦ. Εἶχεν ἐπισω-
ρεύσῃ θησαυροὺς ἀνεξάντλήτους καὶ ἤδη συνελάμβανε τὴν ιδέαν
τῆς ἑαυτοῦ ἀνεξαρτησίας. Εἶχε καταστρέψῃ μέγα μέρος τῶν
διασημοτέρων ὀπλαρχηγῶν τῆς Ἡπείρου καὶ ἐν τῇ ὑπεροψίᾳ αὐ-
τοῦ ἐνόμιζεν ἑαυτὸν ἀκαταδάμαστον καὶ ἱκανὸν νὰ τολμήσῃ ἀ-
ποινεῖ τὰ πάντα. Θρασύφρονος καὶ πονηρᾶς ψυχῆς πρότυπον, πα-
ρίσταται κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὁ Ἀλῆς κεκτημένος πᾶσαν
τὴν σατανικὴν τελειότητα. Ἐπὶ τοῦ προσώπου αὐτοῦ βλέπει τις
ἐσκιαγραφημένην τὴν εἰκόνα τῆς δορυκτησίας, τὸν Μωαμεθανι-
σμὸν γηράσκοντα μὲν, ἀλλὰ διατροῦντα εἰσέτι πάντα τοῦ ὀρ-
γανισμοῦ αὐτοῦ τὰ συνθετικὰ στοιχεῖα. Ἦτο ὁ τελευταῖος ἥλος
τῆς Ἑλληνικῆς σταυρώσεως.

Εἶχε σχεδιάσῃ τελειοτέραν τοῦ γένους ἡμῶν ὑποδούλῳσιν, ἵνα εὐκολώτερον δυνηθῇ μετὰ ταῦτα νὰ μεταχειρισθῇ αὐτὸ ὡς τυφλὸν καὶ παθητικὸν ὄργανον πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ἰδίου σκοποῦ. Κατὰ τοῦτο δὲ τὸ σχέδιον ἐργαζόμενος, τοὺς μὲν προκριτοτέρους παραλαμβάνει εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτοῦ, τοὺς δὲ πολεμικωτέρους διώκει μέχρι περάτων τῆς γῆς. Βλέπων τὴν Σελλεΐδα ὡς στήλην πυρὸς ὁδηγοῦσαν τοὺς ἐν τῇ σκοτίᾳ πορευομένους, ὁμνῶει τὸν ὀλεθρον αὐτῆς. Πολίχναι τινὲς ἐσώζοντο ἑναχοῦ δημοκρατικώτερον πολιτευόμεναι καὶ ὁ Ἀλῆς, πρὸς θν ἀκατανόητον ἐφάνετο πῶς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἐδύναντο νὰ ὑπάρχωσιν ἄτομα μὴ κλίνοντα τὸν ἀχένα εἰς τὴν μάχαιραν αὐτοῦ, κατέσκαπτεν αὐτάς ἐκ συστήματος.

Πρὸς μείζονα δὲ ἐπὶ τὸ στυγερώτερον διαστροφὴν τοῦ τέρατος τοῦτου συνέτεινεν οὐ μικρὸν καὶ ἡ ἔμφυτος αὐτοῦ περιφρόνησις πρὸς τὰ θεῖα. Πολλάκις μαινόμενος ἐν τῇ ὑπεροφίᾳ αὐτοῦ ἐξύβριζε τὴν θεότητα καὶ ἠγωνίζετο νὰ πείσῃ καὶ τοὺς ἄλλους ὅτι πέραν τοῦ μνήματος οὔτε κρίσις ὑπῆρχεν οὔτε ἀνταπόδοσις. Τοιαῦτά τινα διαλεγόμενος ἐξέφραζε μιᾷ τῶν ἡμερῶν καὶ πρὸς τὸν Καναβόν, ὑποπτον ἤδη καὶ ἐν κρυπτῷ καταδικασμένον εἰς θάνατον.

Αἱ ιδέαι, αἵτινες ἐβλάστησαν ἐν μέσῳ τῶν αἰμάτων τῆς μεγάλης τῶν ὀγδοήκοντα ἐννέα ἐπαναστάσεως, φερόμεναι ἐπὶ τῆς δορυκτητικῆς τῶν Γάλλων αἰχμῆς, εἰσεχώρησαν καὶ εἰς αὐτὸ τὸ σατραπεῖον τοῦ Ἀλῆ καὶ συνέτειναν εἰς ἐπισχυρισμὸν ὧσων περὶ θεότητος ἐπρέσβευεν. Πρέσκετο δὲ τὰ μέγιστα ἀκροώμενος τῶν

ξένων τούτων καὶ πολὰ περὶ ἀθείας διδασκόμενος, εἴτε διότι πραγματικῶς ἡσθάνετο τὴν ἀνάγκην τοιούτου δόγματος, εἴτε διότι καὶ ὑπὸ τινων αἵρετικῶν Ὀθωμανῶν οὐχὶ ἄλλως δοξαζόντων εἵχε ἤδη μυηθῆ τὰ τοιαῦτα.

Καὶ ὅμως ὁσάκις μέγα τι καὶ ἀπροσδόκητον δυστύχημα ἐνεσκηπτεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, ἔντρομος ὑπὸ παντοίων δεισιδαιμονιῶν, ἡσθάνετο ἐπὶ τοῦ αὐχένος βαρὺν τὸν πιέζοντα τῆς θείας δυνάμεως δάκτυλον καὶ τότε μόνον κατέφευγεν εἰς τὴν προσευχὴν. Ἀπορῶν δὲ τίνα θεὸν νὰ ἐπικαλεσθῇ, ποτὲ μὲν γονυπετῆς ἔτυπτε τὰ στήθη καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐνώπιον τῆς εἰκόνος τῆς Θεομήτορος, ποτὲ δὲ ἐδάκρυε στενάζων ἐνώπιον τοῦ ψευδοπροφήτου. Προσεκάλει μάγους, χειρομάντις, ὄνειροκρίτας, συνεβουλεύετο μετ' αὐτῶν καὶ δὲν ἡσχύνετο φέρων περὶ τὸν τράχηλον καὶ ἐπὶ τῶν ἱματίων αὐτοῦ ἐγκόλπια καὶ μαγικά φυλακτήρια. — Αἱ στιγμαὶ αὗται ἦσαν ὅμως σπανιώταται καὶ συνήθως ἐν τῇ ὁσμῇ τοῦ αἵματος καὶ τῇ ἐπινοήσει νέων μαρτυρίων εὗρισκε τὴν θεραπείαν τῆς ἑαυτοῦ ἀπογνώσεως.

Εἰς τὸν αὐτὸν χρόνον παρίσταται ἡ Εὐφροσύνη ἀληθὲς καὶ πιστὸν σύμβολον τῆς τότε Ἑλληνικῆς κοινωνίας. Ἀμίαντος καὶ καθαρὰ ἔνεκεν τῆς καταγωγῆς αὐτῆς δὲν ἡδυνήθη νὰ τηρήσῃ ἀνέπαφον τὴν παρθενικὴν αὐτῆς ἁγνότητα, ἀλλὰ τυφλωθεῖσα πρὸς μικρὸν ἐκ τοῦ ψευδοῦς μεγαλείου καὶ τοῦ σατανικοῦ φέγγους τοῦ διαυγάζοντος τότε ἐν Ἰωαννίνοις, παρέδωκε τὴν ψυχὴν καὶ τὴν σάρκα εἰς χεῖρας τῶν μιαρῶν δαιμόνων. Ἡ τετρα-

τῶδης αὕτη καὶ συμβολικὴ μίξις, ἐξ ἧς ἐδύναντο νὰ προκύψωσι δεινὰ ἀθεράπευτα, ἔτεινε πρὸς ταχυτέραν πραγματοποίησιν τῶν καταχθονίων σκοπῶν τοῦ τυράννου. Διὸ καὶ μετὰ φρίκης παρτηροῦμεν ὑπηρετοῦντας τότε καὶ μετὰ ταῦτα, εἴτε ὡς συμβούλους εἴτε ὡς ὀπλαρχηγούς, πολλοὺς τῶν διασημοτέρων Ἑλλήνων.

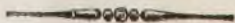
Τοιαύτη ἡ Εὐφροσύνη δὲν ἤθελεν εἶσθαι βεβαίως ἀξία τῆς ἑλληνικῆς ποιήσεως. Ἀλλ' ἡ μετάνοια, ἡ ῥυομένη ψυχὴν ἐκ θανάτου, δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐπέλθῃ πρὸς ἀνάπλασιν τῆς Ἑλληνίδος γυναικός. Μόλις ὁ ἔραστὴς ἀπέρχεται καὶ μόλις ἐκείνη ἀπομονοῦται, εὐθὺς ἀναλαμβάνει τὸν ἀληθῆ αὐτῆς χαρακτῆρα. Ἀποκρούει τὸν Ἀλῆν, ἀποποιεῖται τὰ δῶρα αὐτοῦ, ἀδακρυτὶ δέχεται τὸν θάνατον, ὡς μόνον μέσον ἐξιλεώσεως, καὶ τοιουτοτρόπως καθίσταται ἀξία τοῦ μαρτυρικοῦ στεφάνου, ὃν ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτῆς ἔθεσε πενθηφοροῦσα ἡ ταλαίπωρος Ἥπειρος.

ὑπὸ ταύτην τὴν ἔποψιν ἐθεώρησα τὴν Εὐφροσύνην. Ἡ πάλῃ εἶναι προφανές. Λείπεται δὲ εἰς τὴν ποίησιν νὰ δείξῃ τὴν νίκην τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς ὀρθοδοξίας κατὰ τοῦ ἐξολοθρευτικοῦ στοιχείου τῆς κατακτῆσεως. Πρὸς ἔργον τοσούτω δυσχερὲς ἦσαν ἀνεπαρκεῖς αἱ δυνάμεις μου. Ἡ μόνη ἐλπίς ὅτι πραγματευόμενος τὸ θέμα τοῦτο ἡδυνάμην νὰ ἱχνογραφῇσω ποίημα ἀληθῶς Ἑλληνικόν, ἀνεξάρτητον τοῦ νέου ῥωμαντισμοῦ καὶ ἐπωφελές ἅμα καθ' ὅσον διεφώτιζεν ἐποχὴν, μεθ' ἧς συνάπτεται ἡ πρώτη σελὶς τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας, ἡ ἐλπίς αὕτη μὲ ἐνεθάρρυνε μέχρι τέλους.

Ἐκρίνα εὐλογον ὃ ἀντικαταστήσω ἀντὶ τοῦ Γαβριὴλ θείου τῆς
Εὐφροσύνης, οὐχὶ ἰσχυρῶς βασιτάσαντος τὴν ποιματικὴν ῥάβ-
δον, τὸν Ἀρτὴς ἀείμνηστον Ἰγνάτιον, ἀρχιερατεύοντα ἀπὸ
τοῦ 1798 καὶ γνωστὸν ἐν πάσῃ τῇ Ἑλληνικῇ γῇ διὰ τε τὴν
ἀγιότητα τῶν ἡθῶν καὶ τὴν καρτερίαν, ἣν ἔδειξε διώκων τὴν με-
γάλην περὶ ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως ἰδέαν. Ὁ μέγας οὗτος συ-
νωμότης, ὁ θαυμασίως διαφυγὼν μετὰ ταῦτα τοὺς ὄνυχας τοῦ
Ἀλῆ, δύναιται δικαίως νὰ ἀπαιτήσῃ θέσιν ἐν τῇ ἑλληνικῇ ποιήσει.
Τὴν ἀλήθειαν ταύτην ἡσθάνθην ἐξ ἀρχῆς, φοβοῦμαι δὲ μὴ τὰ ἄνθη
ὅσα ἔβρανά ἐπὶ τὸ ἱερὸν χῶμα τὸ καλύπτον τὰ ὅσῃ αὐτοῦ,
δὲν εἶναι οὔτε τόσον εὐώδη οὔτε τόσον εὐθαλῆ, ὅσον ἡ καρδία
μου ἐπεθύμει. — Αἰωνία αὐτοῦ ἡ μνήμη!

Ἄλλους τινὰς ἀσημάντους ἀναχρονισμοὺς παρεδέχθην ἐκου-
σίως, ἵνα μὴ παραλείψω γεγονότα δυνάμενα καὶ ἀκτίνα φωτὸς
νὰ ἐπιπέμψωσιν εἰς τὴν ζοφώδη ἐκείνην ἐποχὴν. Ἐν ἐνὶ λόγῳ ἡ
ἱστορικὴ παράδοσις ὑπῆρξεν ἡ πυξίς, ἥτις με ὠδήγησεν ἀπ' ἀρ-
χῆς μέχρι τέλους.

Τοῦ δὲ περὶ γλώσσης πολυθρυλήτου ζητήματος, ἐπόμενος εἰς
τὴν ἐμὴν καὶ σεβόμενος τὴν τῶν ἄλλων πεποίθησιν, οὔτε ἀνα-
λαμβάνω οὔτ' ἠθέλον ἀναλάβει ποτὲ τὴν εὐθύνην τῆς ἐπιλύσεως.

ΙΔΙΑΙΤΕΡΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

α'.

Τὸ ἐν ἀρχῇ τῶν προλεγομένων δημοτικὸν ἄσμα ὀφείλω εἰς τὰς ἐρεῦνας τοῦ πολυμαθοῦς φίλου μου Παύλου Κατσαίτου, οὐτινος ἡ ἐμπειρία ἀνεσκάλευσεν αὐτό, ἡ δὲ φιλοφροσύνη ἐπέτρεψε πρὸς ἐμὲ τὴν δημοσίευσιν. Ἡ ἀνακολουθία τοῦ ῥυθμοῦ καὶ τὸ ἐνιαχοῦ τῶν ἰδεῶν ἀσυνάρτητον ἱκανῶς ἀποδεικνύουσιν ὅτι οὐ μικρὰς ὑπέστη ἐκ τοῦ χρόνου φθοράς, ἀπὸ στόματος εἰς στόμα μεταβαίνον καὶ πολυτρόπως διασκευαζόμενον. Ὅπως δὲ ποτε εἶναι κατ' ἐμὴν γνώμην περιφανὲς τῶν ἡμερῶν ἐκείνων μαρτύριον ὅτι καὶ ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία καὶ ἡ κοινωνία, ἔνθα ἡ Εὐφροσύνη, πρῶτον μὲν ἐν νεανικῇ πλάνῃ, ἔπειτα δὲ ἐν σωτηρίῳ μετανοίᾳ ἐξήντηλσε τὸν πολυτάραχον βίον, ἐδικαίωσαν τέλος αὐτὴν μετὰ θάνατον καὶ περιεκόσμησαν διὰ μαρτυρικοῦ στεφάνου τὴν κεφαλὴν. Ὁ ἀγνισμὸς οὗτος τῆς Ἑλληνίδος γυναικός, εἰς ὃν μάλιστα ζηρίζεται ὁ κατὰ τοῦ δορυκτητικοῦ στοιχείου δραματιζόμενος τοῦ Ἑλληνισμοῦ θρίαμβος δὲν ἤθελεν ἴσως διεγείρει τὴν δικαίαν τοῦ κοινοῦ πρὸς τὴν Εὐφροσύνην συμπάθειαν, ἐὰν ᾗτο ἀπλοῦν ποιητικῆς φαντασίας ἀποκύημα. Εὐτυχῶς δὲ τὸν φόβον

κδ'.

τοῦτον διασκεδάζει ἢ διὰ τοῦ εἰρημένου ἄσματος ἱστορικὴν ἀλήθειαν περιβεβλημένη παράδοσις.

Γιὰ σταυρὸ δὲν ἔχει χρεῖα,

Γιατὶ ἐσταύρωσε τὰ χέρια·

Εἶναι ἡσυχὴ καὶ κρύα,

Δὲν τὴν ἔφαγαν μαχαίρια.

Τὰ στήθια τὰ χιονάτα τῆς γῆλιος δὲ θὰ μαυρίσῃ·

Πλυμμένα μὲ τῇ θάλασσᾳ καὶ μὲ τὰ δάκρυά τῆς

Ἀσπρότερα καὶ ὀλόλευκα θὰ νὰ φανοῦν σὴν κρίση·

Τὸ κύμα πλένει τὸ κορμὶ, τὰ δάκρυα τὴν καρδιά τῆς,

Ἡ βαρυστένακτη ψυχὴ θὰ λάβῃ τὴν γιατρίᾳ τῆς.

Ἡ ἐκ τῶν στίχων τούτων πνέουσα χριστιανικὴ εὐσέβεια φαίνεται ἀδιστάκτως ἀποδεχομένη ὅτι διὰ τοῦ διπλοῦ βαπτίσματος, τοῦ ὕδατος καὶ τῶν δακρύων, καθαρὰ καὶ ἄσπιλος ἔμελλεν ἦδη ἡ Εὐφροσύνη νὰ παρασταθῇ ἐνώπιον τοῦ ὑπερτάτου τῆς ἀνθρωπότητος κριτοῦ, καθ' ὅσον ἐν μὲν τῇ λίμνῃ, ὥσπερ ἐν καινῇ κολυμβήθρᾳ, ἡγιάσθη ἡ σάρξ, διὰ δὲ τοῦ μύρου τῆς μετανοίας τὸ πνεῦμα.

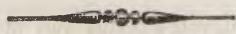
β'.

Δὲν με λανθάνει ὅτι ἄλλοι ἄλλως διηγοῦνται τὰ κατὰ τὴν Εὐφροσύνην· ἀλλ' ἐγὼ προέκρινα ὅσα περὶ τοῦ μαρτυρίου αὐτῆς ἔγραψεν ὁ Πουκερῖλλος, διότι εὗρον τὴν διήγησιν δραματικωτέ-

ραν. Κατά τινας ὁ Ἀλῆς οὐδέποτε ἠράσθη τῆς Ἑλληνίδος ταύτης, ἀλλὰ κατεδίκασεν εἰς θάνατον ὑπὸ μόνης τῆς ἐπιθυμίας νὰ ἱκανοποιήσῃ τὰς γυναῖκας τοῦ Μουχτάρ διὰ τὴν ἄνομον σχέσιν, ἥτις ἐφ' ἱκανὸν χρόνον ἀποσπάσασα τὸν ἄνδρα αὐτῶν ἀπὸ τοῦ γυναικωνίτου, ἐγνώσθη τελευταῖον ἐκ τῆς ἐξῆς τυχαίας περιστάσεως. Ἀπελθόντος τοῦ Μουχτάρ ἐπιταγῇ τοῦ πατρὸς εἰς καταδίδωξιν τοῦ Γιωργῆμ πασᾶ, ἡ Εὐφροσύνη, διάγουσα μεμονωμένη ἐν Ἰωαννίνοις, περιεθλίβετο ἤδη ὑπὸ παντοίων στερήσεων. Ἡ δὲ πενία, προελθοῦσα μέχρις ἀπορίας τῶν πρὸς τὸν βίον, ἠνάγκασε τέλος αὐτὴν νὰ προσκαλέσῃ γραίαν τινά, ἵνα πωλήσῃ δι' αὐτῆς πολύτιμον δακτύλιον. Ἡ γραία ἐπορεύθη καὶ πρὸς τὰς γυναῖκας τοῦ Μουχτάρ, αἵτινες, ἀναγνωρίσασαι τὸν δακτύλιον καὶ μαθοῦσαι παρ' αὐτῆς ὅσα περὶ τῆς Εὐφροσύνης ἔτι ἠγνούον, ἔδραμον παραχρῆμα πρὸς τὸν Ἀλῆν καὶ θρηνοῦσαι καὶ ὀδυρόμεναι ἠξίουσαν παρ' ἐκείνου ἐκδίκησιν. Ὁ δὲ προθύμως ἐξετέλεσεν αὐτὴν συμπεριλαβὼν καὶ δεκαῆξ ἄλλας ἀθώας γυναῖκας φίλας τῆς Εὐφροσύνης.

Ἰσως ἡ διήγησις αὕτη ἐκυκλοφόρει τότε ἐν Ἰωαννίνοις καὶ ἴσως αὐτὸς ὁ τύραννος ἐπίτηδες ἔπλασε καὶ διέσπειρε τὸν μῦθον. Ἀλλ' ἄπιστον φαίνεται πρὸς ἐμὲ ὅτι εἰς ἱκανοποίησιν τῶν παλλακίδων τοῦ υἱοῦ ἐτιμώρησεν ὁ Ἀλῆς τοσοῦτον ὥπως τὰς γυναῖκας ἐκείνας καὶ ἀσυμβίβαστον ὅλως πρὸς τοὺς λίαν περιπληθεῖς τοῦ δημοτικοῦ ἄσματος λόγους περὶ μιᾶς μόνης τούτων

καὶ ταύτης παραιτίου τοῦ ὀλέθρου τοσούτων ἄλλων ἀθῶων,
ἐὰν μηδεμία προηγήθη ἡθικὴ πάλη καὶ μηδὲν κατωρθώθῃ δι'
αὐτῆς ὑπὸ τῆς μιᾶς ἐκείνης ἐπίσημος τῆς θρησκείας καὶ τῆς
ἐθνικότητος θρίαμβος. Ὁμολογῶ δὲ ὅτι καὶ ἐλάχιστος περὶ
τοῦτου δισταγμὸς ἤθελεν ἀναδείξῃ τὴν ὑπόθεσιν καὶ τοῦ μάλι-
στα πεζοῦ καλᾶμου ἀναξίαν.

Η ΚΥΡΑ ΦΡΟΣΥΝΗ.

Η ΚΥΡΑ ΦΡΟΣΥΝΗ.

ΑΣΜΑ ΠΡΩΤΟΝ.

ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟΝ.

Ἐπέσανε τὰ Γιάννινα σιγὰ νὰ κοιμηθοῦνε,
Ἐσβύσανε τὰ φῶτά τους, ἐκλείσανε τὰ μάτια.
Ἡ μάνα σφίγγει τὸ παιδί βαθεῖα στὴν ἀγκαλιά της
Γιατ' εἶναι χρόνοι δύστυχοι καὶ τρέμει μὴ τὸ χάσῃ.
Τραγοῦδι δὲν ἀκούεται, ψυχὴ δὲν ἀνασαίνει.
Ὁ ὕπνος εἶναι θάνατος, καὶ μνημα τὸ κρεβάτι,
Κ' ἡ χώρα κοιμητήριον, κ' ἡ νύχτα ῥημοκλήσι.

Ἄγρυπνος ὁ Ἀλήπασας ἀκόμη δὲ νυστάζει
Κ' εἰς ἓνα δέρμα λειονταριοῦ βρίσκεται ξαπλωμένος (α).
Τὸ μέτωπό του εἶναι βαρὺ, θολό, συγνεφιασμένο
Καὶ τῷθαλεν ἀντίστυλο τὸ χέρι του, μὴ πέσῃ.
Χαιδεύει μὲ τὰ δάχτυλα τὰ κάτασπρά του γένεα

Ποῦ σέρνονται στοῦ λειονταριοῦ τῇ φοβερῇ τῇ χήτῃ.
Ἀγκαλιασμένα τὰ θεριά, σοῦ φαίνεται πῶς ἔχουν
Ἐνα κορμὶ δικέφαλο· τὸ μάτι δὲ γνωρίζει
Ποιὸ τάχα νᾶν τὸ ζωντανὸ καὶ ποιὸ τὸ σκοτωμένο.
Στὴν ἄκρῃ στὸ παράθυρο σιωπηλὸς προσμένει
Καὶ τρομασμένος τὸ θωρεῖ ὁ φίλος του ὁ Ταχῆρης.
Μέσα στὴ μαύρῃ τὴν ἔρμιὰ τοῦ κόσμου, ποῦ χαλοῦσαν,
Ἡ προδοσιαῖς, οἱ σκοτωμοί, ἀπόκρυφαις ἐλπίδαίς
Βαστοῦν ἐκείναις ταῖς καρδιαῖς ἀκόμῃ ἀλυσωμέναις.
Ἀπόψε τί στοχάζονται;... Τί μυστικὸ τὸν ὕπνο
Στὰ μάτια τους νὰ καταβῇ ἀπόψε δὲν ἀφίνει;...

ΑΛΗΣ.

Ταχῆρ, Ταχῆρ! ἐκύταξες νὰ ἰδῇς ἂν τὸ φεγγάρι
Ἐφάνηκε στὸν οὐρανό; Δυὸ ὥραις τὸ προσμένω.
Εἶναι σχεδὸν μεσάνυχτα, γιατί νὰ μὴ προβαίνη;

ΤΑΧΗΡ.

Ἐπρόβαλεν, εἶναι θολὸ καὶ κόκκινο σὰν αἷμα.
Σύγνεφα μαύρα καὶ βαρεῖα ἀνεβοκαταβαίνουν
Καὶ φεύγουν σὰ φαντάσματα. Ὁ ἄνεμος τὰ σπρώχνει
Καὶ τὰ σωρεύει ἐπάνω του μὲ λύσσα, μὲ μανία.

Ὡσὰν αἰρία κύματα, τὸ δέρνουν, τὸ χτυποῦνε,
Καὶ λὲς πῶς θὰ τὸ πνίξουνε καὶ λὲς πῶς θὰ τὸ σβύσουν.
Πυκνὴ θολοῦρ' ἀπ' τὰ βουνά, Βιζήρη μου, τοῦ Πίνδου
Ἀπλόνεται στὸν οὐρανό, ἐσκέπασε τὰστέρια.
Τί σάβανο κατὰμαυρο! τί νύχτα! τί τρομάρα!

ΑΛΗΣ.

Σὲ σκιάζουνε τὰ σύγνεφα, σὲ σκιάζει τὸ φεγγάρι,
Γιατὶ τὸ βλέπεις κόκκινο, τὸ βλέπεις ματωμένο;
Τόσον καιρὸ μὲ τὸν Ἀλῆ ἀπ' τὰ μικρά σου νειῶτα,
Κι' ἀκόμη δὲ συνείθισες νὰ βλέπης τέτοιο χρῶμα;
Ἐπίστεψες πῶς ἤθελα νὰ μάθω καὶ ν' ἀκούσω
Πῶς τὸ φεγγάρ' εἶναι χλωμὸ καὶ πῶς ἐρωτεμμένο
Ἐπρόβαλε τῇ λάμπῃ του νὰ χύσῃ ὀλόγυρά μου;
Ἐπίστεψες πῶς ἤθελα τῇ δροσερῇ του ἀχτίδα
Ὡσὰν παρθενικὸ φιλὶ σ' αὐτὴ χεῖλῃ μου νὰ νοιώσω;
Ἀκόμη δὲ μ' ἐγνώρισες! δὲν ἔμαθες ἀκόμη
Πῶς πάντα μαῦρα σύγνεφα, πάντα βαρὺς χειμώνας,
Πάντα σκοτάδι μ' ἀστραπαῖς ἐστάθηκε ἡ ζωὴ μου.
Τὸ μέτωπό μου ἐγέρασε, ἡ τρίχαις μου ἀσπρίζουν,
Κι' ἀκόμη δὲν ἐγνώρισα τοῦ κόσμου τὴ γαλήνη.
Κι' ἀπόψε, ἀπόψε ποῦθελα, ἀπόψε ποῦ ποθοῦσα

Νὰ καταλάβουν τὰ στοιχειὰ τί μαύρη τρικυμία
Μου γκρίζει μὲς τὰ στήθη μου καὶ πόσ' ἀστροπελέκια
Μοῦ κατασχίζουν τὴν καρδιά, ἀπόψε σὺ φοβεῖσαι;
Φοβεῖσαι λίγα σύγνεφα θολά, ποῦ ἀνεμοδέρνουν,
Καὶ τὴ μαυρύλα τοῦ βουνοῦ καὶ τῆς βροντῆς τὸν κρότο;
Σύρε, δειλέ. Τί στέχεσαι, Ταχῆρ, ἐδῶ σιμά μου;
Σύρε νὰ γίνης σύντροφος τοῦ υἱοῦ μου τοῦ Μουχτάρη.

TAXHP.

Βιζήρη μου, πατέρα μου, γιατί, γιατί με διώχνεις;
Τόσον καιρὸ μ' ἀγάπησες σὰν ν' αἶμουνα παιδί σου,
Κι' ἀπόψε μ' ἀπαρνήθηκες; με διώχνεις, μ' ἀτιμάζεις;
Βιζήρη, πότ' ἐδείλιασα, ἢ πότε αὐτὸ τὸ χέρι
Πιστὰ δὲ σ' ὑπηρέτησε; μὴ μὲ καταφρονέσης·
Πές μου, τί θέλεις ἀπὸ μέ; Οἱ δυό μας ἐνωμένοι
Μποροῦμε νὰ χαλάσωμε τὴν ὠμορφιὰ τοῦ κόσμου·
Μποροῦμε, ἂν τὸ θελήσωμε, τὰ δένδρα νὰ μᾶς βλέπουν
Κι' ἀμέσως νὰ μαραίνωνται, τὰ φύλλα τους νὰ ῥίχνουν.
Ὅθε διαβαίνομε μαζὺ ν' ἀχνίζουने τὰ ῥόδα,
Καὶ νὰ διפוῦνε γιὰ ὁρσὰ τὰ χόρτα, τὰ λουλούδια,
Βιζήρη, ὅπου πατήσωμε. Ἡ μάνα ν' ἀπορρίχνη,
Ὅταν ἰδῇ τὸν ἴσκιό μας· στὰ στήθη της τὸ γάλα

Νὰ γίνεται πικρὴ χολή, περίδρομος, φαρμάκι·
Πές μου, τί θέλεις ἀπὸ μέ; Ἄλῃ, δοκίμασέ με.

ΛΛΗΣ.

Ταχὴρ, παιδίμου, σιώπησε· φθάνει, συχώρεσέ με·
Τόσην αἰσθάνομαι γιὰ σέ ἀγάπη καὶ φιλία,
Ποῦ σκιάχτηκα μὴν ἤθελες ἀπόψε νὰ μ' ἀφήσης.
Νᾶῤευρες πόσαις κόλασαις, πόσα σκληρὰ μαχαίρια
Μοῦ κόβουνε τὰ σωθικά! Ταχὴρ, παρακαλέσου
Γιὰ τὸ Βιζήρη τὸν Ἄλῃ. Πρόσταξε τὰ στοιχεῖα
Νὰ με βοηθήσουνε, Ταχὴρ, καὶ πές στὰ καταχθόνια
Πῶς γιὰ μιὰν ὥρα, μιὰ στιγμὴ, κορμί, ψυχὴ, τὸ βιό μου,
"Ολα τὰ δίδω, μία στιγμὴ νὰ μοῦ χαρίσουν μόνον.
Καὶ σὺ ψυχὴ τῆς μάνας μου, πῶρχεσαι κάθε βράδυ
Καὶ πέφτεις καὶ σωριάζεσαι σιμά μου στὸ κρεβάτι,
Καὶ μοῦ ἐνθυμίζεις μὲ φιλιά, μὲ δάκρυα, τὸ Γαρδῆχι(6),
"Οχ! ἔλα παντοδύναμη, λησμόνησε μιὰν ὥρα
Τῇ φοβερῇ σου ἐκδίκηση. Μάνα μου, βόηθησέ με,
Ἄν μ' ἀγαπᾷς, ἂν πιθυμῇς κ' ἐγὼ νὰ σοῦ πλερώσω
Τὸ χάρισμα ποῦ σῶταξα, μάνα μου, βόηθησέ με.

TAXHP.

Βιζήρη μου, τί μυστικό, τί πόνος σέ σπαράζει;
Δέν εἶμ' ἐγ' ὁ πνευματικὸς ὁ φίλος σου, Βιζήρη;
Πές μου, τί θέλεις τὰ στοιχειά, τὸν Ἄδην τί τὸ θέλεις;
Τὰ κόκκαλα τῆς μάνας σου γιατί νὰ τὰ ξυπνήσης;
Ἐγὼ καὶ σὺ δὲν εἶπαμε πῶς φθάνομε μονάχοι;
Ἄλλη βοήθεια τί ζητεῖς; Εἶν' ἐντροπὴ δική μας
Οἱ ζωντανοὶ νὰ κράζουने βοήθεια πεθαμμένους.
Πές μου τί θέλεις; τί ποθεῖς; Ποτέ, ποτέ δὲν σ' εἶδα,
Βιζήρη μου, σὰ σήμερον ἀχνὸν καὶ ταραγμένον.
Ἐσύ, ἐσύ, ὁποῦ βαστάς τόσαις ζωαῖς στὸ χέρι,
Ποῦ σέ μιὰ μόνη σου ματιὰ τὰ Γιάννινα βυθίζου,
Καὶ Ἀρβανιτιὰ καὶ Ρούμελη ἐμπρός σου γονατίζουν,
Καὶ στὴ φωνή σου τ' Ἀγραφα ραγίζονται καὶ τρέμουν,
Ἐσύ, ἀπόψ' ἐδείλιασες; Βιζήρη μου, θυμήσου
Τὴ φοβερή σου δύναμη. Σ' ἐκράξαμε λειοντάρι.

ΛΛΗΣ.

Ταχὴρ, δὲ θέλω ἐκδίκησαις, αἷμα, Ταχὴρ, δὲ θέλω.
Ἄν ἦτανε γιὰ φονικά, δέ σ' ἐκράξα βοήθεια.
Λησμόνησα τὰ πάθη μου, λησμόνησα ταῖς ἐχθραῖς.

Ὅλα μοῦ φύγαν ἀπ' τὸ νοῦ. Μπορῶ νὰ σοῦ τωρκίσω,
Ταχῆρ, ὅτ' ἐλησμόνησα ἀπόψε καὶ τὸ Σοῦλι,
Τὸ Σοῦλι, ποῦ μ' ἐθέρισε ποῦ μ' ἄδειασε τὴ φλέβα
Ῥοφῶντας ἀκατάπαυστα τὸ αἷμα τῆς καρδιᾶς μου,
Τὸ Σοῦλι, ποῦ μοῦ ἐντρόπιασε τὰ κάτασπρά μου γένεια,
Ἀπόψε τὸ λησμόνησα. Τὸ Λάμπρο τὸ Ζαβέλλα,
Μοῦ φαίνεται ἂν τὸν ἔβλεπα στὰ πόδια μου σφαμμένον,
Κι' ἂν ἤμποροῦσε ἀνθρώπινη δύναμις νὰ τοῦ δώσῃ
Πάλαι τὴν πρώτη του ζωὴ, γιὰ νὰ μὲ μαρτυρέψῃ,
Μὰ τὴν ψυχὴ τῆς μάνας μου ἤθελα τοῦ τῇ δώσῃ,
Ἄν ἤμποροῦσα μιὰ στιγμή, Ταχῆρ, κ' ἐγὼ νὰ ἐλπίσω.
Ἄν μῶλεγαν νὰ γύριζα στὴν πρώτη μου τῇ φτώχεια,
Νὰ τρέχω ἐπάνω στὰ βουνὰ καὶ νὰ καταφρονιῶμαι,
Ταχῆρ, δὲ λέγω φέμματα, τῶκανα στὴν ψυχὴ μου,
Ἄν ἤμποροῦσα μιὰ στιγμή νὰ λάμβαν' ἀπ' τὴ φύση
Τῆς ἀνοιξῆς τὴν ὠμορφιά, τὴ μυρωδιὰ τοῦ ῥόδου,
Τοῦ φεγγαριοῦ τὸ φόρεμα, καὶ τῆς κιτριᾶς τὰ νειῶτα,
Ἄν ἤμποροῦσα μιὰ στιγμή, Ταχῆρ, νὰ ξανανειώσω.
Βλέπεις, παιδί μου, τί ζητῶ; Βλέπεις ἢ δυνάμεις μου
Δὲ φθάνει. Τὰ γεράματα μ' ἐπλάκωσαν, μὲ γέρνουν,
Ἄσπρισε τὸ κεφάλι μου, τὰ χεῖλη μου ἀχνίσαν,
Ἐθόλωσαν τὰ μάτια μου, δὲ λάμπουνε σὰν πρῶτα.

Κ' ἐν ᾧ κ' ἐν ᾧ τὰ κόκκαλα ἀρχίζουν νὰ κουφόνουν,
Ταχὴρ, φέρε τὸ χέρι σου, θέσε το στὴν καρδιά μου,
Ν' ἀκούσης πῶς οἱ χτύποι τῆς πῶς εἶναι ἀνδρειωμένοι.
Βράζει τὸ αἷμά μου, Ταχὴρ, καὶ τώρα, ποῦ μ' ἀκούεις,
Αἰσθάνομαι πῶς δύναμαι ἀκόμη ν' ἀγαπήσω.
Ἀλλά, μὲ βλέπουν γέροντα, μὲ σκιάζονται, μὲ τρέμουν,
Πέφτουν, φιλοῦν τὰ πόδια μου, τὰ μάτια δὲ σηκόνουν
Ποτὲ νὰ μὲ κυττάξουνε. Ἢ μὰνὰ κι' ὁ πατέρας
Εὐτυχισμένοι στέλλουνε σ' ἐμὲ τὴ θυγατέρα,
Γιὰ νὰ γλυτώσουν τὸ παιδί, μονάκριβο σὰν τῶχουν,
Κ' ἐγὼ γυρεύω τὸ φιλὶ ὡσὰν ἐλεημοσύνη,
Καὶ μοῦ τὸ δίδουνε ψυχρό, σκληρὰ συντροφεμμένο,
Ποιὸς ξεύρει μὲ τί ἀσπλαχνη καὶ μυστικὴ κατάρρα.
Ταχὴρ, ἂν μ' ἐκατάλαβες, ἂν ἔμαθες τί θέλω,
Θεράπεψέ με· τὸ ζητῶ γιὰ χάρη, γιὰ ἐσπλαχνία.

TAXHP.

Βιζήρη μου, τῶμολογῶ, δὲν ἤλπιζα ποτέ μου
Ν' ἀκούσω τῆς Ἀρβανιτιᾶς τὸ φοβερὸ λειοντάρι
Ν' ἀναστενάξῃ, νὰ ὀρηνῇ σὰν ἔρημη τρυγόνα.
Πρόσταξε τὸ κεφάλι μου στὰ πόδια σου νὰ πέσῃ,
Ἀλλ' ἀκουσε, πατέρα μου, τὸ γέρο σου τὸ φίλο.

Ἡ μάνα σου σ' ἐγέννησε καὶ σ' ἔρριψε στὸν κόσμον
Τὴν ὥρα, ποῦ κ' ἡ μάνα μου ἐγέννησε κ' ἐμένα.
Ἀντὶ νὰ γίνῃ ἓνας σεισμός, ἀντὶς ἡ γῆ ν' ἀνοιξῇ,
Ἀντὶ νὰ ληθῇ θανατικό, πλημμύρα, πεῖνα, φτώχεια,
Μιά δύναμις ἀνώτερη μᾶς ἔστειλ' ἐδῶ κάτω.
Ἐσὺ ἐδιωρίστηκες νᾶσαι σπαθὶ κ' αἰθέρας,
Κ' ἐμένανε μ' εὐχήθηκε, Βιζήρη, νᾶμαι πάντα
Τοῦ φοβεροῦ σου τοῦ σπαθιοῦ πιστὴ φωλεὰ καὶ θήκη.
Σαράντα χρόνους τρέχομε· γιὰ κύτταξε, Βιζήρη,
Πόσα βουνὰ διαβήκαμε, πόσους κρημνοὺς καὶ βράχους!
Ῥίξε τὰ μάτια ὀπίσω σου, πέρασε μὲ τὸ νοῦ σου
Ὅλα μας τὰ πατήματα καὶ μέτρησε τοὺς τάφους . . .
Τί κρίμα ποῦ δὲ φαίνονται! Καὶ ποιὸς θυμᾶται τώρα;
Τὰ κόκκαλα καὶ τὰ κορμιὰ ἐλυώσανε, Βιζήρη.
Τὸ χῶμα, ποῦ ὀλοφούσκοτο τὰ μνήματα πλακόνει,
Ὀλίγ' ὀλίγο χάνεται, γλυκὰ κατακαθίζει·
Ὅστερα φθάνει ἡ ἀνοιξὴ μὲ τὰ πολλὰ λουλούδια,
Μὲ τὰ χορτάρια τὰ χλωρά, μὲ γέλοια μὲ παιγνίδια,
Καὶ ἐκεῖ ποῦ μαῦρο κ' ἔρημο τὸ φονικὸ κοιμᾶται,
Παίζουν, χορεύουν τὰ παιδιὰ, λαλοῦνε τὰ πουλάκια.
Τὰ αἵματα, ποῦ ἐχύσαμε, τὰ ρούφηξε τὸ χῶμα,
Τὰ ξέπλυνε τὸ σύγνεφο, τᾶσβυσε ἡ ὁροσοῦλα,

Καὶ τώρα ἐλησμονήσαμε. Κάμμιὰ φορὰ τὴ νύχτα
Τὰ βλέπομε στὸν ὕπνο μας, ἀλλὰ ποιὸς τὰ φοβεῖται;
Τὸ πρῶτο γλυκοχάραμμα τὰ σβεῖ, τὰ συνεπαίρνει.
ὦ! μὴ φοβῆσαι τοὺς νεκρούς, εἴν' ἥσυχοι οἱ καυμένοι.
Ἔχουν τὸν ὕπνο τους βαθύ, κοιμῶνται σὰν παιδάκια.
Βιζήρη, τώρα σ' ἐρωτῶ, ἂν εἶπα τὴν ἀλήθεια.
Γιὰ νὰ μπορέσης τοῦ Θεοῦ τὴ δύναμη ν' ἀρπάξης,
Κι' ἀντίπαλός του ἄσπονδος νὰ τόνε πολεμήσης,
Ἐκειὸς νὰ δίδῃ τὴ ζωὴ καὶ σὺ νὰ τήνε παίρνῃς,
Πῶς ἔπρεπε νὰ πορευθῇς; Μ' ἐκείνη τὴν ἀγάπη,
Ποῦ νειὸς δὲν ἐπεθύμησες καὶ ... σήμερα γυρεύεις,
Ἦθελ' ἀκόμη σέρνεσαι στοῦ Τεμπελὲν τὴ φτώχεια.
Θὰ κάθῃσο στὴ θύρα σου, τὸ χέρι σου ν' ἀπλόνης
Εἰς τὸ διαβάτη ποῦ περνᾷ. Ἐμίσησες τὸν κόσμον,
Καὶ νὰ ποῦ τὸν ἐνίκησες. Ἀλλὰ μὴ λησμονήσης,
Τὸ Σοῦλι μένει ζωντανό, κι' ὁ Λάμπρος ὁ Ζαβέλλας.
Θυμήσου πῶς ἡ μάνα σου βαθεῖα μέσα στὸ χῶμα
Ἀνάπαυση δὲ θὰ ναῦρῃ καὶ ὕπνο κ' ἥσυχία,
Ἀνίσως καὶ στὸ μνημά της δὲ σφάξης τὸ Γαρδῆχι.
Βιζήρη, πές μου τί ποθεῖς; ποιά κόρη, ποιά γυναῖκα
Δὲ σ' εἶδε, δὲ σ' ἐζήλεψε, δὲν ἤλθε στὸ πλευρό σου;
Ποιὰ μάνα μὲς τὰ Γιάννινα καὶ ποιὸς καὶ ποιὸς πατέρας

Τολμᾷ σ' ἐσένα ν' ἀρνηθῇ τὰ κάλλη τοῦ παιδιοῦ του;
Οἱ χρόνοι δὲ σ' ἐγήρασαν, τὸ χέρι σου δὲν τρέμει·
Εἶναι φωτιά τὰ χεῖλη σου καὶ κεραυνὸς τὸ μάτι.
Ποιὸς εἶν' ἐκεῖνος, ποῦ θωρεῖ τὴν ἀτάσπρη τῇ χήτῃ
Τοῦ Πίνδου τοῦ περήφανου καὶ γέροντα τὸν κράζει;
Πές μου τί θέλεις, πρόσταξε· τὸ χέρι μου, ἡ ψυχὴ μου
Εἶναι δικά σου. Ἄνοιξε στὸ φίλο τὴν καρδιά σου.

ΛΛΗΣ.

Ταχὴρ, Ταχὴρ, μοῦ θύμησες τὰ περασμένα χρόνια,
Τὸ δρόμο ποῦ περάσαμε, τὰ μνήματα, το αἶμα,
Καὶ σὰν καὶ νὰ ξανάνειωσα, ἐχάρηκε ἡ καρδιά μου,
Ταχὴρ, ἐσὺ μ' ἐγνώρισες. Δὲν ἦλθα ἐδῶ στὸν κόσμος,
Γιὰ ν' ἀγαπήσω τοῦ Θεοῦ τὸ πλάσμα, τὴν εἰκόνα.
Ἄλλος Θεὸς μ' ἐγέννησε, μῶδωκε τὴν ψυχὴ του
Καὶ μοῦπε καὶ μὲ δίδαξε πῶς ἡ ζωὴ ἡ δική μου
Θὰ νᾶναι μαῦρος θάνατος καὶ κόλαση ἐδῶ κάτω·
Θυμοῦμαι ἀκόμη τὴ στιγμή, ποῦ ἡ μάνα μου μ' ἐπῆρε
Κρυφᾷ κρυφ' ἀπ' τὰ ἀδέρφια μου τὸ βράδυ σ' ἓνα μέρος,
Ὅπου ἦσαν μνήματα πολλὰ κι' ἀσπρίζαν στὸ φεγγάρι.
Ἀνάμεσά τους ἔστεχε σιωπηλό, μονάχο,
Ἐνα ψηλὸ, θεόρατο καὶ μαῦρο κυπαρίσι.

Ἡ νύχτα ἦτον ἤσυχη, ἔλαμπε τὸ φεγγάρι,
Καὶ κάπου κάπου ἀκούετο τὸ ρυάσιμο τοῦ λύκου.
« Μάνα μου, λέγω, κύτταξε τὰ γόνατά μου τρέμουν.
» Τί μ' ἔφερες ἐδῶ νὰ ἰδῶ, πᾶμε· φοβοῦμαι, μάνα. »
Κ' ἐκείνη, ποῦ τὴν ἔτρεμεν ὁ οὐρανὸς κι' ὁ ἄδης,
« Ἀλῆ, μοῦ λέγει, μὴ φοβοῦ σὰν ἦσαι μετ' τῇ Χάμκω,
» Οἱ πεθαμμένοι δὲν ξυπνοῦν κι' ἀνίσως καὶ τὸ μνημα
» Ξεράση ἀπὸ τὰ στήθη του κἀνένα κολασμένον,
» Φθάνει νὰ ἰδῇ πῶς εἴμ' ἐδῶ, τὸ χνῶτό μου νὰ νοιώσῃ,
» Γίνεται στάχτη καὶ καπνὸς καὶ δυὸ φοραῖς πεθαίνει.
» Ἀλῆ, παιδίμου, μὴ φοβοῦ, μὴ σκιάζεσαι τοὺς τάφους.
» Τὰ κόκκαλα μέσα στὴ γῇ καὶ τᾶψυχο τὸ κρέας
» Δὲν εἶναι παρ' ὁ ἄνθρωπος στῆς μάνας του τὴ μήτρα.
» Τὸ σάβανο εἶναι σπάργανο, τὸ ξύλινο κιβοῦρι
» Εἶναι κουνιὰ μικροῦ παιδιοῦ, ὅπου ποτὲ δὲν κλαίει·
» Χαρὰ σ' ἐκεῖνον, ποῦ μπορεῖ, ἄλλος Θεὸς πατέρας,
» Ἀντὶ νὰ φτεύῃ τὴ ζωὴ στῆς γυναικὸς τὰ σπλάχνα,
» Γιὰ νὰ γεννῶνται δράκοντες καὶ φίδια καὶ λειοντάρια,
» Βαθειὰ νὰ σκάφτῃ μες τῇ γῇ καὶ νὰ καταβολιάζῃ
« Τὴ σάρκα τὴν ἀνθρώπινη, πῶσο κακὴ κι' ἂν ᾔῃαι,
» Θὰ δώσῃ ῥόδα γιὰ καρποὺς λουλούδια καὶ χορτάρια.
» Παιδίμου, ἂν θέλῃς τὴν εὐχὴ τῆς μάνας σου νὰ πάρῃς,

»Θυμήσου νᾶσαι ἔσπλαχνος καὶ σὺν καλὸς πατέρας
»Στὰ δύστυχα τὰ τέκνα σου νὰ στρώνῃς γιὰ κρεββάτι
»Τὸ χῶμα, ποῦναι δροσερό, καὶ νὰ τ' ἀποκοιμίζῃς.
»Ἀλῆ, παιδί μου, κύτταξε τὸ μαῦρο κυπαρίσι,
»Κύτταξε καὶ τὰ μνήματα, ποῦ ἀσπροβολοῦν τριγύρω.
»Βλέπεις ὁ ἴσκιος του περνᾷ σὺν ἄλλος ὠροδείχτης
»Ἐπάνω ἀπὸ τὰ μάρμαρα, λὲς καὶ μετρᾷ ταῖς ὥραις.
»Στὸν κόσμο τώρα ποῦ θὰ ἐμβῇς, νὰ γίνῃς κυπαρίσι
»Καὶ νὰ μετρᾷς ταῖς ὥραις σου, τοὺς χρόνους, τὴ ζωὴ σου,
»Ἀπλόνοντας τὸν ἴσκιο σου στὰ μνήματα τὰ χρυὰ.
»Καὶ κύτταξε, γλυκέ μου Ἀλῆ, ποτὲ μὴ λησμονήσῃς.
»Ἄν ἔλθῃ μέρα καὶ στιγμή, ποῦ ὁ μαῦρός σου ὠροδείχτης
»Δὲν εὖρῃ πλάκα νὰ σταθῇ τὴν ὥρα νὰ σοῦ δείξῃ,
»Θυμήσου, Ἀλῆ, τὰ λόγια μου, ἡ μοῖρα θὰ σὲ πάρῃ.
»Ἄλλο δὲν ἔχω νὰ σοῦ εἰπῶ. Ζώσου σπαθί, μαχαῖρι,
»Καὶ τρέχα, ἀνέβα τὰ βουνά. Ἔχε σιμά σου πάντα
»Τὴ μητρικὴ μου τὴν εὐχὴ καὶ δὲ θὰ ν' ἀποστάσῃς. »
Ταχὴρ, ἐκείνη τὴ βραδεὶα ἐνίκησα τὸν κόσμο.
Κ' ἐσὺ τὸ ξεύρεις, φίλε μου, τὸ ξεύρεις, σύντροφέ μου,
Ἄν ἐλησμόνησα ποτὲ τῆς μάνας μου τὰ λόγια.
Τώρα γιὰ πρώτη μου φορὰ αἰσθάνομαι ἓνα πάθος,
Μιὰ δίψα ἀκατανόητη, Ταχὴρ, μιὰ τέτοια λαύρα,

Ποῦ ἂν ἤξευρα πῶς ἔφθανε γιὰ νὰ μοῦ τήνε σβύσῃ
Τὸ αἷμα τῆς Ἀρβανιτιάς, τὸ αἷμα... τὸ δικόσου,
Ὅλο μὲ μιᾶς θὰ τῶπινα, Ταχὴρ, νὰ ἡσυχάσω.
Τὸ μυστικό μου θὰ σοῦ εἰπῶ • ἀλλοίμονον σ' ἐσένα,
Ἄν ἴσως κι' ἀπ' τὰ χεῖλη σου πέσῃ ποτὲ ἓνας λόγος.
Ταχὴρ, Ταχὴρ, στὸ πρόσωπο, Ταχὴρ, μὴ μὲ κυτάξῃς.
Τὸ λύκο τὸν ἀνήμερο, τὸ τρομερὸ λειοντάρι
Τὸν ἄγριο τὸν Ἀλήπασα, τὸν κατατρώγει ἡ ζήλια.
Ἡ ζήλια! τῶμολόγησα, σ' ἀνοιξα τὴν καρδιά μου.
Φέρε μου ἐδῶ τὸ δάχτυλο, μέτρησε τὴν πληγὴ μου.
Ἀπόψε ὁ κόσμος νὰ χαθῇ, ὁ οὐρανὸς νὰ πέσῃ,
Ν' ἀνοιξῇ ἡ γῆ νὰ καταπιῇ κ' ἐμένανε κ' ἐσένα,
Ἀπόψε θέλω ἱατρικό!... Κάνένανε δὲν ἔχω •
Ἐσὺ λυπήσου με, Ταχὴρ, ἐσύ, πιστέ μου φίλε.

TACHHP.

Βιζήρη μου, Βιζήρη μου, ἄφες με νὰ φιλήσω
Τὸ δυνατὸ τὸ πόδι σου, τὴ γῆ, ποῦ σὲ βαστάει •
Ζήλια σοῦ καίει τὴν καρδιά, ζήλια γλυκειὰ κι' ἀγάπη!
Καὶ λὲς ὅτ' εἶσαι γέροντας! Καὶ λὲς ὅτι τὰ χρόνια
Σ' ἀσπρίσανε, σ' ἐγύρανε! Εὐλογημένη ἡ ὥρα
Ποῦ μ' ἀνοιξες τὰ στήθη σου καὶ μῶδειξες Βιζήρη,

Τάνδρειωμένα σπλάχνα σου, ποῦ ἀκόμη λαχταρίζουν!
Ζήλια! τοῦ ἔρωτος πικρό, φαρμακερό στολίδι,
Σ' ἐσέ, Βιζήρη, θὰ γενῇ, αἷμα, ψυχὴ καὶ νειότη,
Ἀπόψε ὁ κόσμος νὰ χαθῇ, ὁ οὐρανὸς νὰ πέσῃ,
Ν' ἀνοίξ' ἡ γῆ νὰ καταπιῇ κ' ἐμέ καὶ τὰ παιδιὰ σου...

ΑΛΗΣ.

Παιδιὰ μου;... Ποιὸς σ' ἐρώτησε; πῶς σοῦλθανε ἡ μνήμη;
Ἐγώ, ποῦμαι πατέρας τους, ἐγὼ δὲν τὰ θυμοῦμαι,
Καὶ σὺ πῶς τὰ μελέτησες; Τόση μεγάλη ἀγάπη
Αἰσθάνεσαι γιὰ μένανε, ὁποῦ χωρὶς νὰ θέλῃς
Βλέπεις ἐμπρός σου τὸ Μουχτάρ καὶ τὸ Βελῆ, σὰν νάταν
Τοῦ δένδρου, ποῦ σ' ἐσχέπασε, Ταχήρη, τὰ κλωνάρια;
Καὶ σ' ὠνομά τους ὄρκισες κ' ἐφώναξες ν' ἀνοίξῃ
Ἀπόψε ἡ γῆ νὰ καταπιῇ καὶ σὲ καὶ τὰ παιδιὰ μου...
Ποιὸς ξεύρει; ... ἂν σ' ἐπρόσταζα... ἂν ἤξευρες πῶς τώρα
Ὅλη ἡ ζωή μου κρέμεται στὰ χέρια... τὰ δικά σου.
Κι' ἂν σῶλεγαν πῶς γιὰ νὰ ἰδῇς τὸν ἀδελφοποιητό σου
Τὸ γέρο τὸ Βιζήρη σου, Ταχήρη, τὸν Ἀλῆ σου
Ν' ἀναστηθῇ νὰ ἰατρευθῇ μ' ἓνα ποτῆρι αἷμα...

TAXHP.

Ἐκοβα τὸ λαρύγγι μου, ἔσφαζα τὸ παιδί μου,
Γιὰ νὰ στὸ φέρω νὰ τὸ πιῇς, Βιζήρη μου πατέρα.

ΑΔΗΣ.

Ὅ τὴν ἀγκαλιά μου ἔλα ἐδῶ· ἐσ' εἶσαι τὸ παιδί μου.
Ἄκουσε τώρα τί θὰ εἰπῶ, μάθε ἀπὸ σὲ τί θέλω.

Καθὼς ἀνθίζ' ἡ μυγδαλιά μὲ τὰ πολλὰ τὰ χιόνια,
Ἀνθίζει μὲς τὰ Γιάννινα καὶ ἡ Κυρὰ Φροσύνη.
Χρυσὴ ἀχτίδα φεγγαριοῦ στὰ σύγνεφα κρυμμένη
Μὴ μέρα τὴν ἀπάντησα. Ἐδιάβηκε σιμὰ μου
Κ' ἐθάμβωσαν τὰ μάτια μου. Κρυφὴ ἀνατριχίλα
Μ' ἔσφαξε μὲς τὰ κόκκαλα. Τὸ ἄτι μου τὴν εἶδε,
Ἐστύλωσε τὰ πόδια του, ἐτέντωσε τὸ μάτι
Κι' ἀπλόνει, ἀπλόνει τὸ λαιμὸ γιὰ νὰ τὴ χαιρετήσῃ.
Ὅλο γυρὰ της ἔστεκαν σὰν ἄνθη, σὰν ἀσέρια,
Σὰν ταῖς ῥανίδαις τῆς ὀροσιᾶς 'ς τῆς κιτριᾶς τὸ φύλλο,
Κόραις πολλαῖς. Ἐπαίζανε κ' ἐμάζοναν λουλούδια.
Ἐσικιάχτηκάνε τᾶλογο, σὰν ἄγρια περιστέρια
Ἐπέταξαν, ἐκρύφτηκαν μὲς τῶν δενδρῶν τὸν ἴσκιον.
Τὸ ἄτι μου ἐχλημήτισε, ἀστροπελέκι ἐχάθη.

Ἐπέρασε πολὺς καιρὸς καὶ πάντα στῶνειρό μου
Τὴν ἔβλεπα· τῆς ἄπλονα τὰ χέρια νὰ τὴν πιάσω
Καὶ μῶφευγε σὰν τὸν ἀφρὸ στὰ δάχτυλα τοῦ ναύτη,
Ποῦ κινδυνεύει νὰ πνιγῇ πιστεύοντας πῶς σφίγγει
Τὴν ἄσπρη πέτρα τοῦ γιालοῦ, ποῦ θὰ τόνε γλυτώσῃ.
Ἦλθε φωτιά καὶ πόλεμος· τὸ Σοῦλι φοβερίζει
Νὰ καταπιῇ τὰ Γιάννινα· τὰ κλέφτικα τὰ βόλια
Ἐσύριζαν μὲς τ' Ἀγραφα· τοῦ Πίνδου τὰ τουφέκια
Ἀστράφτουνε καὶ τὸν καπνὸ στὰ γένεια μου σκορποῦνε·
Τὸ αἶμα, ἡ ἐκδίκησις, ὁ φόβος, ἡ ἐλπίδαις
Μ' ἔκαμαν κ' ἐλησμόνησα. Δὲν ἔβλεπα στὸν ὕπνο
Τὸ ὄνειρό μου τὸ γλυκό. Ἐχάθηκε ἡ Φροσύνη.
Εἶναι τρεῖς νύχταις ποῦ ἄγρυπνος τὴ βλέπω πάλ' ἐμπρός μου.
Ἡ σπίθα μου ἔγινε φωτιά, μὲ καίει, μὲ φλογίζει.
Δὲν εἶμαι Ἀλῆς Τεμπελενλῆς, δὲν εἶμαι υἱὸς τῆς Χάμκως,
Ἀνίσως στὸ κρεβάτι μου δὲν τὴν ἰδῶ νὰ πέσῃ.
Στὸν ὕπνο μου γιὰ τρεῖς φοραῖς τὴν εἶδα τὴ Φροσύνη,
Θὰ ν' ἀληθέψῃ τῶνειρο κι' ἀπόψε θ' ἀληθέψῃ.

Ὁ πόλεμος ἡσύχασεν, ἔπαψε τὸ τουφέκι,
Ἐγύρισα στὰ Γιάννινα τὸν ξεύρεις τὸ Δεσπότη;
Κάποιος θὰ τοῦ μαρτύρησε τὴ μυστικὴ μου ἀγάπη,
Κ' ἐκεῖνος τήνε πάντρεψεν. Ἐπίστεψε, τοῦ ἐφάνη

Μὲ τρεῖς εὐχαῖς ποῦ διάβασε, καὶ μὲ τὰ δυὸ στεφάνια,
Μὲ τὸν καπνὸ τοῦ θυμιατοῦ καὶ μὲ τὰ δαχτυλίδια
Ἡὼς ἄρπαξε ἀπ' τὰ νύχια μου τὸ πλάσμα τοῦ Θεοῦ του.
Παπᾶ, μέσα στὰ Γιάννινα ἄλλος Θεὸς δὲν εἶναι
Παρ' ὁ Βιζήρης ὁ Ἀλῆς καὶ θὰ τὸ ἰδῇς μιὰ μέρα.
Τρεῖς χρόνοι τώρα ἐπέρασαν . . . κι' ὁ Βάγιας ὁ Θανάσης
Ἦλθε καὶ μοῦπε μυστικά πῶς ἡ κυρὰ Φροσύνη
Παραίτησε τὸν ἄνδρα της, τὰ δυὸ της τὰ παιδάκια
Καί... κάποιον ἄλλον ἀγαπᾷ... Ταχὴρ, Ταχὴρ, βοήθεια...

TAXHP.

Ποιόνε, Βιζήρη; πές μου τον... ν' ἀκούσω τῶνομά του.

ΑΛΗΣ.

Ταχὴρ, μὴ τρέμης σὰν ἐμέ... Ταχὴρ, μὴ πρασινίζης...
Εἴμεθα μόνοι... τὸ Μουχτάρ... Καὶ πῶς; ἀνατριχιάξεις;
Ἐσκιάχτηκες μὴ θὰ σοῦ πῶ νὰ τρέξης νὰ μοῦ φέρης
Τὸ αἷμα ποῦ προτῆτερα μῶταξες νὰ μοῦ δώσης.
Ἐσύ... τὸ ξεύρω μ' ἀγαπᾷς... δὲν ἔχεις ἄλλο φίλο
Βλέπεις κ' ἐγώ, σὰν νᾶσουνε πνευματικός, Θεός μου,
Τὸ μυστικό μου σῶδωκα. Τί τρέμεις; τί φοβεῖσαι;...

ΤΑΧΗΡ.

Βιζήρη μου, δὲ σκιάζομαι. Τί θέλεις;.. τὸ παιδί σου...

ΑΛΗΣ.

Νὰ ἦν' ἡ ὕστερη φορὰ π' ἀκούω τέτοιο λόγο
Νὰ βγαίνει ἀπὸ τὸ στόμα σου. Ταχὴρ, ἀκοῦς τί λέγω;
Παιδί!.. Δὲν ἔχω ἐγὼ παιδιά, δὲν εἶμ' ἐγὼ πατέρας.
Ἡ θάλασσα τὰ κύματα παιδιά της θὰ τὰ κράξη,
Γιατὶ τήνε ξεσχίζουνε καὶ τήνε μαρτυρεύουν;
Καὶ τοῦρανοῦ τὰ σύγνεφα μποροῦνε ν' ἀγαπήσουν
Τὸν κεραυνό, τὴν ἀστραπή, τὰ δίδυμα τὰ δέρφια,
Τὰ σπλάχνα ποῦ τὰ ἐγέννησαν, Ταχὴρ, γιατί φλογίζουν;
Παιδιά! Δὲν ἔχω ἐγὼ παιδιά. Ταχὴρ, ὅταν θυμοῦμαι
Πῶς γιὰ νὰ δώσω τῇ ζωῇ, τὸ αἷμα καὶ τὴ σάρκα
Εἰς τὸ Μουχτάρ καὶ τὸ Βελῆ, τὸ λύκο καὶ τὸ φίδι,
Ἐπὴρ' ἀπὸ τῇ νειότη μου, ἐπὴρ' ἀπ' τὴν ψυχὴ μου
Καὶ τὰ στεροῦμαι τώρα ἐγὼ, τὰ χαίρονται οἱ δύο τους·
Ὅταν θυμοῦμαι ὅτ' ἔκλεψαν, Ταχὴρ, τὴ δύναμή μου
Καὶ τὴ φοροῦν αὐτοὶ γιὰ μέ, κ' ἐγὼ τήνε γυρεύω...
Παιδιά! Δὲν ἔχω ἐγὼ παιδιά. Δὲν ἦλθα ἐδῶ στὸν κόσμο
Νὰ πλάσω νέαις γενεαῖς, μ' ἔστειλαν νὰ χαλάσω.
Ἐσὺ τὸ ξεύρεις καὶ γιατί σὲ σκιάζουν τὰ παιδιά μου;

Τὸ μυστικό μου τῶμαθες, γνωρίζεις τὸν ἐχθρό μου...
Καὶ τώρα ποῦμαι γέροντας, τώρα καὶ σὺ ποῦ βλέπεις
"Οτ' ἴσως ὕστερη φορὰ θὰ λάβω στὴ ζωὴ μου
Εὐτυχισμένη μιὰ στιγμή, τώρα καὶ σὺ μ' ἀφίνεις;...

TAXHP.

Βιζήρ, δὲν ἐφοβήθηκα... "Αν ἄχνισα γιὰ λίγο,
"Ἦτανε ἡ ἐκδίκηση. Πρόσταξε θέλεις τώρα...

ΑΛΗΣ.

"Οχι, Ταχήρ, μὴ βιάζεσαι. Τὸ ξεύρεις δὲ μ' ἀρέσει
"Αδिका καὶ παράλογα νὰ...πέφτω σ' ἀμαρτία.
Θὰ δώσω λόγο καὶ ψυχὴ σ' ἓνα Θεὸ μιὰ μέρα.
"Ακουσε. Τώρα θάλλῃ ἐδῶ, νὰ πάρῃ τὴν εὐχή μου
"Ο υἱός μου ὁ Μουχτάρπασας. Αὐριο τότε στέλλω
Νὰ πάῃ μακρὰ εἰς τὸν πόλεμο, π' ἀνάφτῃ εἰς Μπαλκάμια (γ).
Δέκα χιλιάδαις τῶδωσα. Θ' ἀφίση πρὶν χαράξῃ
Τὴ Φρόσω καὶ τὰ Γιάννινα. Τοῦ δίδω καὶ γιὰ φίλο,
Νὰ τοῦναι πάντα στὸ πλευρὸ σὰν ἄλλος τοῦ πατέρας,
Τὸν τρίτο μας τὸν ἀδελφό, τὸ Βάγια τὸ Θανάση.
Τόνη γνωρίζω ἀπὸ παιδί, τὸ χέρι τοῦ δὲν τρέμει...
"Εγὼ καὶ σὺ θὰ μείνωμε. Αὐριο, τὸ φεγγάρι

Πρὶν ἔβγῃ ἐπάνω ἀπ' τὰ βουνά, Ταχήρη μου, θὰ πᾶμε
Οἱ δύο μας ἤσυχα, κρυφᾶ νὰ εὐροῦμε τὴ Φροσύνη.
Θὰ πάγω ἐκεῖ στὰ πόδια της νὰ πέσω καὶ νὰ κλάψω,
Νὰ τῆς ζητήσω ἓνα φιλί, ἀγάπη κ' ἐσπλαχνία.
Τὰ πλούτη μου, τὴ δόξα μου, στὰ χέρια της θ' ἀφήσω.
Βασίλισσα, σουλτάνα μου, Ταχέρ, θὰ τήνε κάμω,
Νὰ τήνε βλέπῃ ἡ ἀνοιξη καὶ νὰ τήνε ζηλεύῃ.
Καὶ ἂν ἄσπλαχνη τὰ δάκρυα μου, Ταχέρ, καταφρονέσῃ,
Ἄν δὲ θελήσῃ τὸ Μουχτάρ γιὰ μὲ νὰ λησμονήσῃ,
ὦ! τότε φίλε μου πιστέ, θαῦρης ἐσὺ τὸν τρόπο,
Νὰ πλύνῃς τὴν αἰσχύνῃ μου. Βρίσκεις νερὸ στὴ λίμνη,
Σὰν τὴ δροσοῦλα καθαρό... Εἶναι βουβὸ τὸ κῦμα,
Καὶ ὅταν μουγκρίζῃ στὸ γιालό, ὁ κόσμος δὲ γνωρίζει
Ἄν ἦναι θρῆνος, ἡ βοή, ἂν ἦναι μοιρολόγι...
Σύρε νὰ κράξῃς τὸ Μουχτάρ. Ἐδῶ σὰν ἔλθῃ ἐμπρός μου,
Στάσου στὴ θύρα ἀκίνητος. Κι' ἀνίσως καταλάβῃς
Ἄπο μιὰ μόνῃ του ματιᾶ, ἀπὸ μιὰ μόνῃ λέξῃ
Ὅτι ἔμαθε τὸ μυστικό... Ταχέρ, ἐσὺ τὸ ξεύρεις,
Δὲν εἶν' ὁ Ἀλῆς ἀχάριστος... Ἄν μοῦτανε γραμμένο
Ἀπόψ' ἐδῶ νὰ στερηθῶ, ἓνα παιδί νὰ κλάψω...
Ἐσὲ θὰ πάρω γιὰ παιδί, ἐσένα θ' ἀγκαλιάσω.
Σύρε, Ταχέρ, στὰ χέρια σου εἶν' ὅλαις μου ἡ ἐλπίδαις...

Ταχῆρ, Ταχῆρ, λησιμόνησα... Πῶς δὲ φορεῖς ἀπόψε
Οὔτε μαχαῖρι οὔτε σπαθί; Χίλιας φοραῖς σοῦ τῶπα
Νὰ τᾶχης πάντα συντροφιά... Εἶναι κακὸς ὁ κόσμος.
Ἐπειτα τῶχῳ σ' ἐντροπῇ νὰ βλέπω τὸ λειοντάρι,
Ποῦ πάντα στέκει ἄγρυπνο σιμά μου, στὸ πλευρό μου,
Νὰ μὴ δείχνῃ τὰ δόντια του, τὰ φοβερά του νύχια...
Πᾶρε, Ταχῆρ, γι' ἀγάπη μου, πᾶρε νὰ μὲ θυμᾶσαι.
Εἶναι μικρὸ τὸ χάρισμα... Ποιὸς ξεύρει, τὸ μαχαῖρι,
Ποῦ τώρα ἀπὸ τῇ μέσῃ μου βγαίνει, γιὰ νὰ στολίσῃ
Τὰνδρειωμένα στήθη σου, ποιὸς ξεύρει πόση δόξα,
Ἀγαπημένε μου Ταχῆρ, τὸ καρτερεῖ στὸν κόσμο.
Σύρε νὰ κράξῃς τὸ Μουχτάρ, σύρε μὲ τὴν εὐχή μου.

Σχύφτει ὁ Ταχῆρ τὸ μέτωπο, ἀχνὸς σὰν πεθαμμένος,
Φιλεῖ τὸ χέρι τοῦ Ἀλῆ καὶ παίρνει τὸ μαχαῖρι.
Ἐμεινε μόνος ὁ φονεῖᾶς. Πικρὰ χαμογελῶντας
Ἐκύτταξε τὸ φίλο του, ποῦ φεύγοντας γυρίζει
Νὰ προσκυνήσῃ τρεῖς φοραῖς τὸν ἀδελφοποιητό του (δ).

.

Ἐπάνω κάτω ἀνήσυχος σὰν τίγρις πεινασμένη,
Ποῦ καρτερεῖ τὸ θυμὰ της, πατεῖ καὶ παραδέρνει.
Ῥίχνει τὸ χέρι στᾶρματα. Τὰ δύο του τὰ πιστόλια

Ἦσαν γεμάτα, ἔτοιμα. Τραβᾷ τὸ γιαταγάνι,
Γλιστρᾷ σὰ φίδι, ἀνέμποδα προβαίνει ἀπὸ τῆ θήκη.
Τὸ πάθος, ἡ ἐκδίκηση, τὸν πνίγει τὸν τυφλόνει.
Ἀνοιξε τὸ παράθυρο, λαίμαργα καταπίνει
Τὸ ἀγεράκι τῆς νυχτός, ποῦ ἄθῳο δὲ γνωρίζει
Πῶς τέτοια στήθη τῷ μελλε τὸ μαῦρο νὰ δροσίση.
Ἐσήκωσε τὸ μέτωπο. Τὸν οὐρανὸ σκεπάζουν
Βαρειά, πυκνὰ τὰ σύγνεφα. Λὲς κ' ἔκλεισε τὰ μάτια
Νὰ μὴ τὸ δῇ στὸ πρόσωπο καὶ νὰ μὴ τὸν ἀκούση . . .

. . .
ΑΛΗΣ μόνος (ε).

Δὲν ἔχεις θάρρος νὰ μὲ ἰδῇς ἐσύ, ὅποιος κι' ἂν ᾔσαι.
Τὰ γαλανὰ τὰ μάτια σου, σκέπασε, κρύψε, κλείσε.
Πάρε τὰ μαῦρα σύγνεφα, κάμε τὰ βλέφαρά σου·
Τὸν κεραυνό, τὴν ἀστραπὴ δειξέ μου στὰ πλευρά σου·
Ὅμιλήσέ μου μὲ βρονταῖς, σεισμούς, ἀνεμοζάλη·
Τὸ βλέπεις, δὲ σὲ σκιαζομαι, δὲ γέρνω τὸ κεφάλι.
Σ' ἔκραξα, σ' ἐβλασφήμησα. Ἄν ᾔσαι σὺ Θεός μου,
Ἐλα μιὰ νύχτα ἐμπρός μου.

Τῇ δύναμή μου δὲ χρωστῶ στὴ μοῖρα, σὲ κἀνένα.
Μὲ πλάσανε τὰ χέρια μου. Δὲν εἶμαι σὰν ἐσένα,
Ποῦ εὐρέθηκες μονάχος σου χωρὶς ἐχθροὺς στὴ φύση.
Κ' ἓνα παιδάκι ἐδύνατο εὐκόλα νὰ νικήσῃ
Τὸ χάος καὶ τὴν ἄψυχη τὴν ὕλη, ποῦ ἐκοιμᾶτο,
Καὶ πεθαμμένη κι' ἄνεργη ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἐπλανᾶτο.
Ἄν ᾔσαι ἀλήθεια δυνατός, χάλασε αὐτὴν τὴν πλάση,
Γιατὶ θὰ σὲ χαλάσῃ.

Καταίβα ἐδῶ, σὲ καρτερῶ. Πᾶρε γιὰ σύμμαχό σου,
Ἄν θέλῃς τὸ μονάκριβο τὸ πλᾶσμα τῶν χειρῶν σου,
Τὸ Θάνατον, τὸ τέκνο σου, τὸ μόνο καύχημά σου.
Καὶ τρέξ' ἐδῶ στὰ Γιάννινα, δειξέ μου τὴν ἀνδρεία σου.
Γιατί, γιατί μὲ πολεμεῖς χρυμμένος στὸν αἰθέρα
Καὶ λίγο λίγο τὴ ζωὴ μου κλέφτεις κάθε μέρα
Καὶ τρῶς τὴν ἀνθρωπότητα καὶ τρέφεις μὲ μανίαν
Δειλὴν ἀθανασίαν;

Ἄν ᾔσαι παντοδύναμος, γιατί νὰ μὴ θελήσῃς
Τὸ σπόρο, ποῦ μ' ἐγέννησε, στὴ μήτρα ν' ἀφανίσῃς;
Γιατί τὴ σπίθα, πῶμελλε τὸν κόσμο σου νὰ κάψῃ,
Ἀκόμη δὲν τὴν ἔσθυσες; Γιατί, προτοῦ ν' ἀνάψῃ,
Μ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν πνοή, ποῦ σῶφυγε ἀπ' τὰ χεῖλη
Τὴν ὥρα, ποῦ ἐζωντάνεψες στὰ χέρια σου τὴν ὕλη,
Γιατί δὲν τὴν ἐφύσησες; Πές μου το, τί σοῦ φταίω,
Ἄν τώρα ἐγὼ σὲ καίω;

Πολλοὶ δὲ σὲ πιστεύουνε, τὴν ὑπαρξή σου ἀρνοῦνται,
Γιὰ νὰ μὴ σ' ἔχουν ἔμποδο, δειλοί, νὰ μὴ φοβοῦνται.
Ἐγὼ ὁ Ἀλῆς σ' ἐπίστεψα, γιὰ νὰ σὲ πολεμήσω.
Τὸ βλέπεις· πόσους σάρπαξα! Τὸ βλέφαρο νὰ κλείσω,
Χιλιάδαις πέφτουνε στὴ γῆ ἐμπρὸς στὴ δύναμή μου,
Κ' ἐσένα σ' ἐλησμόνησαν, λατρεύουν τὸ σπαθί μου.
Πᾶρέ μου τὰ γεράματα, δῶσέ μου τὴ ζωὴ σου
Κ' ἔλα μ' ἐμὲ μετρήσου.

Μέσα στὸ μνημα καρτερεῖς νάλθῃς νὰ μὲ παιδέψῃς!
Δὲ σὲ φοβοῦμαι οὔτ' ἐκεῖ· τὴ φύση ν' ἀνατρέψῃς
Γιὰ τὸν Ἀλῆ δὲ δύνασαι. Τὴ γῆ γιὰ παλλακίδα
Θὰ πάρω στὸ κρεβάτι μου· κι' ἀπόκρυφῃ ἐλπίδα
Μοῦ λέγει ἀπὸ τὴ σάρκα μου πῶς θάβῃ, θὰ φυτρώσῃ
Πικρὴ χολὴ τὸν κόσμον σου κ' ἐκεῖ νὰ φαρμακώσῃ.
Κι' ἀθάνατος θὰ νὰ γενῶ, θὰ μ' ἔχῃς πάντα ἐμπρὸς σου
Σκοτάδι μὲς τὸ φῶς σου.

Κ' ἐκεῖ ποῦ ἡ ἀχτίδαις σου ἀπὸ ψηλὰ θὰ βρέχουν
Ζωὴ κι' ἀγάπη στὰ φυτὰ, πάντα μαζὺ θὰ μ' ἔχουν.
Κρυφός, αἰώνιος ἐχθρός, μαύρῃ φθορὰ καὶ σῆψις
Καὶ θάνατος παράκαιρος ἐκεῖ, ποῦ θὰ μὲ κρύψῃς.
Τὰ ῥόδα, πρὶν ν' ἀνθίζουνε, θὰ φθείρω, θὰ μαραίνω,
Τὴν εὐμορφιά, τὴ δύναμη θὰ τρώγω νὰ χορταίνω.
Τὸ βλέπεις ἂν σὲ σκιάζωμαι. Καὶ ζῶν καὶ πεθαμμένος
Θὰ νᾶμαι ἀνδρειωμένος.

Ἀπόψε τὸ ἀπεφάσισα, ἀπόψε θὰ σοῦ δείξω
Πῶς κάθε ἀγάπη ἀνθρώπινη μπορῶ νὰ καταπνίξω.
Πατέρας σὰν ἐσένανε ἐπλάσα τὰ παιδιά μου,
Καὶ τώρα, ποῦ τὸ θέλησα, θὰ φάω τὰ σωθικά μου.
Ἄν μῶδωκες τὸν ἔρωτα γιὰ νὰ μὲ μαρτυρέψης,
Καρτέρεσε καὶ θὰ μὲ ἰδῇς καὶ τότε θὰ πιστέψης.
Δὲ σοῦ ζητῶ βοήθεια, δὲ θέλω ἐλεημοσύνη,
Θάρπάζω τὴ Φροσύνη.

ΜΟΥΧΤΑΡ.

Φροσύνη!... Ἄχ! τί ὄνομα! Πατέρα μου, Βιζήρη!...

ΑΛΗΣ.

Καλῶς το τὸ παιδάκι μου. Πῶς ἄργησες Μουχτάρη;...

.

Καὶ πράσινος σὰν τὴν ὀχιά ὁ ἄθεος ἐκεῖνος
Μὲ μιὰ βλασφήμια, πῶμεινε κρυμμένη στὸ λαρύγγι,
Ἐφτυσε κατὰ πρόσωπο τὸν οὐρανὸ καὶ τᾶστρο.
Ἀκούμβησε τὸ χέρι του σιγὰ στὸ γιαταγάνι
Κι' ἀτάραχος ξαπλώθηκε στοῦ λειονταριοῦ τὸ δέρμα.
Ἐμπρός του στέκετ' ὁ Μουχτάρ καὶ καρτερεῖ ν' ἀκούσῃ
Σὰ λείψανο, σὰ μάρμαρο τὰ λόγια τοῦ Βιζήρη.

.

ΑΛΗΣ.

Βλέπεις πῶς με κατάντησαν, Μουχτάρ, τὰ γερατεῖα!
Μὴ μὲ ξεσυγερίζεσαι. Τὰ φύλλ' ἀπὸ τὸ δένδρο,
Ποῦ ἐσκέπαζε τὴ 'Ρούμελη μὲ τὸν πλατὺ τὸν ἴσκιο,
Τὰ βλέπεις ἐκιτρίνισαν, πρῶτος βορειᾶς τὰ ρίχνει.
'Εσὺ εἶσαι τὸ βλαστάρι μου. Ὅση ζωὴ κι' ἂν εἶχα,
Τὴν ἔρριξα στὰ στήθη σου. Ὁ Πλάστης μ' ἐσπλαχνίσθη
Καὶ μῶδωκε τὴ χάρι' του καὶ μ' ἄφηκε νὰ ζήσω,
Νὰ ἰδῶ καλὰ γεράματα. Εὐχαριστῶ σε, Θεέ μου!
Πᾶρε, παιδί μου, τὴν εὐχὴ, ποῦ κλαίοντας σοῦ δίδω,
Καὶ τρέξε, τρέξε γρήγορα, Μουχτάρ, νὰ πολεμήσης.
Θυμήσου τὸν πατέρα σου καὶ τᾶσπρά του τὰ γένεια.
Νᾶρχωντ' ἀπὸ τὸ Δούναβι πουλιὰ νὰ τραγουδοῦνε
Τοῦ υἱοῦ μου τὴν παλληκαριὰ κ' ἐγὼ νὰ ξανανειόνω.
Ν' ἀκούω πάντα τὸ Μουχτάρ μὲς τὴ φωτιά σὰ χάρος,
Σπαθί, μαχαῖρι δίστομο ν' ἀστράφτη, νὰ θερίζῃ·
Σύρε, Μουχτάρ, καὶ γύρισε ἐδῶ στὴν ἀγκαλιά μου
Καὶ μὴ μ' ἀφήσης ἔρημο στὴν ὥρα τὴ στερνὴ μου.
Θέλω μ' αὐτὰ τὰ χέρια σου τὸ λάκκο νὰ μοῦ σκάψης,
Καὶ γράφε μου συχνὰ συχνά, καὶ μὴ μὲ λησμονήσης.
Παιδί μου, πές μου ἐλεύθερα, τί θέλεις ἀπὸ μένα;...

.

Κ' ἔχλαιγε ὁ ἀληθής, γιατί ἦτανε γραμμένο
Κι' αὐτά, κι' αὐτά τὰ δάκρυα, τὸ αἶμα τῆς ψυχῆς μας,
Πικρὸς στὰ μάτια τοῦ Ἀλῆ περίγελως νὰ γίνουν·
Καὶ τὰ βλεπες νὰ στάζουνε ἀπ' τὰ λευκά του γένηια
Καὶ νὰ κοιλοῦν, νὰ κρύβωνται στοῦ μαχαιριοῦ τῇ θήκῃ.

.

ΜΟΥΧΤΑΡ.

Βιζήρη μου, πατέρα μου, μὴ κλαῖς καὶ μὴ δειλιάζῃς.
Ἐσὺ τὸ ξεύρεις ἂν ποτὲ ἐπέστρεψα ἀπ' τῇ μάχῃ
Κ' ἐντράπηκα στὸ πρόσωπο νὰ λθῶ νὰ σέ κυττάξω·
Πατέρα μου, εἶσαι γέροντας, ἄφες με στὸ πλευρό σου,
Πιστὸς νὰ μείνω σύντροφος. Στείλε τὸν ἀδελφό μου.

ΑΛΗΣ.

Γέροντας!... Ποιόνε τὸ Βελῆ;... Ἀνάθεμα τὴν ὥρα
Ποῦ ἡ μάνα σου τὸν ἔκαμε!... Θεέ μου σχώρεσέ την!
Θέλεις, Μουχτάρ, νὰ ἐντροπιασθῶ, νὰ ῥχωνται νὰ μοῦ λένε
Πῶς τὸ παιδὶ τ' Ἀλήπασα, σὰν ἄκουσε τὸν κρότο
Καὶ τῇ φωτιᾷ τοῦ τουφεκιοῦ, ἄχνὸ καὶ λιγωμένο
Ἐκρύφτηκε γιὰ νὰ σωθῇ στοῦ χαρεμιοῦ τὸν κόρφο; (ς)
Ἄν μ' ἀγαπᾷς λυπήσου με. Μὴ τότε μελετήσης.

ΜΟΥΧΤΑΡ.

Τὸ θέλημά σου ἄς γενῇ, πατέρα μου, πηγαίνω.
Μιὰ χάρη μόνον ἀπὸ σέ, μιὰ μόνη χάρη θέλω.
Ἄφίνω ἐδῶ στὰ Γιάννινα, πατέρα, τὴν καρδιά μου.
Μὴ πικραθῆς, ἂν σῶκρυφα τὸ μυστικό μου ὡς τώρα.
Πατέρα μου, ἂν μ' ἀγαπᾷς, σὰν νᾶταν θυγατέρα,
Στὴν ἀγκαλιά σου φύλαξε τὴ μαύρη τὴ Φροσύνη...

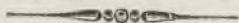
ΛΛΗΣ.

Μουχτάρ, τῶχα παράπονο ποτὲ νὰ μὴ σ' ἀκούσω
Οὔτ' ἓνα λόγο νὰ μοῦ πῆς γιὰ αὐτὴ σου τὴν ἀγάπη.
Σύρε, παιδί μου, στὸ καλό, βαρύγγνωμο δὲ σῶχω.
Μὰ τὰ σκληρὰ μεσάνυχτα, ὅπου μᾶς παραστέχουν,
Ὅρξίζω, ἐδῶ στὰ σπλάχνα μου, ἐδῶ μὲς τὴν καρδιά μου
Σὰν νᾶτανε σταλαμματα, Μουχτάρ, τοῦ αἵματός μου,
Γι' ἀγάπη σου πιστὰ πιστὰ νὰ σοῦ τήνε φυλάξω.
Ὅρξίζω μὲς τὰ μάτια μου, παιδί μου, νὰ τὴν κρύψω
Σὰν ἓνα δάκρυ μυστικό, νὰ μὴ τὴ δῇ κἀνένας.
Κι' ὅποια κι' ἂν μ' εὕρῃ δυστυχία, ποτέ μου δὲ θὰ κλάψω,
Μὴ τύχη καὶ τὸ δάκρυ μου ἄθελα μοῦ ξεφύγῃ.
Σύρε, παιδί μου, κ' εἰν' ἀργά! Ἐλα νὰ σὲ φιλήσω.
Θυμήσου τὸν πατέρα σου... Σύρε μὲ τὴν εὐχή μου!

* * * * *

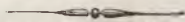
Ἐσμίξανε τὰ χεῖλη τους οἱ ἄπιστ' οἱ φονειάδες,
Καὶ τὸ φιλὶ τ' Ἀλήπασα στὸ στόμα τοῦ παιδιοῦ του
Εἶναι μιὰ μύτη μαχαιριοῦ καὶ μιᾶς ὀχιᾶς τὸ δόντι.
Φεύγ' ὁ Ταχήρης κι' ὁ Μουχτάρ, μένει ὁ Βιζήρης μόνος.
Χαρούμενος ποῦ ἐνίκησεν, ἀπλόνεται στὸ στρώμα.
Καὶ γιὰ νὰ δώσῃ μιὰ σερνή βλασφήμια τοῦ Χριστοῦ μας,
Χαμογελῶντας τρεῖς φοραῖς ἔκαμε τὸ σταυρό του
Καὶ βγάνει ἀπὸ τὸν κόρφο του μ' ἀγάπη καὶ μὲ φόβο
Ἕνα πιστό του φυλαχτὸ καὶ τὸ φιλεῖ καὶ πέφτει (ζ).

Σὲ λίγο ἀποκοιμήθηκεν. Ἀνάσανε κι' ὁ κόσμος,
Ἐχάθηκαν τὰ σύγνεφα, ἔλαμψε τὸ φεγγάρι...
Λὲς καὶ γιορτάζει ὁ οὐρανὸς τὸν ὕπνο τοῦ ἐχθροῦ του.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΙΣ ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΛΣΜΑ.

(α) Κατὰ τὸ 1797, ἀφ' οὗ ὑπὸ φθίσεως πολυχρονίου παρέδω-
κεν ἡ Ἑνετικὴ πολιτεία τὸ πνεῦμα εἰς χεῖρας τῆς τότε τὰ πάν-
τα καταβροχιζούσης δορυκρητικῆς τῶν Γάλλων δυνάμεως, ἐπέ-
τυχεν ὁ Ἀλῆς παρὰ τοῦ ὀπλαρχηγοῦ Γεντίλη νὰ δύναται ἀνεμ-
ποδίστως διὰ τοῦ στολίσκου αὐτοῦ νὰ διαπλέῃ τὸν πορθμὸν τῆς
Κασσιώπης. Εἰς ἐπιτυχίαν δὲ τούτου ἐσπούδασε πρῶτον νὰ ἐφελ-
κύσῃ τὴν συμπάθειαν τοῦ ὑπασπιστοῦ Ρόζ, μεταβάντος τότε εἰς
Ἰωάννινα πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ τερατουργοῦντος Ἀλῆ. Ἐκαστος δύ-
ναι νὰ φαντασθῇ πόσον πολυτελῶς καὶ φιλοφρόνως ὑπεδέχθη
ὁ παμπόνηρος Σατράπης τὸν ξένον ἐκεῖνον. Ἐορταί καὶ πανηγύ-
ρεις, ἐπιδείξεις μεγαλείου καὶ πλούτου, ἀπὸ πρωῒας μέχρι ἐσπέ-
ρας καὶ ἀπὸ ἐσπέρας μέχρι πρωῒας διεδέχοντο ἀλλήλας. Κατέ-
πεισεν αὐτὸν τέλος νὰ νυμφευθῇ καὶ τὴν ὡραίαν Ζωίτζαν καὶ
ἠθέλησε μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Μουχτάρ ὥς παράνυμφος νὰ ἐορ-
τάσῃ τὸν γάμον.

Μόλις ἐπανελθόντος τοῦ Ρόζ εἰς Κέρκυραν εἶναι ἀναντίρρητον
ὅτι ὁ Ἀλῆς ἀπέλαβε τὴν ποθουμένην ἄδειαν νὰ δύναται ἐλευθέ-

ρως νὰ διαπλῆ τὴν Ἴονικὴν θάλασσαν. Πλήρης χαρᾶς διὰ τὸ ἀποσδόκητον τοῦτο κατόρθωμα, ἀλλ' ὑποκρύπτων εἰσέτι τὰ ἀποτρόπαια αὐτοῦ σχέδια, ἐξέφραζε δημοσίᾳ τὴν πρὸς τοὺς Γάλλους εὐγνωμοσύνην αὐτοῦ, καὶ ὤμνυε διὰ τῆς παραχωρήσεως ἐκείνης νὰ μὴ ἐπιχειρήσῃ, εἰμὴ τὴν καταδάμασιν καὶ ἐξόντωσιν ληστρικῶν τινῶν συμμοριῶν, ὑφ' ὧν δῆθεν κατετρύχοντο οἱ ὑπὸ τὴν πατρικὴν αὐτοῦ κυβέρνησιν διατελοῦντες λαοί.

Κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1798 αἴφνης ἐξέπλευσε τοῦ λιμένος τῆς Πρεβέζης ὁ στολίσκος τοῦ Ἀλῆ. Οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ τίς ὁ σκοπὸς τῆς ἐκστρατείας ταύτης, ἀλλὰ πάντες ἐν τῷ μυχῷ τῆς καρδίας αὐτῶν ἐπίστευον ὅτι στυγερόν τι ἔργον ἔμελλε πάντως νὰ διαπραχθῇ. Ἡγεμὼν τῆς ἐκστρατείας ἦτο ὁ αἰμοβόρος Ἰουσούφ, καὶ τὸ γεγονός τοῦτο συνέτεινεν εἰς ἐμπέδωσιν τῶν ἐν τῷ κρυπτῷ διαδιδομένων λόγων. Ἀλλὰ τίς ἐτόλμα νὰ ἐκφωνήσῃ λέξιν;

Διετάχθη ὁ στολίσκος ὅσον οἶόν τε νὰ κρύψῃ τὴν πορείαν αὐτοῦ καὶ νύκτωρ νὰ προσορμισθῇ εἰς τὰ παράλια τῆς Χαονίας. Τοῦτο συνέβαινε κατὰ τὴν νύκτα τοῦ Πάσχα. Ὁρθροῦ βαθέος ἀπεβιβάσθησαν οἱ φονεῖς ἐκεῖνοι καὶ διαιρεθέντες εἰς δύο σώματα οἱ μὲν ἐτράπησαν ἐπὶ τὴν κώμην Νεβίτσαν, οἱ δὲ ἐπὶ τὸν Ἅγιον Βασίλειον, ἐν ᾧ πάντες οἱ πιστοὶ ἀνυπόπτως ἐν τῷ ναυ τοῦ Κυρίου ἐώρταζον τὴν ἀνάστασιν τοῦ Λυτρωτοῦ. Διὸ καὶ ξιφῆρεις οἱ Ἀλβανοί, εἰς ἀόπλους καὶ προσευχομένους ἐμπεσόντες, διέφθειραν ἅπαντας ἀπὸ νηπίου μέχρι γέροντος.

Αἱ δύο αὐται κῶμαι, διὰ τε τὸ ἐρυμνὸν τῆς θέσεως καὶ τὸ ἐμ-
πειροπόλεμον τῶν κατοίκων σώζουσαι πάντοτε τὴν ἐλευθερίαν
καὶ ἀνεξαρτησίαν αὐτῶν, ἀπόρθητοι ὅλως ἐνομίζοντο ὑπὸ τῶν
Ἀλβανῶν. Διὸ καὶ μέγα κλέος ἐκ τῆς καταστροφῆς αὐτῶν περι-
γένετο πρὸς τὸν Ἀλῆν, ἐξ οὗ καὶ τὸ Διβάνιον κατὰ τινα τῆς ἀν-
δρίας πρὸς τὴν ἐπιβουλήν βάρβαρον σύγχυσιν ἐπέθηκεν αὐτῷ τὴν
κομπώδη τοῦ ἰσλάν (λέοντος) ἐπωνυμίαν. Ἐχαιρε λοιπὸν ὁ τύ-
ραννος ἀκούων ἐπαναλαμβανομένην ὑπὸ τοῦ σμήνους τῶν εὐ-
κολάκων αὐτοῦ τὴν πολύκροτον ἐκείνην προσηγορίαν, δι' ἧς ἐξι-
στοῦτο πρὸς τὸν βασιλέα τῶν θηρίων, καὶ ἠρέσκετο τὰ μέγιστα
κατακλινόμενος ἐπὶ λεοντῆς, ὥσπερ ὑλικώτερον διὰ τοῦ συμβό-
λου τούτου εἰκονίζων τὸ ἄλκιμον αὐτοῦ καὶ θυμοειδὲς καὶ οὐ
μόνον λεοντώνυμος ἀλλὰ καὶ λεοντοδάμας τις ἀναδεικνύμενος.

(6) Οὐδεὶς ἀγνοεῖ ὅτι ἡ Χάμκω κατέλιπεν εἰς τὸν υἱὸν κληρο-
νομίαν τὸ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς αὐτῆς μῖσος καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς
ἐκδικήσεως, ἥτις καὶ ἐτελέσθη ὕστερον διὰ τῆς μετὰ τινα ἔτη συν-
δρομῇ τοῦ Ἀθανασίου Βάγια γενομένης σφαγῆς τῶν Γαρδικιωτῶν.
Δὲν ἡδυνήθη ἡ Ἐριννὺς ἐκείνη, οὐδὲ καθ' ἣν ὥραν ἐν μέσῳ φρικω-
δεστάτης ἀγωνίας παρέδιδε τὸ σατανικὸν αὐτῆς πνεῦμα, νὰ λησμο-
νήσῃ ὅτι τῷ 1746 ἐπιτεθεῖσα πρὸς τοὺς Γαρδικιώτας, αἴφνης συ-
νελήφθη ὑπὸ τοῦ Χορμοβίτου Τζαούση Πρίφτη καὶ παραδοθεῖσα
εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς ὑπέστη αἰχμάλωτος δεινὴν τινα ὕ-

θριν, ἥς δὲν ἴσχυσε ζῶσα νὰ λάβῃ τὴν δέουσαν ἱκανοποίησιν.

Ἐξήκοντα περίπου ἔτη εἶχον παρέλθει ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης μέχρι τῆς ὥρας, καθ' ἣν ὁ Ἄλῃς βοῶν βράς (πῦρ) ἐξεφώνει τὸ μαιφόνον τῆς σφαγῆς σύνθημα. Ἐξήκοντα περίπου ἔτη! τουτέστι δύο σχεδὸν γενεαὶ εἶχον ἐκλείψῃ ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς! Οὐδεὶς ἐξ ἐκείνων, οἵτινες κατεκράτησαν αἰχμάλωτον τὴν μητέρα αὐτοῦ, οὐδεὶς ἴσως ἦτο τότε ζῶν! Καὶ ὁμως, ὧν οἱ γονεῖς ἤμαρτον, ἐπέπρωτο νὰ δώσωσι δίκας τὰ ἀθῶα τέκνα.

Μέχρι τέλους ζωῆς αὐτοῦ διετήρησεν ὁ Ἄλῃς θρησκευτικὸν σέβας πρὸς τὴν Χάμκων. Πολλάκις ἐπανελάμβανεν ὅτι πρὸς τὴν μητέρα ἦτο ὀφειλέτης τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς δόξης αὐτοῦ· ὅτι διὰ τῶν προτροπῶν καὶ παραινήσεων ἐκείνης ἠδυνήθη νὰ ὑπερβῇ τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα προσκόμματα· ὅτι ὁσάκις εὐρίσκετο ἐν δυσχερείᾳ τινί, ἐκείνην ἐπεκαλεῖτο βοηθὸν καὶ τὸ φάσμα, ἐξερχόμενον τοῦ μνήματος, ἔσπευδε νύκτωρ ἐπὶ τὴν κλίνην αὐτοῦ, ἵνα ποτὲ μὲν διὰ δεήσεων καὶ δακρύων, ποτὲ δὲ δι' ἀπειλῶν καὶ ὕβρεων, ἐνισχύῃ τὴν θυελλώδη καὶ ζοφεράν αὐτοῦ καρδίαν.

(γ) Ἐπαναστατήσαντος τότε τοῦ Ἀνδριανουπόλεως Γιοργήμπασα, ὥφειλε κατὰ προσταγὴν τοῦ ἡγεμονεύοντος Σουλτάνου νὰ εἰσφέρῃ στρατιωτικὴν δύναμιν εἰς κατατρόπωσιν τοῦ Ἀντάρτου. Διὸ καὶ ἀσμένως ἐπελάβετο τῆς εὐκαιρίας ταύτης, ἵν' ἀπομακρύνῃ τὸν Μουχτάρ.

Καὶ μέσα τους ἐφύλαξε, φιλόστοργος πατέρας,
Τὴν πλαστοργό του δύναμη καὶ τὴν ἀθανασία.
Ἀλλοίμονον! Ἀλλοίμονον! στὴν ἀσπλαχνη τὴ μάνα,
Ποῦ καθαρὸ κι' ἀμίαντο τὸ γάλα δὲ φυλάξῃ!

.

Τοῦ φθινοπώρου τὰ πουλιὰ ἀρχίζουν νὰ ξυπνοῦνε
Καὶ τὰ βρεμμένατους φτερὰ τινάζουνε, στεγνόνουν.
Τί καρτερεῖς σὺ δύστυχη, τί καρτερεῖς ν' ἀκούσης;
Δὲ βλέπεις, τᾶστρα ἐφύγανε, Φρόσω, καὶ σὺ δὲ φεύγεις;
Θέλεις ὁ ἥλιος νὰ σὲ ἰδῇ, νὰ σὲ ξαφνίσῃ ἡ μέρα;
Ἄν σὲ ρωτήσουν γιατί κλαῖς, τί θὰ τοὺς πῆς, Φροσύνη;

.

Ἀπὸ μακρὰ τρεῖς πιστολιαῖς ἐλάμψαν, ἐβροντῆσαν,
Ἀκούει ἓνα χλημήτισμα καὶ τᾶλογο γνωρίζει. . . .
Νᾶναι ὁ Μουχτάρ, ὅπου περνᾷ, νᾶν' ὁ Μουχτάρ, ποῦ φεύγει;
Ἐξύπνισε γιὰ μιὰ στιγμή, ἐσφόγγισε τὸ δάκρυ,
Γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ τὸν ᾽δῇ. Ἀκόμη θαμβοφέγγει,
Καὶ τότε κρύβει ἡ καταχνιά. Φθάνει, Φροσύνη, φθάνει.
Θυμήσου τὰ παιδάκια σου, φθάνει, λησμόνησέ τον.
Κ' ἐν ᾧ γιὰ ὕστερη φορὰ σπρώχνει μακρὰ τὸ βλέμμα,
Γιὰ νᾶμβῃ μὲς τὸ σύγγεφο νὰ τότε χαιρετήσῃ,
Γλυκεῖα φωνὴ τὴν ἔκραζε, γλυκὸ τραγοῦδι ἀκούει·

.

Σὰ φύλλο κίτρινο καὶ μαραμμένο
Μὲ πέρνει ὁ ἄνεμος μὲ τὰ φτερά
Μακρ' ἀπὸ σένανε, παραδαρμένο,
Φροσύνη, ἀγάπα με στὴν ξενιτειά.

Τὸ κῦμ' ἀτάραχο στὸ περιγιάλι
Γλυκὰ ἐκοιμώτουνε ὕπνο βαθύ.
Βορειᾶς ἐφύσησε κι' ἀνεμοζάλη,
Στὸ βράχο τῷ ῥίξε νὰ συντριφθῇ.

Φροσύνη, μ' ἔστειλαν, νὰ πάω στὰ ξένα,
Νὰ πάω στὸν πόλεμο, μὲς τῇ φωτιά.
Βγάλε ἀπ' τὰ χεῖλη σου τ' ἀγαπημένα,
Δός μου γιὰ σύντροφο χίλια φιλιά.

Ἄν ἦλθ' ἡ μέρα μου, ψυχὴ, καρδιά μου,
Τὰ ξένα χώματα, ξένα πουλιὰ
Νὰ πιοῦν τὸ αἷμα μου, τὰ σωθικά μου
Νὰ φᾶνε λαίμαργα στὴν ἐρημιά,

Ποιὸς ξεύρει, ἀγάπημου, μὴ τὰ φιλιὰ σου
Ψυχὴ μου δώσουνε κι' ἀναστηθῶ
Κ' ἔλθω σὰν ὄνειρο στὴν ἀγκαλιά σου,
Φροσύνη, ὁ δύστυχος νὰ κοιμηθῶ.

Χειμώνας ἔρχεται, σύγνεφα, χιόνια,

Τᾶνθη ἐπετάξανε κ' ἡ μυρωδιαῖς.

Ἦᾶνε, Φροσύνη μου, τὰ χειλιδόνια,

Φυλάξου, ἐπλάκωσαν μαύραις νυχτιαῖς.

Γεράκι ἀχόρταγο, σκληρὸ ξιφτέρι

Θ' ἀρχίσῃ ὁλόγυρα νὰ κυνηγᾷ.

Ψυχὴ μου, ἀλλοίμονον στὸ περιστέρι,

Ἄν τωῦρη μόνο του μέσ τῇ φωλιά.

Φροσύνη μ' ἔστειλαν νὰ πάω στὰ ξένα,

Νὰ πάω στὸν πόλεμο μέσ τῇ φωτιά.

Ποιὸς ξεύρ' ἡ μοῖρα μου τ' ἔχει γραμμένα.

Ψυχὴ μου, Φρόσω μου, σ' ἀφίνω ᾿γεία.

.

Παύει ἡ φωνὴ τοῦ τραγουδιοῦ καὶ τὰ στερνὰ τὰ λόγια

Μὲ τῆς Φροσύνης τῶνομα, ὅπου ἀντηχοῦσε ἀκόμη,

Μέσα στὸ φλοῖσβο τοῦ νεροῦ ἐκρύφτηκαν, χωνεύουν.

Κι' ὁ ξένος, ὅπου ἐδιάβαινε εἰς τοῦ γιालοῦ τὴν ἄκρη,

Ἄκουσε, λίμνη, μυστικά τὸ γαλανό σου κύμα

Νὰ ψιθυρίζῃ παίζοντας μὲ τὸν ἀφρό σου — Φρόσω.

.

Κεντᾷ τὸ ἄτι του ὁ Μουχτάρ, κ' ἐκείνο, πρὶν πετάξῃ,

Ὀλόρθο μὲ τὰ πόδια του τὸ σύγνεφο χτυπάει.
Λὲς καὶ τὸ μαῦρο προσπαθεῖ τὴν καταχνιά νὰ διώξῃ
Καὶ τὴν κυρά του ἀπὸ μακρὰ νὰ χαιρετήσῃ ἀκόμη.
Τὸ πάτημά του ἀκούεται, φαίνονται ἀκόμ' ἡ σπίθαις,
Ὅπου πετοῦν τὰ πέταλα χτυπῶντας τὸ στουρνάρι.
Λάμπει γιὰ ὕστερη φορὰ μιὰ πιστολιά καὶ σβυέται,
Στερνὸ φιλί, ποῦ φεύγοντας ρίχν' ὁ Μουχτάρ στὴ Φρόσω.

.

Σιγή, σιγή στὸν οὐρανό, σιγή, σιγή στὴ λίμνη,
Ὁ κόσμος δὲν πικραίνεται γιὰ μιὰ δυστυχισμένη.
Λάμπει ὁ ἥλιος καθαρός, τὰ φύλλ' ἀπὸ τὰ δένδρα
Πέφτουν σὰν πρῶτα κατὰ γῆς τῶνα σιμὰ ἀπὸ τὸ ἄλλο,
Λαλοῦν τοῦ βάλτου τὰ πουλιά, ἀκούετ' ὁ δερβίσης,
Ἄρχισε πάλιν ἡ ζωή, τὰ Γιάννινα ξυπνήσαν,
Παίζουν στὰ χόρτα τὰ παιδιὰ καὶ στὴν τρελλή χαράτους
Δὲν ἄκουσαν τὸ σήμαντρο, ποῦ θλιβερά ἀντηχοῦσε
Σημαίνοντας λυπητικά, καὶ δὲν ἐκαταλάβαν
Ἐνα σταυρό, ποῦ ἐπέρασε, καὶ τέσσαρους, ποῦ ἐφέρναν
Ἐνὸς παιδιοῦ τὸ λείψανο, ποῦ χθὲς ἦτο μαζὺ τους.

.

Ἀκίνητη, σιωπηλή, ἐκεῖ στὸ παραθύρι,
Χωρὶς ποτε τὰ χεῖλη της μιὰ λέξι νὰ προφέρουν,

Ἔμεινε πάντα ἡ δύστυχη. Εἶναι βουβός ὁ πόνος.

Προβαίνει ὁ ἥλιος στὰ βουνά, καὶ μιὰ θερμή του ἀχτίδα

Φιλεῖ γλυκὰ στὸ μέτωπο τῇ μαύρῃ τῇ Φροσύνῃ.

Εἶδε τὸ μάτι τοῦ Θεοῦ τὸ δάκρυ τῆς, τῇ λύπῃ

Καὶ μὲ τὸ φῶς τὸ μυστικὸ τῇ βρέχει, τὴν ῥαντίζει

Τῆς δίδει νέο βάπτισμα, τὴν λούει τήνε πλένει

Μὲ τ᾽ ἄχραντα τὰ χέρια του ἀπὸ τὴν ἁμαρτία

Καὶ τώρα βγαίνει καθαρή, βγαίνει μ' οὐράνια κάλλη

Ἀπ' τῇ μεγάλῃ τοῦ Θεοῦ τῇ θεῖα κολυμβήθρα.

Ἄμαρτωλὴ, λησμονήσε τοῦ κόσμου τὰ στολίδια,

Ἄλλος νυμφίος σ' ἀγαπᾷ. Φροσύνη, μὴ δειλιάσῃς,

Ἐτοίμασε τὰ χέρια σου νὰ λάβουν ἀβραβῶνα

Τὰ σίδερα καὶ τὰ σχοινιά, ποῦ ἀπόψε θὰ σὲ δέσουν.

Στολίσου, κόρη, ὁ οὐρανὸς σοῦ δίδει σοῦ χαρίζει

Τὴν πρώτη σου τὴν παρθενιά, Φροσύνη, μὴ δειλιάσῃς

Τὴν ὥρα, ποῦ τοῦ γάμου σου θ' ἀνάψουνε τὰ φῶτα.

Εἶν' ἱερὸ μυστήριον,

Φροσύνη, τὸ μαρτύριον!

Ἐνύχτωσε. Γονατιστὴ ἔμπρὸς σὲ μιὰν εἰκόνα
Ὅλημερὶς ἐδάκρυσεν ἡ δύστυχ' ἢ Φροσύνη.
Ποῦ ταῦραν τόσα δάκρυα τὰμαρτωλάτης μάτια!
Πάντα βουβή, τὰ χέρια της στὰ στήθη σταυρωμένα,
Τὸ βλέμμα δὲν ἐσήκωσε ποτέ της νὰ κυττάξῃ,
Τὸ πρόσωπο τ' ἀγγελικὸ τῆς Δέσποινας τοῦ Κόσμου.
Ἀκόμη μὴν ἐντρέπεται, μὴ δὲν τολμᾷ ἡ καυμένη
Νὰ ἰδῇ τὴ μάνα τοῦ Θεοῦ μὲ τὸ παιδί στὰ χέρια
Κ' ἐνθυμηθῇ ποῦ ἐβάσταξε κ' ἐκείνη μιὰν ἡμέρα
Ἐνα παιδί στὸν κόρφο της καὶ τᾶφηκε κ' ἐχάθη.

.

Νοιώθει βαρεῖα τὰ βλέφαρα, τὴν ἐλυπήθη ὁ ὕπνος
Κι' ἀνέλπιστη παρηγοριὰ ἔρχεται νὰ τῆς δώσῃ.
Ἀποσταμένη σκώνεται, τὰ γόνατά της τρέμουν
Καὶ πέφτει ν' ἀποκοιμηθῇ στὸ μαῦρό της κρεβάτι.
Κράζει σιμὰ τῆς τῇ Χρυσῇ, πιστὴ της παραμάννα,
Καὶ σὰν πουλί, ποῦ σκιάζεται καὶ χώνει τὸ κεφάλι
Μὲς τὰπαλά του τὰ φτερὰ καὶ πέφτει νὰ κορνιάσῃ,
Τὸ δακρυσμένο πρόσωπο στὴν ἀγκαλιά της κρύβει.

.

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Χρυσήμου, παραμάνα μου, κρυόνω, σκέπασέ με.
Ἄχόμη δὲ σ' ἐφίλησα, σκύψε, συχώρεσέ με.
Μὴ μὲ μαλώσης, μάνα μου, καὶ μὴ μοῦ βαργωμήσης,
Στὴν ἀγκαλιά σου κρύψε με μήπως μ' ἀποκοιμήσης.
Ἀπόστασαν τὰ μάτια μου, ῥαγίστηκε ἡ καρδιά μου.
Ἄν μῶμεινάνε δάκρυα, τάχω γιὰ τὰ παιδιά μου.
Φέρε μου ἐδῶ τὸ χέρι σου, βάλτο στὸ μέτωπό μου,
Χαίδεψε τὰ μαλλιάκια μου καὶ στὸ προσκέφαλό μου
Γύρε καὶ σὺ τὸ πρόσωπο νὰ κοιμηθῶ μαζί σου.
Δὲν εἶμαι ἐγὼ παιδί σου;

Χρυσήμου, ἀπόψε σχιάζομαι. Ἄναψε τὸ κανδήλι,
Τὸ φῶς δροσίζει τὴν καρδιά σὰν τὸ νερὸ τὰ χεῖλη.
Ξεφτύλισέ το μὴ σθυσθῇ, μὴ μείνω στὸ σκοτάδι
Καὶ μοῦ φανῇ πῶς ζωντανὴ κατέβηκα στὸν ἄδη.
Θυμιάτισε τὸ κόνισμα, τὴ μοναχὴ μου ἐλπίδα...
Μάνα μου, καὶ ἐπέταξε!.. Μὴν ᾔτο νυχτερίδα;
Κρύψε με μάνα· μιὰ φωνὴ μοῦ ἐφάνη πῶς μὲ κράζει...
Γιὰ ἰδὲς τί κρύος ἴδρωτας! ἡ σάρκα μου σπαράζει.
Παρθένε μου, ἂν ἀμάρτησα, ἔχλαψα, σχώρεσέ με,
Ἐλα καὶ βόηθησέ με.

Ἀρνήθηκα τὴ νειώτη μου, τὰ πλούτη, Δέσποινά μου,
Ἐπλυνα μὲ τὰ δάκρυα τὰ τόσα τὰ κακά μου.
Σπλαχνίσου με! σπλαχνίσου με, θυμήσου πῶς μητέρα
Ἀθῶο στόμα μ' ἔκραξε κ' ἐμὲ, Κυρά, μιὰ μέρα.
Σπλαχνίσου με τὴν ὀρφανή, σὲ κράζω μὲ λαχτάρια.
Μὲ συνεπῆρε ἡ μοῖρά μου, μ' ἐπαίδεψε ἡ κατάρια
Τοῦ κόσμου, ποῦ μ' ἐμίσησε, μ' ἔκαψε τὸ στεφάνι,
Ποῦ μῶθαλαν στὸ μέτωπο. Φθάνει, Κυρά μου, φθάνει!
Ἀγάπη δὲ σοῦ ἐζήτησεν ἡ δύτυχη ἡ Φροσύνη,
Γυρεύω ἐλεημοσύνη.

Ἀπόψε ποῦ σ' ἐκύτταζα, μοῦ φάνηκε πῶς εἶδα
Στὰ χεῖλῃ σου νὰ ἐπέρασε σὰν ἄστρο, σὰν ἀχτίδα,
Ἐνα γλυκὸ χαμόγελο κι' ἀνέζησα ἡ καυμένη.
Ὅχι! μὴ μ' ἀφήσης, Δέσποινα, τὴν καταφρονεμένη.
Ἐρημη κι' ὀλομόναχη, ἀπόψε στὸ κρεβάτι
Προφύλαξέ με, σκέπασε μὲ τὸ γλυκό σου μάτι.
Χρυσή μου, μάνα μου, μὴ κλαῖς, μὲ κάνεις καὶ τρομάζω.
Πές μου γιὰ τὰ παιδάκια μου... ἐδείλιασα.. νυστάζω.
Μελέτα μού τα, μάνα μου, ν' ἀκούω σῶνειρό μου
Πῶς τάχω στὸ πλευρό μου.

Καθώς κρύβεται στὰ φύλλα, τὸ χειμῶνα τὸ πουλί,
Γιὰ νὰ μὴ τῶυρῃ τὸ χιόνι, τὸ νερό κ' ἡ ἀστραπή.

Καθώς κρύβεται στοῦ ῥόδου τῇ μυρόβλητῇ ἀγκαλιᾷ

Ἡ ἀλώα ἡ πεταλοῦδα γιὰ νὰ φύγῃ τῇ δροσιᾷ,

Ἐτῆι κρύβεται ἡ Φροσύνη μὲς τὸν κόρφο τὸν πιστό

Τῆς Χρυσῆς, ποῦ τὴν κυττάζει μὲ κρυφόνε στεναγμό.

Κλεῖ τὰ βλέφαρα τὰ μαῦρα, δὲν ἀκούεται ἡ καρδιά

Μὲς τὰ στήθη της σὰν πρῶτα τρομασμένη νὰ χτυπᾷ.

Ἡ Παρθένος τὴν λυπήθη,

Τὶ γλυκὰ π' ἀπεκοιμήθη.

.

Ξύπνα, ξύπνα καὶ χτυποῦνε. Ὕπνος, θάνατος, ζωή,

Μιά στιγμὴ τὰ συνενώνει, τὰ χωρίζει μιὰ στιγμὴ.

Ξύπνα, δύστυχη, τὸν ὕπνο ζωντανὴ μὴ καρτερῆς

Στὸ κρεβάτι σου τὸ μαῦρο νὰ χορτάσης, νὰ χαρῆς.

Ξύπνα κι' αὔριο θὰ λάβῃς ἄλλο στρῶμα δροσερό

Καὶ προσκέφαλο τὸ κῦμα καὶ σεντόνι τὸν ἀφρό.

Ξύπνα, δύστυχη Φροσύνη, ὁ φονιάς σου σὲ ζητεῖ,

Ἀνοιξέ του, μὴ φοβῆσαι, ἡ Παρθένο σὲ θωρεῖ.

Τρίζει ἡ θύρα, τρέμει, πέφτει

Στὰ χτυπήματα τοῦ κλέφτη.

.

Ξαφνίζεται στὸν ὕπνο της . . . Τὰ μάτια της ἀνοίγει,
Ὅ φόβος τήνε πνίγει.

Στέκετ' ἐμπρός της ἄφωνος ὁ γέρος ὁ Βιζήρης
Καὶ πίσω του ὁ Ταχήρης.

Τὸ πρόσωπό του εἶναι φωτιά, τὰ μάτια του γυαλίζουν
Κι' ἀνήσυχα γυρίζουν.

Μισόγυμνη τὴν ἔβλεπε, μονάχη στὸ κρεβάτι,
Τὴν τρώγει μὲ τὸ μάτι.

Ποιὸς ἄδης τότε ἐγέννησε, ποιά γῆ τότε βαστάει.
Γιὰ ἰδὲς χαμογελάει.

Κι' ἀσπρίζουνε τὰ δόντια του μὲς τὸ πλατύ του στόμα,
Λαίμαργο σὰν τὸ χῶμα.

Ποτέ της δὲν ἐχτύπησε καθὼς χτυπᾷ ἡ καρδιά του·
Θὰ σπάσῃ τὰ πλευράτου.

Σὰ φλόγ' ἀπὸ τὸ λάρυγγα φυσάει ὁ ἀνασασμός του,
Καμίν' εἶν' ὁ λαιμός του.

Καὶ τὰ πλατεῖα τὰ στήθη του π' ἀνεβοκαταβαίνουν
Λὲς καὶ τὴ φλόγα του φυσοῦν κι' ἀγέρα τὴ χορταίνουν.

.

Σιγά, σιγά τὸ χέρι του, μὲ τρόπο ἀνασηχόνει
Κ' ἐπάνω της τὰ πλόνει

Τὰ δάχτυλά του φέγγουνε, ζωσμένα δαχτυλίδια (α),

Λές κ' εἶναι τόσα φίδια,

Ὅπου στὸν ἥλιο λάμπουνε φαρμακοστολισμένα,

Μές τ' ἄνθη ξαπλωμένα.

Καὶ δὲν τολμοῦσε ὁ δαίμονας τῇ δύστυχῇ νὰγγίση,

Μήπως καὶ τὴν ξυπνίση.

Ἐμείν' ἐκεῖ κρεμάμενο τοῦ Ἀλήπασα τὸ χέρι

Σὰν νάτανε μαχαῖρι.

Βαρύ, βαρὺ σὰ σίδερο, σιγὰ τὸ καταιβάζει,

Τὰ στήθη τῆς κυττάζει.

Κ' ἐκείνη, πῶνειρεύεται τὴν πρώτη παρθενιά τῆς,

Τὰ κρύβει σὰν παιδιὰ τῆς.

Καὶ τὰ κρατεῖ σφιχτὰ σφιχτά, φοβεῖται μὴ τὰ χάσῃ,

Μὴ κάποιος τῆς τὰρπάσῃ.

Τὸ χέρι ὥστόσο τοῦ φονιᾶ εἶναι σιμὰ κ' ἐγγίζει.

Σὰ σπίθα ἢ Φρόσω ἐπέταξε, κ' ἐμπρός του γονατίζει.

.

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Βιζήρη, μὴ καταδεχθῆς μιὰν ἄχαρη γυναῖκα,

Ποῦ σέρνεται στὰ πόδια σου, νὰ τὴν καταφρονήσῃς.

Τρέμουν ἢ πέτραις, ποῦ πατεῖς, ραγίζονται κ' οἱ βράχοι,

Τὸ πάτημά σου σὰν ἀκοῦν, Βιζήρη, νὰ διαβαίνει.
Κονιορτός, ποῦ σβύνομαι κι' ὁποῦ μὲ πέρνει ὁ ἀγέρας,
Λυπήσου με, κ' ἐπάνω μου, Βιζήρη μὴ πατήσης.
Λησιμόνησε μιὰν ὀρφανὴ καὶ μιὰ δυστυχισμένη,
Ὅποῦ ἔχει χρεία ἀπὸ ζωὴ γιὰ νὰ δακρύσῃ ἀκόμη.
Τὸ πτώμα, σὰν τὸ θάψουνε καὶ τὸ πλακώσ' ἡ πέτρα,
Τ' ἀφίνουνε, τὸ λησιμονοῦν, δὲν τὸ ξυπνᾷ κἀνένas.
Πτώμα κ' ἐγώ, Βιζήρη μου, ἄφες με νὰ μὲ φάγουν
Σὰν ἄλλο χῶμα ζωντανή, τὰ δάκρυα κι' ὁ πόνος.
Μὲ βλέπεις, ἐμαράθηκα. Λυπήσου με, ἐσπλαχνία!

.

Ἐκύτταζε ὁ Ἀλήπασας στὰ πόδια τοῦ ἀπλωμένο
Τὸ ζωντανὸ τὸ λείψανο νὰ κλαίῃ νὰ στεναίξῃ,
Κι' ἀνατριχίλα μυστικὴ καὶ μυστικὴ τρομάρα
Τοῦ πέρασε τὰ κόκκαλα καὶ τοῦ δαγκᾷ τὰ σπλάχνα.
Τὸ τρομερὸ τἀμάρτημα, ποῦ μέσα τοῦ φωλιάζει,
Τρώγει, ξεσχίζει τὴν καρδιά, ποῦ τῶπλασε στὸν κόσμον,
Καθὼς τὰ τέκνα τῆς ὀχιᾶς ξεσχίζουνε καὶ τρώγουν
Τὴ μήτρα, ποῦ τἀνέθρεψε, καὶ πρὶν νὰ γεννηθοῦνε
Τὸ πρῶτο τὸ φαρμάκι τοὺς στὴ μάνα τοὺς χαρίζουν.

Τὰ μάτια τοῦ ἔρριξε ὁ Ἀλῆς στὰ μάτια τοῦ Ταχήρη,
Καὶ τὸν προστάζει σιωπηλὰ νὰ τραβιχθῇ, νὰ φύγῃ.

Ὁ δοῦλος τὸν ὑπήκουσε, καὶ φεύγοντας μαζὺ του
Σύρει καὶ παίρνει τὴ Χρυσή, ποῦ ἐστέκετο στὴν ἄκρη.

ΛΛΗΣ.

Σήκου, Φροσύνη, ἀπὸ τὴ γῆ, σήκου καὶ κύτταξέ με.
Τὰ τρυφερά σου γόνατα δὲν τᾶπλασεν ἡ φύσις
Ἐμπρὸς σ' ἐμὲ νὰ σέρνωνται, στὴ γῆ νὰ γονατίζουν.
Μὴ μὲ φοβῆσαι. Σ' ἀγαπῶ σὰν νάμουνα . . . πατέρα.
Σήκου, παιδάκι μου, μὴ κλαῖς, ἔλα στὴν ἀγκαλιά μου,
Ν' ἀκούσω ποιὸς ὁ πόνος σου, νὰ σὲ παρηγορήσω.
Ἀλλοίμονον σ' ἐκείνονε, ποῦ σ' ἔχαμε νὰ κλάψης.

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Ὅχι, Βιζήρη μου, κανεῖς δὲ μῶφταιξε στὸν κόσμο,
Ἡ μοῖρα μὲ κατὰτρεξε, τοῦ γάμου μου ἡ κατάρα.
Σ' εὐχαριστῶ, πατέρα μου . . . Πῶς; ἔφυγε ἡ Χρυσή μου;

ΛΛΗΣ.

Μὴ σκιάζεσαι. Τὴν ἔστειλα λίγο νερό νὰ φέρῃ,
Σὰν εἶδα ποῦσουν ἄφωνα, ἀχνή καὶ λιγωμένη,
Τ' ἀγγελικό σου πρόσωπο, Φροσύνη, νὰ ραντίσω.
Τὼρ' ἔρχεται, παιδάκι μου, δὲν εἰμ' ἐγὼ σιμά σου;

Ἀκούμβησε τὸ μέτωπο στὰ πατρικά μου στήθη,
Παρηγορήσου μιὰ στιγμή, ἡσύχασε μὴ τρέμης.
Πῶς εἶναι τὰ μαλλάκια σου βρεγμέν' ἀπὸ τὸ δάκρυ!
Ἄφησε μὲ τὰ χέρια μου γλυκὰ νὰ τὰ σφογγίσω.

.

Ἐπίστεψε τὰ λόγια του, ἐπίστεψε ἡ Φροσύνη,
Στὴν ἀγγαλιὰ τοῦ Ἀλήπασα ἀνάπαυση πῶς θαῦρη,
Κ' ἐφίλησε τὰ χέρια του κ' ἐπάνω στὴν καρδιά του
Τὸ λυπημένο μέτωπο τὸ ρίχνει νὰ ἡσυχάσῃ.
Τὰ γένηια του ἐκυμάτιζαν καὶ κρέμονταν νὰ πέσουν
Σὰν καταράχτης ποταμοῦ ἀπ' τοῦ βουνοῦ τὸ βράχο.
Ὡστόσο τὴν ἐχάϊδεε, στὰ δάχτυλά του νοιώθει
Τὸ τρεμουλιὸ τοῦ ἔρωτος καὶ λίγο λίγο σφίγγει
Τὸ πρόσωπο στὸν κόρφο του, ποῦναι φωτιά καὶ φλόγα.
Ἦ Φρόσω ἀκόμη ἐπίστευε. Τὸ φίδι πάγκαλιάζει
Γλυκὰ τὴν ἀπεχοίμιζε καὶ τήνε φαρμακώνει.
Κ' ἐκεῖ ποῦ ἐκείνη ἡ δύστυχη ἐπάνω του ἀκουμποῦσε,
Ἀκούει μὲς τὰ στήθη του τὸ αἷμά του νὰ βράζῃ
Καὶ τὴν καρδιά του νὰ χτυπᾷ σὰν νᾶθελε ν' ἀνοίξῃ.
Τρομάζει, διαλογίζεται, θυμᾶται, ἀνατριχιάζει.
Θέλει νὰ φύγῃ, δὲ μπορεῖ, τὰ χεῖλη τοῦ Βιζήρη
Ἐγγίζουνε ταῖς τρίχαις τῆς, κολλοῦνε στὰ μαλλιά τῆς.

Ὁ δράκοντας τὴν ἄρπαξε, τὴν ἔχει μὲς τὸ στόμα
Καὶ τῆς βιζαίνει τὴν ψυχὴ καὶ τὴν ῥοφᾷ μὲ λύσσα.
Ἐσὺ ποῦ παραστέχεσαι, Παρθένο, βόθησέ την!
Σὰν ἔλαφος, σὰν λύκαινα, ποῦ νοιώθει στὰ πλευρά της
Τὸ βόλι, ποῦ τῆς ἔρριξεν ὁ κυνηγὸς στὸ λόγγο,
Ταραζετ', ἀνδρειεύεται, πηδᾷ μακρὰ καὶ λυέται
Ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Ἀλῆ, ποῦ τὴν ἀλυσοδέουν.
Ἀγρίεψε τὸ μάτι της, ὀλόρθη τὸν κυττάζει,
Τὴν εἶδ' ὁ Ἀλῆς κ' ἐσβύστηκε, δειλιάζει, γονατίζει.

ΑΛΗΣ.

Φροσύνη, γιατί μῶφυγες! Εὐχαριστήσου τώρα
Ποῦ βλέπεις στὰ ποδάρια σου τὸ φοβερό Βιζήρη.
Ποτέ, ποτέ τὰ γόνατα δὲν ἔκλινε στὸν κόσμο,
Καὶ τώρα ἰδὲς ἐμπρὸς σ' ἐσέ τὸ μέτωπό μου σκύφτει.
Τὸ μυστικό μου τῶμαθες, μ' ἐπρόδωκ' ἡ καρδιά μου.
Ἄν ἤμποροῦσα μόνος μου, μ' αὐτὰ μ' αὐτὰ τὰ χέρια
Σκληρὰ θὰ τὴν ξερρίζωνα, γιὰ νὰ σοῦ τήνε δείξω.
Φροσύνη, ναί, σ' ἀγάπησα, δὲ ντρέπομαι, τὸ λέγω.
Ἄν ἄσπρισ', ἂν ἐγέρασα, γιὰ σέ θὰ ξανανειώσω.
Ἄκουσες μὲς στὰ στήθη μου τὸ αἱμά μου πῶς βράζει.
Εἶναι κι' ὁ Πίνδος κάτασπρος καὶ γέρος σὰν ἐμένα,

Φροσύνη ἰδὲς τὸν Πίνδο σου μὲ τὰ παληά του χιόνια
Ἐμπρός σου γέρνει τὴν κορφή, σ' ἀπλόνη νὰ πατήσης
Τὰ δροσερά του σύγνεφα, τὰ κρύα τὰ νερά του.
Μὴ μὲ κυττάζης ἄγρια, τὰ πλούτη μου, ἡ ζωὴ μου
Εἶναι δικά σου, πᾶρέ τα, γιὰ ἓνα γλυκό σου λόγο,
Γιὰ μιὰ ματιά σου ἐσπλαχνική σοῦ δίδω ὅ τι κι' ἂν ἔχω.
Κάθησ' ἐσὺ στὸ θρόνο μου, ζώσου τὴ δύναμή μου.
Δὲ θέλω τίποτε γιὰ μέ, δὲ σοῦ γυρεύω, Φρόσω,
Παρὰ τὸ γέρο τὸν Ἀλῆ κάμμιὰ φορὰ ν' ἀφίνης
Στὸν ἴσchio σου, δαφνοῦλα μου, νὰ πέρνῃ λίγον ὕπνο.
Ἐπέρασαν χρόνοι πολλοὶ ποῦ δὲ σφραγίζω μάτι,
Βαρέθηκα τὴ δόξα μου, ἔφαγα τὴ ζωὴ μου
Κι' ἀκόμη δὲν ἐγνώρισα σὸν κόσμο τὴν ἀγάπη.
Φροσύνη, ἀγάπησέ με σύ, σὲ λίγο θὰ πεθάνω,
Δικά σου εἶναι τὰ Γιάννινα, ὅλα δικά σου νᾶναι.
Δὲν πέρνω τίποτε μ' ἐμὲ βαθυὰ σὸ μαῦρο μνημα,
Τίποτε, Φρόσω, τίποτε μὴ σερηθῆς γιὰ μένα,
Παρὰ δυὸ πήχαις σάβανο κ' ἓνα σερνὸ φιλί σου.
Σπλαχνίσου με, σπλαχνίσου με, εἶσαι Θεὸς γιὰ μένα.
Ὡς τώρα δὲν ἐπίσεψα καὶ τώρα τὸν πισεύω.
Πισεύω τὴν εἰκόνα σου, πισεύω τὴν Παρθένο,
Τὸ βάφτισμα, τὸ μῦρό σου πισεύω πῶς ὑπάρχει

Μιά δύναμις ἀνώτερη πῶπλασ' ἐσὲ Φροσύνη.
Ἄρνοῦμαι τὸν προφήτη μου γιὰ νὰ μπορέσω ν'ἄλθω
Μαζὺ μ' ἐσὲ σὸν οὐρανό, καὶ τῇ σερνῇ τὴν ὥρα
Νὰ νοιώσω τὰ χεράκιά σου νὰ δένουν τὰ δικά μου.
Πές μου, τί ἄλλο μοῦ ζητεῖς; πές μου, τί ἄλλο θέλεις;
Φροσύνη, ἰδὲς τὰ μάτια μου . . . Εὐλογημένη νᾶσαι,
Ποῦ τάχαμες κ' ἐδάκρυσαν. Παιδί μου, μὴ μ' ἀφίσης.
Παιδιὰ δὲν ἔχω, ἐφύγανε, ποιὸς ξεύρει ἂν θὰ γυρίσουν!
Σπλαχνίσου με τὸ δύστυχο, ἔχε με σὰν . . . πατέρα.
Ἔλα, Φροσύνη μου, ἔσπλαχνη νὰ μὲ γεροκομήσης.
Λυπήσου με, λυπήσου με, μὴ μ' ἀγριοκυττάξης.

Κ' ἐδάκρυζεν ὁ δαίμονας, ἔσερνε τὰ μαλλιά του,

Κ' ἔδερνε τὰ πλευρά του.

Τὸν πνίγει τὸ παράπονο, τὸ μέτωπο ἐχτυποῦσε

Καὶ μέσα του ἐγελοῦσε.

Μέν' ἡ Φροσύν' ἀκλόνητη, τὰ χέρια σταυρωμένα,

Δὲ σκιάζεται κανένα.

Ἐκύτταζε τὸ κόνισμα, τὴ μόνη τῆς ἐλπίδα,

Καὶ βλέπει μιὰν ἀχτίδα,

Ποῦ βγαίνει ἀπὸ τὴ Δέσποινα κ' ἔρχεται, τὴ φωτίζει.

Τὴν εἶδε κι' ὁ Ἀλήπασας καὶ τρέμει καὶ μουγκρίζει.

ΦΡΟΣΤΗΗ.

Σήκου, Βιζήρη, κι' εἶν' ἀργά! Δὲν ἔχω ἐδῶ σιμά μου
Οὔτε πατέρα, οὔτ' ἀδερφό, οὔτε παιδιά, οὔτ' ἄνδρα,
Τὸν κόσμον τὸν ἀρνήθηκα. Χάρου τῇ δύναμή σου,
Τῇ δόξᾳ σου, τὰ πλούτη σου, κι' ἄφες με νὰ πεθάνω,
Στὴ σκοτεινιά μου ἤσυχη. Ἄλλο καλὸ δὲ θέλω.
Τραβίζου τώρα, κύτταξε, Βιζήρη, τὴν Παρθένο,
Δὲ σὲ φοβίζει τοῦ Θεοῦ τὸ φοβερό τὸ μάτι;

ΑΛΗΣ.

Δὲ με φοβίζ' ἡ κόλαση, ποῦ μ' ἀναψες σὰ στήθη,
Καὶ θὰ φοβίσουν τὸν Ἀλῆ τὰ ξύλα κ' ἡ ἀχτίδες;
Φροσύνη, ἐπαρακάλεσα, ἔκλαψα τόσῃν ὥραν.
Θυμήσου πῶς τὰ δάκρυα τᾶσωσα, δὲν ἔχ' ἄλλα . . .

.

Ὁρθὸς μὲ μιᾶς σηκώνεται, τὸ πάτημά του παίρνει.

Τί λύσσα τότε δέρνει!

Τὰ χεῖλη του ἐκοκκίνησαν, λὲς κ' εἶναι ματωμένα

Καὶ τρέμουνε κλεισμένα.

Ἐγρύλλωσε τὰ μάτια του, βογγᾷ, φυσομανάει

Σὰ λύκος, ποῦ διψάει.

Ἐτρίξανε τὰ δόντια του καὶ τᾶκουσε ἡ Φροσύνη.

Ἀρχίζει πόλεμος σκληρός· Παρθέν', ἐλεημοσύνη!

.

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Ἀλήπασα, μὴ βλασφημᾷς, θυμήσου πῶς ὑπάρχει

Ἕνας Θεὸς καὶ τῶδωκα σήμερα τὴν ψυχή μου·

ΑΛΗΣ.

Καὶ τὸ Θεό σου τὸ Μουχτάρ, Φροσύνη, τὸν ἀρνήθης;

Εἶναι νωπὰ τὰ χεῖλη σου ἀκόμη ἀπ' τὰ φιλιὰ του·

Τὰ δάχτυλα, ποῦ ἐσφίξανε τὸν κόρφο, τὸ λαιμό σου,

Ἀφῆκαν τὰ σημάδια τους· τὰ βλέπω, τὰ χωρίζω.

Καὶ σὺ τὸν ἐλησμόνησες καὶ παίρνεις ἐραστή σου

Τὸ φάντασμα, ποῦ κάθεται στὸν οὐρανό, στὰ νέφη;

Ἀνατριχιάζεις ποῦ μ' ἀκοῦς; Τὸ βλέπεις, δὲ φοβοῦμαι,

Φροσύνη, τὴν εἰκόνα σου. Ἴσως στὸν ἄλλον κόσμον

Νᾶν' ὁ Θεός σου δυνατός, ἐδῶ κἀνένας ἄλλος

Μπρὸς τὸ Βιζήρη τὸν Ἀλῆ, δὲ ζῇ καὶ δὲν ὀρίζει.

Εἶσαι δική μου, θὰ τὸ ἰδῇς. Ἐταξα τῆς καρδιάς μου

Ἀπόψε στὸ κρεβάτι μου χάρισμα νὰ σὲ δώσω.

Μάθε καὶ σὺ πῶς ὁ Ἀλῆς τὸ τάζει καὶ τὸ κάνει.

Φροσύνη, ἐπαρακάλεσα, ἐφίλησα τὸ χῶμα,

Ποῦ ἐπάτησε τὸ πόδι σου. Δυστυχισμένη ποῦσαι!
Τώρα θὰ ἰδοῦμε ποιὸς Θεὸς καὶ ποιά Κυρὰ Παρθένο
Θὰ μ' ἐμποδίσῃ τὰ φτερά σὰν ἀετὸς ν' ἀπλώσω,
Νὰ καταπέσω ἐπάνω σου στὰ νύχια νὰ σὲ πάρω.
Φροσύνη, ἔφυγε ὁ Μουχτάρ καὶ φεύγοντας δὲ μοῦπε
Παρ' ὅλη τὴν ἀγάπη μου σ' ἐσέ, σ' ἐσέ νὰ δώσω.
Σοῦ τήνε δίδω, τὴν πατεῖς . . . τί μένει στὸν πατέρα; . . .

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Δάγκασε, δάγκασε σκορπιέ, τὴ δίψα σου νὰ σβύσῃς,
Βύζαξ' ἀπὸ τὴ φλέβα μου, ῥόφηξε τὸ φαρμάκι,
Ποῦ ἐπότισες τὸ αἷμά μου, γενεῖα καταραμένη.
Ἀπόψε δὲ σὲ σκιάζομαι. Φονεῖα, τί μὲ κυττάζεις;

ΑΛΗΣ.

Φροσύνη, δὲ μὲ σκιάζεσαι; Ποιὸς ἄνθρωπος στὸν κόσμον
Τέτοιοιον λόγο ἐπρόφερε κ' ἤμπόρεσε νὰ ζήσῃ;
Καὶ σὺ θὰ ζήσῃς, δύστυχη, θὰ ζήσῃς στὸ πλευρό μου.
Μὴ μὲ σκληραίνῃς, ἄκουσε τὰ λόγια τὰ στερνά μου.
Ἀγάπησέ με, δώσέ μου ἓνα φιλί, Φροσύνη,
Ἄλλο γι' ἀπόψε δὲ ζητῶ· φιλοῦν τοὺς πεθαμμένους,
Καὶ σὺ δὲν καταδέχεσαι νὰ ρίξῃς, νὰ πετάξῃς

Σ' ἐμένα, ποῦμαι ζωντανός, ἓνα φιλὶ γιὰ χάρι;

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Ἄν μ' ἔκαμνεν ἡ μάνα μου ὀχιά, μονομερίδα,
Θὰ σ' ἐφιλοῦσα, πίστεψε, Βιζήρη, μὲς τὸ στόμα.

ΑΛΗΣ.

Ἄν ἔφταιξεν ἡ μάνα σου, Φροσύνη, τί σοῦ φταίω;
Τὴ χάρη, ποῦ ἐπιθύμησες, τὴν ἔχω ἐγὼ γιὰ σένα.
Μ' ἔκαμ' ἡ Χάμκω δράκοντα, ἀστρίτη κι' ἀκονάκι.
Ἄς σμιζώμε τὰ χεῖλη μας, ἔλα νὰ μοιρασθοῦμε
Τὸ χάρισμα τῆς μάνας μου. Τὸ μαῦρό μου φαρμάκι,
Σὰ μυστικόνε θυσασρό, τὸ φύλαξα ὡς τὰ τώρα
Κρυφὰ μέσα στὴ γλῶσσά μου. Τὸ θέλεις; Σοῦ τὸ δίδω...

.

Ὅρμα καὶ πέφτει ἐπάνω της, κρεμιέται στὸ λαιμό της,
Παλαίβουνε τὰ δυὸ στοιχειά, ἔγκλημα κι' ἀθωότης,
Καὶ μάχονται καὶ πολεμοῦν ποιοὶ τᾶλλο νὰ χαλάση.
Μὲ καρδιοχτύπι τρομερὸ τὰ κύτταζεν ἡ πλάση.
Κρυφὴ ἀχτίδα φεγγαριοῦ, ἀχνὴ καὶ φοβισμένη
Διαβαίνει τὸ παράθυρο καὶ τρέμοντας προσμένει,
Νὰ ἰδῇ τὴ μάχη τὴ φριχτή, τὴ μαύρη ἀνεμοζάλη,
Νὰ μάθῃ ἂν πρέπη νὰ σβυσθῇ, ποτὲ νὰ μὴ προβάλῃ,

Ἦ ἄγγελος στὸν οὐρανὸ χρυσὰ φτερά ν' ἀπλώσῃ,
Τῆς νίκης τῆς ἀνέλπιστης τὴν εἶδησιν νὰ δώσῃ.
Τὰ νυχτοπούλια γρούζουνε, χτυποῦνε τὰ φτερά τους
Καὶ δείχνουν τὴ χαρὰ τους.

Χαμογελοῦν τὰ ῥοδάρὰ τῆς Δέσποινας τὰ χεῖλη,
Σπιθοβολεῖ καὶ χαίρεται τὸ φῶς μὲς τὸ κανδῆλι,
Καὶ ζωντανεύει ἡ φλόγα του καὶ λὲς πῶς θὰ ν' ἀστράψῃ,
Πῶς θὰ νὰ γένη κεραυνὸς τὸ δαίμονα νὰ κάψῃ.
Τὰ βάρια, ποῦ τὸ κόνισμα στολίζουν μαραμμένα
Τώρα βλαστήσανε χλωρὰ καὶ φαίνοντ' ἀνθισμένα.
Ἦ δάφνη τους πρασίνισε, δὲν τρίβεται, δὲν τρίζει
Καὶ στεφανώνει τὴν Κυρά, μοσχοβολᾷ, μυρίζει.
Ἔνα πουλί, π' ἀνάθρεφε μὲς τὸ κλουβὶ ἡ Φροσύνη,
Ποῦ τοῦχε μάθει τὸ κεχρὶ στὸ στόμα νὰ τοῦ δίνη,
Στὸν ὕπνο του ξαφνίζεται, χτυπιέται, ἀναφτεριάζει
Καὶ τὴν κυρά του κράζει.

Ἀκολουθοῦσε ὁ πόλεμος, καὶ τοῦ φονεῖα τὸ χέρι
Αἱμάτωσε στὸ πρόσωπο τὸ μαῦρο περιστέρι.
Ἐκρέματο στὰ νύχια του τὸ δέρμα τῆς κομμάτια.
Σὰν ἀναμμένα κάρβουνα ἐλάμψανε τὰ μάτια.

Τὴν ἔδεσε στὰ χέρια του, τὴ σφίγγει, τὴν πλακώνει
Καὶ γιὰ ν' ἀρπάξῃ τὸ φιλὶ τὰ χεῖλη του τεντόνει.
Βλέπει τὸ αἷμα πῶσταζε, νειώθει τὴ μυρωδιά του
Κ' ἐξύπνησε περσότερο ἢ δίψα στὴν καρδιά του.
Φουσκόνουν, ἀναδεύονται ἡ φλέβαις στὸ λαιμό του
Κι' ἀστράφτει ἓνα χαμόγελο πικρὸ στὸ πρόσωπό του,
Ἀκόμῃ δὲν τὴν ἔγγισε . . . σιμά της ἀνασαίνει
Κι' ἀπὸ μακρὰ χορταίνει.

Τὰ χεῖλη του ἐπλησίασαν... «Παρθέने, βόηθησέ με»
Ἐφώναξεν ἡ δύστυχη, «Κυρά μου, λύτρωσέ με.»
Κ' εὐθύς στὰ δυὸ τὰ χέρια της, ἀδύνατα καὶ κρύα,
Ἀνέλπιστη κατέβηκεν ἡ δύναμις ἡ θεία.
Καὶ λυέται καὶ τινάζεται καὶ φεύγει τοῦ φονεῖᾶ της.
Τὴν ἔχασε ὁ Ἀλήπασας. Κυττάζει . . . τὰ μαλλιά της,
Ἐλάμπανε στὸν ὤμό της. Ἐτρόμαξε, τοῦ ἐφάνη
Πῶς εἶδε στὸ κεφάλι της τὸ μυστικὸ στεφάνι.
Τὸ φοβερὸ τὰμάρτημα, ὅπου εἶχε μελετήσῃ,
Τἀνάφτει πάλαι τὴν καρδιά καὶ θέλει νὰ νικήσῃ.
Ἐδάγκασε τὰ δάχτυλα, τὴ σάρκα του ξεσχίζει
Καὶ βλασφημᾷ, μουγχιρίζει.

Καὶ τρέχει, τρέχει ἐπάνω της, ὄρμᾳ νὰ τήνε φθάσῃ,
Καὶ δὲ μπορεῖ τὸ φάντασμα στὰ δάχτυλα νὰ πιάσῃ.
Σημαίνουν τὰ μεσάνυχτα, ἐλάλησε τῶρνίθι
Κ' ἐκεῖν' ἡ ὥρα τῷδωκε νέαν ψυχὴν στὰ στήθη.
Σὰ νυχτερίδα ἐπέταξε, τὴν ἔχει, τὴν ἀρπάζει
Κ' ἐκεῖ, ποῦ στέκει ἡ Δέσποινα, μ' ὄρμῃ τήνε τινάζει.
Ῥίχνει τὸ χέρι στὸ λαιμὸ καὶ τᾶλλο τὸ σηκώνει
Καὶ τὴ μητέρα τοῦ Θεοῦ χτυπᾷ καὶ φασκελόνει.
Κρημνίζεται τὸ κόνισμα, ἐσβύσθη τὸ κανδηλὶ . . .
Τὰ νυχτοπούλια ῥυάζονται σὰ λυσσασμένοι σκύλοι,
Πέφτουν τὰ βᾶγια ἐπάνω του, τοῦ δέρνουν τὸ κεφάλι,
Τόνε ταραίζει ζάλη.

Ἐθόλωσαν τὰ μάτια του, τηράζει ὁλόγυρά του,
Τρομάρ' ἀκατανόητῃ σφίγγει τὸ λάρυγγά του.
Θέλει ν' ἀπλώσῃ σᾶρματα, θυμᾶται τὸ μαχαῖρι,
Κι' εἶναι βαρὺ σὰ σίδερο, παράλυτο τὸ χέρι.
Μένει βουβὸς ὁ ἄθεος, σὰ μάρμαρο, σὰν ξύλο.
Τρίξει ἡ καρδιὰ στὰ στήθη του σὰ μαραμμένο φύλλο,
Καὶ δὲν τολμᾷ νὰ κινηθῇ καὶ δὲν τολμᾷ νὰ κρίνῃ,
Μήπως ἀκούσῃ τὴ φωνή, τὸ χτύπο του ἡ Φροσύνη.
Θαμμένος ὁλοζώντανος βαθεῖα μέσα στὸν ᾄδη,

Φορεῖ γιὰ μαῦρο σάβανο τῆς νύχτας τὸ σκοτάδι

Καὶ κρύβεται, μαζώνεται ἄφωνος σὰν τὸ πτώμα,

Ποῦ τὸ σκεπάζει χῶμα.

Τρισκότιδο καὶ σιωπή! Ἀπέθαναν, ἡ ζοῦνε;...

Μὲς τὸ κανδήλι τῆς Κυρᾶς ἡ σπίθαις ξεψυχοῦνε·

Λάμπουν ἀκόμη μιὰ φορὰ, τρέμουνε, ψιθυρίζουν

Ἐνα κρυφὸ χαιρέτισμα καὶ σβυῶνται καὶ καπνίζουν.

Ἐβυσσος, πίσσα ἐσφράγιζε τὰ μάτια τοῦ Βιζήρη·

Μόν' ἡ ἀχτίδα, πῶμβαινε ἀπὸ τὸ παραθύρι,

Σὰν ἄλλο δάχτυλο Θεοῦ, τὰχνὸ τὸ φῶς τῆς χύνει,

Σπιθοβολεῖ χαρούμενη καὶ δείχνει στὴ Φροσύνη

Ἐνα μαχαῖρι ὀλόχρυσο στὴ μέση τοῦ φονεῖᾶ τῆς.

Σὰν ἀστραπὴ τοῦ τάρπαξε, τῶχει στὰ δάχτυλά τῆς

Καὶ τὸ κρατεῖ μὲ δύναμη κ' ἐμπρός του τὸ τινάζει

Καὶ τρομερὰ φωνάζει,

«Μὴ ταραχθῆς, Ἀλήπασα, δὲ βλέπεις στὸ πλευρό μου

» Ποιὸν ἔχω βοηθό μου;

» Τὸ χνῶτό σου κατὰπτε το, τὸ θέλω, τὸ προστάζω,

» Νὰ μὴν ἐγγίση ἐπάνω μου, Ἀλῆ, γιατί σὲ σφάζω.

Κ' ἐν ᾧ τὸν ἐφοβέριζε κ' ἐν ᾧ νικᾷ τὸ φίδι,
 Χωρὶς νὰ θέλῃ τὸν κεντᾶ μὲ τὸ χρυσοῦ λεπίδι.
 Γνωρίζει τὸ μαχαῖρί του στὸ κρύο κέντημά του,
 Ἡ σάρκα του ἀνατρίχιασεν, ἐπάγωσε ἡ καρδιά του.
 ῥέει τὸ αἷμά του ζεστό, τὴν τραχηλιά του βρέχει
 Κ' ἐπάνω του σὰν ἔρπετό γλιστρᾷ κρυφᾷ καὶ τρέχει.
 ῥεκαμε ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ φωτὸς τὸ βλέμμα
 Δὲν εἶδε, δὲν ἐγνώρισε, τ' Ἀλήπασα τὸ αἷμα.
 Ἡ νύχτα, ποῦ τὸ κύτταξε, σὰν ἄδης μελανιάζει
 Καὶ μὲ μαυρύλα τρομερὴ τὸ πρόσωπο σκεπάζει.
 ῥεγνώρισε τὸ θάνατο. Σὰν ἄσπονδος ἐχθρὸς του
 Ὁ Χάρος στέκει ἐμπρός του.

Πέφτει στὴ γῆ καὶ σέρνεται μακρὰ ἀπὸ τὴ Φροσύνη,
 Θέλει νὰ κράξῃ τὸν Ταχῆρ, καὶ δὲν τολμᾷ νὰ κρίνῃ.
 Σέρνεται πάντα σὰ σκορπιός, τὸ σκότος ψηλαφίζει,
 Βρίσκει τὴ θύρα ἀνέλπιστα, ἀπλόνει, τὴν ἐγγίζει.
 Ἀγάλια, ἀγάλια σκόνεται ὁλόρθος καὶ κυττάζει,
 Κάνεις δὲν τὸν ἀκλούθησε, κάνεις δὲν τότε κράζει.
 Σιγὴ, σιγὴ βαθύτατη, καὶ μόνον σὲ μιὰν ἄκρη
 Ἀκούει κάτι ποῦ ἔσταζε στὸ πάτωμα σὰ δάκρυ,
 Καὶ λίγα λόγια ἀπόκρυφα σὰν κ' ἐπαρακαλοῦσε

Ἦ Φρόσω τὴν Παρθένο της καὶ τὴν εὐχαριστοῦσε.

Ὅσο μακρὸν κι' ἂν ἦτανε τὸ φοβερὸ τὸ χέρι,

Δὲν φθάνει τὸ μαχαῖρι.

«Ταχήρ, Ταχήρ, ἐφώναξε, τρέχα σ' ἐμέ, Ταχήρη!

«Τρεχᾶτε, πῶς δὲ φαίνεσθε; Θὰ σφάξουν τὸ Βιζήρη!»

Πλακόνει ἡ ἄλλη κόλασις, Ταχήρης καὶ φονειάδες

Μὲ τὰ σπαθιά ξεγύμνωτα, μὲ φῶτα, μὲ λαμπάδαις.

Καὶ βλέπουν τὸν Ἀλήπασα χλωμὸ σὰ θειαφοκέρι

Καὶ τὴ Φροσύνη ἀκίνητη, ποῦ ἐβάστα τὸ μαχαῖρι.

Ὅρμουν νὰ τὴν ἀρπάξουνε, νὰ τήνε καταπιοῦνε.

Ἦ Φρόσω δὲν ἐσάλεψε κ' ἐκεῖνοι δὲν τολμοῦνε.

Μὲ μιὰ ματιὰ τοῦ Ἀλήπασα, ποῦ πάλαι ζωντανεύει,

Ἔμειναν ὅλοι ἀκίνητοι, κἀνεῖς τοὺς δὲ σαλεύει.

Χτυποῦν, σφυρίζουν τὰ σπαθιά, φωλεύουνε στὴ θήκη,

Καὶ καρτεροῦν οἱ λύκοι.

.

ΑΛΗΣ.

Παιδιά μου, μὲ προφθάσατε στὴν ὥρα τὴ στερνὴ μου.

Ἀπόψε μὲ ξεθάψετε. Νᾶχετε τὴν εὐχή μου!

Ἔμεινα ἕρμος κι' ἄχαρος τῶρα στὰ γερατειά μου.

Μακρά, μακρὰ στὸν πόλεμο ἐπῆγαν τὰ παιδιά μου.

Ἐφές μές τὰ μεσάνυχτα ἦλθ' ὁ Μουχτάρ σ' ἐμένα
Μ' ἐντροπαλὸ τὸ πρόσωπο, μὲ βλέφαρα χλαμμένα,
Μ' ἀγκάλιασε, μ' ἐφίλησε, μ' ἄνοιξε τὴν ψυχὴν του
Καὶ μοῦ γυρεύει γιαντρικὸ γιὰ μιὰ σκληρὴ πληγὴν του.
Μοῦ λέγει πῶς ἀγάπησεν, ἀνάθεμα τὴν ὥρα
Ὅπου δὲν εἶναι τὸς ἐδῶ, νὰ τὴ γνωρίσῃ τώρα,
Μιὰν ἄπιστη, μιὰ χριστιανή . . . κυττάξετε εἶν' ἐκείνη.
Μὲ παρακάλεσε θερμὰ νὰ πάρω τὴ Φροσύνη
Καὶ νὰ τὴν ἔχω σὰν παιδί. Ἀδύνατος πατέρας
Ἔταξα μές τὸν κόρφο μου νὰ κρύψω αὐτὸ τὸ τέρας.
Ἦλθα μαζί σας νὰ τὴν ὀδῶ, κ' ἐκεῖ ποῦ μ' ἀγκαλιάζει
Καὶ μὲ καλεῖ πατέρα της, κρυφᾶ, κρυφᾶ μὲ σφάζει.
Ἄρπαξε τὸ μαχαῖρί μου· βλέπετε τὴν πληγὴν μου;
Παιδιά μου, μὲ προφθάσατε. Νάχετε τὴν εὐχήν μου!

.

Σιωπηλὴ στήν ἄκρην τῆς ἔστεκεν ἡ Φροσύνη,
Ἄκουσεν, ἐγονάτισε καὶ τὸ μαχαῖρι ἀφίνει.
« Παρθένο μου, σπλαχνίσου με, Κυρά μου, μὴ μ' ἀφίσης.
» Κ' ἔλα μ' ἓνα χαμόγελο τὰ μάτια μου νὰ κλείσης. »

ΑΛΗΣ.

Ταχὴρ, πιστέ μου, τήραξε! Ποιὸς ἤθελε πιστέψῃ
Παιδιά σ' ἐκεῖα τὰ στήθη τῆς πῶς ἤθελ' ἀναθρέψῃ!

Τὰ δύστυχα τάρνηθηκε μικρὰ παραιτημένα,
Ἐπάνω κάτω σέρνονται γυμνὰ καὶ πεινασμένα.
Τὰπάντησα στὸ δρόμο μου κ' ἐπόνεσε ἡ ψυχὴ μου,
Τοὺς ἔδωκα νὰ πάρουνε ψωμί καὶ τὴν εὐχὴ μου.
Κι' ἀπόψε μὲ τὸ αἷμά μου ἠθέλησε ἡ Φροσύνη
Νὰ μοῦ πλερώσῃ τρίδιπλα τὴν ἐλεημοσύνη!
Πέτε μου σεῖς, παιδάκια μου, τ' Ἀλήπασα τί μένει;

. . . .

Ὅλοι ἐφώναξαν μὲ μιᾶς. «Νὰ σώσῃ κρεμασμένη.»

ΑΛΗΣ.

Ὅχι πιστοῖμου, τί θὰ 'πεῖ τὸ μαῦρο τὸ παιδί μου;
«Πατέρα μου, ἐλυσμόνησες πῶς ἦτανε ἰδική μου
»Κ' ἐπῆγες καὶ τὴν ἔδειξες στὸ φῶς ξεγυμνωμένη
»Μ' ἓνα σχοινὶ στὴν τραχηλιά, σὲ ξύλο κρεμασμένη;
»Πατέρα, δὲν ἐντράπηκες γιὰ μέ, τὰ κρέατά της
»Νὰ ἰδῇ ποῦ ἐλαχταρίζανε ὁ κόσμος ὁ διαβάτης;
»Πατέρα μου, ἄλλος θάνατος ἐχάθηκε, δὲν μένει;»

. . . .

Κ' ἐκεῖνοι πάλ' ἐφώναξαν. «Στὴ λίμνη πινιμμένη.»

ΑΛΗΣ.

Παιδιά μου, θεία φώτισις! Τὸ δροσερὸ τὸ κῦμα

Ἄς λάβῃ, ἄς λάβῃ ἡ δύστυχη κρεβάτι της καὶ μνήμα.
Εἶναι διπλὸ τὸ κρίμα της. Τὸ αἷμα τὸ πιστό μας
Ἐμώλυνε σὰ χριστιανή, ὕβρισε τὸ θεό μας,
Ἐπρόδωκε τὸν ἄνδρα της, ἔκλεψε τὸ παιδί μου.
Ἐγὼ τήνε συχώρεσα. Γιὰ μέ, γιὰ τὴ ζωή μου
Ἐκδίκηση δὲ σὰς ζητῶ, δὲ θέλω ἄλλη παιδεία.
Ποτὲ δὲν ἐμετάνοιωσα σὰν ἔκαμα ἐσπλαχνία.
Αὔριο βράδυ πρὶν νὰ βγῇ στὸν οὐρανὸ ἢ σελήνη,
Ὑπνο βαθὺ κι' ἀτάραχο νὰ χαίρεται ἡ Φροσύνη.
Μαζύ σας τώρα πάρτε την, πιάστε την μὲ γλυκάδα
Μὴ τύχη καὶ χαλάσετε μιὰ τέτοιαν εὐμορφάδα.
Μὴ σφίξετε τὰ χέρια της, ποῦν' ἀπαλὰ σὰ χιόνι,
Βρέξετε λίγο τὸ σχοινί, νὰ μὴ τήνε πληγόνῃ.
Σηκῶστέ την στὴν ἀγκαλιά, γιὰ νὰ μὴν ἀποστάσῃ,
Κι' ἀγάλια, ἀγάλια ἀπλῶστέ την τὴ μαύρη νὰ ἡσυχάσῃ.
Ὁ γυιὸς μου τὴν ἀγάπησε, τὴν εἶχε μαθημένη
Ἀπὸ νυφάδαις εὐμορφαις νᾶναι τριγυρισμένη.
Δὲ θέλω ἐγ' ὁ πατέρας του ν' ἀφήσω τὴ Φροσύνη
Ἐρημη κι' ὀλομόναχη μὲς τὸ νερὸ νὰ μείνῃ,
Νὰ σκιαζεται στὸν ὕπνο της, στὸ βράχο νὰ χτυπιέται,
Χωρὶς νᾶχῃ ἓνα σύντροφο, καὶ νὰ μὲ καταριέται.
Δ ε κ á ξ η νὰ διαλέξετε ἀπ' ὅσαις τὴ γνωρίζουν

Νὰ συντροφέψουν τὴν Κυρά, μ' ἀφρούς νὰ τὴν στολίζουν.

Νᾶν' ὄλαις πρωτοστέφαναις. Ἀπόψε θὰ ταῖς δώσω

Τὴ λίμνη μου γιὰ χάρισμα καὶ δέσποινα τὴ Φρόσω.

Συρέτε νὰ ταῖς εὔρετε, συρέτε ἀπ' ὄνομά μου . . .

Ἀπόστασα, ἐδείλιασαν τᾶχαρα κόκκαλά μου.

Εἶμαι, παιδιά μου, γέροντας, θὰ πάγω νὰ ἡσυχάσω.

Συρέτε μόνοι, δὲ μπορῶ, παιδιά μου, νὰ σᾶς φθάσω.

Φρόντισε σύ, Ταχήρη μου, τὰ λόγια μου θυμήσου . . .

Φροσύνη, καλονύχτησε, γλυκὰ γλυκὰ κοιμήσου.

.

Ἐφυγ' ἐκεῖθε μοναχός. Τὰ μάτια του σηκώνει

Καὶ μιὰ βλαστήμια ἀνήκουστη στὸν οὐρανὸ καρφώνει.

«Σταυρέ, Σταυρέ, μ' ἐνίκησες! Χρώσταγε αὐτὴ τὴ χάρη

»Σὲ μιὰ . . . σὲ μιὰ Μαγδαληνὴ. Χαρὰ σὸ παλληκάρι,

»Ποῦ ἐπάλαιψε γιὰ σένανε. Τώρα μ' ἐσὲ τριτόνει . . .

.

Ἡ γλῶσσά του ἔσταζε χολή, τὸ χῶμα φαρμακώνει.

Ἀφρίζανε τὰ χεῖλη του, κρυφὴ, κρυφὴ τρομάρα

Ἐχώνεψε στὰ στήθη του. Σὰν ἄδικη κατάρρα

Περιπλανᾶται μόνος του, σκοτάδι στὸ σκοτάδι.

Τοῦ φαίνεται ἀτελείωτο πῶς εἶν' ἐκεῖ τὸ βράδυ.

Βουβό, βουβό τ' Ἀλήπασα διαβαίνει τὸ ποδᾶρι,

Ξυπνοῦν καὶ φεύγουν τὰ ἔρπετὰ, κρυμμένα στὸ χορτάρι.
Χωρὶς νὰ θέλῃ, ἐπέρασε καὶ βλέπει στὸ πλευρὸ τοῦ
Γιγαντιαῖο φάντασμα τὸ μαῦρο πλάτανό του (6).
Τοῦ ἐφάνηκε ποῦ ἐγλίστρησε . . . ἐσβύστηκε, τρομάζει
Κ' ἓνα κλαδάκι χαμηλὸ στὰ δάχτυλά του ἀρπάζει.
Ἐσείστηκεν ὁ πλάτανος, τὰ φύλλα τὰ ξερά του
Ἐτριξαν, ἀνεμίσανε, σκορποῦν ὁλόγυρά του.
Ὁ ἀνεμος ἀνάδευε τοῦ δένδρου τὰ κλωνάρια
Κ' οἱ ἴσχοι τοὺς μυρμήγκιαζαν τ' Ἀλῆ μὲς τὰ ποδάρια.
Τὰ μάτια του, ποῦ ἐθάμβωσαν, τὰ βλέπουν καὶ πιστεύουν
Πῶς εἶναι φίδια φτερωτά, ποῦ γύρου τοῦ χορεύουν.
Χύνεται, φεύγει, ἐκάπνισε, καὶ λέγουν πῶς τὸ ξύλο,
Ποῦ ἐβάσταξε ὁ Ἀλήπασας, ποτὲ κἀνένα φύλλο,
Ποτὲ δὲν ἐξεφύτρωσε, γυμνό, φωτοκαμμένο,
Ἐμεινε στεῖρο πάντοτε ὡσὰν ἀφωρεσμένο.
Ἐφθασε στὸ κρεβάτι του, ἀπλόνεται καὶ γέρνει,
Ὅλονυχτὶς τὸ μάτι του δὲν κλεῖ καὶ παραδέρνει.

.

Μόνοι ἐμείνανε οἱ φονειάδες, ἐκυττάξαν τὸν Ταχὴρ
Καὶ κρυφᾷ χαμογελοῦνε γιὰ τὰ λόγια τοῦ Βιζήρη,
Λὲς καὶ σκιαζόνται κ' ἐκεῖνοι μιὰ γυναῖκα μοναχῇ
Καὶ προσμένουνε νὰ ἰδοῦνε τὸν Ταχὴρ νὰ κινηθῇ.

.

Εἰς τὴν ἄκρη τῆς κ' ἡ Φρόσω πάντοτε γονατισμένη
Δὲ στενάζει, δὲ δακρύζει καὶ σχεδὸν δὲν ἀνασαίνει.
Μὲ τὰ χέρια σαυρωμένα, μὲ τὰ μάτια τῆς ψηλά,
Λὲς καὶ τώρα δὲ φοβεῖται νὰ τηράξῃ τὴν Κυρά.

.

Ἀπ' τὴν ὥρα πῶχει ἀκούσῃ τὸ σκληρὸ τὸ θάνατό τῆς,
Μιὰ οὐράνια γαλήνη πλημμυρεῖ τὸ πρόσωπό τῆς.
Δὲν ἀνήκει πλεῖα τοῦ κόσμου, λὲς κ' ἐχάθη τὸ κορμὶ
Καὶ δὲ μένει ὡς Φροσύνη παρὰ κάλλος καὶ ψυχή.

.

Σταματᾷ σὸ μέτωπό τῆς ἡ φωτιὰ ἀπὸ ταῖς λαμπάδαις
Σὰν μαρτύριου σεφάνι, ποῦ τῆς δίδουν οἱ φονειάδες.
Ἀναδεύονται τὰ χεῖλη, ῥοδαρὰ σὰν τὴν αὐγή,
Μοσχολίβανο μυρίζει, μουσικὰ παρακαλεῖ.

.

« Ἄν τὰ τόσα κατηφρόνια, ἂν τὰ τόσα δάκρυά μου
» Δὲν ἐπλύναν τὴν ψυχὴ μου καὶ τὸ κρίμα, Δέσποινά μου,
» Δός μου κι' ἄλλα, δός μου κι' ἄλλα, ν' ἄλθω ἡ μαύρη καθαρή,
» Ὅπως ἤμουν, Κυρά μου, ὥς ἡ μητρός μου τὸ βυζί. »

.

Ἐπαράδωκε τὰ χέρια μοναχῇ τῆς ἡ Φροσύνη
Δροσερά σὰν τὸ νεράκι, ἄσπρα, κάτασπρα σὰν κρίνοι
Ὁ Ταχὴρ ὀρμᾷ, τὰρπάζει καὶ τῆς τᾶδεσε σταυρό,
Τὸ σχοινὶ τραβᾷ μὲ λύσσα, βλασφημῶντας τὸ Χριστό.

.

Τῆς τὰ σφίγγει, τῆς τὰ σφίγγει κι' ὀλησῆς τῆς δὲ χορταίνει,
Αἷμα ἴδρωσε τὸ δέρμα κ' ὁ φονεῖας τῆς ἀνασαίνει.
«Τὰ παράσφιξες, Ταχήρη . . . δὲ σοῦ φεύγω, μοῦ πονεῖ.
»Κύτταξε βαθειὰ στὴ σάρκα πῶς ἐμβῆκε τὸ σχοινί.

.

Οὐτ' ἀπόκριση δὲ δίνει, τήνε σπρώχνει, τήνε σύρει.
Ἐθυμήθηκε τὰ λόγια, βλέπει ἐμπρός του τὸ Βιζήρη.
Ἐπεράσανε τὴ θύρα, βγαίνουν ἔξω στὴν αὐλή.
Ἡ Φροσύνη τί γυρεύει; μὲ τὸ μάτι τί ζητεῖ;

.

Ἡ γλυκειά τῆς παραμάνει σὲ μιὰν ἄκρη καθισμένη
Κλαίει ἡ δύσυχη, στεναρίζει. Πόσαις ὥραις ποῦ προσμένει!
«Δός μου, μάνα τὴν εὐχή σου, μὲ φωνὴν ἀγγελικὴ
»Τῆς ἐφώνησε ἡ Φροσύνη, θὰ ἰδωθοῦμε ἐπάνω ἐκεῖ.»

.

» Ζῆσε, μάνα μου, γιὰ μένα, ποῦ στὸ μνήμα καταιβαίνω,

» Γιὰ τὴ μαύρη σου Φροσύνη παρακάλει τὴν Παρθένο.

» Τὰ παιδιά μου! Θεέ μου, Θεέ μου, ἐσπλαχνίσου τὰ ὠρφανά·

» Δὲν ἐφταίξανε, εἶν' ἀθῶα! Μὲς τοῦ κόσμου τὴν ἐρμιὰ

.

» Ἄν ἐγὼ ἡ σκληρὴ τάφηκα, Θεέ μου, μὴ τὰ λησμονήσης·

» Ὀλομόναχα εἶναι τώρα, μὴ τὰφήσης, μὴ τὰφήσης!

» Φύτεψε μὲς τὴν καρδιά τους, σὺ πατέρα μου γλυκέ,

» Ἐσπλαχνία, ἐλεημοσύνη γιὰ τὴ μάνα τους γιὰ μέ.

.

» Μὴ πικραίνεσαι, Χρυσῇ μου, μὴ δακρύζης, μὴ στενάζης,

» Παρηγόρα με τὴ μαύρη, μὲ τὰ δάκρυα μὲ δειλιάζεις...

» Μάνα μου, μὴ λησμονήσης τὸ μικρό μου τὸ πουλί,

» Ὅρφανὸ κι' αὐτὸ τὰφίνω, ἔρημο μὲς τὸ κλουβί.

.

» Κάθ' αὐγὴ νὰ μοῦ τὸ βρέχης, τὰ φτερά του νὰ δροσίζης,

» Μὲ τῆς λίμνης μου τὸ κῦμα κάθ' αὐγὴ νὰ τὸ ποτίζης.

» Ποιὸς ἤξεύρει μὴ τὸ μαῦρο μὲς τῆς λίμνης τὸν ἀφρό

» Καταλάβῃ πῶς τοῦ στέλνω τὸ φιλί μου τὸ στερνό.

.

»Καὶ τὴν ἀνοιξὴ τὸ βράδυ μὲ φεγγάρι μὲ γαλήνη
»Νᾶρχεστε στὸ περιγιάλι καὶ νὰ χλαῖτε τὴ Φροσύνη.
»Τὰ παιδιὰ μου . . . μὴ τὰ φέρης, εἶναι τᾶχαρά μικρά,
»Θάλλῃ ἡ ὥρα τους νὰ κλάψουν καὶ γιὰ μὲ κάμμιὰ φορά.»

.

Ἡ Χρυσὴ ἡ δυστυχισμένη ἀπ' τὴν πίκρα λὲς καὶ σβυέται·
Ὁ Ταχήρης, ποῦχε ἀκούσῃ, ὡς κι' αὐτὸς ψυχοπονιέται
Καὶ κυττάζει τὴ Φροσύνη καὶ τὰ χέρια τῆς τὰ λεῖ
Ν' ἀγκαλιάσῃ τὴ Χρυσὴ τῆς, νὰ τῆς δώσῃ ἓνα φιλί.

.

Τί φιλί ποῦταν ἐκεῖνο! Ἔχει μέσα του κρυμμένη
Τὴ στιγμὴ ποῦ τὸν ἐπάνω μὲ τὸν κάτω κόσμος δένει.
Ἔχει μέσα του τὸ σχώριο, τὸ τρισάγιο, τὸ λιθάνι,
Τὸ λουλουδί, ποῦ βλαστάνει,
Εἰς τὴ χέρσα γῆ τοῦ τάφου! Ἔχει μέσα τὴν ἐλπίδα,
Τῶναιρο τοῦ πεθαμμένου, τὸ κιβοῦρι, τὴ σανίδα,
Ποῦ μᾶς κάνει κι' ἀναπλέμε μέσα στὸ ἄβαθο τὸ μνημα,
Μὲς τοῦ ἀπέραντου τοῦ χρόνου τὸ κατὰμαυρο τὸ κῆμα.
Τὸ θυμοῦμαι κ' ἐγὼ ἀκόμα!
Ὅταν τῶρριξα στὰ μάτια, ὅταν τῶρριξα στὸ στόμα

Τοῦ παιδιοῦ μου, τῆς μητέρας... Τὸ θυμοῦμαι, δὲν μ' ἀφίνει
Κι' ἀπὸ τώρα τὸ γυρεύω, Χριστιανοί μου, ἐλεημοσύνη.
Ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνη ἡ ὥρα, σὲ παράμερη μιὰν ἄκρη
Νὰ μὲ χῶσετε κ' ἐμένα, μ' ἓνα σχώριο μ' ἓνα δάκρυ.

.

Τί φιλὶ ποῦταν ἐκεῖνο! Θεέ μου! Θεέ μου, πῶς μποροῦνε

Τώρα πλεὶὸ νὰ χωριστοῦνε!

Ἐθυμήθηκε ὁ Ταχέρης τῇ σκληρῇ τὴν προσταγῇ του

Καὶ φοβεῖται τῇ ζωῇ του.

Ἀπεμάχρυνε τῇ Φρόσω καὶ στοῦ χῶμα ξαπλωμένη

Μέν' ἡ Χρύσω λιγωμένη.

Ἐκινήσανε οἱ φονειάδες, συνοδεύουν τὴ Φροσύνη,

Δὲν τολμᾷ κανεὶς νὰ κρίνῃ.

Τόσο δρόμο ποῦ διαβαίνουν, μιὰ ψυχὴ δὲν ἀπαντοῦνε,

Ἐνα λόγο δὲν ἀκοῦνε.

Δὲν ταραῖζεται τὰ γέρι, ἐβουβάθηκε τὸ κύμα,

Λὲς ὁ κόσμος εἶναι μνημα.

Περπατοῦν ἀκόμῃ ὀλίγο, σὲ μιὰ θύρα σταματοῦνε

Καὶ χτυποῦνε καὶ χτυποῦνε.

Σκούζουν, ρυάζονται τὰ κλειθρα καὶ τὰ μάνταλα μουγ-

Σχύλοι γρούζουνε, γαυγίζουν. [κρίζουν,

Ἕνας δαίμονας προβαίνει μὲ κλειδιά καὶ μὲ φανάρι

Γιὰ νὰ ἰδῇ ποιὸν θὰ νὰ πάρῃ.

Δὲν ἐπρόσμεινε ἡ Φροσύνη, μπαίνει ἡ μαύρη μοναχὴ τῆς,

Τῆνε κλοῦν στὴ φυλακὴ τῆς.

« Ἐπουράνιε πατέρα, στείλ' ἐδῶ μὲ τὴν εὐχὴ σου

» Λίγον ὕπνο στὸ παιδί σου.

» Εἶμαι τόσο ἀποσταμένη! » — Ἐξαπλώθηκε στὸ χῶμα,

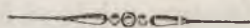
Ποῦ τῆς ἔχουνε γιὰ στῶμα.

Κάνει πάλαι τὸ σταυρό τῆς, μελετᾷ τὰ πατερμά τῆς,

Πέφτουνε τὰ βλέφαρά τῆς,

Καὶ γλυκὰ, γλυκὰ κοιμᾶται εἰς τῆς γῆς τὴν ἀγκαλιὰ

Σὰν πουλάκι στὴ φωλιά.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΙΣ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΑΣΜΑ.

(α) Ἰδιοτρόπου καὶ ἴσως μοναδικῆς φύσεως ὁ Ἀλῆς συνεβίαζεν εἰς ταῦτὸ τὴν φιλαργυρίαν καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν. Ὅθεν, ποτὲ μὲν ἐσθῆτα περιβεβλημένος πολυτελῆ, ἐκάθητο βρενθυόμενος ἐπὶ τοῦ σατραπικοῦ θρόνου, ποτὲ δὲ ῥακενδύτης καὶ ῥυπαρὸς παρίστατο ἐν σχήματι πένητος μεμψιμοιρῶν καὶ πολλαχῶς τὴν ἑαυτοῦ τύχην ἀποδυρόμενος. Οἱ εἰδότες αὐτὸν ἐκ τοῦ πλησίον ἔσπευδον τότε ὥς ἐξ αὐθορμῆτου ἐλευθεριότητος καὶ ἐπέδιδον αὐτῷ χρήματα· οὐαὶ δὲ εἰς τὸν παραφαίνοντα φειδωλίαν ἐν τῷ προσάγειν τὴν δωρεὰν αὐτοῦ.

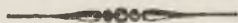
Μετὰ τὸν ἐμπρησμὸν τοῦ ἐν Τεπελενίῳ γυναικωνίτου, ὅπου ἐφημίζετο ὅτι ἐφύλαττε κεχυμμένους μεγάλους θησαυρούς, ἐπανεληθὼν εἰς Ἰωάννινα προσεκάλεσε πάντας τοὺς πλουσίους αὐτοῦ ὑπηρέτας καὶ καθήμενος κατὰ γῆς καὶ τύπτων μετὰ δακρύων τὰ στήθη ἔτεινεν ἀναιδῶς τὴν χεῖρα ὥς ἐπαίτης. Λέγεται ὅτι Ἀλέξιος ὁ Νοῦτζος ἀνέδειξεν ἑαυτὸν γενναϊότερον πάντων οὐδ' αὐτοῦ τοῦ Βρυώνου ἐξαιρουμένου.

Τὰ μὲν ἀρπάζων καὶ σφετεριζόμενος ὅπωςδῆποτε, τὰ δὲ νο-

μιμώτερον κτώμενος, εἶχεν ὁ Ἀλῆς συσσωρεύσει πλῆθος τιμαλφῶν λίθων, καὶ παρὰ τοῦ τότε περιπλανωμένου βασιλέως τῆς Σουηδίας Γουσταύου Ἀδόλφου εἶχε λάβει ἀντὶ ὑπερόγκου τιμῆς σπανιώτατον διὰ τὸ μέγεθος ἀδάμαντα. Καθ' ἃς δὲ ἡμέρας ἔχαιρεν ἐπιδεικνύμενος τοὺς ἑαυτοῦ θησαυροὺς ἐκόσμει τὰς αἰμοφύρτους, ἀλλὰ φύσει λευκοτάτας χεῖρας, διὰ τοσούτων δακτυλίων, ὥστε μόλις ἔμενον ἀσκεπεῖς αἱ ἀρθρώσεις τῶν δακτύλων.

(6) Ὁ Πλάταρος ἦτο ἐπὶ Ἀλῆ τὸ δένδρον, ἔνθα συνήθως ἐτελοῦντο αἱ κεφαλικαὶ ποιναί. Διὸ καὶ θανατηφόρος ἐνομίζετο ἡ σκιά αὐτοῦ καὶ ἔντρομος ὁ παροδίτης ἔστρεφε πρὸς τοὺς κλάδους τὰ βλέμματα. Παρὰ τῷ Πλατάνῳ τούτῳ ὑπῆρχεν, ὡς ἐπληροφορήθην, συνοικία γύφτων μετερχομένων τὸ ἔργον τοῦ δημίου. Ὁ πατήρ παρέδιδε τὴν τέχνην εἰς τὰ τέκνα καὶ οὕτω ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν μεταβαίνουσα ἐτελειοποιεῖτο δι' ὁμωτέρων ἐπινοήσεων. Ὅσάκις οἱ ὀροφύλακες τοῦ τυράννου ἐζώγρουν τινὰ τῶν καταδιωκομένων κλεπτῶν, πρὶν ἢ εἰσέλθωσιν εἰς Ἰωάννινα συνήθως παρέμενον μετὰ τοῦ δεσμίου ὑπὸ τὴν σκιάν τοῦ αἰμοσταγοῦς πλατάνου καὶ διὰ ταχυδρόμου ἀγγέλλοντες τὴν λείαν πρὸς τὸν Ἀλῆν ἀνέμενον τὰς προσταγὰς αὐτοῦ. Ὁ δέ, πάντα ἀκριβῶς τὰ περὶ τοῦ συλληφθέντος ἀνδρὸς καὶ τοὺς ἄθλους μαθὼν καὶ τὸ γένος, προσδιδόριζε παραχρῆμα τὸ εἶδος τοῦ θανάτου. Καὶ τὴν μὲν ἀγχόνην καὶ τὴν καρατομίαν ἐδωρεῖτο τοῖς ὑπόπτοις καὶ μικροῦ λόγου ἀξίοις τὴν δὲ τῶν ὀστέων σφυροκοπίαν, τὴν ἐξόρυξιν τῶν ὀφθαλμῶν,

τὴν ἀνασκολόπισιν, τὴν εἰς τὰ ὦτα καὶ τὸ στόμα ἔγχυσιν τη-
κτοῦ καὶ ζέοντος μολύβδου καὶ ἐνὶ λόγῳ πάνθ' ὅσα ἐπὶ κακώσει τῆς
ἀνθρωπότητος προσέθηκεν εἰς τὰ ἤδη ἐξευρημένα ἢ ἐπίνοια
τοῦ Ἀλῆ καὶ ἡ περιτέχνησις τῶν δημίων, ἀπενέμοντο πρὸς τοὺς
μάλιστα γενναίους καὶ πολλαχῶς περιφανεῖς. Ὅσακις δὲ τὸν αἰχ-
μάλωτον εὗρισκεν ὁ τύραννος εὐμοιροῦντα πλεονεκτημάτων τινῶν,
καὶ ἐντεῦθεν συμφερωτέραν τοῦ θανάτου ἔκρινε τὴν ζωὴν αὐτοῦ,
μετέβαινε δι' ὑπογείων ὁδῶν εἰς ἓνα τῶν γυναικωνιτῶν κτισθέν-
τα ἐπὶ τούτῳ κατὰ μέσον σταυροδρομίου τινὸς ἐν Ἰωαννίνοις καὶ
ἐνταῦθα, ὥς περ ἑλλοχῶν ὀπισθεν χιαστῶν κιγκλίδων, διεσκόπει
ἀσκαρδαμυκτεῖ τοὺς χαρακτῆρας τοῦ ὑποδίκου καὶ συνεβάλλετο ὡς
ἀπὸ βεβαίων τεκμηρίων ποίας τινὰς ὠφελείας ἡδύνατο νὰ ἐλπί-
σῃ μὴ σφαγιάζων τὸ προκείμενον θῦμα. Ἡ ζωὴ τῶν ὑπηκόων ἡ-
το πρὸς τὸν τύραννον ἀπλοῦν κτῆμα καὶ οὐδὲν κατ' αὐτὸν διέ-
φερον τῆς χέρσου, ἥτις οὐδένα φέρει καρπὸν εἰμὴ διὰ τοῦ ἀρότρου
καὶ τῆς σκαπάνης βαθέως τεμνομένη καὶ ἀναστρεφομένη.

Η ΚΥΡΑ ΦΡΟΞΥΝΗ.

ΑΣΜΑ ΤΡΙΤΟΝ.

ΗΜΕΡΑ ΚΡΙΣΕΩΣ.

Σηκώνετ' ὁ Ἀλήπασας βαρὺς ἀπὸ τὸν ὕπνο
Καὶ στρώνεται σ' ὀλόχρυσο μεταξωτὸ διδάνι·
Τὰ βλέφαρά του κόκκινα ἀπὸ τὴν κακονύχτια,
Μελανιασμένα καὶ θολά, σπαράζουνε καὶ τρέμουν.
Θεέ μου, πῶς ἐγέρασεν ἀπὸ τὰ ψῆς τὸ βράδυ!
Ἐκύτταζε τὰ γένεια του, λευκότερα τὰ βλέπει
Κ' ἐπέρασε τὰ δάχτυλα στὸ κρῦο μέτωπό του,
Σὰν νᾶθελε μὲ δύναμη νὰ σβύσῃ ταῖς ῥυτίδαις,
Ποῦ ἐχάραξεν ἐπάνω του τὸ φοβερό του κρίμα.

Ἀκίνητοι τριγύρω του, ὀρθοὶ καὶ τρομασμένοι,
Στέκουν ὁ Γκέγκας ὁ Βελῆς μὲ τὸ Γιουσούφ Ἀράπη.
Κρυφᾶ, κρυφᾶ κυττάζονται, ῥωτιῶνται ἀναμεσό τους,
Τί σύγγεφο νὰ πλάκωνε τὰ στήθη τοῦ Βιζήρη.
Σιωπηλὸς παράμερα, ἄχνός, συλλογισμένος,
Μὲ τὸ κεφάλι του γυρτό, ἔστεχε κι' ὁ Ταχήρης (α).

Ὅλοι γνωρίζουν τὸν Ἀλῆ, κἀνεῖς δὲν ἀνασαίνει.
Βουβὰ τὰ παληκάρια του ἐπαίζανε τὰ μάτια
Στάρματα τὰ ξετίμωτα, ποῦ κρέμονται τριγύρω.
Ἐκεῖ σπαθιά τῆς Δαμασκοῦ, ἐκεῖ χρυσᾶ πιστόλια
Καὶ καρυοφύλια ξακουστὰ καὶ χίλια γιαιταγάνια.
Τί κρίμα ποῦταν ἀνεργα καὶ τὰ φοροῦσε ὁ τοῖχος!
Ἀστράφτει ἀκόμη φλογερὸ ἀνάμεσ' ἀπὸ τᾶλλα
Τοῦ Χρήστου τὸ περήφανο, τὸ φοβερὸ μιλιῶνι,
Τοῦ Μπουκουβάλα τὸ σπαθί, ποῦ ἀκόμη λαχταρίζει,
Τὸ καρυοφύλι τοῦ Σταθαῖ, τοῦ Ζίδρου τὸ χαντζάρι (6),
Τοῦ Ζίδρου τᾶγιο λείψανο, ποῦ δίπλα μὲς τῇ θήκῃ
Κοιμᾶται κι' ὄνειρεύεται χρυσᾶ τὴν Ἑλασσῶνα!
Δεκάξη χρόνια θὰ σταθοῦν ἀκόμη κρεμασμένα
Καὶ θὰ ξυπνήσουν ὕστερα, θ' ἀναστηθοῦνε πάλαι
Καὶ ποῖο θὰ πάρῃ σύντροφο τὸ Μάρκο καὶ τὸ Διάχο,
Καὶ ποῖο μὲ τὰ Γριβόπουλα καὶ μὲ τὸν Καρατάσο,
Θὰ στήσῃ τὸ λιμέρι του ψηλὰ στὸ Μοναστήρι.
Κι' ὅταν ἀρχίσῃ ὁ σκοτωμὸς κι' ὁ πόλεμος ἀνάψῃ
Καὶ πιάσῃ πάλαι τάρματα τοῦ Λούρου τὸ ποτάμι
Καὶ ξαφνισθῇ στὸν ὕπνο τῆς ἡ ἔρμῃ Βαλαώρα,
Τότε καὶ τ' Ἀσπροπόταμο τὸ κῦμά του θ' ἀνοίξῃ
Καὶ θὰ φωνάξῃ στὰ βουνά, εἰς Περγαντί, εἰς Λάμια (γ),

Ν' ἀνθίσουν, νὰ γιορτάσουνε, τὴν ὥρα, τὴν ἡμέρα,
Ποῦ ἀνέλπιστα ἐζωντάνεψαν τὰ κόκκαλα τοῦ Βάλτου.

Φυτά, λουλούδια ὀλόχαρα κοσμοῦν τὰ παραθύρια,
Καὶ ῥίχνουν χίλιαις μυρωδιαῖς καὶ χαίρονται στὸν ἥλιο.
Δυὸ μέραις δὲν τὰ πότισαν, κἀνεὶς δὲν τὰ θυμᾶται.
Λίγη δροσοῦλα, πῶπεσε, τἀνάστησε τὰ μαῦρα,
Κ' εὐχαριστοῦν τὸν οὐρανό, ποῦ δὲν τὰ λησμονοῦσε
Κ' ἐφρόντιζε γιὰ τᾶχαρα μέσα σ' ἐκεῖον τὸν ἄδη.

Λαλοῦν φλογέrais γύφτικαις, ἀκούονται τραγοῦδια
Καὶ βροντοφῶνα τύμπανα καὶ θόρυβος καὶ γέλοια
Καὶ σκλάβοι, ποῦ χωρεύουνε καὶ θέλουνε νὰ πνίξουν
Μὲς τὴν ψευδῇ τους τὴ χαρὰ τὸ φόβο, ποῦ τοὺς δέρνει.
Ἄλλοι στὸ χῶμα σέρνονται, στὴν πέτρα γονατίζουν,
Παρακαλοῦνε τὸ Θεὸ γιὰ τὸν καλὸν ἀφέντη
Καὶ σκούζουνε καὶ ρυάζονται καὶ δὲ γυρεύουν ἄλλο,
Παρὰ νὰ ῥίξῃ ἐπάνω τους ὅλη του τὴν κατάρρα
Κι' οὔτε μιὰ τρίχα νὰ βλαφθῇ νὰ πέσῃ τοῦ Βιζήρη.

Ἄλλοι φονειάδες σέρνουνε, στὴ γῇ ποδοκοιλοῦνε
Μὲ βλασφημίαις, μὲ χαραῖς λαχταριστὰ κεφάλια
Καὶ παίζουν, μετωρίζονται, γελοῦνε, κυνηγιῶνται,
Καὶ ποιὸς πετᾷ στὸν ἄλλονε ἓνα κομμάτι αἷμα,
Ποιὸς δέρνει τοὺς συντρόφους του μὲ σκοτωμένου χέρι,

Καὶ ποῖος βαστοῦσε μιὰ καρδιά γιὰ νὰ πεπροβολήσῃ.
Μικρὰ παιδιὰ, ποῦ ἐμάθαιναν τὴν τέχνη τοῦ πατέρα
Μὲ τὰ λεπίδια τους κεντοῦν τὰ ψυχα τὰ κουφάρια
Καὶ τρέχουν καὶ σκοτόνονται, χτυπιῶντ' ἀναμεσό τους,
Ποιὸ κεφαλαῖς περισσότεραις σκληρὰ νὰ πρωταρπάξῃ,
Γιὰ νὰ ταῖς βάλῃ ἐπανωταῖς, νὰ χτίσῃ πυραμίδα.
Κ' ἐκεῖ ὅπου ταῖς ἔστενε, ἄλλο παιδί τὸ σπρώχνει,
Τὸ ρίχνει κατακέφαλα, καὶ τοῦ χαλᾷ τὸν πύργο.

Διαβαίνει κ' ἓνας γέροντας, τυφλὸς καὶ λιμασμένος,
Κ' ἐλεημοσύνη τοὺς ζητεῖ, τὸ χέρι τοὺς ἀπλόνει.
Κ' ἐκεῖνα μὲς τὰ δάχτυλα, ποῦ τρέμουν ἀπὸ κρύο,
Τοῦ ρίχνουν ἓνα κάρβουνο, κ' ἓνα κομμάτι πτῶμα,
Καὶ τόνε δειώχουν σκούζοντας «ψῆσέ το νὰ χορτάσῃς.»
Γιάννινα, μαῦρα Γιάννινα, πῶς σᾶς βαστάει ὁ κόσμος!

Τέτοιαις χαραῖς ἀκούονται, καὶ τέτοια πανηγύρια
Μὲς τὸ παλάτι τοῦ Ἀλῆ, μὲς τὴ σπηλῆνὰ τοῦ λύκου (δ).
Τὸν ἐξυπνοῦσαν τὴν αὐγή, τὴ νύχτα τὸν κοιμίζουν.
Σήμερα δὲν ἐπρόσεχεν, εἶχεν ἄλλοῦ τὸ νοῦ του.

ΛΛΗΣ.

Γιουσούφ Ἀράπη καὶ Βελῆ, συρέτε, δὲ σᾶς θέλω.
Ἄς μείνῃ μόνος ὁ Ταχέρ, οἱ ἄλλοι τραβιχθῆτε....

Ὅχι, σταθῆτε μιὰ στιγμή, μὴ φύγετε σταθῆτε.

Μοῦπανε πῶς ἐπιάσετε μὲ προδοσίᾳ στὸν ὕπνο,

Τὸ γέρο Δράκο στὰ βουνὰ μὲ δυό του παλικάρια.

Συρέτε νὰ τὸν φέρετε, θέλω νὰ ἰδῶ ποιὸς εἶναι.

. . . .

Φεύγ' ὁ Γιουσοῦφ κ' ἐγύρισε σὲ λίγο μὲ τὸν κλέφτη.

. . . .

Ἦταν ὁ Δράκος γέροντας, ὀρθὸς σὰν κυπαρίσι,

Τὰ χρόνια δὲν ἐλύγισαν τὸ φοβερό του αὐχένα.

Ὡς τὰ νεφρὰ τοῦ σέρνεται ἡ κάτασπρή του χήτη

Καὶ τὰ γυμνὰ τὰ στήθη του μαυρίζουν λογκωμένα.

Εἶναι τὰ μάτια του ἀειτοί, τὸ μέτωπό του βράχος,

Καὶ μὲς τὸ βράχο ἐρίζωσαν σὰν δυὸ κισσοὶ τὰ φρίδια.

Περήφανο τὸ μέτωπο, ψηλὸ καὶ χιονισμένο,

Γυρεύει ἀκόμη πόλεμο σὰν τὸ βουνὶ τῆς Κιάφας.

Τὸ πάτωμα τοῦ παλατιοῦ τὰ πόδια του κλονίζουν

Καὶ τάρματα, ποῦ κρέμοντο τριγύρω καρφωμένα,

Ἐγνώρισαν τὸ πάτημα τοῦ φοβεροῦ τοῦ κλέφτη

Κ' ἐξύπνησαν κ' ἐβρόντησαν, γιὰ νὰ τὸν χαιρετήσουν.

Ὁ τοῖχος ἀντιβούησε καὶ ὁ Δράκος στὴ φωνή τους

Γιὰ πρώτη κ' ὕστερη φορὰ ἔννοιωσε λίγο δάκρυ,

Ποῦ ἐθάμβωσε τὰ μάτια του. Εὐλογημένο δάκρυ!

.

ΑΛΗΣ.

Ποιὸς εἶσαι σύ, παληόγερε, καὶ μ' ἀγριοκυττάζεις;

ΔΡΑΚΟΣ.

Δράκο με λένε, Ἀλήπασα, καὶ Δράκος θὰ πεθάνω.

ΑΛΗΣ.

Γονάτισε, προσκύνησε, κ' εἶμαι καλῆτερός σου.

ΔΡΑΚΟΣ.

Δὲν ἐγονάτισα ποτέ, παρὰ στὸ μετερίζι.

Ἄλλου δὲν ἐπροσκύνησα, παρὰ στὴν ἐκκλησιά μου.

ΑΛΗΣ.

Ἀκόμη μ' ἀνδρειεύεσαι! Ἔλα στὸ νοῦ σου Δράκο,

Καὶ λάβε χάρι τῇ ζωῇ. Προσκύνα, παραδώσου.

ΔΡΑΚΟΣ.

Ἐχει ἡ καρδιά μου κόκκαλο, Ἀλῆ, καὶ δὲ λυγίζει.

Τοῦ κάκου νὰ παιδεύεσαι, κόψε με, κρίμασέ με.

ΑΛΗΣ.

Τί νὰ σέ κόψω; ἐκούφωσες. Ἡ φλέβα σου δὲν ἔχει

Γιὰ νὰ μοῦ βάψη τὸ σπαθὶ ἓνα ποτηρι αἷμα.

Προσκύνα τὸ Βιζήρη σου, κ' ἔλα στὴ δούλεψή του.

ΔΡΑΚΟΣ.

Λῦσε τὰ χέρια μου νὰ ἰδῆς, Ἀλῆ, ἂν ἦμαι κούφιος·

Ποτάμι εἶναι τὸ αἷμά μου κι' ὅπου χυθῇ θὰ πνίξῃ.

Κόψε με, σοῦπα, κόψε με, δὲ θέλω τὸ ψωμί σου·

Ἄν ἔχῃς σκύλους ρίξε το, δός το τοῦ Βελῆ Γκέκα.

ΒΕΛΗ ΓΚΕΚΑΣ.

Ὁ Βελῆ Γκέκας τῶφαγε καὶ τώρα τρώει κ' ἐσένα.

ΔΡΑΚΟΣ.

Μ' ἐξάφνισες στὸν ὕπνό μου, δὲν εἶσαι παλληκάρι.

Μὲ τὸ ψωμί τ' Ἀλήπασα ἔγινες χήρα μάνα.

Πῶς δὲ θυμᾶσαι τὴ βραδεῖά στὰ Πέντε τὰ Πηγάδια,

Ποῦ σ' ἔκραξα, σοῦ φώναξα μέσ' ἀπὸ τὸ καρτέρι,

Νὰ βγῆς νὰ πολεμήσωμεν οἱ δύο μας, Βελῆ Γκέκα,

Καὶ σὺ δὲν ἀποκρίθηκες κ' ἐκρύφτηκες στὸ λόγχο;

Ἄν ἤθελα σ' αἱμάτονα, σ' ἔπανα ζωντανόνε,

Καὶ δὲν ἐκαταδέχτηκα, γιατί μὲ λένε Δράκο.

.

Ὁ Βελλῆ Γκέκας ἄχνισε κι' ἔπλωσε στὸ μαχαῖρι.

ΑΛΗΣ.

Εἶσαι Σουλιώτης;... Πᾶρτέ τον, πᾶρτέ τον χάρισμά σας,
Μὴ τὸν χασομερήσετε. Μ' ἔφησε τόσα χρόνια·

Ἦλθε καιρὸς ταῖς χάrais του νὰ τοῦ πλερώσω τώρα.

Μηνύστε το τοῦ Σαμουήλ, τρισάγιο νὰ τοῦ ρίξῃ,

Γιατ' εἶναι ἀξεμολόγητος κ' ἡ γῆ δὲ θὰ τὸν λυώσῃ.

Συρέτε στῶστε τᾶλογα, τροχῆστε τὰ σπαθιά σας,

Κ' ἐβγάτε στὸ Ξερόμερο, φᾶτε βουνὰ καὶ λόγκους,

Καὶ μὴ γυρίσετε σ' ἐμὲ καὶ μὴ φανερωθῆτε,

Ἄν πρῶτα δὲ μοῦ πιάσετε τοὺς δυὸ Κατζαντωναίους.

.

Καὶ μὲ τὸ χέρι ἐπρόσταξε νὰ τραβηχθοῦν νὰ φύγουν.

Ὁ Δράκος τὸν ἐκύτταξε καὶ βγαίνει τραγουδώντας

«Σαράντα χρόνια ἐνήστεψα μὲ τῆς Τουρκίας τὸ αἷμα,

»Καὶ σήμερα τὸ πάσχα μου τὸ Σούλι θὰ γιορτάσῃ.

»Φάγε, Βελλῆ, τὴ σάρκα μου, φάγε τὰ γηρατειά μου,

»Νὰ βάλῃς αἷμα στὴν καρδιά, ψυχὴ μὲς τὸ κουφάρι,

»Πρὶν ἐβγῆς στὸ Ξερόμερο καὶ βρῆς τὸν Κατζαντώνη.»

.

Ἐσχυψαν, ἐπρσχύνησαν, ἔφυγαν τρομασμένοι.

ΑΛΗΣ.

Ταχέρ, Ταχέρ, ποιὸς τῶλπιζε!... Εἶναι ἑτοιμα τὰ πάντα;

TAXHP.

Βιζήρη μου, σ' ἐδούλεψα. Στὴ φυλακὴ δεμέναις
Προσμένουνε κ' Ἡ Δεκαφτὰ μὲ τὴν Κυρὰ Φροσύνη.

ΑΛΗΣ.

Τὴν ὥρα ποῦ τὴν ἔδεσες δὲν ἔκλαψε Ταχέρη;
Δὲν εἶπ' ἓνα παράπονο, δὲν ἄχνισ' ἀπὸ φόβο,
Δὲν ἐνθυμήθη τὸ Μουχτὰρ καὶ δὲ μ' ἐκαταράσθη;

TAXHP.

Ὅχι, Βιζήρη, μῶδωκε μονάχη της τὰ χέρια
Καὶ τόσο, τόσο τᾶσφιξα, ποῦ αἱμάτωσαν τὰ νύχια.
Ἐκείνη δὲν ἀνάσανε, πεζὴ μᾶς ἀκλουθοῦσε,
Δὲν ἔπεσ' ἀπ' τὰ μάτια της στὴ γῆ οὔτ' ἓνα δάκρυ,
Δὲν ἄνοιξε τὸ στόμα της κ' ἐντροπαλὴ σὰ νύφη,
Ποῦ ἐμβαίνει μὲς τὴν ἐκκλησιά, στὴ φυλακὴν ἐμβῆκε.
Σὲ λίγο πάλαι ἐπίστρεψα μὲ ταῖς συντρόφισσαίς της,
Τὴν ἡῦρα ποῦ ἐκοιμώτουνε στὸ χῶμα σὰν ἀρνάκι.
Ἡ κλάψαις, τὰ φιλήματα, τὰ τόσα μοιρολόγια,

Βιζήρη, τὴν ἐξύπνησαν, ἐπέταξ', ἐσηκώθη,
Κ' ἔτρεξε κι' ἀγκαλιάστηκε κ' ἐφίλησε στὰ μάτια
"Οἷαις ταῖς φιλενάδαις της χωρὶς καὶ νὰ δακρύση.
Στὴ δούλεψή σου ἐγέρασα, Βιζήρη, καὶ δὲν εἶδα
Ποτέμου τέτοιαν εὐμορφιά, τέτοια καρδιὰ ποτέμου.

ΑΛΗΣ.

Λοιπόν, Ταχὴρ, θὰ νὰ πνιγῇ, θὰ καταιβῇ στὸ μνημα
Χωρὶς, χωρὶς νὰ λυπηθῇ, χωρὶς ν' ἀποζητήσῃ
Τὰ κάλλη της καὶ τὴ ζωή, ποῦναι γλυκὰ στὴ νειότη;
Θ' ἀφήσῃς, θὰ καταδεχθῇς ἐσὺ μ' ἐμὲ ἐνωμένος
Νὰ τήνε πάρῃ ὁ θάνατος μὲ γέλοια, μὲ παιγνίδια
Καὶ δίχως ψυχομάχημα, σὰν νάτανε ἓνας κρίνος,
Ποῦ τὸν δροσίζει τὸ νερὸ χωρὶς νὰ τὸν μαράνη,
Νὰ τὴν δεχοῦν τὰ κύματα τῆς λίμνης μου, Ταχὴρη;
Καὶ σὺ θ' ἀφήσῃς τὸν Ἀλῆ νὰ ζήσῃ μαύραις νύχταις,
Γιατὶ ἀπὸ τώρα θὰ μετρᾷ μὲ νύχταις τὴ ζωὴ του,
Θυμούμενος τὴν ὕβρη του τὴν καταφρόνησίν του;
Νὰ μὴ δακρύσῃ μιὰ φορὰ! νὰ μὴν ἀναστεναῖξῃ! . . .
Αἰώνιο παράπονο μὲ σέ, Ταχὴρ, θὰ νάχῃ.
Κρυφὸ σκουληκι τὴν καρδιὰ θὰ μοῦ κεντᾷ, θὰ τρώγῃ
Ἀχόρταγο τὸν ὕπνο μου, θὰ μὲ ξυπνᾷ δαγκῶντας,

Γιὰ νὰ μοῦ λέγῃ: « Ἀλήπασα σ' ἐνίκησ' ἡ γυναῖκα. »
Ταχὴρ, Ταχὴρ, σπλαχνίσου με, στοχάσου, συλλογίσου
Κ' εὗρέ μου τρόπο στὴν ψυχὴ νὰ τήνε μαρτυρέψῃς.
Ν' ἀκούσω πῶς ἐστέναξε, ν' ἀκούσω μιὰ κατάρρα
Πῶς ἔφυγε ἀπ' τὰ χεῖλη της, ἄλλο καλὸ δὲ θέλω.
Ἀπόψε τὰ μεσάνυχτα σὰν ἔβγῃ τὸ φεγγάρι . . .
Θυμήσου . . . τὰ μεσάνυχτα . . . μ' ἀρέσει ἐκεῖν' ἡ ὥρα,
Ἐκεῖ ποῦναι βαθύτερη ἡ λίμνη νὰ ταῖς φέρῃς.
Καὶ μὴ βιασθῇς ὀλότελα, ἀργὸ τὸ πάτημά σου,
Γιὰ νὰ ταῖς βλέπῃ ὁ οὐρανὸς καὶ νὰ ταῖς καμαρόνῃ.
Νὰ μὴ φορέσουν σίδερα, νάχουν λυτὰ τὰ χέρια,
Ἐλεύθεραις σὰν τὰ πουλιὰ ν' ἀπλόνουν τὰ φτερά των.
Ὅχι, Ταχὴρ, μαρτύρια. Δὲ θέλω νὰ ταῖς λείψῃ,
Δὲ θέλω ἀπὸ τὸ αἷμά των νὰ στάξῃ μιὰ ρανίδα.
Σὰν ἦναι πλήρης ἡ ζωὴ ὡς τὴ στερνὴ τὴν ὥρα,
Εἶναι πολὺ πικρότερο τοῦ χάρου τὸ φαρμάκι.
Κι' ὅταν στὴ λίμνη φθάσετε, Ταχὴρ, μὴ λησμονήσῃς,
Νὰ καταιβάσῃς ὕστερη ἀπ' ὅλαις τὴ Φροσύνη.
Καὶ κάθε λίγο νὰ τῆς λές, νὰ τὴ ῥωτᾷς ἂν θέλῃ
Νὰ ζήσῃ σὰ Βιζήρισσα καὶ σκλάβο της νὰ μ' ἔχῃ.
Πήγαινε τώρα, μ' ἀκουσες. Ταχὴρ, θὰ νάχῃς χρεαία,
Ὅλίγῃ ἀνάπαυση καὶ σὺ νὰ πάρῃς ὡς τὸ βράδυ.

Ἐφ' ἑς ἑκαχονύχτισες . . . Θὰ μείνης ὅλη νύχτα,
Κι' ἀπόψε πάλιν ἔξυπνος . . . Δὲν εἶναι μιὰ καὶ δύο . . .
Εἶναι δεκάξη . . . δεκαφτά . . . μοῦ φαίνεται, Ταχήρη.
Καὶ πάγει ἐκεῖνος ὁ καιρός, ποῦμεθα παλληκάρια ! . . .
Δὲ βλέπεις, ἐγεράσαμε καὶ μᾶς καταφρονοῦνε.
Σύρε, Ταχήρ, νὰ κοιμηθῇς . . . Τὰ λόγια μου θυμήσου.

.
Συλλογισμένος ὁ Ἀλῆς, ἔμεινε μοναχός του
Καὶ ρίχνει ἀκόμη μιὰ ματιὰ στὸ δοῦλό του, ποῦ φεύγει.

.
Ἀκούεται ἓνας θόρυβος, γέλοια, φωναῖς, ἀντάρα
Καὶ βλασφημίαις τρομεραῖς . . . Ἐτέντωσε τ' αὐτιά του . . .
Ἀνάμεσα στῇ χλαλοῇ ἐγνώρισε τὸν ἥχο,
Ποῦ τὰ πελέκια, τὰ σφυριά, ἐκάνανε χτυπῶντας
Τὰ σιδερένια κόκκαλα τοῦ φοβεροῦ τοῦ κλέφτη,
Κ' ἐχαμογέλασε πικρά. Στὴν ἄγρια τὴ χαρά του
Ἐν' ἄνθος, ποῦ τὸν ἔβλεπε, μαραίνεται ἀπ' τὸ φόβο
Καὶ τὴ στερνὴ του μυρωδιὰ χύνει, σκορπάει στ' ἀγέρι
Σὰν νὰ θυμιάτιζε χρυφᾶ τὸ Δράκο, ποῦ ἐξεψύχα.

.

ΛΛΗΣ.

Ποιὸς εἶν' ἐκεῖνος πᾶρχεται ;... Μοῦ φαίνεται ὁ Δεσπότης ;...

Μοῦ φαίνεται ὁ Ἰγνάτιος !... Τί θέλει ; τί γυρεύει ;

.

Περίλυπος καὶ σκυθρωπὸς τῆς Ἄρτας ὁ Δεσπότης,

Ἐμπρὸς εἰς τὸν Ἀλήπασα, τὸ μέτωπο δὲ γέρνει.

Ἐνα σταυρὸν ὀλόχρυσο στὰ στήθη του ἐφοροῦσε,

Σταυρὸν, ποῦ τόσα στόματα εἶχαν γλυκὰ φιλήσῃ !

Τὸν ἔσφιξε στὰ χεῖλη του κι' ὁ Θύμιος ὁ Βλαχάβας,

Στὰ χέρια τοῦ Ἰγνάτιου σὰν ἔδωκε τὸν ὄρκο.

Καὶ τώρα ἐκεῖνος ὁ σταυρός, σὰν εἶδε τὸ Βιζήρη,

Ἐθάμβωσε τὴ λάμψη του, ἔκρυψε τὴ χαρά του,

Μήπως τὰ μάτια τοῦ ληστῆ τὸ μυστικόν του μάθουν.

Ἐγνώριζε ὁ Ἀλήπασας ἀπ' τὰ μικρά του νειῶτα

Τί ἀξιζ' ὁ Ἰγνάτιος, τὸν ἐφοβήθη πάντα,

Κ' ὥς τότε δὲν ἐτόλμησε ποτὲ νὰ τὸν ἐγγίση.

Καὶ μ' ὅλον τοῦτο ἐγνώριζε πῶς Ὀλυμπος καὶ Πίνδος

Καὶ Βάλτος καὶ Ξερόμερο καὶ Ρούμελη καὶ Σοῦλι,

Τὸν εἶχανε πατέρα τους. Ἐγνώριζ' ὁ Βιζήρης,

Πῶς κάθε του καλόγερος καὶ κάθε του οἰκονόμος

Ἐκρυβε μὲς τὸ ῥάσο του μαχαῖρι συνομῶτου.

Ἐμπρὸς του τώρα στέκεται ὁ ἄσπονδος ἐχθρὸς του

Καθὼς ἡμέρα κρίσεως, Δευτέρα Παρουσία.

ΙΓΝΑΤΙΟΣ.

Ἀλήπασα, τὸ θρόνο σου, τὴ δόξα σου, τὰ πλούτη

Ἐγὼ δὲν ἦλθα σήμερον ἐδῶ νὰ προσκυνήσω.

Εἶσαι μέγας, φοβερός, σὲ τρέμει ὁ κόσμος ὅλος,

Γιατὶ δὲν ἐμετρήσανε νὰ ἰδοῦνε πῶς σὲ λίγο

Μὲ φουχτα χῶμα θὰ γενῆς καὶ σὺ καθὼς ἐμένα.

ΑΛΗΣ.

Δεσπότη! μὲς τὰ Γιάννινα πῶς εἵμεθα θυμήσου . . .

Πές μου, τί θέλεις; τί ζητεῖς; εἴμ' ἄρρωστος... θὰ πέσω...

ΙΓΝΑΤΙΟΣ.

Βιζήρη, χάραις δὲ ζητῶ, παρ' ἀπὸ τὸ Θεό μου.

Ἀκόμη δὲν ἐχόρτασες; ὥς πότε τόσον αἶμα;

Τόσαις καρδιαῖς, ποῦ ἐμαύρισε, ἀκόμη, δὲ σὲ φθάνουν;

ΑΛΗΣ.

Δεσπότη, ἂν δὲν ἐχόρτασα, ξεύρεις γιατί; τὸ ξεύρεις;

ΙΓΝΑΤΙΟΣ.

Τὸ ξεύρω, τὸ κατάλαβα, τὸ αἷμά μου σοῦ λείπει.

ΑΛΗΣ.

Ἐμάντεφες Ἰγνάτιε... Τώρα μπορεῖς νὰ κρίνης.

. . . .

Κ' ἐχαμογέλασε ὁ Ἀλῆς κ' ἐχαῖδεψε τὰ γένηια,
Καθὼς χαϊδεύει τὸ θεριὸ τὰ χεῖλη μὲ τὴ γλῶσσα,
Πρὶν τὸ κυνῆγι καταπιῇ, ὅπου κρατεῖ στὰ νύχια.

. . . .

ΙΓΝΑΤΙΟΣ.

Τὸ αἷμά μου, Ἀλήπασα, τὸ θέλεις; ῥόφηξέ το,
Ἄν νοιώθης πῶς ἡ δίψα σου μ' αὐτὸ θὰ ν' ἡσυχάσῃ.
Καὶ ποιὸς τὴ θέλει τὴ ζωή; μοῦ πέρνεις καθ' ἡμέραν
Τὰ πρόβατα, ποῦ μῶδωκεν ὁ πλάστης νὰ φυλάξω.
Τὸ Σοῦλι ἐμαυροφόρεσε, ἡ Προύμελη στενάζει,
Οἱ λόγχοι κλαῖνε, τὰ βουνά, ἐρήμωσαν ἡ χώραις,
Ἔστειλες τὸν Ἀράπη σου καὶ μὲς τὸν Αἰθασίλη
Κ' αἰμάτωσε τὴν ἐκκλησιὰ τὴν Κυριακὴ τοῦ Πάσχα
Κ' ἔκοψε μὲ τὴ σπάθη του, ἐχώρισε στὴ μέση,
Τὰ χεῖλη, ποῦ ἐξευγάροναν μὲ τὸ Χριστὸς Ἀνέστη.
Ἐχάλασες τὸ Χόρμοβο, Χριστιανούς καὶ Τούρκους,
Καὶ συγγενεῖς καὶ φίλους σου καὶ ξένους καὶ δικούς σου,
Ὅλους τοὺς ἐκυνήγησες, δὲν ἄφηκες κἀνένα.
Τῆς ἀδελφῆς σου ἐσχότωσες μὲ προδοσιὰ τὸν ἄνδρα,

Ἐφαγες τὸ Σεφέρμπεη, τὸ αἷμα τοῦ Σελίμη
Τῶχυσες μετὰ τὰ χέρια σου, ποίος ἄλλος τώρα μένει;

ΑΔΙΣ.

Μένεις ἐσύ, Δεσπότη μου, μένουν ἀκόμη κι' ἄλλοι,
Ὁ Μῆτρος, ὁ Παληόπουλος, οἱ δυὸ Κοντογιανναῖοι,
Ὁ Μαυρομμάτης σου ὁ πιστός, ὁ φίλος σου ὁ Βλαχάδας.
Ὁ Νικοτζάρας ζωντανὸς στὴν Κάριτσα δὲν εἶναι;
Δέ μου πατεῖ τὰ Γρεβθενὰ ἀκόμη ὁ γέρο Ζάκας;
Τὸ Μακρυνόρος δὲν κρατεῖ, Δεσπότη, ὁ Γιωργοθῶμος;
Ὁ Σαμουήλ, ὁ Μπότζαρης, ὁ Λάμπρος ὁ Ζαβέλλας,
Ὁ Γιῶργος ἀπ' τὴ Λάμαρη, ὁ Δῆμος, ὁ Στουρνάρης,
Παιδιὰ τῆς ἀγιοσύνης σου, δὲ ζοῦν καὶ βασιλεύουν (ε);

ΙΓΝΑΤΙΟΣ.

Ἀκόμη δὲν τοὺς ἔπιασες. Βιζήρη, μὴ φοβῆσαι.
Ἄν περπατήσουν τ' Ἀγραφα, ὁ Πίνδος ἂν πετάξῃ,
Τότε θ' ἀφήσουνε κι' αὐτοὶ τὰ ἔρμα τὰ βουνά τους.
Ἀλήπασα, δὲ φεύγουνε, τὸ λόγο μου σοῦ δίδω.
Καθὼς ριζόν' ἡ ἀγριλὴ καὶ σφίγγεται στὸ βράχο,
Ἀγχαλιασμένη πάντοτε στὴν πέτρα, ποῦ τὴν ἔχει,
Κ' ἡμεῖς, κ' ἡμεῖς, Ἀλήπασα, τὸ μαῦρόμας τὸ χῶμα,

Τὴ μάναμας τὴν Ἥπειρο, βαστοῦμε μὲ τὰ δόντια,
Δὲν τὴν ἀφίνομε ὀρφανή. Μὴ σκιάζεσαι, Βιζήρη,
Ἄν ἦν γραμμένο ἐκεῖ ψηλά, ἡ ὥρα μας θὰ νάλλθῃ,
Καθὼς θὰ νάλλθῃ καὶ γιὰ σέ, τὰ λόγια μου θυμήσου.
Ὑπάρχει Κάποιος, ποῦ μπορεῖ κ' ἐσένα νὰ χαλάσῃ.
Τριάντα χρόνους ἄκοπα τὸν βρίζεις, τὸν σταυρόνεις.
Φθάνει, Βιζήρη. Μ' ἔστειλε κ' ἥλθα νὰ ἰδῶ τί κάνεις.
Ἐμβῆκα στὸ παλάτι σου κ' ἐσκόνταφα νὰ πέσω
Στὰ τόσα, τόσα πτώματα, ποῦ σέρνοντ' ἐκεῖ κάτω.
Ἐμπρὸς εἰς τὸ κατῶφλι σου δρασκέλισσα, Βιζήρη,
Τοῦ Γέρο Δράκου τὴν καρδιά, τὰ αἵματα, τὰ σπλάχνα.
Τρία παιδάκια ἀνήλικα, ποῦ τάπιασες στὸ Σοῦλι,
Καὶ ποῦν' ἐλπίδα καὶ χαρά, ποιοῦς ξεύρει, ποιας μητέρας,
Τάπάντησα ποῦ πήγαιναν στὸν Πλάτανο δεμένα.
Ἐτρέξανε τὰ δύστυχα νὰ πάρουν τὴν εὐχή μου
Κ' ἡ ἄλυσαις, ποῦ ἐσφίγγανε τὰ θῶα τους τὰ μέλη,
Δὲν τάφιναν νὰ κινηθοῦν. Μ' ἐρώτησαν νὰ μάθουν
Γιατί τὰ μαρτυρεύανε, γιατί τᾶχαν δεμένα
Καὶ ποῦ, καὶ ποῦ τὰ πήγαιναν. Δὲν ἤξευραν τὰ μαῦρα.
Ἐφές μὲς τὰ μεσάνυχτα... ἡ μέρα δὲ σὲ φθάνει!
Ἄρπαξες μὲς τὸν ὕπνο της τὴ δύστυχη Φροσύνη,
Τὴν ἔσυρες στὴ φυλαχὴ κι' ἀπόψε θὰ τὴν πνίξῃς.

Σὲ τί, σὲ τί νὰ σώφταιξε ἓνας Θεὸς τὸ ξεύρει!
Καὶ δὲν ἐχόρτασες μ' αὐτήν, ἔστειλες τὸν Ταχῆρη
Ὅλόγυρα στὰ Γιάννινα καὶ δεκαφτὰ κρεββάτια
Ἐχῆρεψαν σὲ μιὰ βραδειά, κ' ἐφόρεσαν τὰ μαῦρα.
Ὡς πότε τέτοιος πόλεμος, Βιζήρη, θὰ βαστάξῃ; (ζ)

ΑΛΗΣ.

Ἄλλο δὲν ἔχεις νὰ μοῦ πῆς, τρισάγιε μου Δεσπότη;
Βλέπω γνωρίζεις ὅλα μου, ὅλα τὰ μυστικά μου,
Γνωρίζεις, ποῦθ' ἐπέρασα γιὰ ν' ἄλθω νὰ καθήσω
Ἐπάνω ἐδῶ στὸ Ὀρόνο μου. Μ' ἐντρόπιασες Δεσπότη!
Μὰ τὴν ψυχὴ τῆς μάνας μου καὶ μὰ τὰ κόκκαλά της,
Ἄν ἦτον ἄλλος ἀπὸ σὲ κι' ἀνίσως δὲ φοβούμεν
Νὰ μὲ πινήξῃ τὸ ψωμί, ποῦ ἐφάγαμεν ἀντάμα,
Ἕνας Δεσπότης σήμερα θὰ νᾶλειπε ἀπ' τὸν κόσμο.
Τὰ πόκρυφά μου τᾶμαθες, ἓνα δὲ μοῦπες μόνον,
Καὶ τοῦτο τώρα θὰ σοῦ εἰπῶ, γιὰ νὰ τὰ ξεύρης ὅλα.

Θυμᾶσαι ἐκείνη τὴ βραδειά μὲ τὸ πολὺ σκοτάδι,
Ποῦ βγῆκες ἀπ' τὰ Γιάννινα κρυφᾶ, κρυφᾶ μονάχος
Κι' ἐπῆρες τὸν ἀνήφορο κ' ἐκρύφτης 'ς ἓνα δάσος
Πυκνὸ, πυκνὸ κατὰμαυρο, σὰν τᾶγιο σου τὸ ῥάσο;
Θυμᾶς' ἐκείνη τὴ φωτιά, ποῦ σοῦχαν ἀναμμένη

Κ' ἐκείνους, ποῦ σ' ἐπρόσμεναν, σὰν ἄλλονε Μεσσία;
Θυμᾶσαι πῶς, σὰν σ' εἶδανε, ὀλόρθοι ἐσηκωθῆκαν
Κ' ἐβρόντησάνε τάρματα καὶ τᾶκουσεν ὁ λόγκος;
Καὶ σύ, Δεσπότη μου, ἔβαλες τὸ δάχτυλο στὸ στόμα,
Τοὺς εἶπες νὰ σιγήσουνε, κ' ἐκεῖνοι ἐβουβαθῆκαν.

Κ' ἐφίλησες κ' ἐφόρεσες τᾶγιο σου πετραχῆλι

Κ' ἓνα σταυρὸ τοὺς ἔδειξες κι' ἀπλώσανε τὰ χέρια,

Τὸν ἄρπαξαν στὰ δάχτυλα κ' ἐσὺ κρυφᾶ κ' ἀγάλια

Χίλιαις φοραῖς ψιθύρισες, Δεσπότη, τῶνομά μου,

Ὡσὰν νὰ μ' ἐμνημόνευες καὶ νᾶριχνες τρισάγιο

Στὸ μαῦρο τὸν Ἀλήπασα; Δεσπότη, τὸ θυμᾶσαι;

Ἐνα κλαδάκι ἐσείστηκε καὶ σ' ἔπιασε τρομάρα,

Ἦταν ζαρκάδι, πῶφευγε καὶ λύκος τὸ ἐκυνῆγα,

Σοῦπαν ἐκεῖνοι οἱ φίλοι σου, κ' ἐπίστεψες, Δεσπότη,

Καὶ πάλαι τοὺς εὐλόγησες κ' ἔφυγες ὅπως ἤλθες;

Εἶμαι καχός, Ἰγνάτιε, πές μου το στήν ψυχὴ σου;

Ἐφριξεν ὁ καλόγερος στὰ λόγια τοῦ Βιζήρη

Κι' ἄκουσε μέσα μιὰ φωνὴ στὰ στήθη του νὰ κράζῃ,

Ἰγνάτιε ! Ἰγνάτιε ! δὲν ἦλθ' ἀκόμ' ἡ ὥρα !

Τὸν ἔβλεπε ὁ Ἀλήπασας κι' ἀπ' τὴν πολλὴν χαρὰ του

Πετιέται ἀπὸ τὸ θρόνο του καὶ τρέχει στὸ Δεσπότη.

.

ΛΑΗΣ.

Μὴν τρέμης, μὴν ξαφνίζεσαι! Ἄν ἤθελα νὰ πνίξω
Τὸ μυστικό σου, Ἰγνάτιε, σοῦ φαίνεται ὡς τὰ τώρα
Πῶς δὲν θὰ ναῦρισκα κ' ἐγώ, Δεσπότη μου, ἓνα χέρι,
Ποῦ νάθελε μὲ μιὰ θηλειὰ νὰ σφίξῃ τὸ λαιμό σου;
Σοῦ φαίνεται ὁ Ἀλήπασας, ποῦ ἐγέρασε μαζί σας
Καὶ βλέπει μὲς τὰ μάτια σας τὴ φλόγα, ποῦ σὰς καίει,
Ἄν ἤθελε, δὲν ἔστελλε καὶ σὲ καὶ τόσους ἄλλους
Να εἰπῇτε ἀκόμη τοῦ Θεοῦ τὰ χαιρετισματὰ του;
Ἰγνάτιε, δὲν τῶκαμα, ὅχι γιατί φοβοῦμαι.
Κοιναῖς ἐλπίδαῖς ἔχομε, κοινὸ τὸ μεγαλεῖο
Κ' εἶναι κοινός μας ὁ ἐχθρὸς καὶ κάθεται στὴν Πόλη.
Ποιὸς ἄλλος ἔχει δύναμη, ποιὸς ἄλλος ἔχει πλοῦτη; . . .
Γιὰ σὰς δουλεύει ὁ Ἀλήπασας. Δεσπότη θάλλθῃ ἡ ὥρα
Νὰ πλύνῃς μὲ τὸ βάφτισμα ὅλα τὰ κρίματά μου.
Τώρα, τραβήξου, δὲν μπορῶ, μὰ τὴν ψυχὴ τῆς Χάμκως,
Μὰ τὸ σταυρό, ποῦ κρέμεται στὰ στήθη σου καὶ λάμπει,
Χάρη γιὰ κειαῖς ταῖς δύσυχαις, Δεσπότη, μὴ ζητήσης,
Λησμόνησε ταῖς Δεκαφτὰ μὲ τὴν Κυρὰ Φροσύνη.
Νάῃς πόσα δάκρυα κ' ἐγώ γι' αὐταῖς θὰ χύσω!
Πῶς μοῦ ῥαγίζετ' ἡ καρδιά! Μοῦταν κι' αὐτὸ γραμμένο!
Ἦλθαν ἐδῶ κ' ἐπέσανε στὰ πόδια μου ἡ γυναῖκες

Τοῦ υἱοῦ μου τοῦ Μουχτάρπασα κ' ἐκδίκησιν ἐφωνάξεν.

Ἕνας δερβίσης ἔσκουζε καὶ μοῦπε μὲ φοβέρα

Πῶς τὰ παιδιὰ μου ἐχάλασαν τὴν πίστη τοῦ Προφήτη

Κι' ἀφίνουν τὰ χαρέμια τους καὶ πέρνουν ἐρωμέναις

Χριστιαναῖς στὰ Γιάννινα κ' ἐγὼ δὲν τὰ παιδεύω.

Ἀφίνω ἐσένανε κριτὴν. Δεσπότη, τί νὰ κάμω;

Ἀπόψε σύρε νὰ ταῖς βρῆς καὶ παρηγόρησέ ταις.

Δεσπότη, ἄς μὲ σχωρέσουνε, μὴ μὲ καταρασθοῦνε.

Ἦ πίκρα τους γιὰ πίκρα μου. Ἰγνάτιε, γνωρίζεις

Πόσοι μὲ κατατρέχουνε καὶ μὲ συκοφαντοῦνε . . .

Ἦ μοῖρά μου μ' ὠργίσθηκε καὶ πνίγω τὰ παιδιὰ μου,

Γιατὶ παιδιὰ μου εἶναι κι' αὐταῖς, Δεσπότη, πῖσεφέ το.

Τραβήξου τώρα κι' ἄφες με νὰ κλάψω μοναχός μου . . .

.

Κι' ὁ Σατανᾶς ἐδάκρυζε κ' ἐσφόγγιζε τὰ μάτια.

Λόγο δὲν εἶπ' ὁ Ἰγνάτιος καὶ φεύγει τρομασμένος.

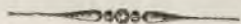
.

ΑΛΗΣ.

Δεσπότη μου, ἂν μ' ἐπίσεψες, σὴν Πόλιν θαῦρεθοῦμε,

Καὶ πάλ' ἂν δὲ μ' ἐπίσεψες, δὲ θὰ χαθῇ γιὰ σένα

Λίγο σχοινὶ σὰ Γιάννινα κ' ἓνα κομμάτι ξύλο.

The first of these is the fact that the
 the second is the fact that the
 the third is the fact that the
 the fourth is the fact that the
 the fifth is the fact that the
 the sixth is the fact that the
 the seventh is the fact that the
 the eighth is the fact that the
 the ninth is the fact that the
 the tenth is the fact that the
 the eleventh is the fact that the
 the twelfth is the fact that the
 the thirteenth is the fact that the
 the fourteenth is the fact that the
 the fifteenth is the fact that the
 the sixteenth is the fact that the
 the seventeenth is the fact that the
 the eighteenth is the fact that the
 the nineteenth is the fact that the
 the twentieth is the fact that the
 the twenty-first is the fact that the
 the twenty-second is the fact that the
 the twenty-third is the fact that the
 the twenty-fourth is the fact that the
 the twenty-fifth is the fact that the
 the twenty-sixth is the fact that the
 the twenty-seventh is the fact that the
 the twenty-eighth is the fact that the
 the twenty-ninth is the fact that the
 the thirtieth is the fact that the
 the thirty-first is the fact that the
 the thirty-second is the fact that the
 the thirty-third is the fact that the
 the thirty-fourth is the fact that the
 the thirty-fifth is the fact that the
 the thirty-sixth is the fact that the
 the thirty-seventh is the fact that the
 the thirty-eighth is the fact that the
 the thirty-ninth is the fact that the
 the fortieth is the fact that the
 the forty-first is the fact that the
 the forty-second is the fact that the
 the forty-third is the fact that the
 the forty-fourth is the fact that the
 the forty-fifth is the fact that the
 the forty-sixth is the fact that the
 the forty-seventh is the fact that the
 the forty-eighth is the fact that the
 the forty-ninth is the fact that the
 the fiftieth is the fact that the
 the fifty-first is the fact that the
 the fifty-second is the fact that the
 the fifty-third is the fact that the
 the fifty-fourth is the fact that the
 the fifty-fifth is the fact that the
 the fifty-sixth is the fact that the
 the fifty-seventh is the fact that the
 the fifty-eighth is the fact that the
 the fifty-ninth is the fact that the
 the sixtieth is the fact that the
 the sixty-first is the fact that the
 the sixty-second is the fact that the
 the sixty-third is the fact that the
 the sixty-fourth is the fact that the
 the sixty-fifth is the fact that the
 the sixty-sixth is the fact that the
 the sixty-seventh is the fact that the
 the sixty-eighth is the fact that the
 the sixty-ninth is the fact that the
 the seventieth is the fact that the
 the seventy-first is the fact that the
 the seventy-second is the fact that the
 the seventy-third is the fact that the
 the seventy-fourth is the fact that the
 the seventy-fifth is the fact that the
 the seventy-sixth is the fact that the
 the seventy-seventh is the fact that the
 the seventy-eighth is the fact that the
 the seventy-ninth is the fact that the
 the eightieth is the fact that the
 the eighty-first is the fact that the
 the eighty-second is the fact that the
 the eighty-third is the fact that the
 the eighty-fourth is the fact that the
 the eighty-fifth is the fact that the
 the eighty-sixth is the fact that the
 the eighty-seventh is the fact that the
 the eighty-eighth is the fact that the
 the eighty-ninth is the fact that the
 the ninetieth is the fact that the
 the ninety-first is the fact that the
 the ninety-second is the fact that the
 the ninety-third is the fact that the
 the ninety-fourth is the fact that the
 the ninety-fifth is the fact that the
 the ninety-sixth is the fact that the
 the ninety-seventh is the fact that the
 the ninety-eighth is the fact that the
 the ninety-ninth is the fact that the
 the hundredth is the fact that the

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΙΣ ΤΟ ΤΡΙΤΟΝ ΑΣΜΑ.

(α) ΒΕΛΗΣ ΓΚΕΚΑΣ. — Ἀλθανός, ὅστις ὑπὸ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ἀλῆ ἀπέκτησε φήμην μεγάλην διώκων τοὺς κλέπτας. Ἦτο τολμηρότατος, αἰμοχαρής, ἄκαμπτos. Ὑπὲρ τῆς ἀνδρίας αὐτοῦ ἐμαρτύρησε καὶ ὁ ἥρωες Κατζαντώνης, ὅτε σιδηροδέσμιος ἐν Ἰωαννίνοις εἶδεν ἐπιστάντα αἰφνης Ἀλθανόν τινα πνέοντα ἐκδίκησιν καὶ λαβόντα παρὰ τοῦ Ἀλῆ τὴν ἄδειαν νὰ ἐκδικήσῃ τὸν θάνατον τοῦ Βελῆ. Ἀτάραχος ὁ Κατζαντώνης ἠτένισε τὸ βλέμμα πρὸς τὸν ἄγνωστον τοῦτον δῆμιον καὶ στραφεὶς πρὸς τὸν δεσμοφύλακα· «ὁ ἄνθρωπος οὗτος, λέγει, ὁμοιάζει πολὺ πρὸς τὸν Βελῆν Γκέκαν καί, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, πρέπει νὰ ᾖναι ἀδελφὸς τοῦ » *παλληκαρᾶ* ἐκείνου. Παλληκαρᾶς ὁ Βελῆς, ἀλλὰ παλληκαρᾶς καὶ ἐγὼ· ἔκαμε τὸ χρέος του, ἔκαμα καὶ ἐγὼ τὸ χρέος μου. » Ταῦτα λέγων ἠνίττετο τὴν ἐν Κρύᾳ Βρύσει συμπλοκὴν, ἐν ᾗ καὶ διὰ χειρὸς τοῦ Κατζαντώνη ἐφονεύθη ὁ Βελῆς Γκέκας.

Ἐρωτήσας ὁ Ἀλθανός, ὅστις καὶ πραγματικῶς ἦτο ἀδελφὸς τοῦ φονευθέντος, καὶ μαθὼν τὴν ἔννοιαν τῶν λόγων τοῦ φεβεροῦ

κλέπτου, ἐξέρχεται τῆς εἰρκτῆς, πορεύεται πρὸς τὸν Ἀλῆν καὶ αἰτεῖ παρ' αὐτοῦ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ Κατζαντῶν, ἵνα δι' ἐντίμου μονομαχίας ἐκδικηθῇ φονεῶν ἐχθρὸν ἐλεύθερον καὶ οὐχὶ δέσμιον. Ὁ Ἀλῆς, ὅστις ἐκ πολυχρονίου πείρας ἐγίνωσκε τὴν ἱκανότητα καὶ τὴν ἀκαταμάχητον τόλμην τοῦ ἥρωος, ἀπέβριψε τὴν γενναίαν αἵτησιν τοῦ Γκέκα καὶ διέταξεν αὐθωρεὶ νὰ σφυροκοπηθῶσιν οἱ δύο ἀδελφοὶ Κατζαντῶνα ἀπὸ ἀρθρώσεως εἰς ἄρθρωσιν.

ΙΟΥΣΟΥΦ ΑΡΑΠΗΣ. — Ὁ σκληρότερος καὶ ἀπανθρωπότερος πάντων τῶν ὀπλαρχηγῶν τοῦ τυράννου. Οὗτος εἶχεν ὑπηρετήσει καὶ εἰς τὸν πατέρα τοῦ Βιζήρου καὶ παρακολουθήσας τρόπον τινὰ κατὰ βῆμα εἰς τὴν τύχην τοῦ Ἀλῆ, εἶχεν ἀποκτήσῃ ἐπὶ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ μεγάλην ἐπιρροήν. Προκειμένης φονικῆς τινὸς ἐκστρατείας, οὐδεὶς ἄλλος ἀνελάμβανε τὴν ἐκτέλεσιν. Καὶ ὅμως ὅτε ἔν τινι περιπτώσει οἱ στρατιῶται τοῦ Ἰουσούφ, ἄγοντες καὶ φέροντες τὰς ἐν Ἀκαρνανίᾳ κώμας, ἐνέβαλον πῦρ εἰς τὸν ἐλαιῶνα τῆς Περατείας, ξιφήρης ὁ Ἄραψ ἐπέπεσε κατ' αὐτῶν καὶ πολλοὺς αὐτοχειρεῖ ἐθυσίασεν πρὸς τιμωρίαν τοῦ ἀσκόπου καὶ ἀνωφελοῦς ἐκείνου κακουργήματος. Ὁ Ἀλῆς πρესηγόρευεν αὐτὸν διὰ τοῦ χαριστικοῦ μπαμπᾶ καὶ ἐσέβετο ὡς πατέρα.

ΤΑΧΗΡ. — Ὁ μέγας ἀστυνόμος τοῦ Ἀλῆ, ὁ ἀναδεχόμενος τὴν ἐκτέλεσιν τῶν κρυπτῶν φόνων, ὁ δεσμοφύλαξ, ὁ φίλος, ὁ σύμβουλος.

(6) ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΙΛΙΩΝΗΣ. — Εἰς τῶν περιφημοτέρων κλε-
πτῶν τῆς Ἠπείρου. Δυσκόλως δύναταί τις νὰ προσδιορίσῃ ἀκρι-
βῶς τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν ἐζήσῃ. Μόνον δυνάμεθα μετὰ πιθανότητος
νὰ εἰπώμεν ὅτι περὶ τὰ τέλη τῆς ΙΖ' ἑκατονταετηρίδος δὲν ὑπῆρχε
πλέον. Τὸ πυροβόλον αὐτοῦ ἐφημίζετο ἀδιαμάρτητον, ὥστε καὶ
μιλιῶνια ὠνομάσθησαν μετὰ ταῦτα πάντα τὰ ἔχοντα τὴν ἀξίαν
καὶ τὸ σχῆμα ἐκείνου. Δὲν παραδέχομαι τὴν γνώμην τοῦ Φο-
ριέλου πιστεύοντος ὅτι ὁ περιβόητος οὗτος κλέκτης ἐπωνομά-
σθη Μιλιῶνης, διότι τὸ πυροβόλον αὐτοῦ ἦτο ἐκ τῶν διακρ:νομέ-
νων διὰ τοῦ ἐπιθέτου μιλιῶνι. Νομίζω ἐξ ἐναντίας ὅτι τὸ οἰκο-
γενειακὸν τοῦ Χρήστου ἐπώνυμον διαϊωνίσθη μετὰ θάνατον ὑπὸ
τῶν ἐταίρων αὐτοῦ, ἐπιτιθέμενον εἰς ὅσα πυροβόλα ἐφαίνοντο
ὁμοιόσχημα πρὸς τὸ ἐκείνου. Σῶζεται δημοτικὸν ᾠσμα ἐκ τῶν
παλαιοτέρων, ἐν ᾧ ἐξυμνεῖται ὁ θάνατος τοῦ ἥρωος καὶ ὅπου
διαλάμπει ὁ ἐξῆς στίχος,

Ὅσο εἶναι ὁ Χρῆστος ζωντανός, Τούρκους δὲν προσκυνάει.

ΜΠΟΥΚΟΥΒΑΛΑΣ. — Ὁ Ἀκαρνὰν οὗτος, τέκνον ἀνδρείων προ-
πατόρων καὶ ῥίζα περικλεῶν ἀπογόνων, ἐταπείνωσε τὴν Ὀθω-
μανικὴν ἀγερωχίαν ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ πατρίδος περὶ τὰς ἀρχὰς
τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος. Νικήσας ἐν τινι συμπλοκῇ
τὸν Βελῆν, πατέρα τοῦ Ἀλῆ, κατεδίωξεν αὐτὸν ἀπὸ Κερασόβου
μέχρι Τεπελενίου. Ἀξιόλογον δημοτικὸν ᾠσμα, ἐξυμνοῦν τὸ

κατόρθωμα τοῦτο, ἀσμένως παρατίθῃμι ἐνθάδε, εἰς δόξαν καὶ αἰωνίαν αὐτοῦ μνήμην.

Τ' εἶναι ὁ ἄχὸς ποῦ γίνεται κ' ἡ ταρχ' ἡ μεγάλη;

Μήνα βουβάλια σφάζονται, μήνα θεριά μαλόνουν;

Οὔτε βουβάλια σφάζονται οὔτε θεριά μαλόνουν,

Ὁ Μπουκουβάλας πολεμᾷ μὲ χίλιους πεντακόσους,

Στὴ μέση στὸ Κεράσσοβο καὶ στὴν Καινούρια χώρα

Κόρη ξανθὴ ἐχούγιαξεν ἀπὸ τὸ παραθύρι,

«Πᾶψε, Γιαννῆ, τὸν πόλεμο, πᾶψε καὶ τὰ τουφέκια

»Νὰ κατακατῆζι ὁ κουρνιαχτὸς, νὰ σηκωθῇ ἡ ἀντάρα,

»Νὰ μετρηθῇ τ' ἀσκέρι σου, νὰ ἰδοῦμε πόσοι λείπουν. »

Μετροῦνται οἱ Τοῦρκοι τρεῖς φοραῖς καὶ λείπουν πεντακόσοι,

Μετροῦνται τὰ Κλεφτόπουλα, τοὺς λείπουν τρεῖς λεβέντες.

Ἐπῆγε ὁ ἓνας γιὰ νερὸ, κι' ἄλλος ψωμί νὰ φέρῃ

Ὁ τρίτος ὁ καλῆτερος στέκεται στὸ τουφέκι.

Ὁ Μπουκουβάλας οὗτος, τροπαιοῦχος καὶ νικητὴς τῶν Ὀθωμανῶν, μετέβη προβεβηκῶς ἤδη εἰς Ῥωσικὴν ὑπηρεσίαν καὶ ἀπεβίωσεν ἐν Ἱεροσολύμοις, ὅπου εἶχεν ἀπέλθει εἰς προσκύνησιν.

ΣΤΑΘΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ. — Τρομερὸς καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν, ἦτο ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸς τοῦ Μπουκουβάλα. Σώζεται καὶ εἰς αὐτὸν δημοτικὸν ᾄσμα ἐκθειάζον τὴν λεόντιον αὐτοῦ καρδίαν.

Μὴ μὲ θαρῆτε νίνουφη, νύφη νὰ προσκυνήσω;

Ἐγὼ εἶμαι ὁ Γιάννης τοῦ Σταθᾶ, γαμβρὸς τοῦ Μπουκουβάλα.

ΖΙΔΡΟΣ.— Ὁ ἀείμνηστος οὗτος μαχητὴς τοῦ Ὀλύμπου, ὁ καταλιπὼν ἀθάνατον μνήμην ἐν Θεσσαλίᾳ διὰ τε τὴν σύνεσιν καὶ τὴν ἀνδρίαν αὐτοῦ, ἠδυνήθη ἐπὶ εἰκοσασετίαν μαχόμενος νὰ διατηρήσῃ ἐλευθέρους ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς σπάθης αὐτοῦ τοὺς Χριστιανοὺς τῆς Ἑλασσῶνος. Κατὰ τινὰς ὁ γενναῖος οὗτος ἀπεβίωσεν ἐξ ἀσθενείας καταλιπὼν διάδοχον τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἕνα μόνον υἱὸν ἀνήλικον τὸν Δημήτριον, φρονευθέντων ἢ ἐκ φυσικοῦ θανάτου ἀπογενομένων τῶν πρεβυτέρων.

Ὁ Ζίδρος κάνει τὴ χαρὰ, χαρὰ γιὰ τὸν υἱό του,

Ἐκάλεσε τὴν κλεφτουριά, τὰ δώδεκα πρωτάτα κτλ.

Ἄλλοι: ἐξ ἐναντίας, ἐν οἷς καὶ ὁ Φοριέλως, νομίζουσιν ὅτι ὁ Ζίδρος αἰχμαλωτισθεὶς ἐκατατομήθη. Ἄν δὲν ἀπατῶμαι, ἡ ὑπόθεσις αὕτη στηρίζεται εἰς δημοτικόν τι ἄσμα, ἀτελὲς φερόμενον μέχρι τινὸς καὶ ἔχον ὥδε.

Ἐνα πουλάκι κάθουνταν στοῦ Ζίδρου τὸ κεφάλι,

Δὲν ἐλαλοῦσε σὰν πουλί, σὰν ὅλα τὰ πουλάκια,

Μον' ἐλαλοῦσε κ' ἔλεγε, ἀνθρώπινα μιλοῦσε·

Ζίδρο μου σ' ἔχουν φρόνιμος ἀπ' ὅλα τὰ πρωτάτα...

Ἀλλὰ τὸ ἄσμα τοῦτο, συμπληρωθὲν μετὰ ταῦτα καὶ δημοσιευθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρ. Σπυρίδωνος Ζαμπελίου ὑπ' ἀριθμῷ 68, οὐδὲν μαρτυρεῖ περὶ τοῦ βιαίου θανάτου τοῦ Ζίδρου. Σημειωτέον ἐν παρόδῳ ὅτι ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Κυρ. Ζαμπελίου τὸ ὄνομα τοῦ διαβοήτου τούτου πολεμιστοῦ ἡμαρτημένως κατ' ἐμὴν γνώμην ἀναγινώσκεται Σίντρος ἀντὶ Ζίδρος.

Ἐθήρευεν ὁ Ἀλῆς τὰ ὕπλα τῶν διασήμεων μαχητῶν, ἐξαιρέτως δὲ τῶν ὑπ' αὐτοῦ καταστροφομένων. Ἐπίστευεν ὅτι διὰ τῶν τροπαίων ἐκείνων καταπτέει τὴν Ἑλληνικὴν ἀνδρίαν ἢ ὅτι φερώτερος ἐγίνετο διὰ τοιαύτης ἐπιδείξεως. Εἶχε λάβει δῶρον παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Σουηδίας Γουσταύου Ἀδόλφου τὸ πυροβόλον Καρόλου τοῦ δωδεκάτου. Εἶχεν ἀποκτήσῃ διὰ διαθήκης τὸ τοῦ Δγεζάρ καὶ γαυριῶν ἐδείκνυε πρὸς τοὺς ἐπισκεπτομένους αὐτὸν ξένους ἄλλο δωρηθὲν αὐτῷ κατὰ τὸ 1800 ἐξ ὀνόματος Ναπολέοντος τοῦ Μεγάλου.

Ἀλλ' ὑπὲρ πάντα ταῦτα ἔφερε θρησκευτικὸν σέβας πρὸς τὴν σπάθην τοῦ Κρίμ Γεραῦ, ἣν ἔλαβε παρὰ τοῦ Ὁρχάνου ἀπογόνου τῆς Ταρταρικῆς δυναστείας τῆς αὐτοδικαίως κεκλημένης ἐπὶ τὸν σουλτανικὸν θρόνον ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἤθελεν ἐκλείψῃ ἡ νῦν τὸ σκῆπτρον κατέχουσα γενεά.

(γ) ΠΕΡΓΑΝΤΙ—ΛΑΜΙΑ. — Ὁρη ἐν Ἀκαρνανίᾳ. Ἐν τῇ ὑπαρείᾳ τοῦ δευτέρου ὑπάρχει φρούριον ἀνεγερθὲν ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ καθ' ὃς ἡμέρας ἐπολιόρκει τὴν Λευκάδα.

(δ) Περιττὴν κρίνω τὴν διήγησιν τῶν ἱστορικῶς παραδεδομένων ἢ ἄλλως διαθρυλουμένων περὶ Ἀλῆ καὶ τῶν ἀνακτόρων αὐτοῦ. Ἐάν τις διεξέλθῃ τὴν ἱστορίαν τοῦ Πουκεβίλλου θέλει πεισθῇ περὶ τῆς ἀκριβείας τῶν ὑπ' ἐμοῦ πεποιημένων καὶ θέλει μάθει ὅσα καὶ οἷα τὰ ἐν τῷ σπηλαίῳ ἐκείνῳ πραττόμενα. — Αὐ-

τὸς ὁ Πουκεβίλλος διηγείται ὅτι, πορευθεὶς νύκτωρ πρὸς τὸν Ἀλῆν καὶ διερχόμενος τὰ ζοφώδη τοῦ γυναικωνίτου προπύλαια, ἔπεσεν εἰς σωρὸν κεφαλῶν καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὰ ἱμάτια ἐμόλυνεν ἐκ τοῦ αἵματος. Ἠγέρθη ἔντρομος καὶ ἀπὸ τῆς πτώσεως ταύτης μέχρι τελευτῆς τοῦ βίου ἔπασχε νευρικόν τι πάθος, ἀπόλαυσμα τῆς νυκτερινῆς ἐκείνης ἐπισκέψεως.

(ε) Ὁ ΜΗΤΡΟΣ ἢ ΜΗΤΡΟΜΑΡΑΣ, σύγχρονος καὶ συναγωνιστῆς τοῦ Ἰωάννου καὶ Κώνστα Μπουκουβάλα, διέπρεπεν ὡς κλεπτάρχης ἐν παντοίαις συμπλοκαῖς καὶ ὀνομαστὸς καὶ ἐπίφοβος ἐγένετο.

Ὁ Μητρομάρας φώναζεν ἀπὸ τὸ μετερίζι.

ΠΑΛΑΙΟΠΟΥΛΟΣ ἢ ΠΑΛΗΟΠΟΥΛΟΣ ἀνῆκεν εἰς τινὰ τῶν διασημοτέρων τῆς Ἠπείρου οἰκογενειῶν. Φίλος τοῦ Καναβοῦ, ὑπηρέτησεν ἐπὶ τινὰ χρόνον ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Ἀλῆ, ἀλλὰ μετὰ τὴν δολοφονίαν ἐκείνου ἀπεχώρησεν ἐπὶ τὰ ὄρη καὶ στρατολογήσας ἐκηρύχθη ἄσπονδος ἐχθρὸς τοῦ σατράπου. Μετὰ ταῦτα συντυχὼν τῷ ἐξορίστῳ Πασόμπεη συνέδεσε πρὸς αὐτὸν φιλίαν καὶ ἀμφοτέροι, δεδοκιμασμένης ἱκανότητος συνωμόται, ἐτεκταίνοντο τὸν ὄλεθρον τοῦ Ἀλῆ.

ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΑΙΟΙ. — Νικόλαος καὶ Κωνσταντῖνος ἐκ τῆς Φθιώτιδος.

Κοιμάται ἡ καπετάνισσα νύφη τοῦ Κοντογιάννη.

Νὰ τὴν ζυπνήσω, σκιάζομαι, νὰ τῆς τὸ πῶ, φοβοῦμαι.

Τὸν Νικολάκη πιάσανε, τὸν Κωνσταντῇ βαρέσαν.

Ἦτο πατροπαράδοτον ἐν τῇ ἀειμνήστῳ ταύτῃ οἰκογενίᾳ τὸ μῖσος κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν. Ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν μετεβιβάζετο ὡς ἱερὸν κημεῖλιον ἡ φοβερά σπάθη τοῦ γέροντος Κοντογιάννου, ἐφ' ἧς ἑλληνιστὶ γεγραμμένοι ἀνεγινώσκοντο οἱ ἐξῆς στίχοι·

Ὅποιος τυράννους δὲν ψηφεῖ

Κ' ἐλεύθερος στὸν κόσμῳ ζῇ

Δόξα, τιμὴ, ζωὴ του

Εἶν' ἄλλο τὸ σπαθὶ του.

ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ. — Ἀκαρνάν, ἀνῆκων εἰς τινὰ τῶν διασημοτέρων καὶ δυνατωτέρων οἰκογενειῶν. Εὔγενετο ὑποπτος τῷ Ἀλῇ καὶ κατεδιώχθη ὑπ' αὐτοῦ.

ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΒΛΑΧΑΒΑΣ. — Γνωστὸς ἐν πάσῃ τῇ Ἑλληνικῇ γῇ διὰ τε τοὺς ἄθλους καὶ τὸ μαρτύριον.

ΝΙΚΟΤΖΑΡΑΣ. — Θεσσαλὸς ἦτο καὶ οὗτος ἐν γενναίοις γενναῖος. Παραπέμπομεν τὸν ἀναγνώστην εἰς ὅσα περὶ αὐτοῦ ἔγραψεν ὁ Φοριέλος δημοσιεύων τὰ δημοτικὰ ἄσματα, ἐν οἷς ἐξυμνεῖται ὁ ἥρως.

Ὁ Νικοτζάρας πολέμῳ μὲ τρία βιλαέτια

Τὴ Ζίχνα καὶ τὸ Χάντακα, τὸ ἔρημο τὸ Πράβι.

Τρεῖς μέραις κάνει πόλεμο, τρεῖς μέραις καὶ τρεῖς νύχταις.

Χιόν ἔτρωγαν, χιόν ἔπιναν, καὶ τὴ φωτιά βαστοῦσαν.

ΖΑΚΑΣ. — Καίτοι γέρων ὁ ἀρματωλὸς οὗτος, διάγων ἐν Γρεβ-
βενοῖς, κατέπληξε πολλάκις τὸν Ἀλῆ.

ΓΙΩΡΓΟΘΩΜΟΣ. Ὁ διαβόητος οὗτος πολεμιστὴς ἤκμασε
κατὰ τὸ τέλος τῆς παρελθούσης καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐνεστώ-
σης ἐκατονταετηρίδος. Πολλὰ δὲ καὶ πολλοῦ ἄξια ἀνεκάλυψα
περὶ αὐτοῦ ἐν τῷ χαρτοφυλακίῳ τῆς Λευκάδος. Πλήθος ἐπιστο-
λῶν διευθυνομένων παρὰ τῶν ὀπλαρχηγῶν τοῦ Βιζήρου Ἀλῆ
πρὸς τὴν ἐγχώριον Κυβέρνησιν τῆς πατρίδος μου μαρτυροῦσι
τὴν ἀκαταδάμαστον ἀνδρίαν τοῦ ἥρωος. Ἐκ τῶν ἐπιστολῶν
τούτων δημοσιεύω μόνον δύο τὴν μὲν παρὰ τοῦ Ντεμιτζῆ Ἀσλά-
νη, τὴν δὲ παρὰ τοῦ γνωστοῦ Ἰουσοῦφ Ἀράπη. Ἀμφότεραι δει-
κνύουσι τὴν ἀνεξάντλητον καρτερίαν τῶν Ἑλλήνων ἀδιαλείπτως
ἀγωνιζομένων πρὸς τοὺς τυράννους αὐτῶν, μαρτυροῦσι δὲ καὶ
τὰς ἀνεκτιμήτους ὑπερεσίας, ἃς ἡ ἀσήμενος καὶ πτωχὴ πα-
τρίς μου παρέσχε τῷ Ἑλληνισμῷ καὶ τῇ Ὀρθοδοξίᾳ ὑποδεχομέ-
νη εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτῆς τοὺς ἀκαταπαύστως διωκομένους ἐκεί-
νους μαχητὰς καὶ ἐν οὐδενὶ λόγῳ τιθεμένη τὰς ἀπειλὰς καὶ τὰ φό-
βητρα τοῦ αἰμοβόρου Βιζήρου.

Ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν ἐπιστολῶν τούτων προκύπτει ὅτι

οἱ δράττοντες τὸ ξίφος ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος ἐπέπιπτον ἐ-
νίετε καὶ πρὸς ὁμοθρήσκους καὶ ὁμοφύλους, ὅπερ καὶ ἀκατανόη-
τον ἄλλως καὶ ἀνόσιον ἤθελε φανῆ, ἐὰν ἡδυνάμεθα νὰ λησμονή-
σωμεν ὅτι σύμμαχοι καὶ συνένοχοι τοῦ Βιζήρου Ἀλῆ ὑπῆρξαν διά-
σημοι ὀπλαρχηγοὶ Ἕλληνες, οἵτινες κατηνάγκαζον πολλάκις τοὺς
κατοίκους κώμης ἢ ἐπαρχίας τινὸς οὐ μόνον νὰ μὴ παρέχωσιν
ἄσυλον πρὸς τοὺς κλέπτας, ἀλλὰ καὶ νὰ προσδοκηθῶσι τοῖς περὶ τὸν
τύραννον ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἐπιφύδων ἐκείνων συναδέλφων.
Τινὲς τούτων ἀπέπλυναν τὸ σατανικὸν ἀνόμημα χύσαντες μετὰ
ταῦτα τὸ ἴδιον αἷμα ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἔθνους ὡς ὁ Κα-
ραϊσκος, ἄλλοι δὲ ἐφάνησαν ἥττον ἄξιοι τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόμα-
τος. Κεῖνται ἤδη ἐνώπιόν μου ἐπιστολαὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τῆς
Πατρίδος μου χερτοφυλακίου μαρτυροῦσαι τρανῶς τὰ τοιαῦτα.
Ἀλλὰ περιττὴν κρίνων τὴν δημοσίευσιν πασῶν τούτων, περιορί-
ζομαι εἰς τὴν ἔκδοσιν ἐπιστολῆς τινὸς αὐτογράφου τοῦ Χρήστου
Κατσιογιάννη, φερούσης ἅμα καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ γενναίου
τούτου, ὅστις ἀπολογεῖται πρὸς τὸν Πρύτανιν τῆς πατρίδος μου
δι' ὅσα ἐβιάζετο ἐνίετε νὰ πράττῃ κατὰ τῶν ὁμογενῶν αὐτοῦ.
Δύναται δὲ αὕτη νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ πολιτικὴ καὶ θρησκευτικὴ ὁ-
μολογία τοῦ ἀληθοῦς Κλέπτου.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΝΤΕΜΙΤΖΕ ΑΣΛΑΝΗ.

Τοῖς εὐγενεστάτοις καὶ κατὰ τὴν χρεωστουμένην γειτονικήν ἀνταπόκρισιν περιποθήτοις μοι ἐξουσιασταῖς καὶ προέδροις τῆς Ἀγίας Μαύρας.

Εὐγενέστατοι καὶ περιπόθητοί μοι ἐξουσιασταὶ καὶ πρόεδροι τῆς Ἀγίας Μαύρας, ἀκριβῶς χαιρετῶ τὴν εὐγενίαν σας. Ταῖς ἀπερασμέναις ἔλαβα ἓνα ἀποκριτικὸν φιλικόν σας καὶ ἐβεβαιώθην εἰς ὅσα ἀποκριτικῶς μοι ἐφανερόνετε, καὶ διὰ πολλῶν πάσχετε νὰ ἀποδείξετε ὅτι ὅλως διόλου ἐπιποθεῖτε ἀναμεταξύ μας εἰρήνην καὶ νὰ φυλάττωνται ἀκίβδηλα τὰ γειτονικά ὅρια. Καὶ ὡς πρὸς τοῦτο τότε εἶναι βεβαιωμένον, ὅταν στερεωθῶσι μὲ καμώματα. Ἀλήθεια ἀπὸ μέρους σας ἐδείχθη κάποια προθυμία εἰς διωγμὸν τῶν κακῶν καὶ ἀπὸ τοὺς ἀρματωλοὺς σας ἐπάσθησαν τέσσαροι πέντε ῥέμπελοι καὶ ἐλευθερώθη ὁ σκλάβος. Ὅμως ὁ ἀδελφὸς τοῦ Γιωργοθώμου καὶ ὁ ἀδελφὸς τοῦ Μακρυσταμούλη, ὅπου ἐφύλαγαν τὸν σκλάβον καὶ ὅπου εἶναι ὅλη ἡ δύναμις τοῦ Γεωργοθώμου, ἀφέθησαν καὶ πάγουν εἰς τὴν κακίαν τους. Τέλος πάντων ὅταν ἀπὸ μέρους τῆς ἐξουσίας σας δείχνετε κατὰ τὸ πρέπον προθυμίαν εἰς κυνηγημὸν τῶν κακῶν καὶ εἰς ἡσυχίαν τῶν γειτόνων, ἡμεῖς μακρὰν δὲν εἴμεθα, ὥστε νὰ μὴν μανθάνωμεν τὴν ἀλήθειαν καὶ ἀφοῦ βεβαιωθῶμεν οὕτω, δὲν θέλομεν δεῖξῃ κάμμίαν ἑλλειψιν προθυμίας εἰς ἐκεῖνα, ὅπου ἀρμόζουν μιᾶς εἰλικρινῶς φιλιωμένης γειτονίας. Καὶ φοβερισμοὶ ἐδῶθεν δὲν ἐστάλθησαν εἰς τὰ αὐτόσε, ἀλλὰ λόγοι βιασμένοι ἀπὸ τὸ δίκαιον, διότι οἱ κακοὶ φυλαττόμενοι εἰς τὰ μέρη σας ἔρχονται καὶ κάμνουν τόσα κακὰ εἰς τούτους τοὺς τόπους. Ἐκεῖνοι, ὅπου φυλάττουσι τοὺς κακοὺς, εἶναι παρόμοιοι ὥσάν νὰ κάμνουν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι τὸ κακόν καὶ ὅποιος δὲν ἐμποδίζει τὸ κακόν, εἶναι ὅμοιος μὲ ἐκεῖνον, ὅπου κάμνει τὸ κακόν. Ὅταν ἡμεῖς ἴδωμεν τὴν προθυμίαν σας διὰ νὰ ᾔναι εἰς εἰρήνην καὶ ἡσυχίαν ἡ γειτονία μας κατὰ τοὺς νόμους

τῆς εἰλικρινοῦς φιλίας, θέλει σᾶς κάμωμεν καὶ ἡμεῖς βεβαίους διὰ τὸν πολὺν μας ἔρωτα διὰ τὴν ἰδίαν εἰρήνην καὶ ἡσυχίαν καὶ κον-τὰ εἰς τοῦτο θέλει ἔχετε καὶ τὴν δέησιν πρὸς τὸν Θεὸν τῶν ῥα-γιαδῶν, ὥσάν ὁποῦ γίνεσθε αἵτιοι νὰ γλυτώσουν οἱ πικροὶ ἀπὸ τὸν ἐξολοθρευμὸν τῶν κλεπτῶν, ὁποῦ μὲ ἄκραν ἀσπλαχνίαν τοὺς κάμνουν. Εἰς ἐμέ, ὁποῦ ἔτυχα ἄρματωλὸς ἐδῶ εἰς τὸ Κάρλελι, ὥ-σάν ὁποῦ εἰς τοῦτο εἶναι ἡ σκάλαις, ἀποδίδουν τὸ πταίσιμον καὶ ὅλα τὰ ἄλλα βιλαέτια τάχα πῶς ἀπερνοῦν ἀπὸ ταῖς σκάλαις, ὁ-ποῦ φυλάγω ἐγώ, καὶ πηγαίνουν καὶ τοὺς ἀφανίζουν τελείως, κα-θὼς ἀλήθεια τὸ παθαίνουν. Τέλος ἡ ἐδική σας καθαρότης μὲ τὸν κυνηγημὸν τῶν κλεπτῶν θέλει διπλασιάσῃ τὴν εἰς τοῦ-το ἐδικὴν μας προθυμίαν καὶ οἱ ζαμπιτάδες Τοῦρκοι καὶ οἱ προε-στοὶ Ῥωμαῖοι θέλει σᾶς φανερώσουν εἰς τὸ ὑψηλὸν Δεβλέτι τὴν αὐτὴν εἰλικρίνειαν, ὁποῦ σώζετε κατὰ τοὺς νόμους τῆς γειτονι-κῆς φιλίας. Ταῦτα καὶ τὰ ἔτη σας θεύθεν πλεῖστα καὶ παντευ-τυχῇ.

1800 Μαΐου 14 Βραχῶρι.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΙΟΥΣΟΥΦΑΓΑ.

Εὐγενέστατοι καὶ περιπόθητοί μου φίλοι πρόεδροι τῆς Ἀγίας Μαύρας, φιλικῶς χαιρετῶ τὴν εὐγενίαν σας. Ἐλαβον τὴν γρα-φὴν σας, ἡ ὁποία τὰς δικαιολογίας σας ἔχει ζωγραφισμένας μὲ χρώματα ἀπρεπείας, καὶ χωρὶς νὰ ζυγιασθῇ ὁ πόνος μας θεωρού-μενος ἐπάνω εἰς τὴν ζωὴν μας, τιμὴν μας καὶ βίός μας. Ἐλαβον εἰς ὅλα πληροφορίαν καὶ σᾶς ἀποκρίνομαι. Διὰ τὴν ἀνδραγα-θίαν, ὁποῦ οἱ ἐδικοὶ σας ἐλευθέρωσαν τὸν Ἀμβρακιώτην ἐδικὸν μας καὶ τοὺς συντρόφους τοῦ Θώμου ἔκαμαν σκλάβους καὶ τὰ ἄλογα ἐλευθέρωσαν, εὐχαριστοῦμεν καὶ ἐπαινοῦμεν τὴν προθυ-μίαν σας.

Ἐπρεπεν ὅμως εἰς αὐτὴν τὴν προθυμίαν καὶ γειτονικὴν φιλίαν
 νὰ ἀκολουθῇτε πάντα, ὅτι ἐκεῖνο τὸ καλόν, ὅπου δὲν εἶναι πάν-
 τοτε καλόν, δὲν εἶναι τέλειον καλόν. Θαυμάζομεν εἰς τοὺς ὅρκους,
 ὅπου θυσιάζετε ἐπάνω εἰς τὴν πίστιν σας καὶ τιμὴν σας ὅτι εἰς
 τὸν τόπον σας οὔτε ὁ Γιωργοθῶμος φυλάττεται οὔτε ἄλλος οὔ-
 τε αἱ οἰκογένειαι των. Ἀποροῦμεν εἰς τοῦτο. Ἄρά γε δὲν σᾶς εἶ-
 ναι γνωστὰ ὅσα ἐνεργοῦνται εἰς τὸν τόπον σας; ἢ πῶς ἄλλως
 εἶναι; Αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἄνθρωποι μας ἤλθον αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀγίαν
 Μαύραν καὶ μὲ τὰ ἰδιά τους ὅμματα εἶδον τὰς οἰκογενείας τοῦ
 ἀδελφοῦ τοῦ Θώμου καὶ ἄλλων συντρόφων του, αἱ ὁποῖαι φυλάτ-
 τονται εἰς τὸ χωρίον, ὅπου ὀνομάζεται *Καρνά* καὶ ἔχει αὐτὰς ὑπὸ
 τὴν προστασίαν του αὐτὸς ὁ ἴδιος καπετάνος σας *Τρύφος*. Τοῦτο
 εἶναι βέβαιον καὶ ἐὰν ἀσπάζεσθε τὴν ἀλήθειαν καὶ ἔχετε ἐναγκαλι-
 σμένην τὴν πρέπουσαν γειτονικὴν φιλίαν, ἀπορρίψετε τὴν ἀμέλειαν
 καὶ ἀνοικτὰ ὦτα μὴ ἀφίνετε νὰ σᾶς ἀπατοῦν οἱ ἴδιοι ἀρματω-
 λοὶ σας, φύλακες τῶν κλεπτῶν ζημιωτῶν μας, καὶ βεβαιουῖσθε εἰς
 ὅλα καὶ προθυμοποιεῖσθε εἰς τὸ νὰ τελειωθοῦν τὰ πρόποντα ἢ
 εἰς αὐτοὺς τοὺς ἰδίους κακοποιούς ἢ εἰς τὰς οἰκογενείας των. Ἡ-
 μεῖς σᾶς ὑποσχόμεθα ἐπάνω εἰς τὴν ἀλήθειαν ὅτι, ἀφοῦ πληροφο-
 ρηθῶμεν τὴν προθυμίαν σας καθὼς ἀπαιτεῖ ἡ εἰλικρινὴς γειτο-
 νικὴ φιλία, εὐθὺς μὲ ζῆλον θερμὸν νὰ ἐναγκαλισθῶμεν τὴν φιλίαν
 καὶ εἰρήνην. Σᾶς ὑποσχόμεθα οἱ ἄνθρωποι σας ἐλευθέρως καὶ ἀφό-
 βως νὰ περιπατῶσι καὶ νὰ πραγματεύωνται εἰς ὅλο τὸ Σαντζάκι
 Καρλελίου καὶ εἰς πᾶσάν τους περίστασιν νὰ ἔχουν τὴν πρέπουσαν
 διαφέντευσιν. Ἀλλὰ εἶναι στερκτὸν εἰς τὸν Θεόν, εἶναι ἐπαινετὸν
 εἰς τοὺς ἀνθρώπους, εἶναι δεκτὸν εἰς κἀνένα νόμον, τὰ μέρη σας ἀπὸ
 τὸ ἓνα μέρος νὰ ὑποκρίνωνται φιλίαν μὲ τὰ ἐδικὰ μας καὶ ἔπειτα νὰ
 ἔχουν κρυφίαν ἔχθραν; Ἡ δὲν εἶναι τοῦτο ὅπου εἰς τὰ μέρη σας φυ-
 λάττονται οἱ κακοὶ καὶ ἔρχονται ἐδῶ καὶ κάμνουσι τόσην δια-
 φθοράν καὶ ἀφανισμόν; Τοῦτο μάλισα, ἀρχῆθεν βεβαιωμένον, εἶναι
 σωστὸν κακὸν καὶ ἂς φαίνεται καλόν, ἀλλὰ δὲν εἶναι καλόν. Ὁ πόνος

μας, ἡ πίκρα μας, ἡ ἀνάγκη μας, ὅπου ἐχάθη ἡ ζωὴ μας, ἐσβύ-
στη ἡ τιμὴ μας καὶ ἀφανίσθη τὸ βίός μας, μᾶς ἀνάγκασε νὰ χά-
σωμεν τὴν ὑπομονήν, τὴν ὁποίαν εἰς τόσα ἄλλα κακὰ ἐφυλάξα-
μεν καὶ ὠρμήσαμεν ἢ νὰ ἐκδικηθῶμεν ἢ τὴν κρυφίαν ἔχθραν νὰ
κάμωμεν νὰ φανερωθῇ. Εἰς τοῦτο ἐδικοί σας δὲν ἔντεσαν, ἀπὸ
ἄλλα μέρη ἔτυχαν καὶ χωρὶς νὰ ἔλθῃ εἰς ἐμὲ κανένα γράμμα ἀπὸ
καμμίαν προεδρείαν, χωρὶς νὰ δοκιμάσωσι παραμικρὰν ζημίαν ἢ
στενοχωρίαν, ἐλευθερώθησαν καὶ εἰς τὰς ὑποθέσεις των ἐπῆγαν.
Ἀληθῶς τὰ βασιλικά φερμάνια προστάζουν οἱ νησιῶται νὰ περι-
πατοῦν ἀνεμποδίστως εἰς τὰ μέρη τοῦ κραταιοτάτου Δεβλετιοῦ
μας, ἀλλὰ τὰ ἴδια φερμάνια καὶ χατισερίφια δὲν προστάζουν οἱ
κακοποιοὶ νὰ κυνηγῶνται καὶ νὰ διώκωνται ἀπὸ τὰ νησιά; Τὸ
Ἵψηλότατον Δεβλέτι δὲν θέλει ἀληθινὰ τὴν ζημίαν τῶν νησιωτῶν,
ἀλλ' ἀρά γε στέργει οἱ νησιῶται νὰ φυλάττωσι τοὺς κακοποιούς,
νὰ ἀφανίζουν τοὺς τόπους του; Καὶ ἡμεῖς εἰς τὸ Ἵψηλότατον
Δεβλέτι ἔχομεν νὰ κλαυθῶμεν τὸ μέγιστον αὐτὸ κακόν, ὅπου
ἀπὸ τὴν τοιαύτην φύλαξιν ἀδιακόπως μᾶς γίνεται. Εἰς ἡμᾶς
δὲν εἶναι φροντίς νὰ μάθωμεν ὅτι ἔχετε ἀρκετὰ μούλκια καὶ ἐ-
ξοδεύετε ἀπὸ τζέκαν, αὐτὰ εἶναι διὰ ἀνάπαυσίν σας καὶ χα-
ρῆτά. Ἡμεῖς προθυμίαν ἔχομεν νὰ ἔχετε ἐναγκαλισμένην τὴν
πρέπουσαν γειτονικὴν φιλίαν, νὰ μὴ γίνεται τόσον ἄδικον μὲ τὸ
νὰ φυλάττωνται οἱ κακοὶ εἰς τοὺς τόπους σας, νὰ ἔχετε προθυ-
μίαν εἰς κυνηγημὸν τῶν κακῶν ἔτοιμοι καὶ ἡμεῖς ἐπομένως νὰ φε-
ρώμεθα καθὼς ἡ γειτονικὴ φιλία ἀπαιτεῖ καὶ εἰς τὸ νὰ φυλάτ-
τωνται ἀπαράτρωτα τὰ γειτονικά φιλικὰ ὅρια. Θεόθεν δὲ τὰ ἔ-
τη σας πλεῖστα καὶ παντευδαίμονα.

Περιπόθητός σας

ΙΟΥΣΟΥΦΑΓΑΣ χάλια κάρλελι Μουτεσελήμης.

1800 Ὀκτ. 2 Ἐν Βραχωρίῳ.

Ἐν ἑτέρᾳ ἐπιστολῇ τοῦ Ντεμιτζή Κλεισούρα λέγεται ὅτι ὁ Γιωργοθῶμος μετὰ τοῦ Παραβόλα καὶ λοιπῶν τοῦ σώματος λοχῆσαντες ἐφόνευσαν ταχυδρόμον τινὰ τοῦ Βιζήρου, καίτοι ἔχοντα μεθ' ἑαυτοῦ φρουρούς, καὶ σκυλεύσαντες τὸν νεκρὸν εὗρον ἑλίλια φλωρία ἐκτὸς τῶν ὀπλων καὶ τῶν πολυτελῶν ἱματίων. — Ἄλλοθι πάλιν ὁ Ἰουσούφ ἀγᾶς ταλανίζων ἑαυτὸν λέγει πρὸς τοῖς ἄλλοις ὅτι, καίτοι ἐκ πεντήκοντα ἐτῶν διάγων πολεμικὸν βίον, οὐδέποτε ἔπαθεν ὅσα ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ὑπὸ Γιωργοθώμου καὶ διηγεῖται ἕτερον ἀνδραγάθημα τοῦ τολμηροτάτου τούτου, ὅτι εἰσέβαλε νύκτωρ εἰς τὴν κώμην Κεχρενιὰν φρουρουμένην ὑπὸ Ἀλβανῶν καὶ ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ ἐκ μὲν τῶν ἀλλοφύλων πολλοὺς κατέκοψε, ἐκ δὲ τῶν τουρκοφίλων κατοίκων δύο ἠχμαλωτίσει. Ἄλλοθεν δὲ γινώσκομεν ὅτι ὁ ἥρως οὗτος ὀχυρωθεὶς ἐπὶ τῶν ἀκρορειῶν τοῦ Μακρυνόρους διετέλει ἀνεξάρτητος μέχρις οὗ ἐν τινι συμπλοκῇ πληγεὶς καιρίως ἠχμαλωτίσθη ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν τοῦ Ἰουσούφ Ἀράπη.

Ποῦστε, βρε παλληκάρια μου, λίγα κι' ἀνδρειωμένα,

Πετᾶτε τὰ τουφέκια σας, σύρετε τὰ σπαθιά σας

Γιουροῦσι μέσα κάμετε, πάρτε μου τὸ κεφάλι,

Νὰ μὴν τὸ πάρῃ ν ἡ Τουρκιά, Ἰουσούφαγας ὁ σκύλλος.

Ταῦτα ἐν συνόψει ἔκρινα εὐλογον νὰ σημειώσω ἐνταῦθα τόσῳ μᾶλλον, ὅσῳ μικρὰ περὶ Γιωργοθώμου εὗρον ἐν τοῖς ἡμετέροις χρονικοῖς.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΧΡΗΣΤΟΥ ΚΑΤΕΙΚΟΓΙΑΝΝΗ.

Πρὸς τὸν Ἐξοχώτατον καὶ Μεγαλοπρεπέστατον
Πρύτανιν εἰς Ἀγίαν Μαύραν.

Ἐξοχώτατε.

Με τὸ δουλικόν μου γράμμα δὲν λείπω νὰ μὴ σᾶς προσφέρω τὰς δουλικὰς μου προσκυνήσεις καὶ νὰ σᾶς εἰδοποιήσω, ἀγκαλὰ καὶ σᾶς εἶναι γνωστὸν, ὅτι διώκομαι ἀπὸ τοὺς ἀλλοφύλους διότι ὑπερασπίζομαι τὸ δίκαιόν μου. Τὸ νὰ ἀποκτᾷ τινὰς ἀφεντάδες καὶ φίλους ἢ ἴδια φύσις καὶ αὐτὴ ἡ χρεία τὸν παρακινεῖ, τὸ νὰ φυλάττῃ ὁμῶς μετὰ ταῦτα τὴν φιλίαν καθαρὰν καὶ ἀπαρσάλευτον τοῦτο εἶναι ἴδιον στοχάζομαι τῶν φιλαλήθων φίλων. Ἐνας λοιπὸν ἀπὸ τοὺς φιλαλήθεις τούτους καυχῶμαι ὅτι εἶμαι καὶ ἐγὼ πρὸς τὴν ἐξοχώτητά σας, ἡ ὁποία στοχάζομαι νὰ μὴ μὲ ἀδικῇ, καὶ νὰ φυλάττῃ τὴν ἴδιαν καθαρὰν ἀγάπην, εἰς τὴν ὁποίαν βασιζόμενος μὲ θάρρος σᾶς εἰδοποιῶ, ὅτι χθὲς ἔμαθον μίαν ἑξαφνον εἰδήσιν, ὅτι ὁ Μοῦρτο Κάλης ἐτεχνάσθη γράφων εἰς τὴν ἐξοχώτητά σας ὅτι ὅσα κακὰ καὶ δυστυχίαι ἠκολούθησαν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Βόνιτζας ὅτι ἐγὼ τὰ ἔκαμα.

Βέβαια ὅτι φροντίζω διὰ νὰ γλύσω τὴν πατρίδα μου καὶ κατατρέχω ἐκείνους, ὅπου εἶναι ἐνωμένοι μὲ τοὺς ἀλλοφύλους, οἱ ὁποῖοι ἂν ἐμὲ κατατρέχουν, ὁ Θεὸς εἶναι δίκαιος. Οἱ ὁμογενεῖς ὁμῶς μοῦ κακοφαινεται ἕνας τὸν ἄλλον νὰ κυνηγᾷ καὶ ὅλοι μαζὺ διὰ τὴν καχίαν τους χώνονται εἰς τὸν ἴδιον λάκκον, ὅπου σκάφτουν μὲ τὰ χέρια τους.

Ἀφεντάδες μου, ἀκούσατε, παρακαλῶ, μὲ ἐκείνην τὴν συνειθισμένην σας καὶ φιλοδικαίαν καλοκἀγαθίαν καὶ τὰ ἐδικά μου δίκαια παράπονα ἐν συντόμῳ, καὶ πάλιν ἡ προσταγὴ σας δὲν μένει ἀνενέργητος.

Ἀφεντάδες, σὰς εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ ἀλλόφυλοι ὄχι μόνον τὴν περιουσίαν μας ἄρπαξαν καὶ τὰ ὀσπήτιά μας κατεδάφισαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ αἶμα ἡμῶν καὶ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παιδιῶν μας διψοῦν καθ' ἐκάστην. Ὅθεν διὰ νὰ φυλάξωμεν καὶ τὴν τιμὴν μας, προστρέχομεν εἰς τὴν ἐξουσίαν σας γνωρίζοντες τὴν φυσικὴν καὶ φιλόχριστον φιλοξενίαν σας. Ἀλλ' ἡ ἀχόρταγος καὶ ἀνήσυχος κακία τῶν ἀλλοφύλων καὶ ἡ ὁμογνωμία μερικῶν ἐδικῶν μας ὁμοπίστων ἐπροχώρησε τόσον, ὥστε νὰ ταραῖξουν τὴν ἡσυχίαν μας καὶ ἐδῶ εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν ὁμοπίστων μας. Ἀνένθυμθοῦν τὴν θρηκείαν μας καὶ ὅλα τὰ ἐπακόλουθα, τότε μοῦ φαίνεται θέλει λάβομεν ἄλλα μέτρα, διότι ὅποιος προνοᾷ, στοχάζομαι ὅτι δὲν μετανοᾷ. — Ταῦτα μὲ ὅλον τὸ σέβας καὶ περιμένω τὴν εὐσπλαγχνον καὶ πατρικὴν σας προσταγὴν, ἐπειδὴ ἡ ὑμετέρα σφωτάτη Ἐξοχότης δύναται ἐν συντομίᾳ νὰ γνωρίσῃ τὰς καταδρομὰς τοῦ γένους μας τόσον ἀπὸ ἀλλοφύλους ὅσον καὶ ἀπὸ μερικοὺς ὁμοπίστους μας.

13 Ἰουνίου 1802, Ζαβέρδα.

Τῆς ὑμετέρας ἐξοχότητος
Δούλος ταπεινὸς καὶ πρόθυμος
ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΑΤΖΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ.

Τοὺς δὲ ὁμοπίστους τούτους προδότας τόσον ἐβδελύττοντο οἱ ἐθνικώτατοι Λευκάδιοι, ὥστε ὁ ἀρματωλὸς Καραϊσκος, ὀφείλων κατὰ προσταγὴν τοῦ σατράπου Ἀλῆ Πασᾶ νὰ πορίζηται τὰ ζωάρκια ἐκ Λευκάδος, ἔγραψε τὸ ἐξῆς γραμματίον πρὸς τοὺς ἄρχοντας τῆς νήσου.

«Τίμιοι καὶ εὐγενεῖς ἄρχοντες Ἀγίας Μαύρας, προσκυνῶ. Ἐ-

πειδὴ ὁ Βεζήρης ἀφέντης μου μὲ ἐπρόσταξε νὰ ψωνίζωμε στὸ
χασαπᾶ σας, στέλνω τὰ παλληκάρια μου. — Λογιάζω νὰ μὴ ξεύ-
ρετε ὅτι προσκυῶ καὶ ἐγὼ Πατέρα, Υἱὸν καὶ Ἅγιον Πνεῦμα,
Τριάδα ἑμοούσιον καὶ ἀχώριστον.

2 Ἀλωναριοῦ 1804.

Εἰς τοὺς ὀρισμούς σας

ΚΑΡΑΪΣΚΟΣ.

Ἡ ἀχώριστος ἐκείνη Τριάς, ἣν ὡς σύνθημα ἐξεφώνει τότε ὁ
τὴν ἑαυτοῦ ἁμαρτίαν συναισθανόμενος Ἕλλην μαχητής, ἔμελλε
μετ' ὀλίγον διὰ τῶν τριῶν ἱερωτέρων τῆς καρδίας αἰσθημάτων, τῆς
Θρησκείας, τῆς Πατρίδος καὶ τῆς Ἐλευθερίας, νὰ συνενώσῃ ἀχω-
ρίστως τοὺς Ἕλληνας εἰς τὸν ἑνδοξόν ἐκείνον τῆς ἐθνεγερσίας
ἀγῶνα.

ΣΑΜΟΥΗΛ — ΒΟΤΖΑΡΗΣ — ΛΑΜΠΡΟΣ ΖΑΒΕΛΛΣ. — Πε-
ρὶ τῶν τριῶν τούτων ὡς λίαν γνωστῶν οὐδὲν λέγομεν. Περὶ τοῦ
δευτέρου ἀρκεῖ μόνον νὰ σημειώσωμεν ἐνθάδε ὅτι, προσκαλέ-
σας ὁ Ἀλῆς ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν τὸν ὑπὸ τὴν ὑπηρεσίαν αὐ-
τοῦ Καναβόν, ὀργίλος καὶ τετραγαγμένος, «Εἴμεθα μόνοι, λέγει.
Σὺ γνωρίζεις τὴν θέσιν μου, βλέπεις τὸ πλῆθος τῶν ἐχθρῶν μου.
Μάθε ὅτι τὸ κατ' ἐμὲ δὲν φοβοῦμαι εἰ μὴ τρία τινὰ ἐν τῷ κό-
σμῳ τούτῳ. Μάντευσον εἰ δυνατὸν, τίνα; — Πρώτιστον πάντων
ἀναμφιβόλως, ἀπεκρίθη ὁ Καναβός, τὸν Θεόν. — Τὸν Θεόν; Ποτὲ
δὲν τὸν ἐφοβήθην, ἐκράγασε μετὰ περιφροσύνης ὁ Ἀλῆς. — Τό-
τε δὲν δύνامي νὰ μαντεύσω, εἶπεν ὁ Καναβός. — Πρῶτον φοβοῦ-

μαι ὑπὲρ πάντα ἄλλον τὸν Σουλιώτην Χρῆστον Βότζαρην, δευ-
τερον τὸν Γιουσούφ Μπέην, Κιχαγιᾶν τῆς σουλτάνας Βαλιδές, καὶ
τρίτον . . . Τίνα; ἠρώτησεν ὁ Καναβός. — Τρίτον; σὲ αὐτόν! »

ΓΙΩΡΓΟΣ ἀπ' τῇ Λάμαρῃ — ΔΗΜΟΣ — ΣΤΟΥΡΝΑΡΗΣ. —

Ἦσαν καὶ οὗτοι ἐκ τῶν τολμηροτέρων τῆς ἐποχῆς καὶ ἐξ ἐκεί-
νων, οἵτινες, προαισθανόμενοι τὴν ὥραν τῆς ἀναστάσεως, ἔνοπλοι
φύλακες ἐγρηγόρουν πάντοτε ἐπὶ τῶν ὁρέων.

Ἐγίνωσκεν ὁ Ἀλῆς ὅτι ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ αὐτοῦ ὠργανίζετο
συνωμοσία τρομερὰ καὶ ἄγρυπνος διὰ τῶν κατασκόπων αὐτοῦ πα-
ρηκολούθει εἰς τὰ διαβήματα τῶν ἰσχυροτέρων αὐτοῦ ἐχθρῶν,
ἐν οἷς ἐλογίζετο καὶ τὸν Ἰγνάτιον, ὅστις καὶ μετὰ τὴν ἀποτυχίαν
τοῦ Βλαχάδα ὥς ἐκ θαύματος ἠδυνήθη νὰ διαφύγῃ τὴν ἀγχόνην
ἀπελθὼν εἰς Κέρκυραν.

Πάντα τὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην γενόμενα γινώσκουσιν οἱ
ἐπιζήσαντες. Θυμιάζω μόνον πῶς οὐδεὶς μέχρι τοῦδε ἠθέλησε
ν' ἀσχοληθῇ διαφωτίζων τὰς ἡμέρας, καθ' ἃς ἐν πάσῃ τῇ Ἡπεί-
ρῳ ὥσπερ τις ὑπόγειος δύναιμις ἐφαίνετο ὑποσείουσα τὸ κράτος
τῶν Ὀθωμανῶν καὶ ἀγγέλλουσα τὴν ὥραν τῆς ἀνεγέρσεως. Μετ'
οὐ πολὺ, τοῦτέστιν ὅταν ὁ λίθος τοῦ τάφου καλύψῃ καὶ τοὺς ὀ-
λίγους ἐκείνους, οἵτινες αὐτόπται τῶν γεγονότων δύνανται εἰσε-
τι νὰ μαρτυρήσωσιν ἀντὶ ἐπισήμων ἐγγράφων, μετ' οὐ πολὺ, λέ-
γω, πυκνὴ ὁμίχλη θέλει καλύψῃ καὶ ὀνόματα καὶ πράγματα.
Κενὸν μέγα θέλει ὑπάρχει ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἡμῶν ἱστορίᾳ· θέλει ἐλ-

λείπει ὁ πρόλογος ὁ διασαφῶν τὸν κατὰ τὸ 1821 ἔθνικὸν ἀγῶ-
να. Θέλουσι στερηθῇ μνημοσύνην οἱ καὶ πρότερον παθόντες ὑπὲρ
τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος, καθ' ἧς ἐμάχοντο τότε πᾶσαι καὶ
ἐπιχθόνιοι καὶ ὑποχθόνιοι δυνάμεις.

(Ζ) Ἴνα μὴ τις παρατηρήσῃ, καὶ δικαίως ἴσως, ὅτι ὁ πρὸς
τὸν Ἀλὴν ἀπότομος καὶ λίαν προσβλητικὸς τοῦ Ἰγνατίου τρόπος
δὲν ἔχεται πιθανότητος, διότι τοιοῦτος τύραννος δὲν ἤθελεν ὑπο-
μείνει ἀτακράχως τὸν ἔλεγχον τῶν κακουργημάτων αὐτοῦ, νομί-
ζω ἀναγκαῖον νὰ ἐκθέσω ἐνθάδε διὰ βραχέων τὸ ἐξῆς ἱστορικὸν
γεγονός.

Ἐξ ἑν Ἰωαννίνους ὁ Σείκ 'Ιουσούφ, ἀνὴρ σεβάσμιος διὰ τε τὴν
ἀγνότητα τῶν ἠθῶν καὶ τὴν παρρησίαν, μεθ' ἧς πολλάκις ἐστιγ-
μάτιζε τὴν ὠμότητα τοῦ τυράννου. Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν
Γαρδικιωτῶν καὶ τὴν σφαγὴν τοῦ Δεμήρ Δόστ καθ' ἧς ἡμέρας
τὰ μαρτύρια καὶ αἱ ἀπαγχονίσεις κατέπληξαν τὴν Ἡπειρον, εἰ-
σέρχεται οὗτος εἰς τὸ σατραπεῖον. Οἱ σωματοφύλακες ἐντρομοὶ
κλίνουσι τὸν αὐχένα ἐνώπιον τῆς ὀργῆς αὐτοῦ. Βλέπουσι τὸν
ἄνδρα διευθυνόμενον πρὸς τὴν αἵθουσαν, ὅπου ὁ Ἀλῆς εὗρίσκε-
ται, καὶ ὅμως οὐδεὶς ἀποτολμᾷ ν' ἀναχαιτίσῃ τὴν ὁρμὴν τοῦ
προφήτου.

Ὁ Ἀλῆς μάλιστα ἰδὼν αὐτὸν ἐγείρεται ἀπὸ τοῦ κλιντήρος, ὅπου ἀνε-
παύετο, καὶ προσκαλεῖ τὸν Ἰουσούφ νὰ καθίσῃ. Ὁ δὲ ἀποποιήται καὶ
μετὰ φωνῆς βροντώδους· « Δὲν ὑπάρχει, λέγει, οὐδὲ σπιθαμὴ τοῦ τά-

πητος, ὃν ἤδη πατῶ, δὲν ὑπάρχει ἐν τῇδε τῇ αἰθούσῃ οὐδὲ ἐν ἔπι-
πλον, ἔνθα νὰ μὴ βλέπω τὴν ἀρπαγὴν καὶ τὸ αἶμα. Ὁ κλιντήρ, ἐφ' ὃν
με προσκαλεῖς νὰ καθίσω, ὑπῆρξεν ἴσως ὁ τόπος τῆς ἀγωνίας τῶν
ἀδελφῶν σου. Τὰ ξίφη, τὰ ἐπὶ τοῦ τοίχου κρεμάμενα, ἡμβλύν-
θησαν ἐπὶ τῶν κρανίων τῶν Σουλιωτῶν. Βλέπω ἐνώπιόν μου
τὸν τάφον τῆς Ἐμινές, τῆς ἐναρέτου συζύγου σου, ἣν σὺ ἐφόνευ-
σας. Ἀπὸ τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἵσταμαι, ὁ ὀφθαλμὸς καθορᾷ τὴν λί-
μνην, ἔνθα ἐπνίξας δέκα ἑπτὰ μητέρας, πολὺ καθαρωτέρας τῶν
χειλέων τῶν ἐκφωνησάντων τὴν καταδίκην αὐτῶν, καὶ ἔνθα τό-
σα καὶ τόσα θύματα τῆς μανίας σου καθ' ἐκάστην ἀπόλλυνται.
«Φθάνει, φθάνει, ἐκραύγασε δακρύων καὶ στενάζων ὁ Ἀλῆς. Μή
με καταρασθῆς» . . .

Ὁ Ἰουσοῦφ ἐξέρχεται τῆς αἰθούσης ἀποτινάσσων ἀπὸ τῶν
σανδάλων τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν αὐτοῦ καὶ διασχίζων τὰ
στήφη τῶν σωματοφυλάκων, οἵτινες, ὡς ὑπὸ θρησκευτικοῦ φόβου
κατεχόμενοι, οὐδὲ ν' ἀναβλέψωσι πρὸς αὐτὸν ἐτόλμησαν.

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ περὶ τοῦ Ἰουσοῦφ ἰσορούμενα. Ἀλλὰ περὶ τοῦ
Ἰγνατίου σημειωτέον ὅτι ἦτο ἐπίσημον μέλος τῆς Ἐταιρίας, ἥτις
παρεσκεύαζεν ἤδη ἐν τῷ κρυπτῷ καὶ προωδοποίει τὰ τῆς ἐπα-
ναστάσεως, ἣν ὁ Ἀλῆς διενοεῖτο νὰ τρέψῃ πρὸς τὸ ἴδιον συμ-
φέρον, δι' ἣν αἰτίαν καὶ παρίσταται ἐνθάδε ἀποκαλύπτων πρὸς
τὸν Ἰγνατίον τὸ μέγα σχέδιον, ὅπερ ἐμελέτα, τὴν ἰδίαν ἀπὸ
τοῦ Σουλτάνου ἀνεξαρτησίαν καὶ ἴσως αὐτοῦ τοῦ θρόνου τὸν
σφετερισμόν. Καὶ ἀληθῶς οὐδεὶς ἀγνοεῖ ὅτι ἐπέτυχε νὰ εἰσδύ-

ση εἰς τὸ μυστήριον τῆς Ἑταιρίας καὶ ὅτι πρὸς τὰ μέλη τῆς ἀδελφότητος παρεῖχεν ἐλπίδας συνεργείας ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ αὐτῆς· ὅτι θεία δύναμις ἐτύφλωσε τὴν Πύλιν ὅτε ὁ Ἀλῆς, ἐπιορκῶν ἔφραζε τὸ ἀπόρρητον καὶ ἐμήνυε τοὺς συνωμώτας αἰτῶν ἀντὶ τῆς προδοσίας τὴν χάριν τῆς ζωῆς· ὅτι πάλιν ἐνεργεία τῆς θείας δυνάμεως ἢ τε καταδίωξις τοῦ Ἀλῆ καὶ ὁ ἀποκλεισμός αὐτοῦ συνέβησαν καθ' ἃς ἡμέρας ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις εἶχεν ἀνάγκην μικρᾶς τινὸς ἀνέσεως ὅπως ἐνισχυθῇ, ταῦτα γινώσκουσιν ἅπαντες οἱ ἀσμένως τὰ Ἑλληνικά μελετῶντες. Διὸ καὶ ἀπλὴν μνείαν ἔχρινα ἱκανὴν εἰς διασάφησιν τῶν ἐν τῷ ἄσματι ἀναφερομένων.

КНИЖКА ПЪРВАТА.

ВЪВЕДЕНИЕ.

И КЪРА ПРОЗУНА.

ΑΣΜΑ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Η ΛΙΤΑΝΕΙΑ.

Ἦλθεν ἡ ὥρα ἡ στερνὴ, ἦλθεν ἡ ἀγωνία
Κ' ἐκίνησ' ὁ Ἰγνάτιος στὴ φυλακὴ νὰ πάγῃ.
Μὲ τί καρδιά θὰ ταῖς ἰδῇ, μὲ τί καρδιά θὰ κλείσῃ
Τόσα καὶ τόσα βλέφαρα καὶ πῶς θὰ ν' ὑπομείνῃ
Ν' ἀκούσῃ τόσους στεναγμοὺς καὶ τόσ' ἀπελπισία!
Χίλιαις φοραῖς ἐσήκωσε 'ς τὸν οὐρανὸ τὸ βλέμμα
Κ' ἐπαρακάλεσε θερμὰ τὸν Πλάστη νὰ τοῦ δώσῃ
Βοήθεια καὶ δύναμη νὰ ταῖς παρηγορήσῃ.
Σιωπηλὸς ἀκολουθεῖ ὀπίσω του κι' ὁ διάκος
Καὶ τοῦ βαστᾶ τὸ θυμιατὸ καὶ τὰ ἱερὰ τὰ σκεύη.
Μοσχοβολάει ὁ λίβανος καὶ φαίνεται ὁ καπνὸς του
Μὲς τὸ σκοτάδι τῆς νυκτὸς σὰν ἄλλος γαλαξίας.
'Ανέβαινεν, ἀνέβαινε καὶ λὲς πῶς σημαδεύει
Τὸ δρόμο, ποῦ θὰ τρέξουνε τόσαις ψυχαῖς ἀπόψε.
'Ἡ μυρωδιά του ἐξύπνησε τὴ χήρα στὸ κρεβάτι,
Τὴ θυγατέρα, πῶρφανὴ τὴν ἄφηκεν ἡ μάνα

Καὶ τὸν πατέρα, πῶθαψε μονάκριβο παιδί του.
Καὶ στεναγμοὶ καὶ δάκρυα χίλιαις εὐχαῖς καὶ σχώρια
Ἄκοῦς νὰ ψιθυρίζωνται, κρυφᾶ νὰ συνοδεύουν
Τὸ θυμιατό, ποῦ ἐσήμαινε τὴν ὥρα τοῦ θανάτου.

. . . .

« Διάκε μου, σύρε, χτύπησε, φώναξε νὰ σ' ἀνοίξουν
Κι' ἂν σ' ἐρωτήσουν τί ζητεῖς, πρόφερε τῶνομά μου ».

. . . .

Ἄνοιξε ἡ θύρα διάπλατη κ' ἐχτύπησε μὲ βία,
Ζερβιά, δεξιὰ γιὰ νὰ δεχθῇ, ν' ἀφήσῃ νὰ περάσῃ
Τὸ Θεῖο Δισκοπότηρο, τὸ Λυτρωτὴ τοῦ κόσμου.
Ἄχνος, ἄχνος σὰ λείψανο ἐπρόβαλε ὁ Ταχῆρης
Καὶ σιωπηλὸς ἐκίνησε νὰ δείξῃ στὸ Δεσπότη
Ποῦ καρτεροῦν ἡ Δεκαφτὰ μὲ τὴν Κυρὰ Φροσύνη.
Τὸ πάτημά του σταματᾷ, σπρώχνει μ' ὀρμὴ κι' ἀνοίγει.
Σκύφτ' ὁ Δεσπότης καὶ περνᾷ, τὸν ἀκλουθαί ὁ διάκος.
Κ' ἐνῶ ὁ Ταχὴρ ἐξάπλωσε τὸ χέρι του νὰ κλείσῃ
Τὴ θύρα, ποῦ μισάνοιχτη χάσκει σὰ στόμα λύκου,
Βραχνὰ φωνάζει: « Ἰγνάτιε, λίγος καιρὸς σοῦ μένει ».
Ἢ μαύραις, ὅταν ἄκουσαν τῶνομα τοῦ Δεσπότη,
Ἐπέταξαν τριγύρω του, ἐμπρός του γονατίζουν,
Τὰ ῥάσα τοῦ Ἰγνατίου, τὰ χέρια του φιλοῦνε,

Γλυκὰ τὸν ὀνομάζουνε, γυρεύουν τὴν εὐχή του.

ΙΓΝΑΤΙΟΣ.

Γιατί, Φροσύνη μου καὶ σὺ δὲν ἔρχεσαι σιμά μου;
Δὲν εἶμ' ἐγὼ πατέρας σου; Δὲ μὲ γνωρίζεις πλέον;
Ἐλα, παιδί μου, μὴ φοβοῦ, εἰν' ἔσπλαχνος ὁ Πλάστης.
Δὲ βλέπεις, μ' ἔστειλε σ' ἐσέ, ἀνοιξε τὴν ψυχὴ σου
Καὶ ῥίξ' ἐδῶ στὰ στήθη μου τὰ πάθη σου Φροσύνη.

. . . .

Ἀγγελικὸ μειδιάμα στὰ χεῖλη τοῦ Δεσπότη
Ἀνέτειλε κ' ἐφώτισε τὴ δύστυχη τὴ Φρόσω.
Ἐσταύρωσε τὰ χέρια της, τὸ μέτωπό της σκύφτει
Καὶ γονατίζει κατὰ γῆς. Πῶς τρέμει! πῶς σπαράζει!

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Δεσπότη μου, πνευματικέ, ῥαγίζετ' ἡ καρδιά μου.
Πῶς θὰ σοῦ εἰπῶ τὸ κρίμα μου καὶ σὺ πῶς θὰ τ' ἀκούσης!
Ἐπίστευες ἡ Φρόσω σου ν' ἀφήσῃ τὰ παιδιά της,
Νὰ λησμονήσῃ τὸ Θεό, τοῦ γάμου τὸ στεφάνι
Καὶ νὰ δοθῇ στὴν ἀγκαλιά, Δεσπότη, τοῦ Μουχτάρη;
Ἄλλο δὲν ἔχω νὰ σοῦ εἰπῶ . . . Θεέμου, σχώρεσέ με!

ΙΓΝΑΤΙΟΣ.

Εἶναι μεγάλο, φοβερό τὸ κρίμα σου παιδί μου.
Φροσύνη, πῶς ἠμπόρεσες ὡς τώρα νὰ βαστάξης
Τέτοιο σκορποιοῦ σὰ ζήθη σου καὶ τέτοιο μαῦρον Ἄδη.
Ἐγὼ σ' ἀνάθρεψα μικρή, σ' ἐφύλαξα κρυμμένη
Σὰν νᾶμουνα πατέρας σου, καὶ τώρα ποῦ σὲ βρίσκω!
Ἄρνήθηκες τὸν ἄνδρα σου. Τὰ δυό σου τ' ἀγγελοῦδια
Σέρνονται μὲς τὰ Γιάννινα. Ὁ κόσμος τὰ κυττάζει,
Τὰ δείχνει μὲ τὸ δάχτυλο, σκληρὰ τὰ καταριέται.
Καὶ σύ, καὶ σὺ στὴ μέθη σου καὶ μὲς τὴν ἁμαρτία,
Μὲς τὴ χαρά, στὰ πλούτη σου, ποτὲ δὲν τὰ θυμήθης.
Μιὰ νύχτα, ποῦ τὰ τύφλωσεν ἡ πεῖνα κ' ἡ ὀρφάνια,
Τᾶδερνε τάνεμόβροχο, τὸ χιόνι, τὸ χαλάζι,
Χωρὶς νὰ ξεύρουν τᾶχαρά σου χτύπησαν τὴ θύρα.
Σοῦ φώναξαν, σοῦ γύρεψαν, παιδί μου, ἐλεημοσύνη
Ἐν ἀπλοχέρι ἄχερο νὰ σρώσουν γιὰ κρεββάτι,
Κ' ἓνας σου σκλάβος ὥρμησε καὶ τᾶδιωξε σὰ σκύλος,
Μήπως ἡ κλάψαις, ἡ φωναῖς τὸν ὕπνο σου ταραξούν.
Παιδί μου, πῶς δὲν τᾶχουσες! Καὶ ποιὰ καὶ ποιὰ μητέρα,
Φροσύνη, δὲν ἐξύπνησε στὸ θρήνο τοῦ παιδιοῦ της;

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Ἐλέησόν με, Πλάστη μου! Πατέρα μου, ἐσπλαχνία!

ΙΓΝΑΤΙΟΣ.

Καὶ πῶς, καὶ πῶς λησμήνησες ὅτ' ἦσουν Ἑλληνίδα
Κι' ἀγάπησες τοῦ Ἀλήπασα, Φροσύνη μου, τὸ τέκνο.
Τὰ χέρια, ποῦ ἐμαρτύρεψαν καὶ σφάζουν τὴν Ἑλλάδα,
Τὴν Ἑπειρο, τὴ μάνα σου, Φροσύνη, πῶς τ' ἀφῆκες
Ἐπάνω σου νὰ ἐγγίσουνε καὶ νὰ σὲ φαρμακώσουν;
Χίλιαις φοραῖς σὰ σ' ἔπερνα ἐδῶ στὰ γόνατά μου
Καὶ σ' ἔσφιγγα στὰ στήθη μου, Φροσύνη μου, δὲ σοῦπα
Πῶς θάλθῃ ἡμέρα καὶ καιρὸς καὶ σὺ νὰ γίνῃς μάνα
Καὶ σῶρκιζα νὰ θυμηθῇς νὰ θρέψῃς τὰ παιδιὰ σου
Ποτίζοντάς τα κάθ' αὐγὴ εὐχαῖς γιὰ τὴν πατρίδα
Καὶ μῖσος, μῖσος ἄσπονδο, κατάραις καὶ φαρμάκι
Γιὰ 'κείνους, ποῦ τὴ σάρκα της ξεσχίζουν καὶ πατοῦνε;

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Ἐλέησόν με, Κύριε! Πατέρα μου, ἐσπλαχνία!

ΙΓΝΑΤΙΟΣ.

Καὶ σύ, καὶ σὺ τοὺς ἔδωκες παιδί μου τὴν καρδιά σου,
Τοὺς ἔδωκες τὸ αἷμά σου, τὰ μητρικά σου σπλάχνα.
Αἷμα καὶ σπλάχνα Ἑλληνικὰ νὰ τὰ μολύνῃ ὁ Τοῦρκος!...
Καὶ πῶς δὲν ἐφοβήθηκες μὴ μέσα σου φυτρώσῃ

Κάνένα τέρας φοβερό, κάμμιά μεγάλη φλόγα
Και βγῆ στὸν κόσμον σὰ σπαθὶ καὶ κάψη καὶ θερίση
Καὶ ἰδῆς, καὶ ἰδῆς τὴν Ἥπειρον, Φροσύνη, σκοτωμένη
Ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ παιδιοῦ, πανάθρεψ' ἡ κοιλιά σου;
Μᾶς ἐλυπήθηκε ὁ Θεός! Τ' ἀλλόφυλο τὸ αἶμα
Φύτρο, καρπὸ δὲν ἔδωκε κ' ἔμεινε πάντα στεῖρο.
Ἐσώθηκε τὸ γένος μου, ἔμεινε τῆς φυλῆς μου
Ἀμίαντη καὶ καθαρή ἡ σάρκα καὶ τὸ πνεῦμα·
Φροσύνη, τ' εἶναι πῶκαμες; πῶς ἐτυφλώθης τόσο;

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Ἐλέησόν με, Κύριε! Πατέρα μου, ἐσπλαχνία!

ΙΓΝΑΤΙΟΣ.

Εἶναι μεγάλο, φοβερό τὸ κρίμα σου, παιδί μου,
Καὶ μόνο τὸ μαρτύριο δύναται νὰ τὸ πλύνῃ.
Φροσύνη μου, τὸ δέχεσαι; μ' ἀγάπη χωρὶς πίκρα;
Θέλεις νὰ ἰδῆς τὸν οὐρανό; κύτταξε, σὲ προσμένει
Μὲ ταῖς ἀγκάλαις ἀνοιχταῖς ἡ μάνα τοῦ Θεοῦ μας.

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Ἐλέησόν με, Κύριε! Πατέρα μου, τὸ θέλω.

ΙΓΝΑΤΙΟΣ.

Θέλεις νὰ ἰδῆς, Φροσύνη μου, τὴ μαύρη σου μητέρα,
Ποῦ τόσο τὴν ἐπίκρανες, καὶ νὰ τὴν ἀγκαλιάσῃς;

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Τὸ θέλω, ναί, πατέρα μου, σπλαχνίσου με, τὸ θέλω.

ΙΓΝΑΤΙΟΣ.

Θεέ μου πολυέλεε, ἐπίβλεψον καὶ ἵδε
Τὴν τόσῃν της μετάνοιαν καὶ δέξου τήνε Πλάστη!
Δέξου κι' αὐταῖς ταῖς δύστυχαις καὶ παρηγόρησέ ταις!

. . . .

Τὸ πετραχήλι ἐσήκωσε, ἐπάνω των τὸ ῥίχνει
Καὶ ψιθυρίζει τὴν εὐχὴν γιὰ τοὺς ψυχοῤῥαγοῦντας,
Παίρνει τὸ δισκοπότηρο στὰ χέρια του ὁ Δεσπότης
Ὁ Διάκος ἐγονάτισε, τὸ μνήσθητί μου ψάλλει
Καὶ λάμπει, λάμπ' ἡ φυλακὴ κι' ἀναγαλλιάζει ὁ κόσμος.
Στοῦ δείπνου τὸ μυστήριον προσέρχετ' ἡ Φροσύνη . . .
«Σχωρέσατέ την, Χριστιανοί» — «Ὁ Θεὸς νὰ τὴν χωρέσῃ.»
Ἐμοίρασε ὁ Ἰγνάτιος μὲ τὴ χρυσὴ λαβίδα,
Ποῦ ἀστράφτει μὲς στὰ δάχτυλα, τὸ ἀφθαρτὸ τὸ σῶμα,
Τὸ αἷμα τὸ σωτήριο. Μυρίζει τὸ λιθάνι . . .

Ἀγιάσανε κ' ἡ δεκαφτὰ μὲ τὴν Κυρὰ Φροσύνη.

ΙΓΝΑΤΙΟΣ.

Παιδιά μου, μὴ δειλιάσετε! Ἐλᾶτε νὰ σᾶς δώσω
Τὸ ὕστερό μου τὸ φιλί. Ἦ ὥρα πλησιάζει.
Εὐτυχισμέναις! Τοῦ Θεοῦ τὸ πρόσωπο θὰ ἰδῇτε!
Παρακαλέστε τον γιὰ μέ, εἰπέτε του, Φροσύνη,
Νὰ θυμηθῇ, νὰ σπλαχνισθῇ τὴ μαύρη τὴν Ἑλλάδα. . . .

. . . .

Ἄνοιξε ἡ θύρα κι' ὁ Ταχὴρ πάλαι βραχνὰ φωνάζει
«Δεσπότη, ἡ ὥρα ἐπέρασε, εἶναι καιρὸς νὰ φύγῃς».

ΙΓΝΑΤΙΟΣ.

Παιδιά μου... ἀκόμη ἓνα φιλί... φθάνει, παιδιά μου φθάνει...
Φροσύνη, τὸ μαρτύριο ἀπόψε θὰ σ' ἀγιάσῃ.
Μὴ λυπηθῇτε τὴ ζωὴ, μὴ χύσετ' ἓνα δάκρυ. . .
Ἄν ἀγαπᾶτε τὸ Χριστό . . . ἂν ἤσασθε Ἑλληνίδες . . .

. . . .

Ἐφυγεν ὁ Ἰγνάτιος· ἔμειναν μόναις . . . μόναις.

. . . .

Στὴ θύρα στέκεται ὁ Ταχὴρ σὰ Χάρος, ποῦ προσμένει
Καὶ κάθε μιὰ μὲ τῶνομα ταῖς προσκαλεῖ νὰ βοῦνε.

Προβαίνουν δυό, πραθαίνουν τρεῖς, προβαίνουν πέντε δέκα,
 Προβαίνουνε κ' Ἡ Δεκαφτὰ μετὴν Κυρὰ Φροσύνη.
 Καὶ ταῖς μετρᾷ σὰν πρόβατα, χτυπῶντας 'ς τὰ κεφάλια
 Τ' ἀφωρεσμένο δάχτυλο, ποῦ ἀνεβοκατεβαίνει.
 Ἦσαν σωσταῖς . . . δὲν ἔλειπε κάμμιὰ φυλακωμένη.

Ἀφήκανε τὴ φυλακή. Τὰ χεῖλη των ἀνοίγουν
 Νὰ καταπιοῦνε τὴ δροσιά, ποῦ ἐπάνω των ῥαντίζει
 Σὰν ἁγιασμόν οὐράνιο τοῦ φίλου των τὸ χέρι.
 Ὅλα τὰστέρια λάμπουνε, δείχνουνε τὴ χαρά τους,
 Δὲν ἀνασαίνει ὁ ἄνεμος, φοβεῖται νὰ φυσήσῃ,
 Μὴ σηκωθοῦνε σύγνεφα καὶ σβύσουνε τὰ φῶτα.

Τὰ ζωντανὰ τὰ λείψανα, ἡ μαύρη λιτανεία
 Ἀκολουθεῖ τὸ δρόμο της πάντα μ' ἄργὸ τὸ βῆμα.
 Ἀκόμη δὲν ἐφάνηκε στὰ μάτια των ἡ λίμνη! . .
 Καὶ περπατοῦν καὶ περπατοῦν...καὶ κατὶ λίγο ρίχνουν
 Κρυφᾷ κρυφᾷ τὰ βλέμματα, νὰ ἰδοῦν μὲς τὸ σκοτάδι
 Κάνένα πρόσωπο γλυκό, ν' ἀκούσουν ἓνα σχῶριο.
 Ἀνοίγ' ἓνα παράθυρο, δὲ φαίνεται ποῖος εἶναι.
 Ἀκουσαν λίγα δάκρυα, ποῦ ἐστάζανε στὸ χῶμα,
 Καὶ μιὰ φωνούλα μυστική, ποῦ ταῖς σχωρᾷ καὶ σβύεται.
 Ὁ οὐρανὸς ταῖς ἔβλεπε, ταῖς συνοδεύει πάντα

Καὶ κάπου κάπου πέφτουνε στὸ δρόμο τους τὰστέρια,
Λὲς καὶ ταῖς ρίχνουνε φιλιά, λὲς καὶ ταῖς χαιρετοῦνε.

Ἀκολουθοῦσεν ὕστερη ἀπ' ὅλαις ἡ Φροσύνη,
Ἀχνὴ ἀχνὴ κ' ἀδύνατη ἀπὸ τὴν κακοπάθεια.

Σιμά της ἔφεκε ὁ Ταχήρ, ὁ μαῦρος ἄγγελός της,
Καὶ τὴν ῥωτᾷ ἂν ἀπόστασε, ἂν θέλῃ νὰ καθίση.

.

TAXHP.

Φροσύνη, πῶς δὲ μοῦ μιλεῖς καὶ πῶς δὲ μὲ κυττάξεις;
Τί κρίμα τέτοιο πρόσωπο, τί κρίμα τέτοια κάλλη
Νὰ τὰ χαροῦνε τὰ νερά, τὰ κύματα τῆς λίμνης!
Γιατί, Φροσύνη, δὲν ἀκοῦς τὰ λόγια τοῦ Βιζήρη;
Σ' ἀγάπησεν ὁ δύστυχος, σῶδωκε τὴν καρδιά του,
Τὰ πλούτη του, τὴ δόξα του, σοῦ ἐφίλησε τὰ πόδια
Καὶ σὺ τὸν κατεφρόνεςες! Πές μου, Φροσύνη, πές μου,
Ὅλαις αὐταῖς, ποῦ θάλθουνε μαζὺ μὲ σέ στὸ μνημα,
Κι' ἀφίνουν ἄνδρα καὶ παιδιά, γιατί δὲν ταῖς λυπᾶσαι;
Μ' ἔνανε λόγο σου γλυκό, μ' ἔνα χαμόγελό σου
Θαῦρῃ τὴ μάνα τὸ παιδί, ποῦ νηστικὸ προσμένει
Μὲς τὴν κουνιὰ τὸ γάλα του καὶ σκούζει πεινασμένο.
Καὶ σύ, Φροσύνη μου εὐμορφη, ὅσο νὰ φέξῃ ἡ μέρα,

Στὸ θρόνο σου θὰ κάθῃσαι καὶ δοῦλό σου θὰ μ' ἔχῃς.
Φροσύνη, πῶς δὲ μοῦ μιλεῖς καὶ πῶς δὲ με κυττάζεις;

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Ἐλέησόν με, Κύριε, καὶ μὴ με παραιτήσης!

ΤΑΧΗΡ.

Γιατί, γιατί νᾶσαι σκληρή, νὰ μὴ ψυχοπονιέσαι
Τόσα κρεβάτια νυφικά, π' ἀπόψε θὰ χηρέψουν!
Κύταξ' ἐκείνη τὴ μικρὴ μὲς τὰ λευκὰ ἐνδυμένη,
Εἶν' ἡ Ἑλένη σου ἡ πιστή, ποῦ τόσο σ' ἀγαποῦσε!
Λυπήσου τὴν Φροσύνη μου. Τί κρίμα τὰ μαλλιά της
Νὰ μὴ στολίσῃ ὀλόχρυσο τοῦ γάμου τὸ στεφάνι!
Κ' ἐκεῖν' ἡ ἄλλη, πῶρχεται σιμ' ἀπὸ τὴν Ἑλένη,
Εἶν' ἡ γλυκεῖα ξαδέλφη σου, ἡ συνωνόματή σου.
Ὁ Μῆτρος τὴν ἀγάπησε, τὴν ἔκλειψ' ἓνα βράδυ
Καὶ σὺ τὴν ἐστεφάνωσες, δὲν ἔκλεισ' ἓνας χρόνος.
Γιὰ ιδές τηνε, τὰ χέρια της πῶς τᾶχει σταυρωμένα,
Πῶς περπατεῖ περίλυπη καὶ πῶς κυττάζει πάντα
Τὰ στήθη της, Φροσύνη μου, λευκὰ λευκὰ σὰ χιόνι.
Μέσα στὰ σπλάχνα της χτυπᾷ τὸ πρῶτο τὸ παιδί της.
ὦ! χάρισέ της τὴ ζωή, Φροσύνη, μ' ἓνα λόγο.

Ἦ μαύρ' εἶν' ἐτοιμόγεννη! Γιατί νὰ μὴν ἀκούσῃ
Κί' αὐτὴ τὰ χεῖλη τοῦ παιδιοῦ τῇ ῥόγᾳ τῆς νὰ σφίξουν;...
Φροσύνη, πῶς δὲ μοῦ μιλεῖς καὶ πῶς δὲ μὲ κυττάζεις;

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Κυρὰ Παρθένε, βόηθα με· ἔλα, Χριστέ, σιμά μου!

ΤΑΧΗΡ.

Γιὰ ἰδέες, γιὰ ἰδέες τὸν οὐρανό, γιὰ χύτταξε τὴ φύση,
Φροσύνη, πῶς εἶν' εὐμορφη, γιατί νὰ τὴν ἀφήσῃς;
Στὸ μνημα, ποῦ σὲ καρτερεῖ, δὲ λάμπει τὸ φεγγάρι
Καὶ δὲ λαλοῦνε τὰ πουλιά, τὰ δένδρα δὲν ἀνθίζουν.
Ἐκεῖ δὲν εἶναι κιτριάς, δὲν εἶναι πικροδάφναις,
Δροσιὰ δὲν πέφτει τὴν αὐγὴ, ποτὲ δὲν ξημερώνει.
Ὑπνος χωρὶς ὀνειράτα καὶ χρῶς καὶ σκοτάδι
Καὶ μαῦρο χῶμα κ' ἔρπετὰ θὰ νά'χῃς συντροφιά σου.
Χάρου, Φροσύνη, τὴ ζωή, τὴν εὐμορφιά σου χάρου!

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Κυρὰ Παρθένε, βόηθα με· ἔλα, Χριστέ, σιμά μου.

ΤΑΧΗΡ.

Χάρου, Φροσύνη τὴ ζωή, χάρου καὶ τὰ παιδιὰ σου

Καὶ μὴ τὰ φήσης ὀρφανὰ στὴ γῇ νὰ παραδέρνουν.
Ἐσὺ δὲν τὰ λυπήθηκες κι' ὁ κόσμος θὰ τὰ κλάψῃ;
Θέλεις, Φροσύνη, ν' ἄρχωνται, γυμνὰ καὶ πεινασμένα,
Μὲ ταῖς φωναῖς νὰ σὲ ξυπνοῦν τὸ βράδυ στ' ἀκρογιαλὶ;
Θέλεις ν' ἀκοῦς τὰ κύματα νὰ γρούζουν, νὰ μουγκρίζουν
Καὶ νὰ χτυποῦν τὰ πόδια τους μὲ λύσσα νὰ τὰ δέρνουν,
Ὅταν θὰ τρέχουνε κρυφᾶ στὸ βράχο λιμασμένα
Ἐλεημοσύνη νὰ ζητοῦν μιὰν ἔρμη πεταλίδα;
Κ' ἐνῷ θὰ πέφτουν λαίμαργα μ' ὄρμην νὰ τὴν ἀρπάξουν
Στὰ δάχτυλά τους, ἀχαμνὰ ἀπ' τὴ μεγάλη νήστεια,
Θέλεις, Φροσύνη, ἀπὸ μακρὰ ν' ἀκοῦς ἐκεῖ τὰ μαῦρα
Νὰ δέρνωνται, νὰ βλασφημοῦν ποιοὶ νὰ τὴν πρωτοπάρῃ;
Καὶ νὰ δαγκοῦν τὰ χέρια τους καὶ νὰ σὲ καταριῶνται
Καὶ νὰ φωνάζουν δυνατὰ μ' ἀπελπισμένο στόμα·
« Ἀφορεσμένη μάνα μας, κατὰδικη Φροσύνη,
Πῶς δὲ βαστάς τὰ κύματα νὰ μὴ μᾶς πολεμοῦνε,
Ναῦρωμε νὰ χορτάσωμε τὴν πεῖνα, ποῦ μᾶς τρώγει; »
Χάρου, Φροσύνη, τὴ ζωὴ, χάρου καὶ τὰ παιδιὰ σου!

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Κυρὰ Παρθένε, βόηθα με, λυπήσου με τὴ μαύρη!

TACHHP.

Τὰ βλέφαρά σου σήκωσε καὶ κύτταξε, Φροσύνη.
Γιὰ ἰδῆς ἡ λίμνη ἐφάνηκε. Μὴν ᾗσαι ἀποσταμένη;
Ἐδῶ, ποῦ τρέχει τὸ νερό, μὴ θέλῃς νὰ καθίσῃς
Νὰ πάρῃς λίγη ἀνάπαυση, τὸ στόμα νὰ δροσίσης;

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Ὅχι, Ταχήρ, σ' εὐχαριστῶ· εἶναι νερὸ στὴ λίμνη.
Κ' ἐτάχτηκα στὴ Δέσποινα μ' αὐτὸ νὰ ξεδιψάσω.

.

Δαγκᾷ τὰ χεῖλη του ὁ Ταχήρ, τὰ αἱμάτωσε καὶ στάζουν.
Ἐκύτταξε τὸν οὐρανὸ καὶ τρίζοντας τὰ δόντια,
Τὸν ἄκουσε ποῦ ἐμούγκρισεν ἡ Φρόσω κ' ἐφοβήθη·

.

TACHHP.

Γιατί, γιατί δὲ μ' ἔκαμες τῆς λίμνης ἓνα κύμα
Νὰ ξεθυμάνω ἐπάνω τῆς τῇ λύσσα, ποῦ μὲ τρώγει!
Νὰ καταπιῶ τὴ σάρκα τῆς καὶ νὰ χαθῶ μαζύ τῆς
Βαθεῖα μέσα στὴν ἄβυσσο νὰ μὴ τὸ μάθῃ ὁ κόσμος,
Πῶς μιὰ γυναῖκα ἀδύνατη καὶ μισαπεθαμμένη
Ἐνίκησε τὰ δυὸ θεριὰ κ' ἐπάτησε τὸν Ἄδῃ;

.

Καὶ περπατοῦν καὶ περπατοῦν, πάντα μ' ἄργὸν τὸ βῆμα
Καὶ βγαίνουν ἀπ' τὰ Γιάννινα καὶ παίρνουν τὰ χορτάρια.

Κοιμᾶται ἡ φύσις ἡσυχῇ, τὰ δένδρα, τὰ λουλούδια
Ἐκλείσανε τὰ φύλλα τους, δὲ βλέπουν ποιοὶ περνοῦνε ·
Τοὺς φαίνεται σὰν ὄνειρο ἡ μαύρη λιτανεία,
Ποῦ ἐπέρασε στὸν ἴσκιό τους, χωρὶς νὰ τὰ ξυπνήσῃ.
Κάνεις δὲν ταῖς ἀπάντησε. Βουβάθηκεν ὁ κόσμος,
Οὔτε φλογέρα ποιστικοῦ ἀκούεται στὰ πλάγια,
Οὔτε προβάτου βέλασμα, οὔτε πουλιοῦ τραγοῦδι . . .
Τί συμφορὰ νὰ διάβηκεν ἐκεῖθε, τί κατάρρα,
Κ' ἐνέκρωσε, κ' ἐσχότωσε κ' ἐρήμαξε τὴ φύση; . . .

Παίζει τὸ μάτι τοῦ Ταχὴρ καὶ πίσω ἀπὸ μιὰ φράχτη
Βλέπει σὰν ἓνα φάντασμα μὲς τὰ κλαδιὰ κρυμμένο.
Καθὼς γνωρίζει τᾶλογο τὴ νύχτα μὲς τὸ λόγχο
Ἀπὸ μακρὰ τὸ πάτημα, τὴ μυρωδιὰ τοῦ λύκου,
Κι' ἀνατριχιάζει, σταματᾷ καὶ σκιάζεται καὶ τρέμει,
Ἐτζί γνωρίζει κι' ὁ Ταχὴρ τὸν ἴσκιό τοῦ Βιζήρη.

Ἀκίνητος σὰν τὸ θεριό, ποῦ καρτερεῖ κυνῆγι
Ἔστεκεν ὁ Ἀλῆπασας νὰ ἰδῇ ποῦ θὰ περάσουν.
Ἐτέντωσε τὰ μάτια του κ' ἐφέξανε τὰ γκάθια.
Ἐχει σιμά του δυὸ παιδιὰ φτωχὰ καὶ λαμπασμένα
Καὶ τὰ κρατεῖ σφιχτὰ σφιχτά, μὴ τύχη καὶ τοῦ φύγουν.
Σὰν εἶδε ποῦ ἐπλησίασαν, σκύφτει κρυφᾶ καὶ λέγει.

.

ΑΛΗΣ.

Βλέπετ' ἐκεῖναις, ποῦ περνοῦν μὲς τ᾽άσπρα φορεμέναις,
Μὲ τὰ μαλλιά των ξέπλεγα καὶ μ' ἐλαφρὸ τὸ βῆμα;
Εἶναι νεραίδες, πῶκλεψαν τὴ μάνα σας, παιδιὰ μου,
Καὶ τήνε σέρνουν, τὴν τραβοῦν, σὴ λίμνη νὰ τὴν κρύψουν.
Φωνάζετέ της δυνατά, μὴ φύγουν καὶ γλυτώση.

.

Κ' ἐκεῖνα τὰ κακότυχα, ποῦ τ᾽ἔχε ξεγελάση
Καὶ τ᾽ἔφερε τὴ μάνα τους σκληρὰ νὰ μαρτυρέσουν,
Ἐπίστεψαν τὰ λόγια του κ' ἐφώναξαν τὰ μαῦρα,
Ἀφήστε τὴ μανούλα μας, ποῦ πᾶτε τὴ Φροσύνη;
Σπαθί, μαχαῖρι φτερωτό, ἐπέταξ' ἡ φωνή τους
Κ' ἐπλήγωσε μὲς τὴν καρδιὰ τὴ δύστυχη τὴ Φρόσω.
Ἐγνώρισε τὰ σπλάχνα της, ἔμεινε παγωμένη.

Ῥίχνει μιὰν ὕστερη ματιὰ στὸν οὐρανὸ καὶ πέφτει.

Κυρὰ Παρθένε, δέξου την, ἀπέθανε ἡ Φροσύνη.

Ἀκούει τὸ χτύπο ὁ Ἀλήπασας, πετιέται ἀπὸ τῆ φράχτη

Κι' ἀφίνει ἔρμα τὰ παιδιὰ καὶ μοναχὰ στὸ λόγχο.

Σκούζουν ἐκεῖνα, φεύγουνε, ποῦ νὰ κρυφτοῦν δὲν ξεύρουν·

Τρέχουν ἐδῶ, τρέχουν ἐκεῖ, τρέχουν ἐπάνω κάτω,

Τρυπόνουνε τὰ δύστυχα σὲ μιὰ κουφάλα δένδρου,

Σφιχτὰ σφιχτὰ ἀγκαλιάζονται, παρακαλοῦν νὰ φέξῃ.

.

ΑΛΗΣ.

Ταχὴρ, Ταχὴρ, πῶς δὲ μιλεῖ, πῶς δὲ χτυπᾷ ἡ καρδιά της;

TACHHP.

Οἱ πεθαμμένοι εἶναι βουβοί, δὲν ἔχουν καρδιοχτύπι.

ΑΛΗΣ.

Ταχὴρ, δὲν ἀναστέναξε; δὲν ἔχυσ' ἓνα δάκρυ;

TACHHP.

Βιζήρη, δὲν τὴν ἄκουσα... ἔχει στεγνὰ τὰ μάτια.

ΑΛΗΣ.

Ταχήρη, τὴν ἐκέντησες νὰ ἰδῇς ἂν βγάνη αἷμα;

TAXHP.

Βιζήρη, τὴν ἐκέντησα, δὲν ἔβγαλε ρανίδα.

.

Τὴν ἔβλεπε ὁ Ἀλήπασας καὶ μαῦρος ἀπὸ πείσμα,
Μὲ τὸ ποδᾶρι του χτυπᾷ τὰ παγωμένα στήθη.
Καὶ τόσο τόσο τὰ πατεῖ, τόσο βαρεῖα τὰ θλίβει,
Π' ἀκούστηκε σὰ βογκητὸ νὰ βγαίνει ἀπὸ τὸ πτῶμα.
Κρυφὴ χαρὰ τοῦ ἐπλάτυνε τὰ λαίμαργα τὰ χεῖλη
Καὶ βλασφημᾷ ὁ ἄθεος καὶ λέγει τοῦ Ταχῆρη·

ΑΛΗΣ.

Πάρτηνε τώρα, ρίξε την, νὰ τήνε φάγη ὁ Ἄδης.
Τὴν ἄκουσα ποῦ ἐστέναξεν, ἃς ἦν' καὶ πεθαμμένη.
Ἐκεῖ στὴν ἄκρη καρτερῶ ν' ἀκούσω νὰ χτυπήσῃ
Μὲς τὸ νερὸ τὸ σῶμά της. Πάρτηνε . . . φύγε . . χάσου .

.

Ἄφωναίς ἢ κατὰδικαίς μὲ τρόπο, μὲ λαχτάρᾳ,
Τὸ φοβερὸ μαρτύριο τηρᾷ τῆς Φροσύνης.
Εἶδανε τὸν Ἀλήπασα, ποῦ τήνε παραστέχει,
Καὶ δὲν τολμοῦν ἢ δύστυχαις νὰ τρέξουν νὰ τῆς δώσουν

Οὔτε τὸ ὕστερο φιλί, τὰ μάτια της νὰ κλείσουν.
Τὴ χαιρετοῦν ἀπὸ μακρὰ καὶ τὴν παρακαλοῦνε
Νὰ καρτερέσῃ μιὰ στιγμή ὅλαις μαζὺ νὰ φύγουν.

Ἀκολουθεῖ τὸ δρόμο της ἡ νεκρική κηδεία·
Ἀκόμῃ λίγο περπατεῖ καὶ βλέπει στ' ἀκρογιάλι,
Ποῦ ἐμαύριζεν ἀπὸ μακρὰ ἓν' ἀραμμένο ξύλο.
Σιμά των ἔρχεται ὁ Ταχὴρ, τὸ πτώμα φορτωμένος,
Καὶ μὲ κατάραις ἄσπλαχναῖς ταῖς σπρώχνει καὶ ταῖς βιάζει.
Φθάνουν στὴν ἄκρῃ τοῦ γιालοῦ· τρεῖς, τέσσαροι φονειάδες
Ποῦ ἐπρόσμεναν ἀπὸ βραδύς, ταῖς παίρνουν ταῖς φορτώνουν.
Ἐμβῆκε μέσα κι' ὁ Ταχὴρ καὶ μ' ἓνα μόνον νεῦμα
Χτυποῦν τὸ κῦμα τὰ κουπιὰ καὶ χάνεται τὸ ξύλο.

Ἐκύτταζαν ἡ δύστυχαις τὸν κόσμο, ποῦ ταῖς φεύγει,
Καὶ δὲ μποροῦν νὰ κρύψουνε τὰ δάκρυά των πλέον.
Θυμῶνται τὸν Ἰγνάτιο, θυμῶνται τὰ κρεββάτια,
Τὸ σαστικό, τὸν ἄνδρα των, τὴν εὐμορφιά, τὴ νειότη...
Κλάψετε, μαύραις, κλάψετε κι' ὁ Πλάστης σᾶς χωράει!
Φαίνονται μὲς τὰ σύγνεφα ἡ κορυφαῖς τοῦ Πίνδου,
Κάτασπραις σὰν τὰ σῆθη των, ἀγναῖς σὰν τὴν καρδιά των.
Γέρνουν, θωροῦν τὰ κύματα, λὲς καὶ μετροῦν τὸ βάθος,
Ποῦ χάσκει, χάσκει ἀχόρταγο σὰν τοῦ Ἀλῆ τὸ στόμα.
Πόσαις φοραῖς, σὰν ἦτανε μικραῖς μικραῖς παιδούλαις

Στὴ λίμνη ἐταξειδεύσανε μὲ γέλοια μὲ παιγνίδια!
Πόσαις φοραῖς ἀπλώσανε τὰ θῶά των τὰ χέρια
Καὶ κυνηγοῦσαν τὰ νερά στὰ δάχτυλα νὰ πιάσουν!
Καὶ τώρα, ἀντὶ νὰ παίζουνε κι' ἀντὶ νὰ τραγουδοῦνε,
Τρέμουν νὰ ἰδοῦνε τὸν ἀφρό, ποῦ θὰ ταῖς σαβανώσῃ!

.

Πόσο μακρὰ ποῦ ἐφύγανε! Τί γρήγορα ποῦ τρέχουν!
"Ἄλλο δὲ φαίνεται' ὁ γιαλός. Τὰ μάτια των γυρεύουν
Νὰ ἰδοῦν ἀκόμη μιὰ φορὰ τὸ μητρικό των χῶμα,
Κ' ἐκεῖνο λές κ' ἐσβύσῃκε μὲς τὰ νερά τῆς λίμνης!

.

Ἐχύτταζε ὁ Ἀλήπασας ἀνήσυχος στὸ βράχο,
Τὸ μαῦρο ξυλοκρέββατο, ποῦ ἐδιάβαινε μονάχο.
Λὲς καὶ τῆς λίμνης οἱ ἀφροὶ στὸν ὦμό τους τὸ παίρνουν
Καὶ σ' ἐκκλησιὰ μακρὰ μακρά, σιγὰ σιγὰ τὸ φέρνουν.
Τὸ βλέπει ποῦ ἐσταμάτησε . . . Σηκόνεται, προσμένει,
Βουβός δὲν ἀνασαίνει.

Καὶ στέχει κι' ἀκουρμένεται καὶ καρτερεῖ ν' ἀκούσῃ . . .
Κοιμῶντ' ἀκόμη νὰ νερά, νεκρά δὲν ἀντηχοῦσι.
Ὁ πρῶτος χτύπος ἔφθασε . . . χαμογελᾷ, σπαράζει.
Δεύτερος... τρίτος... τέταρτος... μετρᾷ κι' ἀναγαλιάζει.

Τί βιάζεσαι, τί βιάζεσαι; δὲ βλέπεις τὸ Βιζήρη,
Ποῦ δὲν προφθάνει νὰ μετρᾷ, σκληρὲ καραβοκύρι;
Δυὸ τρεῖς ἀκόμῃ ἐμείνανε. Ἐλάφρωσε τὸ ξύλο
Καὶ κολουβᾶ σὰ φύλλο.

Δεκάξῃ χτύποι ἀκούονται . . . δὲν ἔσωσαν ἀκόμα;
Κρυφᾷ λογάριαζε ὁ Ἀλῆς καὶ τῷλειπε ἓνα πτῶμα . .
Σχύφτουνε δυό, τάρπάζουνε, τὸ σέρνουν, τὸ τραβοῦνε
Σφιχτὰ τοῦ δένουν μιὰ θηλειά, μιὰ πέτρα τοῦ κρεμοῦνε.
Ἕνας κρατεῖ τὰ πόδια του, γυμνὰ καὶ ξυλιασμένα,
Κι' ἄλλος βαστοῦσε τὰ μαλλιὰ στὰ δάκτυλα δεμένα.
Ἐπάνω, κάτω τὸ κινοῦν, λές καὶ τὸ ναναρίζουν.
Φωνάζουν μιὰ, φωνάζουν δυό, καὶ τρεῖς... τὸ σφενδονίζουν.
Ἐχτύπησαν τὰ κύματα, μὲ θόρυβο μεγάλο
Μ' ἀφροὺς πολλοὺς καὶ σάλο.

Κάμνει στεφάνια τὸ νερό, ποῦ ἐκτείνονται, πλαταίνουν
Καὶ στὰ ποδάρια τοῦ Ἀλῆ νὰ ξεψυχήσουν πγαίνουν.
Λές καὶ τὸ κῦμα τῇ νεκρῇ γιὰ νύφη του ἀγκαλιάζει
Καὶ μὲ στεφάνια ἀπὸ νερὸ τὸ γάμο του γιορτάζει.
Γέρνει ὁ Ταχήρης γιὰ νὰ ἰδῇ... κι' ἀκούει τὴ γαργάρα
Καὶ τὸν ἀφρό, ποῦ ἀνέβαινε σὰ μυστικὴ κατάρρα,

Ποῦ ὁ κάτω κόσμος τῷστειλλε ἀπ' τὰ ψυχρά του βάθη.
Εκρύωσε ἀπ' τὸ φόβο του, ἐσβύστηκεν, ἐχάθη.
Φύγε, ληστή, ὁ ἴσκιος σου τὸ μνημα μὴ μολύνῃ,
Ὅπου κοιμῶντ' ἡ δεκαφτὰ μὲ τὴν κυρὰ Φροσύνη.
Ἐσῆκωσαν τὸ σίδερο, ἀφρίζουν τὰ κουπιά τους,
Φεύγουν!... ἀνάθεμά τους!

Καὶ σύ, Ἀλῆ, ποῦ ἐχόρτασες τὴ λύσσα, τὴν ὀργή σου,
Σὰν ἔλθῃ ἡ ὥρα ἡ φοβερὴ κλεισμένος στὸ νησί σου,
Τὴ νύχτα ἐδῶ, ποῦ ἐπέρασες, δὲ θὰ τὴ λησμονήσῃς!
Κι' ὅταν θ' ἀπλόνης στὸ νερὸ τὰ χεῖλῃ νὰ δροσίσης,
Φωτιά θὰ πείνης ἄσβεστη καὶ θερμὴ καὶ πικράδα.
Εἴν' ἄλμυρά τὰ δάκρυα κι' ἀφίνουν φαρμακάδα.
Εἴν' ἄλμυρά, θυμήσου το! Θὰ ἰδῇς πῶς θὰ ξυπνήσουν,
Πῶς θ' αἰθλοῦν στὸ βράχο σου τὴ νύχτα νὰ χτυπήσουν
Σὰν κύματα ὀλοφούσκωτα ἀφροστεφανωμένα,
Μὲ βογκητό, μὲ μούγκρισμα, σκληρὰ καὶ διψασμένα.
Τριγύρω σου θὰ σηκωθοῦν, ψηλὰ βουνὰ θὰ γίνουν,
Τὸ δρόμο θὰ σοῦ κλείσουνε, νὰ φύγῃς δὲ θ' ἀφίνουν.
Θὰ νὰ ζητῇς βοήθεια, κἀνεὶς δὲ θ' ἀγρηχάει...

Η ΛΙΜΝΗ ΘΑ ΣΕ ΦΑῆ.

ΤΕΛΟΣ.

ΤΟ ΣΗΜΑΝΤΡΟΝ.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΙ ΒΑΛΛΩΡΙΤΗ

Ο ΑΔΕΛΦΟΣ

ΑΝΑΤΙΘΗΣΙ.

ΣΥΝΟΨΙΣ ΤΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

ΕΠΟΙΚΕΙΑΣ

ΤΟ ΣΗΜΑΝΤΡΟΝ.

Φύσα, Βορειᾶ μου, φύσησε
Νὰ πάρουν τὰ πανιά μου!
Φύσα, Βορειᾶ μου! αἱμάτωσαν
Τὰ χέρια στὰ κουπιά μου!
Τὰ δάχτυλά μου ἀνάψανε
Ἀνάψαν οἱ σκαρμοί μου.
Φύσα, Βορειᾶ μου· ἀπόστασα,
Ἐσβύστηκε ἡ πνοή μου!
Ἐφρύγηκαν τὰ χεῖλη μου,
Ἄλλο νερό δὲν ἔχω·
Μὲ θάλασσα τὰ βρέχω
Κ' ἡ ἄρμη εἶναι πικρά.

Πέλαγο χωρὶς κύματα,
Ποῦ νὰ χτυποῦν στὴν ἄκρη;
Εἶναι δυὸ μάτια γαλανά,
Ὅπου διψοῦν γιὰ δάκρυ·

Εἶναι καρδιά χωρίς παλμούς,
Εἶν' ἄρρωστη ἐλπίδα,
Βραδεῖα χωρίς ξημέρωμα,
Χωρίς δροσιᾶς ῥανίδα,
Ἀγάπη χωρίς ὄνειρα,
Ὁ Πίνδος χωρίς χιόνι,
Χωρίς λαλιά τ' ἀηδόني,
Πουλι χωρίς φτερά.

Φύσα, Βορειᾶ μου, φύσησε
Καὶ δὲ θὰ τὴν προφθάσω.
Μοῦπανε πῶς εἶν' ἄρρωστη,
Φοβοῦμαι μὴ τὴ χάσω!
Ἐχάθηκε ἓνα σύγνεφο,
Ἐχάθηκε ἓνα κύμα;
Γιὰ μιὰ καρδιά, ποῦ ἀγάπησε,
Ἐγιν' ὁ κόσμος μνημα;
Βουβὰ δὲν ἀνασαίνετε
Λαγκάδια μου, βουνά μου!
Σπλαχνίσου με, Βορειᾶ μου,
Πατέρα μου Βορειᾶ.

Ἐφῆς σὰν μὲ συντρώφεψαν,
Βορειᾶ, στὸ περιγιάλι,
Ἦ μάνα μου μ' ἀγκάλιασε,
Μώσφιξε τὸ κεφάλι.
Γλυκὰ γλυκὰ μ' ἐφίλησε,
Μῶδωκε τὴν εὐχὴ της,
Καὶ μοῦπε νᾶλθω γρήγορα
Γιατ' εἶναι μοναχὴ της.
Βορειᾶ, Βορειᾶ, λυπήσου με,
Ἦ μάνα μου προσμένει
Κι' ἂν δὲ μὲ ἰδῇ πεθαίνει.
Ἦ μαύρη εἶναι γρηά.

.

Τὰ χέρια του ἀναδεύονται ἀκόμη δειλιασμένα
Καὶ τὰ κουπιὰ τῇ θάλασσᾳ χτυποῦνε νεκρωμένα.
Λὲς ὅτι τὸ παράπονο τοῦ δύστυχου τοῦ ναύτη
Τὸ παίρνει πάντα τὸ κουπὶ καὶ σταῖβαθα τὸ θάφτει.
Οὔτε ὁ Βορειᾶς τὸν ἄκουσε οὔτε τὸ μαῦρο κύμα.
Ὅλοστρωτο τὸ πέλαγο, σὰ μάρμαρο σὲ μνηῆμα,
Βλέπει τὸ ξύλο, ποῦ περνᾷ στὴ δροσερὴ του κλίνη
Σὰν ὄνειρο χαρούμενο στοῦ ὕπνου τῇ γαλήνῃ,

Καὶ δὲ σαλεύει, δὲν ξυπνᾷ μὴ τύχῃ καὶ τὸ σκιάξῃ
Καὶ τὰ πανιὰ κάμῃ φτερὰ καὶ φύγῃ καὶ πετάξῃ.

* * * *

* Ἦτον ἡ νύχτα ὥμορφη νειοπανδρεμένη χῆρα,
Ὅπου δὲ θέλει σαστικό, ποῦ δὲ γυρεύει μοῖρα.
Ὡ! πόσα μάτια τῇ θωροῦν νωπὰ κ' ἐρωτευμένα
Κ' ἐκείνη μένει ἀκίνητη, τὰ χέρια σταυρωμένα!
Ὁ οὐρανὸς τὰστέρια του ἐφόρεσε στολίδι
Καὶ τὸ φεγγάρι, πῶλαμπε, τῆς τάξει δαχτυλίδι,
Τῆς τάξει χίλια σύγνεφα, ἄνθη, δροσιαῖς τῆς τάξει,
Κ' ἐκείνη μένει σιωπηλὴ καὶ δὲν τόνε κυττάζει.
Χλωρὰ κλαριά περίφανα κι' ὁ πλάτανος ἀπλόνει,
Τὸ κυπαρίσσι δλόμαυρο τὰ χέρια του τεντόνει
Σὰν νᾶθελαν τὴν ὥμορφη τὴ νύχτα ν' ἀγκαλιάσουν
Καὶ τὰ μαλλιά τὰ μαῦρὰ τῆς εἰς δάχτυλα νὰ πιάσουν,
Κ' ἐκείνη μένει σιωπηλή. Τὸν ἥλιο τῆς ζητοῦσε,
Τὸν ἥλιο τὸν δλόξανθο, ποῦ δὲν τὴν ἀγαποῦσε.
Ρίχνει τὸ μάτι εἰς βουνά, εἰς λόγχο εἰς ἀχρογιάλι,
Τὸ νειό τῆς τὸν περίφανο νὰ ἰδῇ μὴ θὰ προβάλῃ·
Καὶ βλέπει ἀντὶ στῇ θάλασσα ἢ μαυρομμάτα κόρη,
Τὸ ναύτη, ποῦ ἀναστέναξε μονάχος του στὴν πλώρη.

Δὲ λάμνει τώρα τὰ κουπιά, γυρμένος ξαποσταίνει·
Τὸ ξύλο του εἶναι ἀκίνητο, ἡ τύχη του δεμένη.

.

Συχνὰ συχνὰ τὰ δάκρυα του στὸ πρόσωπο κυλοῦνε
Καὶ τὴ νεκρὴ τὴ θάλασσα μονότονα χτυποῦνε.
Τὰ καταπίνει ἡ ἄβυσσος. Σὰν ἔλθῃ ἡ τρικυμία
Κι' ἀφρίσουν πάλιν οἱ γιαλοί, θεριέφουν τὰ σοιχεῖα,
Ποιὸς ξεύρει ποῦ θὰ πέσουνε! Ποιὸς ξεύρει ἂν ἡ μαύρη
Ἡ μάνα του γυρεύοντας στὸν ἄμμο θὰ νὰ ταῦρῃ!

.

Τὸν εἶδε ἡ νύχτα πῶκλαιγε, ἀπλόνει τὰ φτερά της
Καὶ τότε παίρνει σιγαλὰ στὴν ἥσυχῃ ἀγκαλιά της.
Γλυκὰ γλυκὰ τὸν ἔσφιξε, δροσιὰ τότε ῥαντίζει,
Μὲ τάλαφρά της δάχτυλα τὸ δάκρυ του σφογγίζει.
Τῆς νειότης του τὰ ὀνείρατα προσκέφαλο τοῦ δίνει,
Κρυφαῖς ἐλπίδαις τῷ στρωσε καὶ μυρωδιαῖς γιὰ κλίνη.
Κι' ἀφοῦ τὸν ἀπεχοίμισε, γέρνει κρυφᾶ τὸ στόμα
Καὶ τοῦ φιλεῖ τὰ βλέφαρα, ποῦ ἀνοιγοκλοῦν ἀκόμα,
Καθὼς κρυφαναδεύονται καὶ τρέμουν τὰ φτερά
Τοῦ τρυγониοῦ, ποῦ ἀπλόνεται νὰ κλώσῃ στὴ φωλειά.
Ὁ ναύτης, πῶνειρεύεται ὅτ' ἤλθ' ἐκεῖ σιμά του
Μ' ἓνα φιλὶ νὰ τὸν εὕρῃ ἡ μαύρη σαστικιά του,

Χαμογελά στὸν ὕπνο του σὰ βρέφος, ποῦ βυζάνει,
Κι' ὁποῦ πιστεύει τὸ βυζὶ στὰ χεῖλη του ὅτι πιάνει.
Μ' ἐκεῖνο τὸ χαμόγελο ἡ νύχτα εὐχαριστήθη,
Τὸ πῆρε γιὰ στολίδι της, τὸ φόρεσε στὰ στήθη.
Ἀνασηκώθηκε σιγά, χωρὶς νὰ τὸν ξυπνίσῃ,
Κ' ἐκίνησε χαρούμενη γιὰ νὰ κρυφτῇ στὴ δύση.
Καὶ κάθε βῆμα, πῶπαιρνε, ἔριχνε καὶ τὸ μάτι
Νὰ ἰδῇ τὸ ναύτη, πᾶφινε στὸ ἔρμο του κρεββάτι.

.

Ὡστόσο ἐγλυκοχάραζε καὶ μὲς τὰ δάση ἀρχίζουν
Νὰ τραγουδοῦν οἱ ποιητικοί, πουλιά νὰ ψιθυρίζουν.
Ὁ ζευγολάτης σαλαγᾷ τὰ δυὸ καματερά του
Μὲ τὴ βουκέντρα τὰ κεντᾷ καὶ πάει στὴ χωραφιά του.
Λεύκη! φωνάζει, Μελισσέ! τᾶλέτρι φορτωμένος,
Καὶ τὸ γενὶ στὸν ὦμό του, λές κ' εἶν' εὐτυχισμένος.
Ἄλλος βοσκὸς χαρούμενος πετιέται σὰ ζαρκάδι,
Ῥίχνει στὸ σκύλο του ψωμί, ἀρμέγει τὸ κοπάδι,
Γεμίζει καὶ τὸ κύπελο, γάλα γλυκὸ χορταίνει...
Ὅβς! ὄβς! σέρνει τὰ πρόβατα καὶ στὸ βουνὸ προβαίνει.
Ξυπνᾷ, πετᾷ στὸν οὐρανὸ ψηλὰ ψηλὰ ἡ σταρίδα
Νὰ χαιρετήσῃ τῆς Αὐγῆς τὴν πρώτη τὴν ἀχτίδα.
Ξυπνᾷ κ' ἡ μάνα ἡ δύστυχη, ποῦ τὸ παιδὶ προσμένει,

Παρακαλιέται στήν Κυρά καὶ στὴ γωνιά γυρμένη
Μὲ τὰ χαμνὰ τῆς δάχτυλα τὰ μάτια τῆς σφογγίζει
Καὶ τὴ σθυμμένη τῆς φωτιά ἀνάφτει, ζεσπιθίζει.
Τοῦ κόσμου, ποῦ ἐζωντάνεψε, ξυπνᾷ τὸ καρδιοχτύπι,
Ξυπνοῦν λαχτάραις, δυσυχιαῖς, φτώχεια χαρὰ καὶ λύπη·
Κι' ἀνάμεσα στὴν ταραχή, ὅπου τὴ φύση δέρνει,
Ξυπνᾷ τὸ κύμα τοῦ γιαλοῦ καὶ τὴ βαρκοῦλα σέρνει.
Τήνε τραβοῦν τὰ ῥέμματα, καὶ τὸ ψηλὸ τ' ἀγέρι,
Ὅπου φυσᾷ γιὰ μιὰ στιγμή, πρὸς τὴ στερεὰ τὴ φέρει.
Ὁ ναύτης πάντα ἐπλάγιαζε κ' ἐκεῖνη ἐκολυμποῦσε
Σὰν ἓνα χέρι μυστικὸ κρυφᾷ νὰ τὴν κινοῦσε.

.

Ἀκούεται ἓνα σήμαντρο... Λυπητικὰ σημαίνει...
Γλάν..γλάν..γλάν..γλάν..Τί νά τυχε; Ποιὸς τάχα νὰ πεθαίνει;
Ἀντήχησεν ἡ λαγκαδιά. Γλάν...γλάν...ἀναστενάζει.
Ὁ θλιβερὸς ἀντίλαλος καὶ τ' ἀγεράκι σκιάζει.
Μένει ἡ βαρκοῦλα ἀκίνητη, δέρνουνε τὰ πανιά τῆς
Καὶ τρίζουν τὰ κατάρτια τῆς καὶ τρέμουν τὰ σχοινιά τῆς.
Τὸ ῥέμμα δὲν ταραττεται, μαρμαρωμένο μένει.
Γλάν..γλάν..πάντα τὸ σήμαντρο, γλάν..γλάν..ποιὸς νὰ πε-

.

[θαίνει;

Σπαράζει μέσα κ' ἡ καρδιά τοῦ ναύτη, ποῦ κοιμᾶται
Κι' ὅπου μ' ἐλπίδαις καὶ χαραῖς στὸν ὕπνο του πλανᾶται.
Τὰ βλέφαρά του ἐτέντωσε, τὰ μάτια τριγυρίζει...
Τοῦ φάνηκε πῶς ἄκουσε... Τρομάζει, λαχταρίζει...
Ἐσιώπησε τὸ σήμαντρο... Γαλήνη... δὲν ἀκούει,
Παρὰ τὴν ἔρμη του καρδιά, ποῦ τὰ πλευρά του χρούει.
Μὴν ἦτον ὄνειρο σκληρό, κ' ἔφυγε σὰν πουλάκι;
Μήπως τὸν ἀνατρίχιασε τὸ κρῦο τ' ἀγεράκι,
Ποῦ ἀπὸ τὸ στόμα τῆς αὐγῆς, πρὶν ἤθελε ξυπνήσει,
Μὲς τὰ ξανθά του τὰ μαλλιά εἶχε γλυκὰ φυσσηση;

.

Φαίνεται τώρα κι' ὁ γιालός, φαίνονται τὰ κρωτήρια,
Ἀσπρίζουνε καὶ τοῦ χωριοῦ ἀπὸ μακρὰ τὰ χτίρια.
Λαίμαργο χέρι ἐκάρφωσεν ὁ ναύτης στὰ κουτιά του,
Τὰ ρπάζει κ' ἐλυγίσανε στ' ἀνδρεῖα δάχτυλά του.
Φεύγουνε πίσω του οἱ ἀφροί, ἡ θάλασσα αὐλαχώνει,
Κ' ἐκεῖνος πάντα στὸ χωριὸ τὰ μάτια του στηλόνει.
Στὰ κεραμίδια τὸν καπνὸ κυττάζει, ποῦ ἀνεβαίνει
Πυκνός, βαρύς, κατάμαυρος... ἐλπίζει, ξανασαίνει.
Καὶ στὴν τυφλή του τὴ χαρὰ δὲ βλέπει ἓνα φεγγίτη,
Ὅπου δὲν εἶδε καπνὸ. Δὲν εἶδε κ' ἓνα σπῆτι,

Ὅπου βαστάει ὁλόκληιστα τὰ δυὸ παράθυρά του,
Ὡσὰν νὰ εἶχε ὁ θάνατος διαβῆ στὰ βλέφαρά του.

.

Ἐλαμνε ὁ ναύτης ἔλαμνε. Ἡ βάρκα του ἐπετοῦσε
Κ' ἐκεῖνος πάντα ἐπίστευε πῶς δὲν ἐπροχωροῦσε.
Βαθειὰ βυθίζει τὰ κουπιὰ, τὰ σπρώχνει ἀνδρειωμένα,
Τρίζουν ἐπάνω σὺς σκαρμούς καὶ βγαίνουν συντριμμένα.
Ὁ ναύτης δὲν ἐδείλιασεν· ὀρθὸς μὲ μιᾶς πετιέται,
Πηδᾷ γυμνὸς στὴ θάλασσα, μὲ τὸ νερὸ χτυπιέται.
Ὅργυιαῖς ὀργυιαῖς τὸ πέλαγο τὰ χέρια του μετροῦνε
Καὶ τὰ πλατεῖα τὰ στήθη του χίλιους ἀφροὺς σκορποῦνε.

.

Τοῦ ναύτη εἶναι τὰ κύματα ἐλπίδα κ' εὐφροσύνη!
Ἐχολυμποῦσε, ἐδιάβαινε, σὰν νᾶτανε δελφίνι,
Καὶ χίλιοι, μύριοι λογισμοὶ στὴ μνήμη του περνοῦνε,
Σὰν νᾶθελαν γιὰ ὕστερη φορὰ νὰ τόνε ἰδοῦνε.
Θυμᾶται τὸ καλύβι του, θυμᾶται τὴν ἡμέρα,
Ὅπου παιδάκι ἀνήλικο μαζὺ μὲ τὴ μητέρα
Ἦλθαν ἐκεῖ μὲ τρομερή, μὲ μαύρη ἀνεμοζάλη,
Γιὰ ναῦρουν τὸν πατέρα του σ' ἐκεῖ τὸ περιγιάλι.
Θυμᾶται ὅτι τὸν ἔκραξαν ὁλονυχτὶς οἱ δυὸ των,
Θυμᾶται πῶς ἐσχύφανε στὸν ἄμμο τὸ λαιμὸ των

Κι' ἀπὸ ἓνα κύμα, πῶπεσε στὴν ἄκρη μανιωμένο,
Ἐσύρανε τὸ πτώμά του τὸ θαλασσοδαρμένο.
Θυμᾶται ὅτι τὸν ἔθαψαν ἐκεῖ στὸ κυπαρίσσι,
Ποῦ τώρα βλέπει ἀπὸ μακρά, σιμὰ στὸ ῥημοκλήσι.
Θυμᾶται, ὅταν ἐσκάφτανε κ' ἐσώριαζαν τὸ χῶμα
Ἐπάνω στοῦ πατέρα του τὰγαπημένο σῶμα,
Ὅτι σιμὰ του ἐδάκρυζε μιὰ τρυφερὴ παιδοῦλα,
Ποῦταν ἀθώα κι' ὀρφανή, ὡμορφη καὶ φτωχούλα.
Παιδάκια ἀγαπηθήκανε, κ' ἐπάνω στοῦ πατέρα
Τὸν τάφο τὰρῥαβώνιασε, τὰγκάλιασε ἡ μητέρα.
Θυμᾶται τὴν ἀγάπη του, θυμᾶται τὴ γρηά του...
Πίκραις, χαραῖς, ὀνειράτα γεννιῶνται στὴν καρδιά του.
Ἀφροί, ποῦ στεφανόνουνε τῆς νεότητος μας τὸ κύμα,
Καὶ σβυῶνται κ' ἐξατμίζονται σὰ λίβανος σὲ μνήμα.

.

Γλάν...γλάν...πάλαι τὸ σήμαντρο λυπητικὰ σημαίνει.
Γλάν...γλάν...ἓνας καλόγερος στὸν ἄμμο κατεβαίνει.
Βαστάει ἐμπρός του τὸ Σταυρό· ἓνα παιδί κλαμμένο...
Ὡ συμφορά! ἐσταμάτησε στὸ σπῆτι τὸ κλεισμένο.
Βλογᾷ τὸ πετραχήλιν του... τὸ βάνει στὸ λαιμό του...
Γυρεύει νεκρολίβανο... φυσᾷ τὸ θυμιατό του...

Μ' ἄργό τὸ βῆμα προχωρεῖ...τὴ θύρα δρασκελίζει...:

Ῥίχνει τρισάγιο στὴ νεκρή...σκύφτει, φιλεῖ, δακρύζει...:

Ὁ δύστυχος ἐφώναξε· κἀνείς δὲν ἀγρηκοῦσε.

Μόνη ἡ βαρκούλα ἐκίνησε κι' ὀπίσω του ἀκλουθοῦσε.

Τὸν ἀκλουθοῦσε ἀπὸ μακρὰ μὲ τὰ πανιὰ ἀπλωμένα,

Λὲς κ' ἔδιδε στὸ φίλο της τὰ χέρια τεντωμένα.

.

Κ' ἐκεῖ, ποῦ ὁ ναύτης μάχεται, χτυπιέται γιὰ νὰ φθάσῃ

Καὶ τὸ γιαλὸ στὰ δάχτυλα, ποῦ τρέμουνε νὰ πιάσῃ,

Ἐφάνηκε στὸ πέλαγο μακρὰ σὰ μιὰ μαυρούλα

Ποῦ ἐπλάκονε γοργά, γοργά.. Ἡ σκύλλα! ἡ σκύλλα! ἡ σκύλ-

Γλάν.. γλάν.. πάλαι τὸ σήμαντρο λυπητικὰ σημαίνει [λα!

Καὶ τὸ κεφάλι τοῦ θεριοῦ μαυρολογᾷ, προβαίνει.

Ὁ ναύτης ἀνδρειεύεται, χέρια ποδάρια ἀπλόνει

Κ' ἡ σκύλλα ὀπίσω ἐσίμωνε... φουσομανάει...πλακόνει...

Γλάν... γλάν... πάλαι τὸ σήμαντρο λυπητικὰ σημαίνει,

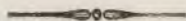
Γλάν... γλάν... ἐκίνησε ὁ σταυρός, κινοῦν οἱ λυπημένοι.

Περνᾷ τὸ ξυλοχρέββατο .. «Σταμάτησε, παπαῖ μου,

» Τὴ νειά, ποῦ πᾶς εἶν' ἐκκλησιὰ, τὴν ἔχω σασιχιά μου.»

.

Εἰς τὸ πλευρό του ἡ θάλασσα ἐβόγγισε, ἀναβράζει·
Γλάν..γλάν..πάλαι τὸ σήμαντρο..Ἡ σκύλλα τὸν ἀρπάζει·
Τὰ κόχκαλά του ἐτρίζανε...αἱμάτωσε τὸ κῦμα...
ἐχάθηκε...Τί κρίμα!

НАЧАЛО

НАРАТНА.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.

Ἐκ τῆς δημοσιεύσεως τῶν ἐπομένων ἐγγράφων, ἀνακαλυφθέντων ὑπ' ἐμοῦ ἐν τῷ χαρτοφυλακείῳ τῆς πατρίδος μου, νομίζω ὅτι θέλει σαφῶς ἀποδειχθῇ ἅφ' ἐνὸς μὲν ἢ ὑπομονὴ καὶ αἰ προσπάθειαι τοῦ Ἀλῆ, διώκοντος πάντοτε τὴν πραγματοποίησιν τοῦ φονικοῦ αὐτοῦ σχεδίου κατ' ἐκείνων, οἵτινες, μὴ κλίνοντες τὸν αὐχένα εἰς τὰς βουλάς αὐτοῦ, δὲν ἐπείθοντο νὰ καταθέσωσι τὰ ὅπλα ἅφ' ἐτέρου δὲ ἡ ἑλληνικὴ καρδιά τοῦ Κόμητος Ἰωάννου Καποδιστρίου ματαιώσαντος διὰ τῆς ἑαυτοῦ ἐνεργείας τοὺς σκοποὺς τοῦ τυράννου καὶ σώσαντος ἀπὸ τοῦ ὀλέθρου κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους τὸν Ἑλληνισμόν, καταναγκασθέντα νὰ ὀπισθοχωρήσῃ ὅπως ὀχυρωθῇ ἐν τοῖς ἐσχάτοις αὐτοῦ χαρακώμασι.

Τὰ χαρακώματα ταῦτα, ἡ ἀκρόπολις, τὸ τελευταῖον ἄσυλον ἦτο ἡ Λευκὰς καὶ πρὸς ἐκείνην ἔσρεψε τὸ αἰμοχαρὲς ὄμμα ὁ Ἑλληνομάχος Ἀλβανός, καλῶς νοήσας ὅτι, ἐν ὅσῳ ἀπέμενεν εἰς τοὺς πολεμουμένους τὸ καταφύγιον ἐκεῖνο, οὐδέποτε ἤθελε δυνηθῇ νὰ στήσῃ ἐπὶ τῆς Ἠπείρου τῆς κατακτῆσεως τὴν σημαίαν.

Ἀπὸ τοῦ 1798, τοὔτέστιν ἅφ' οὗτου κατέβαλε πᾶν ὀθωμανικὸν στοιχεῖον πολέμιον πρὸς τὴν ἐνίσχυσιν καὶ κραταίωσιν αὐτοῦ, ἤρξατο συστηματικῶς ὅτε μὲν διὰ τῆς πονηρίας, ὅτε δὲ διὰ τῶν ὅπλων νὰ μάχεται, ὅπως καταστρέψῃ καὶ τὸ Ἑλληνικὸν στοιχεῖον, τὸ διαμαρτυρούμενον καὶ ἀνταγωνιζόμε-

νον ἀκαταπαύστως κατὰ τῶν ἐθνοκτόνων αὐτοῦ βουλευμάτων.

Οἱ ἀνδρείότεροι καὶ τολμηρότεροι ὑπηρεταὶ αὐτοῦ, ὁ Ἰουσοῦφ Ἀράπης, ὁ Βελῆ Γκέγκας, ὁ Βεκῆρ, ὁ Ἀσλάνης, ὁ Ὀμέρ ἔκτοτε παρουσιάζονται ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς σκηνῆς διατρέχοντες ἀκαταπαύστως, ὥς εἰς ἄγραν λεόντων, τὰ ὄρη καὶ τὰ δάση τῆς Ἡπείρου, ὅπως ἀνακαλύψωσι τὰ ἄγνωστα κατοικητήρια τῶν μεγαθύμων ἡρώων· καὶ ὁμῶς ἐπανήρχοντο εἰς Ἰωάννινα πολλάκις κατηφεῖς, κεκμηκότες, τραυματαῖαι, ἵνα ἀναγγείλωσι τῷ Ἀλῇ ὅτι πέραν τῆς Ἀκαρνανίας ὑπῆρχε νῆσός τις, ἡ Λευκάς, ἀνυπέρβλητον πρόσκομμα εἰς τὰς ἐπιδρομὰς αὐτῶν, φρούριον σωτηρίας ἀπόρθητον, ἐν ᾧ προσέφευγον οἱ μὴ γινώσκοντες πλέον ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει, ὅτι ἐκεῖ συνήρχοντο οἱ Μπουκουβάλαιοι, ἐκεῖ οἱ Κοντογιάνναιοι, ἐκεῖ ὁ Γιωργοθῶμος, ὁ Παραδόλας, ὁ Σκυλοδημῶς, ἐκεῖ οἱ Κατζικογιάνναιοι, οἱ Κατζαντῶναιοι, ὁ Δράκος Γρίβας, ὁ Βλαχογιωργάκης, καὶ ὅτι ἔπρεπε παντοίῳ τρόπῳ τὴν φωλεὰν ἐκείνην νὰ ἐκπορθήσῃ, ἐὰν ἤθελε ν' ἀνασπᾷ τὰς ρίζας τοῦ ἀναφυομένου Ἑλληνισμοῦ.

Ἦκουσα παρὰ πολλῶν εἰσέτι ζώντων ἐκ τῶν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους καὶ μετὰ ταῦτα δραζάντων τὰ ὄπλα ὑπὲρ πατρίδος, ὅτι ἐὰν μὴ ὑπῆρχεν ἡ Λευκάς, ἐὰν ἡ κυβέρνησις αὐτῆς ἀπεποιεῖτο νὰ φυλάττῃ τὰς οἰκογενείας τῶν διασημοτέρων κλεπτῶν, ἢ ἐὰν κατωρθοῦτο ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ ἡ κατὰκτησις τῆς νήσου, καὶ αὐτοὶ οἱ ἐνώπιον παντὸς μαρτυρίου ἀναδειχθέντες ἀτρόμητοι ἤθελον ἴσως ἀποδειλιάσῃ βλέ-

ποντες ἐκτεθειμένους τὰς γυναῖκας αὐτῶν καὶ τὰ τέκνα.

Ἀπέβαινε λοιπὸν ἀπαραιτήτως ἀναγκαία πρὸς τὸν Ἀλῆν ἡ κατάληψις τῆς Λευκάδος. Ἀλλὰ τὸ τόλμημα ἦτο δεινὸν καὶ μέ-
χρις οὗ εὐκαιρία τις παρουσιασθῇ, ἀπεφάσισε διὰ τῶν ἀπειλῶν,
τῶν ὑποσχέσεων καὶ τῶν κατασκοπῶν αὐτοῦ νὰ πείσῃ τὰς ἐπι-
χωρίους τῆς νήσου ἀρχὰς ἢ δεσμίους νὰ ἐκδίδωσι τοὺς προσ-
φεύγοντας, ἢ τοῦλάχιστον νὰ μὴ παρέχῃσι πλέον ἄσυλον πρὸς
τοὺς ἀσπόνδους καὶ αἰωνίους αὐτοῦ ἐχθρούς.

Συνέβαινε τότε καὶ ἡ τερατώδης Τουρκορωσσικὴ συμμαχία,
σατανικὸν ἀποκύημα τῆς ἐκπνεούσης ἐκείνης ἑκατονταετηρίδος,
καὶ ὁ Ἀλῆς, ὁ ἐτοίμως πάντοτε πάσης ἐπιλαμβανόμενος εὐκαι-
ρίας πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ, ἀγνοῶ διὰ τίνων μέσων, δια-
στρέφει τὴν ψυχὴν καὶ τὴν διάνοιαν τοῦ ἀντιναύαρχου Οὐσακὸφ
καὶ ἀφαρπάζει τὴν ὑπὸ χρονία 11 Μαΐου 1799 βδελυρὰν προ-
κήρυξιν αὐτοῦ, δι' ἧς ἐπιβάλλεται εἰς τὴν Ἰόνιον πολιτείαν ἡ
ἀποδίωξις τῶν γενναιοφρόνων ἡρώων, οἵτινες προσέφευγον εἰς
τὰς ἡμετέρας νήσους.

Ἐξαντλήσας πάντα τὰ μέσα καὶ πεισθεὶς ὅτι καὶ ἀπειλὴ
καὶ διαφθορὰ οὐδένα ἔφερον καρπὸν, πνέων ἐκδίκησιν ἀποφα-
σίζει τέλος κατὰ τὸ 1807, νὰ κατορθώσῃ διὰ τῶν ὅπλων
ὅ,τι διὰ τῶν σκευωριῶν μάτην ἠγωνίζετο ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη νὰ δια-
πράξῃ. — Δι' ἐκτάκτου στρατολογίας προσκαλεῖ εἰς τὰ ὅπλα
τοὺς Ἀλβανούς, ὑπόσχεται γέρας πρὸς τοὺς ἀλλοφύλους τὰς γυ-
ναῖκας, τὰ τέκνα καὶ τὴν οὐσίαν τῶν Λευκαδίων καὶ ἐν τῇ μα-

νία αὐτοῦ δυνύει καὶ τὰς γαστέρας τῶν μητέρων νὰ σχίσῃ, ἵνα μέχρις αὐτῶν τῶν ἐμβρύων προέλθῃ ἡ ἐξολόθρευσις, καὶ τὴν πόλιν ἅπασαν νὰ κατασκάψῃ, ἵνα μηδὲ λίθος ἐπὶ λίθῳ διασωθῇ. Διὸ κατὰ τὸν Μάϊον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἄγων πεντακισχιλίους πεζοὺς καὶ ἑξακισχιλίους ἵππεῖς, συντόνως ὁδεύει εἰς Περαιτίαν ἐπ' ἐλπίδι, αἴφνης ἐπιτιθέμενος, νὰ καταλάβῃ τὴν νῆσον.

Πρὸς τοῦτον δὲ τὸν ἐξ ἀδοκήτου ἐπιστάντα κίνδυνον πάντες σχεδὸν ὑπὸ φόβον καὶ ἀθυμίας συνεχίχοντο, ὥς οὔτε τὰ ἐκ πολλοῦ βουλευόμενα ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ οὔτε τὴν θηριωδίαν αὐτοῦ ἀγνοοῦντες. Ἀλλὰ κατὰ θεῖαν πρόνοιαν ἡ Κεντρικὴ ἀρχὴ ἐκινήθη καὶ ὁ Κόμης Μοτсенίγος διέταξε τὸν Καποδίστριαν, ἑκτακτον ἀπεσταλμένον καὶ πληρεξούσιον, νὰ μεταβῇ εἰς Λευκάδα ὅπως προνοήσῃ ὑπὲρ τῆς ὀχυρώσεως τῆς νήσου καὶ πράξῃ τὰ δέοντα εἰς ἀπόκρουσιν τῶν πολεμίων. Τοιοῦτοτρόπως τὸ ἁμάρτημα τοῦ Οὐσακὸφ ἐτύγχανε συγχωρήσεως καὶ ἀφέσεως παρὰ τοῦ ἀδίκως καὶ ἀναιδῶς προσβληθέντος Ἑλληνισμοῦ.

Ἀφικομένου εἰς Λευκάδα τοῦ πληρεξουσίου, οἱ διασημότεροι ὀπλαρχηγοί, νοήσαντες ἅμα τῇ φωνῇ αὐτοῦ ὅτι προύκειτο περὶ σωτηρίας οὐχὶ μικρᾶς τινὸς γωνίας τῆς Ἑλληνικῆς γῆς, ἀλλὰ περὶ τοῦ ὅλου, συνέβρευσαν πάντοθεν εἰς τὴν νῆσον προσφέροντες τὸ τιμαλφὲς αὐτῶν αἷμα ὑπὲρ τῆς κοινῆς πατρίδος. Οἱ πολῖται ὀπλίζονται, καὶ πένητες καὶ πλούσιοι νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐργάζονται κατασκευάζοντες χαρὰκώματα καὶ ἐπάλξεις. Ἐν τινι συμποσίῳ, εἰς ὃ ὁ Κόμης Καποδίστριας προσεκάλεσεν ἅπαντας

τοὺς ὀπλαρχηγοὺς τῆς Ἠπείρου, ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν δένδρων αἰφνης ἐγείρεται ἀπὸ τῆς ἑδρας αὐτοῦ καὶ ἐμπνεόμενος ἐκ τοῦ ὑπὲρ πατρίδος ἔρωτος ἐκφέρει πρόποσιν ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς. Οἱ δὲ γενναῖοι ἐκείνοι, ἐξελεύσαντες τῶν κολεῶν τὰ ξίφη, ὤμοσαν ἅπαντες τὸν φοβερὸν ὄρκον, ὅστις ἔμελλε μετὰ δεκατέσσερα ἔτη νὰ πληρωθῇ.

Ὁ ἐχθρὸς ἀπηύδησεν, ἀπεσύρθη. Ἀλλὰ τίς δύναται νὰ μὴ θαυμάσῃ ἀναγινώσκων ἐν τῷ ἡμετέρῳ χαρτοφυλακείῳ τὰ διασωθέντα ἐπίσημα ἔγγραφα τὰ μαρτυροῦντα ὑπὲρ τοῦ ἀειμνήστου Κυβερνήτου; Ἄγρυπνος καὶ δραστηριώτατος ἡδυνήθη νὰ ἠλεκτρίσῃ τὰς ψυχὰς τῶν κατοίκων· ὀξυδερκῆς καὶ προνοητικὸς ἡδυνήθη νὰ προΐδῃ τὴν μέλλουσαν μετ' ὀλίγον ἀνέγερσιν καὶ κατέβαλεν ἐπομένως πᾶσαν προσπάθειαν, ἵνα καὶ τοῦ μεγάλου ἐκείνου Ἑλληνομάχου ματαιώσῃ τὰ σχέδια καὶ ἀπὸ τοῦ ὀλέθρου διασώσῃ τὰ τελευταῖα, ὡς λέγει, εἰρείπια τῆς ἀρχαίας ἡμῶν δόξης. Αὕτη εἶναι κατ' ἐμὲ ἡ ἐνδοξοτέρα πρὸς τὸν Καποδίστριαν ἐποχή, διότι ἐν αὐτῇ διαλάμπει φαινοτάτη ἡ Ἑλληνικὴ αὐτοῦ ψυχὴ καὶ ἔκτοτε διατυποῦται ὁ χαρακτὴρ τοῦ μεγάλου ἀνδρός.

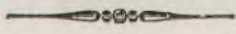
Δυστυχῶς ἡ ἱστορία τῶν χρόνων ἐκείνων διαμένει εἰσέτι σκοτεινὴ καὶ μόνον ἐν παρόδῳ διαμνημονεύονται τὰ τότε γενόμενα. Ἡμεῖς δὲ περιφρονοῦντες τὴν ἀνάγνωσιν τῶν πολλαχού διεσπαρμένων ἀνεκδότων ἡμῶν χρονικῶν, ὑβρίζομεν τοιοῦτοτρόπως εἰς τὴν μνήμην ἀνδρῶν, οἵτινες, τοσαῦτα ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μοχθήσαντες καὶ τοσαῦτα παθόντες, οὐδὲ τὴν ἡμέ-

ραν ητύχησαν να ἴδωσι τῆς προσδοκωμένης ἀπολυτρώσεως.

Ὅταν ἡ Ἑλληνικὴ νεολαία συναισθανθῇ τὴν ἀνάγκην νὰ συμπληρώσῃ πάντα τὰ κενὰ τῆς ἡμετέρας ἐθνικῆς ἱστορίας, τότε θέλει ἀναντιρρόητως ἀποδειχθῇ ἐκ τῆς δημοσιεύσεως ἐπισήμων ἐγγράφων ὅτι πρόλογος τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 εἶναι τὰ περὶ τὰ τέλη τῆς παρελθούσης καὶ τὰς ἀρχάς τῆς ἐνεστώσης ἐκατονταετηρίδος γενόμενα ἐν Ἡπείρῳ καὶ ὅτι πρὸς τὸν κοινὸν καὶ μέγαν σκόπον οὐ μικρὸν συνέτεινε καὶ ἡ εἰς Λευκάδα ἀποστολὴ τοῦ ἀειμνήστου Κυβερνήτου, ἐλθόντος εἰς ἐπαφὴν πρὸς τοὺς μάλιστα ἐμπειροπολέμους Ἕλληνας καὶ ἐνισχύσαντος τὴν καρδίαν αὐτῶν εἰς ἐπιδιώξιν τῆς μεγάλης καὶ ἱερᾶς ἰδέας.

Ταῦτα μὲ παρεκίνησαν νὰ δημοσιεύσω σήμερον πλῆρες τὸ ὑπόμνημα τοῦ Καποδιστρίου, ὃπερ κατέλιπεν εἰς χεῖρας τῆς ἐγγχωρίου κυβερνήσεως τῆς πατρίδος μου καὶ ἐγὼ ἄλλοτε μόνον ἐν μέρει ἠδυνήθην νὰ δημοσιεύσω ἐν τέλει τῶν *Μνημοσύνων*.

Τὰ τοιαῦτα, καίτοι νομιζόμενα ὑπό τινων ἀλλότρια τῆς ποιήσεως, εἶναι κατ' ἐμὲ αἱ βάσεις, ἐφ' ὧν αὕτη ἐρείδεται. Διακηρύττω δὲ ἐν καθαρᾷ τῇ καρδίᾳ ὅτι πολλάκις εὐηρεστήθην πολὺ περισσότερον προσηλόνων τὰ βλέμματά μου ἐπὶ τῶν ἱερογλυφικῶν χαρακτῆρων τοῦ Χρήστου Κατζικογιάννη παρὰ ἀναγινώσκων πολλὰ ἐκ τῶν μεταγλωττιζομένων ξένων ληρημάτων τῶν καθ' ἐκάστην νοθεύοντων τὸν ἀληθῆ χαρακτῆρα τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς Φιλολογίας.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ
ΑΛΗ ΠΑΣΑ ΤΕΜΠΕΛΕΝΛΗ
ΒΙΖΗΡΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ.

ΕΚ ΤΟΥ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΕΙΟΥ ΛΕΥΚΑΔΟΣ (α).

4799, Άρτα, Μαΐου 23.

Ἀπὸ τὸν Ἰψηλότατον Βιζήρ Ἀλήπασαν Ἰωαννίνων, μουτεσα-
ριφήν, χαιρετισμὸς καὶ εἰδήσις πρὸς τοὺς ἀγιομαυρίταις. Ὅτι
μαντὰμ. ὁποῦ αὐτὰ τὰ δυὸ βασίλεια ἐγένηκαν ἓνα καὶ εἶναι ἀγα-
πημένα ὡς ἀδελφία καὶ σὰν γείτονοι ὁποῦ εἵμαστε καὶ ἡμεῖς διὰ
κάτι δραπέταις ὁποῦ ἦταν εἰς τοῦτα τὰ μέρη μὲ ἀφορμὴν κα-
πιτανέων ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐσκότωσα πολλοὺς καὶ τοὺς ἐκυνή-
γησα καὶ ἦλθαν καὶ τρυπῶνουν εἰς αὐτὰ τὰ μέρη καὶ φυλάγον-
ται καὶ πάλιν ξεβγαίνουν καὶ χαλνοῦν τὸν ῥαγιά καθὼς σᾶς γρά-
φει καὶ ὁ ἀμηνράλιος καθαλιέρης Ὁσακὼφ νὰ τοὺς διώξετε ἢ καὶ
στὸ τουφέκι νὰ τοὺς βάλετε καὶ κανέναν νὰ μὴ ζηγώσητε αὐ-
τοῦ τελείως καὶ μαντὰμ. ὁποῦ τὰ δυὸ βασίλεια ἔγιναν ἓνα μὴν
ἀρχινήσετε τὰ παλαιὰ καὶ νὰ εἰπῇτε πῶς δὲν εἶναι αὐτοῦ καὶ
ἄλλαις πρόφασαις μόνον νὰ τοὺς διώξετε χωρὶς νὰ ματαζηγώσε-
τε κανέναν αὐτοῦ διὰ νὰ γλητώσῃ ὁ κόσμος ἀπὸ τὰ κακὰ τους

(α) Ἐτηρήθη ἡ ὀρθογραφία τῶν πρωτοτύπων.

καμώματα. Σὰ γείτονοι ὁποῦ εἴμαστε ἀγαπῶ νὰ περνοῦμε ἡσυ-
χα καὶ γιὰ ὁποῦ στέλνω καὶ ἕνα δύο καίκια αὐτοῦθεν νὰ φέρ-
νουν γήραις καὶ νὰ ἔχουν ἔγνοια διὰ αὐτουνούς τοὺς κακότρο-
πους ἀνθρώπους καὶ μὴ βάλετε κανέναν συμπεχὲν σὲ παρμι-
κρὸν καὶ ἂν κάμη καὶ τίποτες χρεῖα αὐτουνῶν τῶν καϊκιῶν εἰς
τοὺς αὐτοὺς κακοποιοὺς ἀνθρώπους νὰ τοὺς βοηθήσετε ὅσον ἡμ-
πορεῖτε διὰ νὰ εὐρουν τὸν μπελιά τους καθὼς σᾶς γράφει καὶ ὁ
ἀμνηράλιος Ὅσακὼφ καὶ ὄχι ἄλλο.

Παρά τοῦ Ναυαρχοῦντος τὸν Ῥωσικὸν
Αὐτοκρατορικὸν Στόλον Ἀμνηράλιον καὶ Καβ.

ΟΥΣΑΚΟΦ.

Πρὸς τὰς διοικήσεις καὶ δεπουτατζόνες τῶν Νήσων
Κορυφῶν, Κεφαλληνίας, Ζακύνθου, Ἀγίας Μαύρας, Παξῶν,
Τζερύγου καὶ τῶν λοιπῶν τῶν ἐλευθερωθέντων
παρ' ἡμῶν ἀπὸ τοὺς Φραντζέζους.

ΠΡΟΤΑΣΗΣ.

Ὁ Κύριος Ἀλῆ Πασὰς τῶν Ἰωαννίνων εἰς τὰ γράμματά του μὲ
φανερώνει ὅτι μερικοὶ αὐθάδεις ἐκ τῶν Ἀλβανιτῶν ἔφυγον ἀπὸ
τὸ μέρος τῆς Ἀλβανιτίας καὶ εὐρίσκονται εἰς τὰ νησιά ὁποῦ ἐλευ-
θερώσαμεν ἀπὸ τοὺς Φραντζέζους, δηλαδὴ οἱ Μπουκουβαλαῖοι,
οἱ Κοντογιανναῖοι, ὁ Βλαχογιωργάκης, ὁ Σκυλοδημὸς καὶ ἄλ-
λοι ὁποῦ ἔφυγον ἀπὸ τὴν Ἀλβανίτιαν οἱ ὅποιοι εὐρίσκονται εἰς τὰ
Νησιά. Ὅθεν ζητεῖ αὐτὸς νὰ τοῦ σταλθῶσιν οἱ τοιοῦτοι ἢ νὰ ἀ-
ποδιωχθῶσιν ἀπὸ τὰ Νησιά. Παραγγέλω εἰς τὰς Διοικήσεις, Δε-

πουτατζίνες και Κουκλάβα και εις ὅλους τοὺς κατοίκους τούτων τῶν Νήσων ὅπου παρομοίους ἀνθρώπους νὰ μὴν ἤθελαν βα-
στοῦν κοντά τους εις τὰς Νήσους ἀλλὰ νὰ τοὺς ἀποδιώξωσιν ἐξ
ἅπαντος. Καὶ ὅλο αὐτὸ νὰ ἐνεργηθῇ τὸ ὀγλυγορότερον περὶ οὗ
αὐστηρότητα ἐντέλλομαι. Ἐκ τῆς Ναυαρχίδος τοῦ Ἀγίου Παύ-
λου εἰς τοὺς Κορυφούς τοῦ 17 Μαΐου 1799.

ΑΜΜΙΡΑΛΙΟΣ ΟΥΣΑΚΟΦ.

Μηχαλίτζι. — 28 Ἀπριλίου 1800.

Εὐγενέστατοι ἄρχοντες ἁγιομαύρας μετὰ τὸν μετὰ πόθου χαι-
ρετισμὸν σᾶς φανερώνω ὅτι ἦλθα καὶ ἐγὼ ἐδῶ διὰ νὰ μπαρκαρί-
σω τὸ ἀσκέρι διὰ τὸ Μισῆρι καὶ εἶμαι ἐδῶ εἰς τὰ τζηφλήκια μου
ἀκόμη σήμερον καὶ αὔριον φεύγω καὶ ἐδῶ ὅπου ἦλθα ἔκραζα
καὶ τοὺς ἀνθρώπους μου ὅπου μὲ γράφεταν καθημερινὰ σιναέτια
ἀπὸ αὐτουνούς ὅπου σᾶς πειράζουν καὶ σᾶς γγίζουν καὶ τοὺς
ἐπαρουσίασα ἐμπροστά μου, καὶ ἐγὼ τώρα ἐβεβαιώθηκα καλῆ-
τερα διὰ τοὺς κλέφτες ὅπου εἶναι μαζωμένοι αὐτοῦ καὶ ἔχω καὶ
τὸ δεφτέρι ἐδῶ πόσοι καὶ ποῖοι εἶναι, καὶ σὰν νὰ βγαίνουν ἀπὸ
ἓνας ἓνας νὰ ξετρυπώνουν καὶ νὰ ῥίχνωνται πέραν νὰ γγίζουν καὶ
πάλιν νὰ φεύγουν καὶ νὰ ἔρχωνται νὰ τρυπώνουν αὐτοῦ. Χέλ-
μπετὲ καὶ οἱ ἄνθρωποι μου ἐκεῖ εἰς τὴν ἄκρην κᾶτι θελαφυλά-
ξουν καὶ νὰ βαρέσουν τοὺς κακοὺς, καὶ μὲ αὐτὰ εὐρίσκετε αἰτίαν
καὶ ἐρίξετε ὅλους τοὺς μπεχανέδες ἐπάνω εἰς τοὺς ἀνθρώπους
μου χωρὶς νὰ ἔχουν κανένα φτέξιμο. Γιὰ τοῦτο ὅπου σᾶς στέλ-
νω καὶ τὸ παρὸν φιλικὸν σὰν γείτονες ὅπου ἤμαστε νὰ ἀπερνοῦ-
με καλὰ καὶ ἡσυχὰ καθὼς τὸ ἐπιθυμῶ ἐξ ὅλης μου τῆς καρδίας.

Ἐλᾶτε καὶ δώσετε τὸ νιζάμι αὐτῶν τῶν Κλεφτῶν ὅτι ἡμεῖς δὲν ἡμαστε σημερινοὶ καὶ διὰ πρὸς ὥρας ἡμεῖς ἡμαστε γιὰ πάντα. Ἐγὼ ἔχω σπῆτια ἐδῶ, ἔχω ὅλην τὴν δουλειάν μου καὶ θέλω καὶ ἀγαπῶ νὰ ἀπερνοῦμεν καλὰ καὶ ἡσυχα σὰν γείτονες ὁποῦ ἡμαστε καὶ δώσετε τὸ νιζάμι αὐτὸ καθὼς πρέπει διὰ νὰ ἡσυχάσῃ ὁ τόπος, καὶ ὅποιος θελήσει ἀπὸ αὐτουνοὺς τοὺς κλέφτας ἄς ρίξῃ τὴν φαμιλίαν του ἐδῶθεν στὸν τόπον μου νὰ κάττῃ ὡς βραγιάς καὶ νὰ τὸν ξέρω κ' ἐγὼ ὡς βραγιάν καὶ ὅσοι δὲν θελήσουν νὰ λάβουν ἐκεῖνο ὁποῦ τοὺς πρέπει καὶ ἂν θέλετε καὶ ἀγαπᾶτε σὰν γείτονες ὁποῦ εἴμαστε διὰ νὰ ἀπερνοῦμεν καλὰ καὶ ἡσυχα ἐλᾶτε καὶ δώσετε τὸ νιζάμι αὐτὸ ἕως ὁποῦ εἶμαι καὶ ἐγὼ ἐδῶ, ὅχι καὶ δὲν θέλετε πάλιν νοικοκυραῖοι εἴστε καὶ τίποτες μηχανέδες καὶ πρόφασαις μὴν μοῦ εὐρεῖτε. Ὅτι καὶ ἐγὼ προσταγμένος εἶμαι ἀπὸ τὸ βασιλέα μου διὰ νὰ σὰς ἀπαντῶ καὶ ἔγνοιαν νὰ ἔχω νὰ μὴ γιγηχθῇτε σὲ παραμικρὸν καὶ νὰ ἀπερνοῦμεν καλὰ καὶ εἰρηνικὰ σὰν σημοτινοὶ γείτονες ὁποῦ εἴμαστε ὁμῶς καὶ οἱ ἄνθρωποι μας ὁποῦ στέκονται ἐκεῖ διὰ τὴν φύλαξιν τῶν κλεφτῶν στέκονται καὶ ὅταν νὰ βλέπουν τοὺς κλέφτας νὰ ξετρυπώνουν ἀπὸ αὐτοῦ καὶ νὰ βαροῦν καὶ νὰ κάνουν τόσα κακὰ στὸν κόσμον, καὶ πάλιν νὰ βλέπουν ὁποῦ νὰ ἔρχονται καὶ νὰ τρυπώνουν χελμπετὲ ἐκείνην τὴν τρύπαν ὁποῦ τρυπώνουν θελὰ τὴν φυλάξουν πῶς ἀλλέως ἡμποροῦν νὰ κάμουν. Ἄν ἀγαπᾶτε στήλετέ το καὶ τὸ παρὸν γράμμα μου καὶ εἰς τοὺς μεγαλητεροὺς σας νὰ βεβαιωθοῦν καὶ ἂν ἀγαπᾶτε δώσετε τὸ νιζάμι τώρα ὁποῦ εἶμαι καὶ ἐγὼ ἐδῶ καὶ πάλιν νοικοκυραῖοι εἴστε καὶ θεόθεν ὑγειαίνετε.

1804 Ὀκτ. 30 Ἰωάννινα.

Πρὸς τοὺς εὐγενεῖς καὶ περιποθήτους μας φίλους προέδρους καὶ Κυβερνήτας Ἀγίας Μαύρας χαιρετισμοὺς φιλικούς.

Πολλάκις σᾶς ἐγράψαμεν δίδοντες σας σημεῖα τῆς ἐπιθυμίας ὅπου ἔχομεν εἰς τὸ νὰ φυλάττεται μετὰ τῶν δύο μερῶν μας ἡ ἀπαιτουμένη ἀμοιβαία εἰρήνη, ὁμόνοια καὶ ἀγάπη ὅπου αὐτὸ εἶναι τὸ θέλημα τοῦ κραταιοτάτου Βασιλέως μας. Ἀλλαις τόσαις καὶ περισσότεραις φοραῖς ἐζητήσαμεν ἐκδίκησιν ἐναντίον αὐτῶν τῶν ζωρμπάδων καὶ κακῶν ἀνθρώπων ὅπου πάντοτε ἔχουν προξενήσει πολλὰς καὶ διαφόρους ζημίας εἰς τοὺς τόπους μας καὶ εἰς τοὺς βασιλικούς ῥαγιάδες μὲ ἀρπαγὰς τῶν ὑπαρχόντων τους, μὲ φόνους καὶ οὐκ ὀλίγας ἄλλας καταδρομάς. Καὶ ὅταν κατατρέχωνται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους μας εὐρίσκουν τὸ καταφύγιόν τους καὶ τὴν ἀπάντησίν τους εἰς τὰ νησιά σας καὶ φυλάγονται φανερά καὶ ποτὲ δὲν ἠθελήσατε νὰ τὸ βάλετε εἰς πρᾶξιν. Ζήτημα ὅπου κατὰ πάντα λόγον εἶναι δικαίωτατον καὶ τὸ πρῶτον ἀπὸ ἐκεῖνα ὅπου συσταίνουσι καὶ στεραιώνουσι τὴν ὁμόνοιαν τῶν δύο μερῶν μας. Ἀφοῦ τοιοῦτοι σκιάδες καὶ κακοὶ ἄνθρωποι ἔχουν τὰς φωλεὰς των μέσα εἰς τοὺς τόπους σας, καὶ ὅταν θέλουν ἐβγαίνουν εἰς τοὺς ἰδικούς μας, κατατρέχουν, ἀρπάζουν, καίουν, φονεύουν καὶ κατασκορποῦν τοὺς βασιλικούς ῥαγιάδες καὶ πάλιν αὐτοῦ γηρίζουν καὶ φυλάγονται. Ἡμεῖς νὰ φωνάζωμεν κατὰ τῶν τοιούτων καὶ κανεὶς νὰ μὴ μᾶς ἀκούῃ τοῦτο εἶναι ἓνα πρᾶγμα ὅπου δὲν συνάξει ἄλλο συμπέρασμα παρὰ ὅτι οἱ ἴδιοι τοὺς δέχσθε καὶ τοὺς ἀπαντᾷτε. Εἰς τοὺς ῥαγιάδες μας τὸ κακὸν ἀπὸ αὐτοὺς πηγαινέι αὐξάνοντας. Λοιπὸν τί φιλία καὶ εἰρήνη θὰ εἶναι

ἀνάμεσόν μας. Δὲν ἔμεινε πλέον ἄλλο νὰ σὰς γράψωμεν καὶ πρέ-
πει νὰ πιασθοῦν ὅλοι αὐτοὶ οἱ κακοὶ ἄνθρωποι καὶ σκιάδες ὁποῦ
φανερὰ εἶναι αὐτοῦ φυλαγμένοι καὶ ἀπαντημένοι καὶ μάλιστα
ὁποῦ αὐτοὶ ἐξ ἀρχῆς εἰς τοὺς βασιλικοὺς τόπους γεννημένοι καὶ
ἀναθρεμμένοι καὶ διὰ τὰς κακὰς τῶν πράξεις διωγμένοι καὶ φυ-
γάδες εἰς τὰ μέρη σας. Καὶ νὰ σταλθοῦν εἰς χεῖρας τῶν ἀνθρώ-
πων μας νὰ δώσουν ἀπολογία δι' ὅσας ζημίας ἔπραξαν εἰς τοὺς
τόπους μας καὶ νὰ παιδευθοῦν εἰς παράδειγμα καὶ ἄλλων τοιού-
των, ἢ ἀνάγκη εἶναι νὰ ἐμποδισθῇ ἡ εἰς τοὺς τόπους μας διάβα-
σις τῶν νησιωτῶν διὰ οὐδεμίαν δούλευσιν. Ἐπειδὴ αὐτοὶ εἶναι
ὁποῦ δουλεύουν τὰς προδοσίας τῶν ῥαγιάδων μας εἰς τοὺς ζωρ-
μπάδες αὐτοὺς ὁποῦ θὰ εἴπῃ γίνονται αἴτιοι νὰ δοκιμάζῃ ὁ τό-
πος μας τόσα κακὰ. Ὁμολογοῦμεν καὶ ἡμποροῦμεν νὰ τὸ ἀπο-
δείξωμεν καὶ ἐμπράκτως ὅτι πάντοτε ἀγαπήσαμεν καὶ ἀγαποῦ-
μεν εἰρήνην καὶ ἡσυχίαν ἀναμεταξὺ τῶν δύο μερῶν· τὸ κακὸν
ὅμως ὑπερεπερίσευσεν ἀπὸ τὴν ἀμέλειαν καὶ ἀδιαφορίαν σας, δὲν
ἡμποροῦμεν νὰ σιωπήσωμεν πλέον. Ἐπειδὴ ἔχομεν καὶ ἡμεῖς με-
γαλῆτερος ὁποῦ μᾶς ζητοῦν λόγον δι' ὅλα ἐκεῖνα ὁποῦ συντεί-
νουν εἰς σύστασιν καὶ φθορὰν τῶν βασιλικῶν τόπων καὶ ῥαγιά-
δων ὁποῦ ἐμπιστεύονται εἰς τὴν κυβέρνησίν μας· τῶν ὁποίων τὰ
δίκαια παράπονα ἄμποτε νὰ σύρουν τὴν διόρθωσιν εἰς τὸν τρό-
πον ὁποῦ νὰ ᾔναι ἄρεστός εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τοὺς μεγαλῆτε-
ροὺς μας.

22 Ἀπριλίου 1802 π. Ἰωάννινα.

Πρὸς τοὺς εἰλικρινεῖς καὶ ἀγαπητοὺς μας φίλους προέδρους
Ἀγίας Μαύρας χαιρετισμὸς φιλικὸς καὶ εἰδοποίησις ὅτι οἱ κλε-

πτοκατζηκογιανναῖοι καὶ ἄλλοι παρόμοιόντων κακότροποι ἄνθρωποι οἱ ὅποιοι εὐρίσκονται εἰς τοὺς τόπους σας μὴ εὐχαριστούμενοι εἰς τὰ ὅσα κακὰ καὶ ζημίας ἐπροξένησαν εἰς τοὺς τόπους τοὺς βασιλικούς καὶ τοὺς τζηφτιλικιώτας μου μὲ τὰ ληστρικάτων κινήματα, αὐτοὶ μόνοι ἔκραζαν εἰς τὴν συντροφιάντους καὶ ἄλλους ὁμόγνωμῶν τούρκους καθὼς τὸν Σεργιάν μοῦρτον παλαιὸν κλέπτην καὶ ζωρμπάν ὁ ὅποιος καθὼς ἐμάθαμεν ἐτοιμάζεται νὰ ἀπεράσῃ ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Τζαμουριᾶς διὰ θαλάσσης καὶ ἴσως καὶ νὰ ἀπέρασεν ἐπὶ σκοπῶ διὰ νὰ ἐνταμωθοῦν καὶ νὰ ἐφορμήσουν εἰς τὸ Ξερόμερον ὅπου εἶναι μουκατὰς τοῦ Ἰσοῦφαγα βάλτη κεχαγιασὴ καὶ ὅπου ἄλλοι ἤμπορέσουν εἰς τοὺς τόπους τοὺς βασιλικούς διὰ νὰ ἀρπάσουν καὶ ξεσχίσουν, νὰ κάψουν νὰ φονεύσουν καὶ νὰ κάμουν ὅσα ἢ κακία τους τοὺς διδάξῃ καὶ ἤμπορέσουν. Εἰς παρόμοιαις περίστασις δὲν πρέπει νὰ προσμεῖνετε παρακίνησι ἀλλὰ νὰ προλαμβάνετε τὸ κακὸ διὰ νὰ μὴ φθάσῃ εἰς ἐκεῖνον τὸν βαθμὸν ὅπου νὰ ἀποκαταστένεται ἀδιόρθωτον. Τούτῃ εἶναι ἡ αἰτία ὅπου μᾶς ἀναγκάζει νὰ φονάζωμεν πάντοτε διὰ τὸν ἐξοστρακισμὸν τοιούτων κακοποιῶν ἀνθρώπων καὶ διατίποτε δὲν τὸ μετράτε. Σᾶς λέγω ὅμως ὅτι ἀνίσως, ὃ μὴ γένοιτο, ἤθελε ἀπεράσει ὁ εἰρημένος Τοῦρκος Σεργιάν μοῦρτος μὲ τοὺς ὁπαδούς του καὶ σμῆξαι μὲ τοὺς Κατζηκογιανναῖους καὶ ἐπιλοῖπους κλέπτας ὅπου τοὺς ἐκόλησαν αὐτοῦθες, ἔχουν νὰ προξενήσουν πολλὰ κακὰ καὶ ζημίας εἰς τοὺς τόπους μας καὶ ἐπειδὴ αὐτὸ προέρχεται ἀπὸ ἀμέλειαν ἰδικήν σας θὰ πέσῃ τὸ βάρος ἐπάνω σας. Λοιπὸν χωρὶς νὰ ἀναβάλλετε τὸν καιρὸν νὰ παραγγείλετε καὶ νὰ φοβερίσετε τοὺς νησιώτας καίκιτζίδες ὅπου ὄχι μόνον νὰ μὴ ἐμβάσουν εἰς τὰ καίκια τους τοιού-

τους ἀλλὰ μάλιστα νὰ τριγυρίζουν ἐπάνω κάτω καὶ φυλάττουν
 μὲ προσοχὴν ὅπου καὶ εἰς ἄλλα καίκια ἂν τοὺς ἀπαντήσουν νὰ
 τοὺς βαρέσουν, νὰ τοὺς καταδιώξουν καὶ νὰ μὴ ἀφήσουν νὰ ἀ-
 περάσῃ κανένας ἀπὸ αὐτούς. Σᾶς εἶπα ὅτι τὸ κατόρθωμα ὅπου
 ἔχουν σκοπὸν νὰ κάμουν εἶναι ὀλέθριον διὰ τοὺς τόπους καὶ ῥα-
 γιάδες τοὺς βασιλικούς διὰ τοῦτο πρέπει νὰ πάρετε τὰ μέτρα
 σας καὶ κάμετε τὴν ἀναγκαίαν προφύλαξιν καὶ ἀπάντησιν εἰς
 τὸν τρόπον ὅπου σᾶς γράφω καὶ μίαν ὥραν προτῆτερα, καὶ νὰ
 ἔχω ἀπόκρισίν σας. Θεόθεν δὲ ἔσεσθε ὑγειαίνοντες.

(Γ. Γ.) Αὐτοῦ ὅπου ἔστειλα καὶ τὸν πρῶτον μου καπετάνον
 Ἀχμέτ μπέγην διὰ νὰ φυλάξῃ τὰ νερά διὰ αὐτὴν τὴν αἰτίαν καὶ
 ὅπως κάμνει χρεῖαν διὰ αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν. Ἐτῆι νὰ ἀκολουθή-
 σετε καὶ νὰ τοῦ βοηθήσετε εἰς ὅ,τι χρεῖαν λάβῃ.

COSTITUTO

DATO AL PRITANO DI ZANTE

MARINO VEJA

DAL CAPITANIO DEMETRIO ISCO

E trasmesso al Governo di Sta Maura

Ai 10 Maggio 1807.

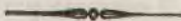
Martedì scorso era il 7 corrente trovandomi sullo scoglio di Dragonara, giunse colà il Capitan Costa Cormova fuggito con trenta persone di seguito dal servizio del Visire e che mi ha riferito quanto segue.

«Trovandomi a Condilos con trenta persone, spedii un mio primo Cugino a *Tepelen*, da dove feci porre in sicuro le nostre famiglie facendole passare a Corfù, quindi mi rifuggiai nello Stato della Repubblica. Il primo corrente il suindicato mio cugino trovandosi a Giannina vide un gran numero di truppe colà raccolte per ordine del Visire, cioè cinque mila di fanteria e sei mila di cavalleria, dirette per attaccare l'isola di Santa Maura: anzi il Visire pattui con essi di lasciar loro, al caso che l'isola stessa fosse presa, tutte le schiave, denari ed altri effetti, ed anzi ha riferito che nel giorno 2 corrente partì l'esercito da Gian-

nina riducendosi alla località detta Πέντε Πηγάδια, situazione della quale tanto si può dirigere per Prevesa quanto per le pertinenze de' Zammi e che di tutto ciò fù egli testimonio oculare. Che il loro stipendio è di piastre trenta al mese, oltre abbondanti provigioni. — Che a Giannina eravi raccolta una quantità di mistri, che unirsi doveano all' esercito per trasferirsi anch' essi a Peratià, ove ve ne sono degli altri componenti tutti il numero di tre mila. Il suindicato Capitan Cormova assicurò esservi a Peratià cinquanta Francesi, che colà fecero delle zattere e certe barche diverse da quelle, che si usano in queste parti, per fare lo sbarco sopra la suindicata isola di Santa Maura, e che dicono con certezza che fra il 15 e il 20 del corrente dovessero dare l' assalto all' isola. Che riuscendo loro a ciò, aveano pronti trecento camini di calcina onde far fabbricare nella detta isola una fortezza, onde ridurla a terra ferma.

Riferisce di più il Cap.ⁿ Isco che martedì scorso, essendosi abboccato con varie persone provenienti da Catochi e Dragamesto, seppe da loro che al 1.º corrente furono condotti a Stamnà vicino a Anatolicò verso Catomeri 18 cannoni grandi levati da Lepanto, ma che poscia furono colà lasciati, essendosi vociferato essere giunto un firmano, che vietasse di poter levare dalla fortezza di Lepanto li preindicati cannoni.

Demetrio Draculi.

**IL COMMISSARIO EXTRAORDINARIO
DELL' ECCELLENTISSIMO SENATO**

ALLA

PRESTANTISSIMA REGGENZA

DI SANTA MAURA.

Obbedisco agli ordini che l' Eccellentissimo Senato mi manda per mezzo de' suoi dipartimenti. Prima di cessare dalle mie funzioni e di partire da quest' Isola lascio al suo Governo alcuni ricordi. Lo prego di accoglierli non come necessari al miglior successo dell' amministrazione affidata alle sue cure ed al suo zelo, ma come un testimonio della mia rassegnazione agli ordini superiori.

GESTIONE POLITICA.

L' Ecc.^{mo} Senato su di ciò non lascerà senza istruzioni questo governo a misura che le circostanze lo esigeranno. Intanto fino a tanto che esse arrivino io debbo segnare alcune traccie, che in qualche maniera determinano i limiti della odierna ingerenza di questo governo sul Politico Dipartimento.

Tre ne sono le principali diramazioni. La prima concerne le relazioni esteriori col limitrofo continente. La seconda la condotta del Governo verso la greca Repubblica dei bravi greci Armatolò al Servizio Imperiale Rus-

so, parte volontarj o qui ricovrati o dispersi fuori dell' Isole. La terza è la marcia del Governo in mezzo alle circostanze presenti, nelle quali la Repubblica va ad essere sotto altra protezione e custodia avendo intanto nel suo seno i suoi primi protettori e custodi.

RELAZIONI ESTERIORI COL CONTINENTE.

La Repubblica nostra non fu mai in guerra colla Sublime Porta. Ma il Visire di Giannina ha voluto farle la guerra, minacciando la sicurezza di quest' isola ed angustianandola in ogni modo, troncando le comunicazioni commerciali e le fonti tutte della sussistenza di questo popolo e di quelli delle altre isole. Malgrado a ciò il governo della Repubblica non si è stimato mai in corrispondenza collo Stato limitroso nè durante la guerra nè durante l' armistizio. Tutta questa parte è stata sostenuta come la difesa di Sta Maura dal Comando militare Russo. A questo Comando dunque devesi lasciare, fino a che giungano al governo altre istruzioni, la spezial cura di trattare, di risolvere per ciò che riguarda le relazioni e la corrispondenza coi limitrofi comandanti e collo stesso Visire. Quindi se gli uni o l' altro direttamente si rivolgesero a questo governo, al governo non resta che darne parte immediatamente al Comando Russo, affinchè se l' affare di cui si tratta è urgente, sia presa tosto una misura da esso o dal governo cuoperto dai suoi ordini, o (se l' affare non è urgente) affinchè si possano cercare istru-

zioni dall' Ecc.^{mo} Senato. In questo caso, poichè devesi sempre osservare le leggi di uso, il governo potrà rispondere: ma se la sua risposta non dirà altro se non che di-
de parte ai superiori e, lorchè giungano loro ordini, si da-
rà quale conviensi categorica questa risposta.

Posto questo principio, quanto alle esterne relazioni
ne vengono le seguenti conseguenze:

1.º Nessuna licenza sarà accordata a barca o cittadino
pel Continente, senza che il governo preventivamente si
concerti con Comando Militare.

2.º Nessuna negoziazione sarà intrapresa dai naziona-
li coi Turchi limitrofi, senza un pari concerto e la preven-
tiva adesione del Militare Comando.

3.º Nessuno dal Contineute, sia esso Turco o Greco,
sarà accolto nell' isola, senza che le guardie marittime e le
terrestri lo scortino al Comando Militare; nè questi po-
trà aver libertà di permanere o passare nell' isola, senza
il permesso dello stesso Generele.

Saranno quindi osservate in prosecuzione le discipline
finora stabilite quanto alla polizia, ai biglietti di passaggio,
agli appostamenti terrestri sostenuti dalla guardia Civica.

CONDOTTA DEL GOVERNO VERSO

GLI ARMATOLO'

(Τοῦτο ἐδημοσιεύθη ὑπ' ἑμοῦ ἐν τοῖς Μνημοσύνοις.)

I volontarii Armatolò, intitolati *Clefti*, furono mai sem-
pre il soggetto delle inquietudini di Santa Maura ed il

pretesto delle persecuzioni del Visire di Giannina in verso di noi.

Questi bravi uomini, vittime della loro educazione e delle circostanze, hanno reso alla Repubblica segnalati ed essenziali servigi durante la guerra. Essi ci hanno provveduto gli oggetti i più importanti per la sussistenza, ed essi colle loro valorose scorrerie hanno allontanato dai contorni di quest'Isola le grandi forze del Visire. Dobbiamo quindi a questi bravi la nostra riconoscenza e non la dobbiamo ai medesimi con parole, ma con fatti.

Gli altri, che sono al servizio Imperiale Russo, interessano parimenti tutta la nostra gratitudine, perchè ci hanno difeso e possono difenderci, senza esigere da noi che ospitalità. Gli ultimi parimenti meritano degnamente riguardi proporzionati ai servigi resi ed a quelli che prestar possono.

Sopra questa classe di stranieri, che a Santa Maura si trova armata per la sua difesa, la condotta del governo deve avere due guide. Una prima quella cioè che gli servi finora a condurlo nel far conoscere a questi bravi, ch'essi godono di tutta la sua benevolenza e ch'egli è per tal mezzo ch'essi possono far comune la loro sorte alla nostra e posseder quindi patria cristiana e libera.

Una seconda si è quella di far conoscere ad essi che la mutata protezione dello Stato nostro non cangia i nostri sentimenti e le nostre sollecitudini verso di essi.

Fissate queste due costanti guide alle direzioni nostre,

ne vengono di conseguenza le seguenti massime di Governo.

1.° Se ospitalità ed accoglienza amica hanno avuto questi uomini finora da noi, più generosa ospitalità e più grata accoglienza debbono avere ora ed in seguito fino a che della loro sorte deciso venga da quella autorità, a cui sarà per spettare.

Non basta che il governo sia ospitale, ma devono esserlo tutti gli abitanti ed è quindi della sua responsabilità, se i particolari ed i singoli non imitano in questo il suo esempio.

Pel Governo verso questi stranieri l'ospitalità e l'accoglienza e la predilezione riducesi a tre oggetti essenziali: pronta amministrazione di giustizia, ricovero e nutrizione a misure eque di pagamento.

Il primo si adempie soverchiando tutti i metodi ordinarij e tutte le tardanze noiose del forense artificio. Al secondo ed al terzo, con la diretta intervento del pubblico sguardo onde l'avidità, od i soli oggetti del peculiare comodo ed interesse non facciano mancare in fatto l'asilo e la nutrizione, o non ne rendano l'ottenimento prezioso troppo.

Dai particolari non si possono esigere queste politiche mire verso i Greci suddetti. Basta ch'essi secondino il governo e rispettino il voler suo. E l'uno e l'altro scopo si raggiunge facilmente quando il governo voglia, ma voglia con fermezza e risoluzione.

2.º Un altro non meno grande dovere ha il governo verso quei Greci, che sono al servizio imperiale, quello cioè di approntare i fondi, che sono richiesti dal Comandante Russo ad imprestito per la retribuzione delle loro paghe.

Il governo generale è solito provvedere a questo. Ma a quelle provvidenze non debbesi abbandonare assolutamente un oggetto, il quale direttamente interessa il decoro pubblico, la tranquillità di quest' Isola e la sua sicurezza, fino a tanto che il nemico, sempre lo stesso nelle sue forze, è in grado di attaccarci e fino a tantochè noi dobbiamo serbarci atti a respingerlo.

Perciò con ogni studio, e colla più grande fermezza allontanando tutte le spese, le quali oggi non sono della più grande urgenza (ciò che spiegherò inoltre), nell' Erario pubblico uopo è conservare sempre un fondo, il quale in ogni evento possa dare un soccorso a queste legioni, sia per riparare ne' loro bisogni sia per far ch'esse accordino un' opinione al pubblico nome ed alla finanza nostra.

3.º I volontarj armatolò, che tuttavia trovansi nel territorio Ottomano, forse che rientrino nel nostro. Poste le cose fin qui dette, egli è inutile il ripetere intorno ad essi ciò, che degli altri si è detto e che deve a questi esser comune.

Noi conosciamo i principj coi quali l' augusta Corte di Russia ha guardato e coltivato questi uomini. Noi dob-

biamo sentire sempre tutti i nostri doveri in verso di essa e dobbiamo metterci nella identica loro situazione per ciò, che a noi piacerebbe di ottenere da altri, se tutte le loro circostanze a noi fossero comuni. Noi ignoriamo sotto quali auspizj questa Repubblica di Armatolò viver debba, e se la protezione accordata ai sette popoli Ionii stender voglia, come sperar deesi, le sue alte beneficenze sopra questi soli e veri superstiti del *greco valore*.

Per tutte queste ragioni il governo di quest' isola, il quale più che di ogni altro è nel contatto con questi bravi, sarebbe responsabile alle due auguste Corti Imperiali di Russia e di Francia ed alla nazione Ionica, se in verso di essi non studiasse in ogni maniera di condursi in relazione ai principj fin qui annunziati e colle norme che io ho tracciato leggermente scorrendo su questo importante soggetto.

DEL GOVERNO NELLE ATTUALI CIRCOSTANZE.

Hanno goduto i sette Popoli e più di tutti quello di Santa Maura della protezione benefica di S. M. l' Augusto Imperatore di tutte le Russie. Le sue forze di terra e di mare hanno custodito e custodiscono tuttavia quest' isola. Noi dobbiamo essere eternamente grati, eternamente a questo benefattore e lo dobbiamo oggi doppiamente sentendo che, quando delle superiori e più vaste combinazioni politiche hanno chiesto il ritiro delle sue forze e della sua protezione dallo stato no-

stro, viene per volontà sua a cuoprirci e di protezione, e di difesa il nome di S. M. l'augusto Imperatore de Francesi e le invitte sue truppe.

Il popolo di Santa Maura grato alla prima protezione, riconoscente della difesa, che ottiene per essa, per mezzo del suo Governo e della nobiltà tutta, deve far conoscere in questi ultimi istanti, nei quali qui trovansi le truppe Imperiali Russe, in tutta la loro verità ed estesa i sentimenti dai quali è animato. Per tal maniera le truppe Imperiali Francesi, che vengono a rimpiazzarle, misureranno, prime anco di conoscere in questa nuova circostanza il grado di confidenza che riponer debbono in noi, e saranno convinti che le beneficenze, delle quali vorranno farci partecipi, non si spargeranno sopra popoli ingrati.

Il popolo anco in questa delicata manifestazione dei suoi sentimenti deve essere condotto dalla saggezza del Governo.

La moltitudine non consta sempre da uomini tutti saggi, moderati, prudenti; d'uopo è che il governo li faccia essere tutti, senza imponer leggi, senza punire colpe, ma facendo che non vi sia bisogno di leggi e che manchi persino l'intenzione della colpa.

Ad un governo illuminato ed il quale gode tutta la confidenza del suo popolo il riuscire in questo intento ella è cosa assai agevole. La Reggenza Prest.^{ma} di quest'Isola è in questa fortunata situazione.

Le truppe qui esistenti vogliono essere quindi in con-

tinuazione assistite in tutte le loro occorrenze tanto per l'acquartieramento come per le sussistenze.

Quelle, che arrivano, devono del pari trovare ciò, che ad esse abbisogna; e su di ciò l'Ecc.^{mo} Senato fornirà di istruzioni e di mezzi questo Governo.

Partano le prime conservando una grata memoria di Leucade. Arrivino le seconde ed amino Leucade prima di prenderne la difesa e la custodia.

Che la Reggenza voglia e questo sarà il fortunato successo del voler suo e delle sue cure.

DIFESA ED ARMO DELL'ISOLA.

Minacciata la sicurezza e l'inviolabilità di quest'isola dal potente limitrofo Visire, gli abitanti presero le armi e travagliarono col concorso spontaneo di quelli delle altre isole per erigere lungo la linea, ch'è guardata dal campo nemico, un trincieramento.

Essi non hanno deposto le armi ed il trincieramento non è per anco finito. Non fecero, nè faranno la prima cosa, perchè l'inimico non si è per anco ritirato dalle vantaggiose sue posizioni e sono per ora astretti a vedere incompleto il trincieramento, poichè l'Ecc.^{mo} Senato ne ordinò la sospensione, avuto principale riguardo all'esaurimento del pubblico erario.

Dirò brevemente sopra ambedue questi articoli la mia opinione, e la Prest.^{ma} Reggenza o la seguirà o ne adotterà una migliore secondochè i suoi lumi,

le sue conoscenze , e le circostanze lo eseguiranno.

Quantunque la pace sia segnata tra i due Imperi Russo e Francese, quantunque i politici rapporti dello Stato nostro siano per cangiarsi, quantunque il Visire conosca e l'uno e l'altro avvenimento, esso però continua a restarsene colle sue forze nella stessa sua posizione e noi non abbiamo nessun motivo per abbandonarci al riposo od alla sicurezza. Ci è abbastanza certo ch'esso ha più d'una volta dichiarato di non avere per anco dalla sua Corte avvisi uffiziali dell'armistizio fra le armi Russe e le Ottomane; e noi conosciamo quali sono le sue intenzioni e le misure ostili replicatamente prese rispetto a noi dopo il pubblicato armistizio fino a questo giorno. Finalmente noi non dobbiamo ignorare che l'ammassamento delle sue forze, anzichè diminuire, s'accresce senza che ci sia palese quale ne sia lo scopo.

Se dall'una questa è la situazione dell'inimico e questi sono i saggi, che abbiamo delle sue intenzioni, perchè sorpassare dall'altra tutti questi giusti motivi di apprensione? e perchè riposare? Forse ch'egli non aspetta di coglierci in questo riposo ed in questa confidenza per giungerci improvvisamente alle spalle e per tentare un colpo di mano sopra di noi? Non v'è epoca più critica, nè costituzione morale più debole e più pericolosa per un popolo quanto quella, in cui esso deve cangiare di rapporti politici. Il tempo trascorso e l'esperienza non è più freno al volgo. Le leggi credonsi senza vigore e sog-

gette a cangiamento. Finalmente i legami sociali si allentano e nasce una specie di dissociazione fra classi, fra ordini e fra individui, per la quale, se il popolo non si abbandona agli impulsi di una cieca e sfrenata natura egli è perchè la sua indole docile e l'amore del riposo glielo divieta. Ma egli è poi certo che in questo stato l'opinione, la speranza di premio e il timore delle pene non regola più con uniformità ad una sola meta i suoi movimenti e che la forza morale è ridotta al suo più grande deperimento o non impone quanto deve al miglior essere suo.

Il Visire di Giannina o per se stesso o per consiglio altrui conosce assai bene queste verità e non gli è difficile farne l'applicazione, e forse giusta, sopra tutte quelle altre classi dei difensori di questo Paese nostri connazionali ai quali affidasi in gran parte la sicurezza di Sta Maura.

Le truppe straniere ausiliarie sole non bastano per cuoprire in tutta la sua estesa la linea di difesa di quest'isola; ed in una circostanza di attacco esse devono per legge sacra bilanciare sempre coi loro mezzi e coi soli loro mezzi il soggetto onorevole delle sue cure militari.

Ora quando mai ebbe il Visire di Giannina tempo più favorevole di questo per intraprendere il feroce progetto di fare una scorreria nella città di Sta Maura di assoggettarla al sacco, al ferro, al fuoco?

Perchè questo non nasca, basta solo il volere del governo e la forza delle industrie e delle direzioni.

Il timore frena il popolo attizzando ogni giorno l'odio suo giusto verso il limitrofo potente. Malgrado quest'epoca, puossi sempre tenerlo agguerrito, armato, vigile sulla custodia del suo trincieramento. Questo basta perchè l'esempio conduca allo stesso uffizio generoso i stranieri nostri connazionali; e da questi due movimenti s'ingenera il terzo, per cui in seno alla popolazione, alla città, al campo di Catana siavi sempre quella forza ausiliaria, che fa poi il conforto il più giusto e la speranza più sicura di Leucade, come il timore il più grande dei barbari, che inutilmente la minacciano da tanto tempo.

Il governo dunque deve volere costantemente che la guardia nazionale sia in grande attività di servizio e perchè questo avvenga, d'uopo è che l'esempio la conduca all'adempimento del patriotico suo dovere.

Questo esempio deve darglielo la nobiltà tutta; essa per turno deve armarsi e condursi colle legioni che saranno destinate al Forte Alessandro, al Forte Costantino e lungo il trincieramento, così il servizio sarà sostenuto ed i paesani montanari, i quali costituiscono realmente la forza viva della guardia nazionale, troveranno in questa associazione alla nobiltà, quanto vale a compensarla del sacrificio, a cui vanno incontro, scendendo dalle montagne ed abbandonando le loro campagne ed i loro prodotti per la custodia dal litorale e della città.

I nobili dovrebbero lasciarsi condurre a questo servizio dalla sola voce del governo. Ma una qualche espe-

rienza mi ha dimostrato che la voce sola non basta, e se essa basta, qualche volta ciò è per un assai breve volger di giorni.

Per questo io opino che i nobili sieno obbligati a questo servizio. Lo potranno essere coll'esecuzione del breve regolamento, che occludo sotto N.º 1.

Il trincieramento non è del tutto terminato. Esso però è tutto disegnato e l'ultima sua parte è già portata quasi al suo compimento.

L'inserto sotto N.º 2 è lo stato dei materiali esistenti a disposizione del governo. Questo stato è fatto per approssimazione. Resta che la Reggenza ne ordini la verifica e ch'essa provvegga od all'uso od alla alienazione di questi materiali.

Suggerisco i mezzi, coi quali essa può eseguire e l'una e l'altra operazione.

1.º Devesi incombenzare lo Strenuo Sig.^r Tenente Coll.º Sopraintendente delle Cernide affinchè esso col suo Segretario e con quelli de'suoi uffiziali, ch'esso stima capaci, si rechi sopra luogo, faccia raccogliere tutti questi materiali ed istrumenti, e li registri.

2.º Ne farà tosto la consegna al funzionario, che io destino per la custodia del trincieramento, intorno a cui inserisco per la sua esecuzione il regolamento (N.º 3).

3.º Volendo proseguire il lavoro, sarà adoperata una parte di questi materiali. La residua che può servire alla riparazione delle opere già fatte, devesi custodire.

La legge di contabilità vuol essere strettamente osservata ed io a nome dell'Ecc.^{mo} Senato ne chiamo responsabile il tesoriere ed il magistrato.

Oltre a questa legge un'altra devesi con pari vigore osservare. Questa è quella che viene imposta dalla necessità e dal deficit dell'erario publico. Non devonsi incontrare che le spese strettamente necessarie. Le classifico colle seguenti.

1.º Spesa occorrente alle paghe dei militari ed a quelle dei Greci al Servizio Imperiale, che si passano a titolo d'imprestito.

2.º Spese per l'armo marittimo.

3.º Spese per le fortificazioni, che si volessero continuare e che avessero per base le Russe ricerche.

4.º Spese per le forniture di viveri e di legna da fuoco ai Russi.

5.º Spese urgenti, che classificare non si possono e le quali occorrere potessero per il miglior servizio publico. Queste però sono giudicate per tali dall'unanime voto della Reggenza.

6.º La lista civile sarà accreditata e non pagata per ora, ad esclusione dei publici maestri, del segretario della Reggenza, considerata la loro qualità di stranieri, degli uscieri, del carceriere perche poveri, e di quei altri subalterni funzionarii, i quali avessero un titolo legittimo ed uguale a questa condiscendenza.

7.º È escluso con responsabilità della Reggenza qua-

inque pagamento di crediti o per pigioni di case finora aretratti o per materiali dati alle commissioni per i trinceramenti e per i forti.

Queste disposizioni sono eque se vuolsi considerare che tuttavia resta senza liquidazione il credito estesissimo di tutti quei proprietari i quali hanno sofferto la violenta uccisione e l'uso dei loro cipressi.

Su questo articolo dico che la Pres.^{ma} Reggenza incarichi il magistrato alle finanze affinchè con metodi legali sia fatta la ricognizione e l'estimo di questi alberi recisi e che ne sieno in apposito libro accreditati i proprietari.

Quando l'Ec.^{mo} Senato prenda una misura pel risarcimento dei creditori dei quali è detto (al N.º 7) allora deve accomunarsi alla loro sorte, con proposizioni convenienti, quella dei proprietari de' cipressi.

Rassegnerò col mio finale rapporto all'Ec.^{mo} Senato le mie idee su questo proposito.

L'amministrazione dei luoghi pii doveveva essere da me riveduta. Ho sollecitato la trasmissione dei documenti necessarii. Non li ho per anco veduti! Se la mia partenza preceda l'eseguimento di questo atto io cerco che i documenti ed il rapporto che si doveva fare a me sia presentato alla Reggenza, e che essa ne renda conto colla più grande sollecitudine al Senato.

L'inserta deliberazione sotto N.º 4 riguarda intanto le providenze ch'io stimo necessarie e prego la Reggenza di volerle tosto eseguire.

Dell'amministrazione della giustizia dico brevemente che senza troppo curare le forme ed i metodi inconciliabili con le singolari combinazioni nelle quali si trova ora questo paese, la giustizia non deve mancare.

La Reggenza darà a questo principio quella latitudine che la sua saggezza stimerà necessaria. Nè potrà certamente applicarlo che ai soli casi della giustizia correzionale o degli eminenti di alta giustizia Criminale nella quale si porterà la diretta sua gestione fino alla conoscenza del delitto ed alla assicurazione dei rei. Dipenderà poi dalle deliberazioni dell'Ecc.^{mo} Senato l'ulteriore procedimento della procedura.

Quanto alla Giustizia nelle materie Civili si applicherà il sudetto principio agli affari che sono della competenza del giudice urbano discernendo anco fra questi, quei che possono senza grande pregiudizio soffrire un aggiornamento.

Accompagno alla Reggenza un processo incaminato nella mia cancelleria per l'interfezione di un Suliotto; consegno l'arrestato Stati Cavadà detto *Toncica*, che ne è l'imputato, ed alcuni effetti attinenti al medesimo deposti in questa cancelleria, consistenti in un fucile, due pistole disuguali, una di queste senza accialino, un crosato vecchio, due patrone, tre picciole fibbie d'argento, ed una cinta: e prevengo che io ne ho reso conto all'Ecc.^{mo} Senato, e che dipende l'esaurimento di questo affare dai superiori suoi ordini.

Sugli omicidii ultimamente avvenuti ho spiegato alla Prest.^{ma} Reggenza le mie idee con replicati uffizii nè mi resta sui medesimi, che raccomandare alle sue provvide cure la più grande attenzione affinchè negletti non sieno i rei, dei quali la presenza nell' isola esser potrebbe troppo pericolosa.

CONCLUSIONE.

Per quanto io possa aver conosciuto, pel breve tempo che ho avuto l'onore di servire l'Ecc.^{mo} Senato in quest'isola, per quanto io abbia riflettuto alle precorse, alle presenti, alle venture circostanze di questo paese, per quanto le deboli mie forze mi abbiano permesso di analizzare ogni uno dei rapporti del governo di quest' isola col soggetto delle sue mansioni e della responsabilità sua, parmi di avere rapidamente rimarcato in questo scritto ciò che può dare una qualche guida alla Prest.^{ma} Reggenza.

La guida poi la più sicura, e la più certa quella si è che lo zelo, l'attività e la fermezza nell'agire pel pubblico bene offrono ogni giorno ai funzionarii che risolvono di consacrare all'adempimento del loro uffizio sè stessi, e quanto ad essi può appartenere di più vivo e di più sacro.

La Reggenza di Sta Maura può raggiungere senza pena e senza fatica questo scopo; poichè essa, e cadauno degli individui Prestantissimi che la compongono, sono condotti al sentiere dell'onore e della gloria dalle più eminenti virtù civiche e repubblicane.

L'Ecc.^{mo} Senato, a cui renderò conto col prossimo mio arrivo a Corfù dell'esecuzione che io ho potuto dare ai suoi ordini, riposerà in questa sicurezza; ed io prego la Reggenza di volerlo regolarmente informare con dettagliati rapporti della sua gestione intorno alle tre grandi divisioni di questa istruzione, cioè a dire: *Questione Politica, Armo e difesa del Isola, Amministrazione.*

Questi riscontri determinarono le sue providenze e daranno al servizio quella rapidità e quella regolarità da cui solo si ingenera il vero pubblico bene, la gloria della nazione, il decoro del suo governo.

Dal Commissariato Straordinario. In Santa Maura
li 6 Agosto 1807 G. S.

Com.^o Estrao.^o CONTE CAPODISTRIA.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ.

Σελ.	2.	στίχ.	6.	ἀντὶ τὸ θωρεῖ	γράφει τὸν θωρεῖ
»	23.	»	12.	» κάμε τὰ	» κάμε τα
»	24.	»	9.	» σύμμαχό σου	» σύμμαχόν σου
»	37.	»	9.	» Βενταντζίδων	» Βεγταντζίδων
»	37.	»	17.	» ποσεγγίζον	» προσεγγίζον
»	44.	»	7.	» ἐκύτταζα	» ἐκύτταξα
»	92.	»	13.	» Δεκάξη	» Εἴκοσι
»	107.	»	10.	» δρασκέλισσα	» δρασκέλισα
»	145.	»	15.	» καὶ κάτι	» καὶ κάθε
»	172.	»	17.	» τὸ Σταυρὸ ἕνα	» τὸ Σταυρὸ ἕνα

Ἐν δὲ Σελίδι 134 Στίχ. 44 «Ὅστις καὶ μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ Βλαχάβα.» — Εἰσέφρυσε χρονολογικὸν λάθος, ἐπειδὴ ὁ μὲν Ἰγνάτιος ἐσώθη εἰς Λευκάδα κατὰ τὸν Μάϊον 1807, ὁ δὲ Βλαχάβας κατὰ τὸ 1809 ἐμαρτύρησεν ἐν Ἰωαννίνοις. Τὸ πλοῖον τὸ μετακομίσαν τὸν Ἰγνάτιον εἰς Λευκάδα ἐπωνομάζετο Ἅγιος Σπυρίδων. Μαρτυρεῖ δὲ περὶ τούτου ἐπίσημος ἐν τῷ χαρτοφυλακίῳ τῆς Λευκάδος ἐπιστολὴ τοῦ στρατηγοῦ Ῥώσσου Στέτερ ἀγγέλλοντος τὴν ἄφιξιν τοῦ μητροπολίτου πρὸς τὸν Κόμητα Ἰωάννην Καποδίστριαν.

Πωλείται παρὰ τῷ αὐτῷ Τυπογραφείῳ

δραχμῶν 4.